

A N T A R A E

POËMA ARABICUM MOALLAKAH,

LArab
A6272m

7

A N T A R A E
POËMA ARABICUM MOALLAKAH,
CUM INTEGRIS
ZOUZENII SCHOLIIS.
E CODICE MANUSCRIPTO EDIDIT, IN LATINUM
SERMONEM TRANSTULIT,
ET
LECTIONIS VARIETATEM
ADDIDIT
VINCENTIUS ELIAS MENIL.
OBSERVATIONES AD TOTUM POËMA
SUBJUNXIT
JOANNES WILLMET.

LUGDUNI BATAVORUM;
APUD S. ET J. LUCHTMANS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS.
CIDIIGCCXVI.

422844
28.A.44

L. S.

Quam ante duo prope annos ad publicam disceptationem in Illustri hujus urbis Athenaeo proposui *Disputationem Philologicam de Antarâ ejusque Poëmate Arabico Moallakah*, ea veluti *Introductio* erat operis quod a me nunc editur. Itaque eam reliquis partibus praemissam sub titulo *Prolegomenorum* hic prodire nemo mirabitur.

Ad illius autem Dissertationis mentionem, iubente in memoriam revoco benignitatem, quâ eruditi Orientalium literarum fautores non modo in hac nostrâ Patriâ sed et in vicinâ Germaniâ juvenilem illam Disputatiunculam exceptam voluerunt. Nata inde spes mihi fore ut quae, propter plurima typographi, viri honestissimi, negotia, nunc demum emittantur opellae meae partes reliquae, item aliquâ literati orbis benevolentia dignae censeantur, cum non minorem quidem curam in has partes quam in primam contulerim. Etenim in edendis tam *Poëmate ipso* tum *Scholiis*, e praestantissimo Codice *Zouzeniano*, omnem adhibui diligentiam ac fidem: in

Trans.

Translatione vero *Poëmaticis* elaborandâ, sedulo *Commentatoris* Arabici de eo mentem assequi Latineque exprimere conatus sum: *Varias* autem *Lectiones*, quâ hic exhibentur serie, et *Versus* in aliis Codicibus invenicndos, non sine labore digessi, quamquam in vertendis illis versibus saepius haerens. — Si tamen nostra haec eruditis minus probentur, illae, quae his omnibus subjunguntur, WILLMETII, Viri longe Clarissimi, *Observationes* ad totum Poëma, uti hoc opusculum maximopere ornant, ita haud dubie illi confestim omnium vere doctorum favorem, et vero perenne pretium conciliabunt. Scribebam Amstelodami, die 5 Februarii MDCCCXVI.

PROLEGOMENA.

Veram Bibliorum, et praesertim Sacri Codicis Hebraici, interpretationem interiore linguarum Orientalium scientiâ, nisi niti, ac quam maxime certe adjuvari, nemo est nunc temporis, qui, post plurimas virorum eruditissimorum hac in re lucubrationes, facile in dubium vocet. Sicut autem lingua Arabica omnium Orientalium est dirissima, ejusque gentis scriptores linguâ, dictione, ingenio, moribus omnium *proxime* ad Hebraeos accedunt, ista quoque manifestum est, ex illorum familiari usu praecipuum ad hos, maxime poëtas, intelligendos redundare emolumentum, et quo antiquiores sint, eo majorem eos hac in re utilitatem praestare posse, ideoque majore interpretum curâ esse dignos.

Cum vero ex omnibus praeseculorum Arabum scriptis nulla nobis supersint nisi opera poëtica eaque inter in primis emineant septem carmina, Moallakât dicta, quorum insigne pretium tota gens Arabica etiam hac re testata est publice, quod illa, cum in poëtico certamine victoriam ab aliis retulissent, templi Meccani foribus solenniter affigi curaverit, sequitur iis carminibus praecipuam nos impendere debere curam.

De hoc igitur praesentiae utilitatisque eorum judicio, licet a
A pris-

prisca et, qui hic idem sentiunt, recentioribus Arabibus, nullo modo disenserint quotquot etiam in Europâ exsisterunt periti harum rerum iudices, tamen eorum carminum nonnisi unum et alterum omni, quâ dignissima sunt, diligentia Arabicis literis edita esse constat. Tharaphae Moallakah Arab. et Lat. cum Scholiis Nahhâfi et luculentis notis edita est a J. J. Reiskio Lugd. Bat. 1742. Amralkeifi Arab. et Lat. cum Scholiis Ibn-Nahhâfi et notis a G. J. Lette Lugd. Bat. 1748. Zoheiri carmen Arab. et Lat. cum ejusdem Scholiis et selectis Tebrizii, notisque ab F. F. C. Rosenmüller Lips. 1792. Labidi Moallakah prior pars Arabice tantum a S. F. G. Wahl, in libro Germanico, cujus titulus *Magazin für alte, besonders morgenländische und biblische Litteratur, fasc. 3. Hae 1790*; et 16 priores versus a Carlylio in opere, cui titulus *Specimen of Arabian poetry*, Cambridge 1796. ut et a Rosenmüllero in *Arabisches Elementar — und Lesebuch*, Lipsiae 1799. De Ionesii autem editione infra dicemus.

Iam vero e carminibus illis, sive quâ diximus curâ jam editis, sive aut partim tantum aut profus nondum vulgatis, postremum minime locum; sed omnino primum. vindicet id, quod condidit Antara Ibn-Scheddâd; quippe in cujus herois poemate mirum in modum, cum alia, tum altum ingenium, iique clucent animi affectus, quibus populares ejus delectari constat.

Non praeterit hoc clarissimum Willmetium, virum tam verâ eruditione quam singulari humanitate praecellentissimum, qui mihi, de tali consilio ne cogitanti quidem, selectum hocce carmen tradidit, in cujus interpretatione vires meas experirer. Mihi tantum laborem, siquidem est aliquid (ut ipse testatus est eruditissimus Reiskius Prologi, saepissime citandi, ad Tharaphae Moallak, p. xxxiv. lin. 9 et 10.) Antarae verum veram indagare sententiam, merito refugienti, animos tam benigne addidit vir optimus, ut rem aggredi jam auderem, praesertim fretus auxilio, quod ipse mihi sese al-

allaturum promiserat. Nec vero illud mihi defuit auxilium. Nam praeter aliquot notas, quas V. C. hisce Prolegomenis adjunxit, plurima, ut quivis paullo eruditior mox sentiet, Ei mea acute limanti et saepe supplenti debentur. — Non committam equidem, ut in alimino, tot tantisque beneficiis cumulado, gratum ille animum desideret. Sed cum illius palam ostendendi opportunitatem diu jam quaesiverim, ecce datam lactus arripiam, ut illi eximio Fautori meo justissimas agam gratias, quod inde a studiorum principio ad hoc usque tempus tum aliis in rebus omnibus, tum in primis in elaborandâ hac opellâ permultis me officiis sibi devincire dignatus sit. Quae ut ego ad extremum usque spiritum memoriâ tenebo, ita et Ille benevolentia me prosequi suâ pergat velim. Utinam quibusvis optimis praemiis Eum quam cumulatisime remuneretur *ὁ Πατήρ τῶν Φάτων!* Utinam Ejus ad antiquam Batavorum gloriam in Orientalibus literis tuendam spectantibus votis et conatibus semper faveat! et, quod maximum est, cum clarae lucis ergo, quâ, pro judicio suo subtili exercitatoque, vel difficillima Sacrae Scripturae praesertim Veteris Foederis loca perfendit, multos adhuc annos in hac literarum sede floreat *jubent!*

Ut autem ad Antarae Moallakah redeamus, cum illud haud recte intelligere possumus, nisi et ipsum ejus Auctorem propius cognoverimus et plura in hoc opere ejus singularia, de utraq; re nonnulla praemonebimus. Praeterea ut non tantum de fontibus, e quibus hausimus, verum et de interpretationis veritate judicium ferri possit, breviter peregrinabuntur tum Codices, e quibus aut textum et scholia descripsimus, aut collationes nobis utiles mutuati sumus; tum carminis Commentatores; quique ejus jam fuerunt Editores.

§. I.

De Auctore.

Ut ne confundatur Noster cum aliis ejusdem nominis, qualem citat cl. Reiskius in Prolog. p. xxxiv. *Antaram*, scilicet, *filium Achres, Thaytam (a)*, ante omnia inquirendum est in vera Illius nomina (*b*).

Fuit igitur Nostro *Nomen* vulgare ^{عنترة}, ejus etymon in Fragmento secundo (cujusmodi Fragmenta, vitam auctoris continentia, in Codice nostro, postea describendo, Carmini huic praemittuntur quatuor), haud uno modo explicatur. En ipsa verba: قال قطرب ^{عنترة} عنترة تكون مشتقة من العنتر وهو الزباب فتكون فعلة من ذلك ويجوز أن تكون عنترة فعلة من العنبرة وهي التي تدرح للالهة أول ما تنتج يقال عنتر يعنتر إذا فعل ذلك وجرى عن النبي

(*a*) Hunc Meidanus in Thesauro Proverbiorum MS., Prov. 2669. Arabice vocat ^{عنترة بن الأخرس الطائي}, itidem poetam, ejusque versum Gjeuhari MS. in ^{مكا} adducit. Est etiam alter ab his diversus ^{عنترة بن الحسن}, ejus genealogiam Ibn-Challicân MS. in vitâ Sultani Salâh-eddini, n°. 856. dedit. W.

(*b*) Vulgo ab Arabibus citatur, vel generatim nomine ejus proprio ^{عنترة بن شداد الشاعر}, vel ab origine ejus et facultate eximia ^{Antara Ibn-Scheddâd poeta}, et ^{عنترة العبسي} *Antara Absta*, vel et *Antara, qui Dhemdhemum occidit* (coll. Meidanio MS. Prov. 3418) ab insigni ejus virtute bellicâ, de quo facto infra; vel tandem ^{عنترة الغولارس}, aut ^{أبو الغولارس}, uti deinceps videbimus. W.

النبي علم انه قال لا فرجة ولا عتيرة فالفرجة ذبيحة كانوا
 يذبحونها في مرجب للاصنام وقال قطرب ايضا ويحجز ان
 تكون عتيرة مشتقة من العتير وهو الذكر ويكون مشتقة من
 العترة وهي شجرة صغيرة تكون بنجد وتهامة كتيرة اللبن
*Dixit Kothrob: Vocabulum عتيرة derivatum est a عتير muscā, ut
 fit formā فعلة ab illo (عتير). Posit quoque عتيرة esse formae
 فعلة a عتيرة voce, significante illud animal, quod, ante quam ul-
 lum foetum procreabat, Diis suis in sacrificium immolari ab Arabi-
 bus Gentilibus solebat. Adhibetur enim verbum عتير fut يعتير, quan-
 do illud fit. — Referunt autem Prophetam dixisse, nec فرجة nec
 عتيرة sed فرجة esse hostiam, quam illi mense Regjeb idolis im-
 molabant. — Addit Kothrob, posse quoque nomen عتيرة derivatum
 esse a عتير, quod modo dictum significat; nec non a عترة, arbore
 parvā, lacrymae abundantī, quae in Negjd et Tihāmā inveni-
 tur. — Ipse quidem nomen suum non عتيرة sed عتير bis pronun-
 ciat v. 66 et 68. Hoc autem forte metri causā factum est, sicut
 etiam in carmine apud Ioncium, Commentar. Poëf. Asiaticae p. 393.
 med., licet quoque in titulo libri de historiā Antarae, quem in-
 fra in notā memorat V. C., eo modo scribatur. — Haec quidem de
 nomine. — Cognomina autem proprie dicta, sive كنبة, reperi-
 tria, quorum nobis unum Abu Gels l. c. p. xxxii med. suppeditat
 Reiskius, eumque secutus Hartmann. in verf. Germ. Moall. p. 143;*

reliqua duo *أبو المغلس* و*أبو أوفى* *Abu Mogles atque Abu Awsa* in IV Fragmento exhibentur (c).

Ut ad *Nomina*, ita ad *Originem* et *Genealogiam* Poëtae nostri declarandam usui erunt Fragmenta supra memorata. Antaram enim Fragmenta I et IV, consentiente Reiskio l. c. et pag. seq. xxxiii. Tebrizio, tradunt a patre oriundum esse Abfitâ et matre Abisfinâ nigrâ, fratresque habuisse servos, quippe eâdem matre natos. Ob nigrorem matrisque humilitatem servus habitus est, nec sui juris ante evasit, quam

(c) Dubito tamen vehementer de horum cognominum primo, tum quia nullum ejus vestigium usquam exstat, tum quia illud nomen *Abu Gels*, Latinis tantum literis a Reiskio exhibitum, si Arabice sit *أبو غلس* vel *أبو المغلس*, forte festinante oculo ab illo per errorem lectum est pro *Abul Mogles* vel *Mogalles*, cum litera Mim, alteri Lam in scribendo subnecti solita, facile oculum fugiat, et in Fragmento illo citato aperte *أبو المغلس* و*كنيته* legatur, uti et in Tebrizii Scholio mox adducendo, licet obscure. — Quarti etiam cognominis ejus (sed ex illo cognominum genere, quod *القوارس* vocant). *عنترة القوارس* tuerit *Antara heroum*, sc. unus aliquis et princeps, mentionem facit Reiskius l. c. p. xxxiii, uti et occurrit in carmine, modo ex Jonesii libro citato, p. 394. — Est etiam de quodam ejus cognomine, quod quintum esset, si recte se haberet, alter error, itidem ut videtur ex festinantia oriundus, quo Lettie in not. ad Amralk. p. 202. dicit Antaram vulgo *Taâbbeta Scherran* vocari. Hic tamen alius poëta et heros est, ex Hamasâ factis cognitus. — Tribuitur tandem aliud ei cognomen *الفلحماة inferioris labii fissuram habens*, teste Gjeuhari in *فلاح* his verbis: *وكان عنترة* quod verfu Schoreichi confirmat. W.

quam occasione quadam, cujus et nos, de Ejus *Vita* mox loquentes, mentionem faciemus, libertatem fortitudine suâ promeritus esset. E Tebrizio ad Ham. et ex libro Rihan profert Reiskius l. c. duo versus Antarae, in quibus humilem sibi objectam originem virtute compensatam esse gloriatur. Patre obscuro eum ortum esse, quo fundamento asserant Reiskius p. xxxi. et post eum Hartmann. l. c. p. 143. me quidem latet. Ipse quidem Antara, retundens eos, qui ob matrem ignobilem ei natalium sordes exprobrabant, versus respondit, cujus altera pars patrem origine Abstem adeoque non obscurum, altera matrem ignobilem spectat:

أخي لمرؤ من خير عيس منصبيا شطري وأحمي سايجري بالمنصل
hoc est ex translatione Reiskii loco citato:

Pars mei dimidia est e lectissimo Abs, alteram gladio defendo.

Fuit autem Ejus Patri nomen *Scheddâd* (شَدَد), qui erat Ibn-Moâwiah, Ibn-Korâd. Cf. Tabula genealogica prologo Reiskiano annexa (*d*). Plura autem dat ille *Ahmed Ibn-Obaid* in Fragmento-

(*d*) Est tamen hic aliquis disensus inter Arabas, cum nonnulli Antaram dicant filium Moâwiae, filii Scheddâdi, alii filium Scheddâdi, filii Moâwiae. Patet hoc ex Tebrizii Scholio MS. ad titulum hujus carminis, ubi sequentia leguntur: وقال حنترية بن معاوية بن شداد بن قراد كذا قال يعقوب بن السكيت وقال أبو جعفر أحمد بن عبيد حنترية بن شداد بن معاوية بن قراد حرثني مخروم بن عون بن غالب وكان أمه حبشية ويكنى أبا المغلس
Quam diversam Iacobi et Ibn-Obaidi sententiam eodem modo refert Fragmentum IV. — Pro *حرثني* autem *أحد بني* legendum puto, tum quia sensus id postulat, tum quia illud Fragmentum eam lectionem recte exhibet. W.

mento IV. Fuit Korád, inquit, unus filiorum Mahzumi, Ibn-Awds, Ibn-Galeb, quibus verbis conjectura Reiskii p. xxxii. plane confirmatur, Nostrum ex familiâ *Galebitarum* esse. Quae autem sic supplet *Ibn-Obaid*, ea explere fortasse poterunt, quae tabulam Reiskii dedecorat, lacunam, ita ut, ex hoc supplemento, Galeb, modo nominatus, habendus sit Ibn-Abs, qui esset Ibn-Bagid, Ibn-Reitz, Ibn-Gathfan, Ibn-Keis, Ibn-Geilan, Ibn-Modar, Ibn-Nezar, Ibn-Moad, Ibn-Adnan (*e*).

Utur est, hoc exinde satis patet, fuisse eum *أبسى* *Abssium*, uti et passim vocatur, recteque sese habere, quod dicitur in eodem Frag-

(*e*) In hac tamen serie genealogicâ observandum, Geilan et Keis, (uti exhibent Reiske in Tab. cit. et Jones in Tab. Geneal. 7 poëtarum Ar. et Ibn-Chal. loco mox citando) a Gjeuh. in *خطفي* et Ibn-Koteiba in *Eichh. Mon. aut. hist. Ar. p. 97. seqq.* et in Tab. Geneal. VI. et nonnunquam ab Ibn-Challescân ex. gr. n°. 829. uno nomine dici Keis Ailan; porro monendum inter eum et Gathfan inferi tam ab Ibn-Koteiba p. 98. et Gjenh. quam in Jonesii Tabulâ, Saâd Ibn-Keis Ailan, ceteros, usque ad Abs, eodem ordine ab Ibn-Kot. et Jon. exhiberi, cum tamen Ibn-Kor. tres Abfi filios, Kotajah, Warekah et Mognem memorans pag. 105. addat, de his nihil notum esse, Jonesius vero illi subjungat Galeb, Auds, Mahzum, et tunc inferat Nezar. Ex his igitur omnibus series chronologica sic cohaerere mihi videtur: Antara, Scheddâd, Moâwia, Korád, Nezar, Mahzum, Audh, Galeb, Kotajah, Abs, Bagidh, Reits, Gathfan, Saâd, Keis, Ailan, Modhar, Nezar, Moâdd, Adnan. — Confirmor in magnâ hujus supplementi parte, quia Ibn-Challescân genealogiam a Galeb usque ad Adnan eodem modo exhibet: *خالب بن قطيعة بن عيسى بن بغيض بن مرثد بن خطفان بن سعد بن قيس بن عبلان بن مزجي* Vid. eum in vitâ مزجي n°. 235. et partim etiam Gjeuhari MS. in *نبا*. W.

Fragmento: شعرا خطفان *eum fuisse ex poetis tribus Cathlanidarum.*

Tempus porro, quo vixerit et floruerit, etiam propter argumentum carminis, haud ignorari convenit. Reiskio annos aliquot ante Muhammedem natus, nec nisi diu post natum cum mortuus Antara videtur; cum (ut ipse testatur apud Meidanium, citatum a Reiskio p. xxxiii. med.) interfuerit bello Abs et Dhobjan, sive Dahes et Gabra vulgo a duobus horum nominum equis dicto (de quo infra §. II. dicemus), cui, paulo ante vel post Pseudoprophetae natales inito et per quadraginta annos gesto, haud dubie tamen, illo demum vivo et adulto, finis impositus est. Ita quidem cl. Reiskius l. c. xviii—xxii et xxxiii. At vero cl. Silvestrius de Sacy in sua *Notice historique des anciens poëmes arabes connus sous le nom de Moallakas* p. 18, cum dicit, bellum hoc incidisse in initium imperii Chosrou Noufchirvani, qui regno Persidis A. 531. potitus est, aut in saeculum sextum medium, eo ipso evidenter affirmat, illud incepisse diu ante Muhammedem natum, quippe qui A. 571. natus vulgo putetur. Hanc autem sententiam inde confirmat, quod, cum poeta Zoheir pater illius Caäbi fuerit, qui panegyricum in Muhammedem scripsit adeoque huic aequalis fuit; cum igitur Zoheir imperante Noufchirvano vixerit, suam autem Moallakah pepigerit in bellum Abs et Dhobjan modo finitum, Antara vero non tantum bello illi interfuerit, sed et sub initia ejus (Reiskius p. xviii. fin. xxi med. et xxxiii ad fin.), atque adeo in primo aliquo ejus conflictu Dhemdhemum, Dhobjanitam illustrem (de quo supra n. et in ipso carmine v. 75) interfecerit (Sacy p. 20 fin.) recte mihi videtur cl. de Sacy p. 18. concludere, Antarae carmen aliquot annis illo Zoheiri antiquiorem esse; quod et statuit Jonesius in argumento hujus carminis.

De *Vita* Antarae, ad quam conspiciendam nunc progredimur,

B

non

non nisi pauca, nobis faltem, innotuerunt. In ipso carmine ipse tantum tradit, habitasse se in Hazn et Sammaan et Morethfalleem v. 4. mansionemque suam vĕrnā fuisse in Gailam v. 9. Quam igitur modo tetigimus ejus historiam, eam cum heic loci exhibituri sumus, nonnulla ad collationem ejus cum aliis narrationibus simul observare debemus. Tebrizius Scholiastes ad Ham. (Reiskii l. c. xxxiii.) narrat: عنترۃ بن امة وشداد لم يقبله ابناء وكان يسميه عبدا ثم قبله ابناء في بعض الكروب وذلك اذ هم كانوا قد اغاروا علي بعض القبيلة فانهزم فقال له شداد كرا يا عبد فقال له العبد لما يحسن (تحسن) الكرا الا الكلب والاصر فقال له كرا فاحت حرا فكر واستنقذ الاموال فصلى حرا hoc est: *Antara fuit filius servae. Ideo pater ejus Scheddād eum non ut filium agnoscebat, sed Abd (servum) nominabat. Postea tamen in bello quodam ipsum ut filium agnovit. Scilicet in tribum quandam hostes aliquot excurrerant; Scheddād autem, cum fugatus esset, dixit Antarae: impetum fac, o Abd (serve)! tum Abd (servus) ille ei respondit: profecto nullo modo ad irruendum incitas, nisi (per opera servilia) quod debeam nunc mulgere camelos, nunc earum papillas, ne lactent, nodo colligare. Sed vero reposuit ei pater: Si impetum feceris, liber eris. Irruit igitur opesque recepit. Itaque liber evasit.* — Haec quidem congruere videntur cum hisce verbis Fragmenti IV. وكان اجوة بينكره لسواده ودفاة امة ثم قبله واعترف به حين ابلني وراي منه ما لم يرة id est: *Primum quidem ob nigritudinem ejus matremque ignobilem eum ut filium non agnovit pater, dein tamen, quem talia vidisset patrare, qualia nulum alium, eum sibi filium adsumsit.* — Sed nihilominus haud dubie dissentit Tebrizius ab auctore Fragmenti I, tametsi uterque plu-

plura habet eadem, et iisdem saepe locutionibus expressa. Hujus enim Fragmenti pars haec est: فَعَشِيَهُمْ يَوْمًا غَامِرَةً فَحَمِلَ فَقَاتَلَهُ قَتَلًا صَعْبًا ثُمَّ رَقِفَ فَمَاتَ لَهُ عَمَةٌ كَرِيًّا عَنْتَرَةً فَقَالَ لَا تَحْسَبَنَّ الْعَبِيدَ الْكِرَّ إِلَّا الدَّحْلَبَ وَالضَّرَّ فَقَالَ كَرٍ وَقَدْ نَزَّوَجْتَكِ اجْنَبِي عَيْلَةَ *Equites aliquando incurstantes cum et ipse adortus esset, difficillique certasset pugna, ecce substitit. Patruo autem eum exhortanti: Antara! impetum fac! respondet hic: Nullo modo excitas Abd (servum) ad irruendum, nisi (per opera servilia) quod debeat nunc mulgere camelos, nunc earum papillas, ne lactent, nodo colligare. At vero regerit ille: Irrue modo! Ablam filiam meam tibi collocabo, tuque ut filius fratris mei agnosceris. Ad haec, postquam jurejurando patruum obstrinxerat Antara, irruit magnamque edidit stragem. —* Utra harum narrationum vera sit, forte nemo facile dixerit.

Utut est, *intrepidi animi illius laudes praedicant auctores Fragmentorum I et IV, vocantes eum من اشد الناس جاسا*. Ita Cl. de Sacy *Notice* cit. p. 18. eum itidem dicit „ un des plus braves guerriers de la Tribu d'Abha ” Immo. quod praecipuam vim habet, *princeps Abstarum* vel a Modreko, dente licet maledico eum carpente, est agnitus. Et ab omnibus laudatur tanquam احد فرسان العرب الذين جبل شاذهم وعظم امرهم (Reisk. p. xxxiii). Neque sane illud testimonium refellit ipsa ejus Moallakah; in eo enim carmine testes virtutis suae bellicae fidenter appellat; immo verisimum illud testimonium esse aperte demonstrat, ut hoc carmen, ita tributum ei agnomen, de quo supra in notis monitum est *عنترة الفوارس* et *ابو الفوارس* uti infra in not. ex peculiaris de eo libri titulo patebit. Huc insuper facit id, quod Cl. Reiske p. xxiii. uti et de Sacy l. c. addunt, constare jam supra nomi-

natum heroëm Dhemdhem, ab Antará victum et interfectum esse (f).

Nec tantum *heroïcam* ejus *virtutem* uno ore laudant omnino omnes, sed et celebratur quoque insignis ejus *liberalitas*. Sic Fragm. I. vocatur أجود الناس بما ملك يدا. Gloriatum ibidem: أوفي المغنم وأوفى عن المسألة وأجود بما ملكنت IV. itidem praedicatur أجود الناس بما يملك. Neque eum ipsa ejus Moallakah ut tenacem proponit. Legimus enim vs. 37 et 38.

ولقد شريجت من المداومة بعد ما ركذ الهواجر —
بزجاجة صغراء ذات أسرة —

Et vs. 40. وإذا صحون فلا أقصر عن ذري —

Vs. 46. — وأوفى عند المغنم

Tandem vs. 61. ذبيت عمرا غير شاكر نعمتي —

Extollendum denique est, quo profecto maxime pollebat, *ingenium* ejus *poëticum*. Quam insigne illud fuerit, infra suo loco in disquisitione de stilo carminis uberius videbimus. Nunc vero tantum ea indicanda sunt, quae illud aliunde demonstrent. Et hoc quidem consilio memorari meretur ejus facultatis specimen, quod nobis exhibet Fragm. III. In eo quippe Thaälebta sequentia testatur: كلما انشد قول عنترة بين يدي رسول الله علم قال

ما

(f) His et addi potest, Antaram, heroëm insignem, quodam dierum, fragibus inter Arabes celeberrimum, avum suum, victoriis clarissimum, Moawiam interfecisse, قتل عنترة العباسي الفارس المشهور جده, ut narrat Ibn-Challescän MS. in vitâ Ahnaphi n°. 304, unde vere a Pocockio in Spec. Hist. Ar. p. 48 dicitur: „Abafensis erat Antarah, iste decantatae inter Arabes for- titudinis *heros*.” W.

Quotiescunque coram Muhammede Antarae carmen recitabatur, dixit ille: nunquam mihi data est descriptio Arabis quem adeo videre optaverim, quam Antaram. — Ibidem additur: واغشد بين يديه:

علم اجيات عنترۃ النبي منها

بكرت تخوفني الكخوف كاخني امحبت عن غرض الكخوف بمعزل

فاجبتها ان المنية منهل لا بد ان اسقي بكاس المنهل

فانني حياءك لا ابا لك واعلمي اخني اسروي سامرت ان لم اقبل

ولقد ابيت علي الطوي واظله حتي ازال به كرم الماكرا ١٥

قيل فلما اغشد هذه الابيات بين يديه علم قال ذلك القول

اي ما وصف لي عربي

Recitati quoque sunt coram eo versus Antarae, inter quos sequentes:

Diluculo venit (illa), ut mihi mortis injiceret ictum, ac si ego ego evitarem esse scopus cujusvis mortis:

Sed respondi ei: Utiq; mors est aquarium; non fieri potest, quin mihi praebeatur potus ex illius aquarii poculo.

Intemeratum igitur servato pudorem tuum, mure! et ferto, me ejusmodi esse virum, qui noctu familiaria colloquia amet, si bello non immisceatur;

Nam interdum noctem diemque transigo famelicus, donec ita cibum honestum consequar.

Muhammed, post versus hos ipsi recitados, idem dictum: nunquam mihi data est descriptio Arabis etc. repetisse fertur. — Unde, quanti poeticas ejus dotes ipse fecerit Muhammed, facile possumus colligere. — Definit tandem Fragm. III. in hisce: وفي امثاله السائرة:

كبين عمرا غير شاكر نعمتي، والكفر مخبئة لنفس المنعم ١٥

quibus docemur inter proverbialia ejus celebratissima esse vs. 61.

Moallak.

Non tantum autem *heroico animo, munificentia* atque *ingenio poetico* nobilitatus est, sed etiam *amoribus*, maxime cum Ablâ. Nomen illud *عبلية*, quod, si appellativum est, *mulierem integrâ perfectâque corporis formâ* significat, plus quam semel in carmine suo adhibuit, et hanc suam amantiam diversis etiam metonymicis locutionibus appellavit; nunc *أم الهيثم* *Omn-al Haithem* vs. 5, nunc *ابنت مكرم* *Ibnat-Mahrem* vs. 6, nunc *ابنت مالك* *Ibnat-Mâlech* vs. 43. idque cum ambigua allusione ad eorum nominum significationem. Haec autem Ablâ quacnam fuerit, haud satis apertum est. Supra enim in Fragm. I. ea nobis descripta est, ut filia patruj ejus, quaeque ei ut praemium victoriae in conjugem promissa erat. Huic vero assero repugnare videtur ipsa Nostri Moal-lakah; in eâ enim Ablâ dicitur inter hostes versari et ad eos pertinere. Videtis vs. 2 usque ad 7 et 9, 57 usque ad 60. Porro vs. 7 auctor fateatur amore se Ablâ forte captum fuisse, eamque concupivisse, licet ipsos ejus tribules tanquam hostes necasset; nunc tamen eam sincere amari. Deinde vs. 3 et 4. canit, se post discessum amicae e valle Gjiwâ, ubi, dum ipsius tribus degerat in *Hazn* et *Sammuun* et *Morathsallem*, diversata fuerat, ibi camelum stitisse, ut id ageret quod etc. Magis certum est habitasse eam in valle *Gjiwâ*, ut ipse dixit vs. 2 et, secundum vs. 9, mansionem vernam cum familiâ suâ habuisse in Oneizatâni (g).

Et

(g) Fama amorum Ejus cum illâ per totum Orientem pervagata est, atque integris libris materiam tam vera de eo narrandi quam, ut solet, fabulas intermiscendi praebuit. Hinc ortus est liber, *Fabulis sic dictis Romanensibus similis* et 60 voluminibus constans, *سيرة أبو الغوليس* *Historia patris equitum, Antarae filii Scheddâdi*; qui historiam aurei Arabum ante Muhammedem saeculi continet, et clarissimum

Et de *Vitâ* quidem Antarae nobis haec tantum innotuerunt. Vitae autem ejus satis incertiora sunt, ea, quae *Mortem* ipsi pepererunt, cum de mortis ejus genere disensus sit inter scriptores. Reiskius quidem in Prolog. p. xxii eum a quodam, qui sub Muhammede Islamismum professus esset, occisum monet; sed p. xxxiii affert geminum ex *Ibn Doreidi Etymologico* locum, in quorum altero narra ur Antarae necem illatam esse a *Wazr ben Gzaber, Nabhanio-Thayita*, qui deinde, ait V. C., ad Muhammedem accesserit, licet fidem Islamicam non amplecteretur, nono anno Hegirae, ut putat Reiskius, cum aliis Thajitarum legatis; in altero autem Ibn Doreidi loco traditur: heroëm nostrum, consentientibus Arabibus aeque ac doctis omnibus periisse per Thay. Solum Abu Obaïdam hoc non admittit, ut qui asseveret Antaram frigore periisse, jam grandaevum.

Et si igitur de mortis ejus genere sumus incerti, memoriam tamen bonamque Antarae famam tantum abest, ut illa deleverit, ut has quidem etiam nunc ea, quae reliquit *Opera*, egregie tucantur. Etenim praeter Moall. supersunt et *alia*, in Hamasae opere con-

fer-

rum Asmaï auctorem habet, teste Hagji Chalipha, coll. libro Germanico *Encyklopäd. Uebersicht der Wissenschaften des Orients*, p. 260. Hinc etiam ortus est alius, nisi forte idem liber, quem memorat Iones Comm Poëf. Af. p. 327. sub titulo *Historia Antarae et Ablae*, quaeque forte idem etiam est liber cum illo *de Antarae et Ablae amoribus*, e cujus volumine 14 aliquot versus et carmen integrum Arabice edidit et vertit p. 391—397 quodque carmen etiam inde descriptum, omisâ translatione Latina, repetit S. F. G. Wahl, in *Neue Arabische Anthologie*, tom. 2. p. 28 seqq. Prioris autem libri, cujus narrationes etiam nunc in Oriente recitantur, codicem 35 voluminibus nuper Cl. J. von Hammer in Oriente pro Caesarea Academiâ Vindobonensi emit; uti refertur in *Allgem. Litteratur-Zeitung*, Jun. 1802. *Intelligenz-Blatt* n°. 96. p. 777 et seq. W.

servata ejus *Carmina*. Testis sit, qui Prolog. xxxii. duo versus citat Reiskius, quibus, ut ad idem carmen pertinentes, tres illi priores e Fragm. III. modo citati addendi sunt. Testis summus Schultensius in not. ad Prov. p. 38 alium versiculum citans. Testis denique Arabiades in Vitâ Timuri II. 248. edit. Mangerianâ, iidem duo laudans ejus versus, quorum posterior etiam a Lettio ad Caab ben Zoheir p. 104 affertur (*h*).

Hisce quidem generatim observatis, jam eximie videamus

§. II.

(*h*) Addere liceat nonnulla aliorum loca, in quibus Antarae versus, non in Moällakah inveniendi, citantur, praeter eos versus illudque carmen, quae modo ex Jonesio laudavimus, si ea quidem ipsius Antarae sint, non vero ejus tantum nomen prae se ferant. Versum poëtae nostri servavit Ibn-Challecân MS. in vitâ Albajefii n°. 861. Tres versus dedit Meidani MS. in Prov. 3418. Alios duo in Prov. 4338 et 5151, cujus posteriorem exhibuit etiam Gjeuhari MS. in *عرف*. Superest etiam alius apud Schol. ad Divân Hadirah MS. Carm. 4. vs. 15. Alium Mobarred inferuit operi suo *Câmel* MS. p. m. 44. qui et extat apud Gjeuhari in *نرا*. Duo tandem alios versus ab oblivione vindicavit idem Gjeuhari, in thematicis *عق* et *قرف*. Pertinerent huc etiam versus 49 et tres sequentes, in Amralkeifii Moällakah obvii, si recte se haberet nota Lettii ad Amrak. p. 202, qui Tebrizium et Warnerum dicit referre, esse qui putent, quatuor illos versus non esse Amralkeifii, sed adscribendos Antarae. Vereor autem, ut, praeter alium errorem hujus notae supra jam observatum, etiam hic erratum sit; in Amralkeifii enim codice MS. Succarii, qui est in Biblioth. Leidenfi, hi versus non Antarae sed Taäbbetae Scherran tribuuntur; atque hoc totidem verbis confirmat Zouzenius in Scholiis MSS.

ad illum locum, qui apud eum est v. 46: *لَمْ يَسِرْ جَمَهُورَةُ الْأَيْمَةِ:*

الْأَيْمَاتِ

§. II.

De Moallakah Antarae Ibn-Scheddád.

Ante omnia verbo monendum, si hanc Moallakah dicam Antarae, non me obloqui nonnullis Arabibus, uti videri possit ex verbis Reiskii l. c. p. xxiii. „ Pocockium (in Spec. Hist. Arab. p. 381) „ observasse ex المزهر, quosdam pro *Antara*, الأعشي substituere, „ et loco *Harretae*, *Nabofam*.” Perperam enim ita de Pocockio credere Reiskium, eumque refutare hunc errorem, qui nonnisi ex male intellecto loco ortus est, jam indicavit Cl. de Sacy, in *Chrestomathie Arabe*, tom. III. p. 49.

Quae igitur Moallakah omnium consensu auctorem habet Antaram,

الأبيات الأربعة في هذه القصيدة ونرعموا أذها لتنابط شرا أعني

وقردة etc. Utrum autem hi versus Amralcaisi sint an Taübbetae Scher-
ran, non hujus loci est inquirere.

Ex omnibus autem his ingenii ejus speciminibus apparet, haud plane rejiciendum esse judicium, quod de 6 vetustissimis Arabum poetis fert Abou-Bekr Ibn-Abd' Almelk, in (Jenischii) Commentatione de fatis lingg. Orient. p. xxii. وقال أشعر امرؤ القيس إذا ركب، ونرهب إذا رغب، والناجعة إذا مرهب، والأعشي إذا طرب، وعنتره إذا كلب، وجريه إذا غضب، *Amralcaisus*, ut communis fert sententia, ceteris poetica laude praefat, si in equum ascendant (id est, si arma canat); *Zohairus*, si carmina amatoria luserit; *Annabegat*, si moralia; *Alag-schaens*, si laeta; *Antaraeus*, si acra et satyrica; *Giorairaus* tandem, si vehementes iras exercent.” W.

ram, quâ *Occasione* ab eo composita sit, nunc inquirendum est. Eam explicabunt *Fragm. I et IV*, uberius quidem prius. Quamobrem ea, quae huc spectant, ex illo referam: واذة جلس يومه ذلك فساخه رجل من بني عيس فذكر سواده وامه واخوته فغيره بذلك قال عنتره ان الناس لينترادون بالطعمة فماحضرت انت مسرفد الناس قط وان الناس ليدرعون فيعرفون فما رايتك مغيرة قط فما وايل الناس وان اللبس يكون ديننا فما حصرت انت ولا اهل بيتك بخطه فاصلة واذي لاخضر الباس واوفي المغنم واعفه عن المسالمة واجود بما ملكت وافضل الخطلة الصماء قال الاخر انا اشعر منك لسانا، واصبح منك وجهها، واكرم منك حسبا، قال عنتره سنتعلم ذلك وكان عنتره لا يقول يومئذ من الشعر الا البيت والبيتين في الحرب فاشاء *Sedentem aliquando Antaram in confesfu Absita quidam ignominiose allocutus est, memorans ejus nigritudinem, matrem et fratres, eaque illi exprobravit. Tum Antara: Unique, ait, commeatu quidem se invicem juvare solent homines, sed tu nunquam ita adjuvasti; alii quidem in auxilium advocantur et ex ope sua cognoscuntur, sed te nec unquam vidi in hostium terras grassandi ergo excurrere, nec ad alios confugere; estque omnia inter nos disensus, necdum tamen aut tu aut tribules tui, quâ ille dirimeretur, atulisti conditionem: at vero ego virtutem bellicam ostendere, praedam reddere totam, nihil mihi petere, bonorum liberalis esse, gravia negotia dirimere soleo. Alter respondet: te praesto sermonis peritiâ, vultus pulchritudine et dignitate. Antara vero regerit: Jamjam scies hoc. Quibus dictis unum duove tantum carminis versus recitavit de bello: et hi quidem versus, cum ita canere coepisset, fuerunt poematis aureis literis scripti initium.*

Bellum illud, quod hac occasione his verbis et dein integrâ Moallakah suâ celebrandum sibi sumsit, idem est quod etiam in suâ Moallakah cantavit Zoheir. Hujus igitur belli historia, cum inserviat utrique carmini intelligendo, nobis jam describenda est.

Celebratur illud bellum (ut duces hic sequamur cl. S. de Sacy l. c. p. 19—21), quod per 40 annos inter Abfitas et Dhobjanitas gestum est, nomine belli Dâhes et Gobra. Ille quidem erat equus Keisii Ibn-Zoheir Dhobjanitae, haec autem equa Hamalis Ibn-Bedr Abfitae. Cum autem aliquando alteri horum virorum cum altero convenerat, ut Dâhes et Gobra curriculum unum certatim facerent, et praemium victoris foret camelorum centuria. die constituto in lacunis condendos curavit Hamal pueros quosdam prope spatii metam, qui equum Keisii, ad eam ante Gobram pervenientem, repellerent. Et vero Dâhes equam praecucurrit; sed cum pueri subornati iussa exsecuti essent, ab Hamale stetit victoria. Misum tamen ab hoc Malecum, Hodeifae fratris sui filium, victori praemium victoriae petiturum, Keisius lanceâ transverberavit indignabundus. Hodeifam placare statim conati sunt Dhobjanitae, centum camelos, ad satisfaciendum ei de filii caede, solventes. At tamen haud multo post, qui in hac compositione sese acquiescere ipse dixisset Hodeifa, ultionis gratiâ Dhobjanitam aliquem enecavit, negans simul, quam acceperat, restituere mulctam. Bellum igitur inter duas tribus exarsit; post cujus varios eventus, Dhobjanitis inducias obtulerunt Abfitae, octo tribulium suorum principum filiis obsidum loco additis. Semia Ibn-Anru, cui hi obsides concrediti fuerant, cum mors ipsi instaret, filium vetuit, ne unquam eos de manibus demitteret, quippe a quorum conseruatione pax penderet. Neglectâ prudenti Semiae admonitione, Hodeifa eos, in potestatem suam redactos, ad unum omnes de medio sustulit. Tum Abfitae irâ incensâ, bello instaurato, plurimos ex Dhobjanitis trucidarunt, quos inter praecipui fuerunt Hamal, per-

fidus iste Hodeifa et Harem Ibn-Dhemdhem. Novum conventum pacem redintegravit, sed nec eam diuturnam. Nam Hofein, alter Dhemdhemii filius, cum ulciscendi patris gratiâ Abstim quandam interfecisset, ad arma denuo itum est. At vero Abstitarum iram placavit Kharedja Ibn-Senan, vir natalium splendore conspicuus, patri ejus, quem Hofein necarat, centum camelos de suo pendens. Quo facto, ambae tribus sincerâ fide in gratiam reductae sunt. Sola e Dhobjanitis familia Thaälebitarum paci repugnavit, donec, ab hostibus mox circumventa et siti jamjam interitura, prudentibus monitis Auf et Makal Ibn-Semiac obtemperare et sic unanimo utriusque tribus voto assentiri coegeretur.

Quam autem modo ex Fragm. I. repetivimus carminis *Occasione*, ea *Tempus compositi carminis* nobis indicat. Illud, si Reiskium audias, (l. c. xviii, xxi, xxii, xxxiii med.) incidit in initium quidem belli illius Dâhes, sed post Muhammedem natum, l. c. xvii, xxi. At vero supra, praeunte Cl. de Sacy, jam vidimus, exortum hoc bellum diu ante natum Muhammedem. Itaque Moallakah suam Antara quoque diu ante natales Muhammedis condidit.

Sequitur, ut videamus de *Ordine, quo septem carmina in codicibus collocantur*. Iam observavit Reiskius Prol. p. xxiii, uti ceteras, ita Antarae Moall. in aliis codicibus alium locum occupare. Eo ordine, quo apud magnum *Pocockium* in Spec. Hist. Arabum p. 381 exstant, leguntur in codice *Nahhâfi*, scilicet Amralkeis, Tharapha, Zoheir, Labid, Antara, Hareth et Amru. Contra in *Tebriziano*, sexta est *Amru*, septima *Harethi*. Anonymus (i) in

co.

(i) Sic quidem dicit Reiske, l. c. p. xxii, sed is est *Ibn-Heschâm* *أبن هيشام* coll. eodem p. X seq., sive *Ibn-Heischâm* *أبن هيشام*, uti nomen ejus in illo cod. Leid. legitur. W.

codice suo (Catalog. Bibliothecae Lugd. p. 472. n°. 63) illas disposuit hoc modo: Amralkeis, Tharapha, Labid Antara, Zoheir, Hareth, Amru. In cod. *Zouzenii* ita digeruntur, ut primus inveniat Amralkeis, 2 Tharapha, 3 Zoheir, 4 Labid, 5 Amru, 6 Antara, 7 Hareth. Idem ordo est in Codd. MSS. Bibliothecae *Parisiacae* n. 1415 et 1416, de quibus conferri potest Cl. S. de Sacy, dans les *Notices et Extraits de la Bibliothèque Nationale*, tom. IV. p. 309—317 fin. et ex Eo infra §. II. Nec diversus ordo est in *Editione Jonesii*, nisi quod tres postremi occurrant Antara, Amru et Hareth. Verum enim vero Reiskius p. xix Prol. (ex sua opinione de cuiusque carminis antiquitate) censet, ordinem chronologicum postulare, „ ut Tharapha gregem ducat, ” (sunt ipsius V. C. verba) „ tum par sequatur, Amru et Haretz: post „ alterum ξυγόν succedat, Antara et Zoheir: ἀέλιος veniat tandem „ Amralkeis: ὀπράγος. denique Labid agmen claudat.”

Quod ad *Genus hujus carminis* attinet, pertinet illud ad ποῦματα epico genere scripta (conf. Reiskii Prol. p. xvii), qualia et Hamasa complectitur. Duobus membris, distichon proinde faciendis, quisque versus constat. — In carminibus a se editis, Panegyrico in Muhammedis laudem et Amralkeisi Moall., hanc quoque distributionem observavit Rev. Lette. Rhythmus finalis, qui vocatur ^{قافية}, est in nostro carmine litera Mim cum Kesra.

Ita Cl. de Sacy l. proxime cit. p. 315 de hoc argumento: *Genus* versusum, quo constant Moallakât, est *Kassida*. Quisque versus, duobus constans hemistichiis, rectius forte distichon censetur. Ea duo membra sive hemistichia eandem mensuram habent, posterius tantum rhythmum finalem, eundem semper ab initio ad finem carminis. In solo primo versu prius hemistichium terminatur eodem rhythmo finali, qui regnat per totum carmen.

Metrum hujus carminis dicit Jonesius p. 59 esse *iambicum*, uti poëmaticis præcedentis, scilicet Labidi; quod igitur ad illud Labidi carmen p. 44 sic fufius defcribit: „The meafure is of the fifth class, called *perfect* verfe, which regularly confifts of the compound foot *benedicerent*, fix times repeated, in this form:

„ Tria grata funt | animo meo, ut | melius nihil,

„ Oculi nigri, | cyathus nitens, | rofeus calyx.

„ But when the couplet admits the third epitrite, *pastoribus*, and the double jambus, *amantium*, it may be confidered as belonging to the feventh, or *tremulous*, class; between which and the *perfect*, the only diftinction feems to be, that the *tremulous* never admits the *anapestik* foot. They are both, in the language of *European* profody, *jambics*, in which the even places are invariably pure, and the odd places always exclude the dactyl: when the uneven feet are *trochees* or *pyrrhicks*, the verfes become *choriambick* or *peonick*; but of this change we have no inftance in the poem before us.”

Cum his in nonnullis convenit, in aliis ab his differt Cl. *Greve*, ad ultima Jobi, tom. II. p. 96 feq. cui metrum carminum Antarae et Labidi est ex Iambicorum trimetrorum five fenariorum primâ specie, كاسم i. e. *perfecta* dicta, Lat. fenario fimillima, quae paribus locis iambum, imparibus cum iambum tum spondeum et anapaestum recipit: tribrachyn vero et dactylum refugit.” Haec quidem *Grevius*: funt tamen, qui velint, nec forte immerito, Latinum fenarium tribrachyn nequaquam refugere iis fedibus, ac ne dactylum quidem.

Breviter haec de *Metro* dixiffe fufficiat. Uberius tamen *Carmenis hujus Argumentum et Conſpectum* exhibere debemus. Carmen hoc ita decurrit, ut, praemiſſâ interrogatione, de Ablae domicilio a poëtis nondum cantato, per profopociam, fauſtâ appreciatione

ad-

adjectâ, ab hoc de illâ nuncium petat; in ejus quondam sede sibi tunc praeclusâ. nunc patente, se tristitiâ retineri narret; salutationem ad illam mansionem, caram adhuc, quamvis desolatam, iteret; et aditum ad Ablam ob tribules ejus, suos hostes, ipsam eingentes, difficilem, depingat. Post jusjurandum de amore suo, quamvis temere et in mediâ tribulium Ablae caede orto, tamen et calido et constante, tristis quaerit, quo tandem modo illam a se distantem adeat.

Vereri facetur, ne Ablae cameli, numerosi illi pulcherrimique, utpote nigerrimi, omne paratum ipsis pabulum absumturi sint, atque adeo, ne Ablae tribûs Oneizâ quoque se movere cogatur, et ne clanculum se moveat.

Illum metum ex amore profluentem tribuit pulcherrimis amasiae dentibus, osculanti salivamque gustanti dulcissimis. Speciosae enim puellae halitum fragrantissimum describit musci vas odore referre, aut pratum illibatam atque amoenum, pluviam abundantissimum, et in quo habitent muscae, ibi susurro suo ebrii cantillantis sonum exprimentes et brachiorum fricatu illum imitantes, quem edit manu mutilus, igni ex igniariis excutiendo operam dans.

Amasiae commodos effert lectulos, dum ipsi in ephippio equi furvi, frenati et torosi noctes sunt transigendae.

Quâ ad Ablam perducatur camelo, eam sibi exoptat validam; ne nocturno quidem itinere defatigandam, immo post illud etiam perniciousiter cursuram; adeo quidem, ut et vespere festinare videatur una cum struthiocamelo, cui juvencae adhaereant, ut pastori Aethiopi cameli Jemanenses; quem, oculis intentis capiti ejus celsissimo, cum carpento quippe alte collocato comparando, sequuntur; nigerrimum, ut sunt Arabum servi. Camelum porro. cursu se expedituram, ipsas adire dicit piscinas hostiles; ita volare, ac si effugere velit, quem in latere suo credat latitare, aelurum seque, ad eum conversam, laedere; tam parum tamen fatigatam esse, ut ad

ripas tam leniter procumbat, ac si procumberet super arundinem ariditate strepentem; denique e cranii parte pone aures protuberantiore illius currentis cameli, omnino praestantis, eo quidem modo emanare sudorem, quo robbus aut pix e lebate, in ignem dependente, ebulliunt.

Amasiae mores suos equite fore dignos pollicetur, modo et illa decoris memor sit; solere enim se, si debitus ipsi tribuatur honos, suavem se praebere, sed, injuriâ illatâ, amarum.

De vino emendo et post meridiem e vasis pulchris potando jactabundus loquitur; de famâ gloriatur tantâ, quantae ne profusio quidem opum suarum labem adspargere possit; nec non de potus post crapulam instauratione; uti et de feminarum venustarum maritis humi ita stratis, ut chalini instar camelini scapulae eorum sibilarent; deque ictu cito affectis tali, qui sanguinem eliceret tanquam draconis ruberrimum.

Amasiam, quae bello non adfuerit et equites petierit, docet, se quidem validissimo, praestantissimo equo, quem nunc contra hostes adigat, nunc ad suos reducat, perpetuo infidere; pugnae, non praedae partitioni adesse, testari posse, qui praelio interfuerit. Saepe bellatorem, omnibus numeris absolutum, rectâ hastâ suâ mox confossum; lanceâ suâ armaturam ejus transfixam; feris dilacerandum traditum esse. Saepius quoque gladio suo monet divulgatas esse juncturas loricae amplae vexillarii, hyeme alcae et vini studiosi, cujus, a se petiti, refert dentes nudatos; et die provecto necati extremos digitos caputque cruore tanquam glasto infecta; lanceâ transverberati, ense suo percussi praestantissimo, splendente, acuto; tali enim accinctus erat, ille, Antara, heros procerissimus, optime calceatus et nutritus.

Ob quam amore flagrat puellam, eam sibi interdictam esse congeritur. Se misisse dicit quandam, exploratum de illâ, quae re-

fer-

ferret, eam a suis negligentius observari; et collo converso, quod pulchritudine dorcadibus neutiquam cederet, respexisse.

Contendit se expertum, raro gratiam beneficis persolvi, idque eos abterrere; in cruentiori strage, quâ clamore tuo lamentati fuerant heroës, patrum mandatum observasse. Quum enim tribules ipsum ducem constituisent, non prae animi demissione defecerat, sed vero fortiter certaverat; hostium catervas, in se certatim incurfantes, laudabiliter aggressus fuerat; Sociis stimulantibus, equo, cui in pectus hostes alte insigebant hastas, vectus, eos straverat, donec ille sanguine totus repletus esset. Fiduciâ illâ, quâ ducti focii cum sibi praefecerant, mocrorem fatetur a se esse depulsam. Equum suum ait ab hostibus, ita ferientibus, se avertisse et hirtu suo receptum ab equite efflagitasse; ipsique, si loqui potuissent, vulnera expositurum fuisse. Equos alios ob cursum vehementem fidisse in terram laxam, retricosque esse vultu, quod tantum inter proceros essent; camelos vero suos, quocumque agantur, obsequentes esse, adjuvante ipsum ingenio ad propositum suum certo assequendum.

Tandem optat, ut ante mortem suam Hofein Haremque belli vicissitudine pereant, idque optat ideo, quod immerito ipsius cum famam obscuraverant, tum sanguinem devoverant; quapropter eorum quoque patrem necatum feris jam tradiderat.

Agmen harum observationum claudat *Carminis Stylus*. Genium spirat vere orientalem; est enim abruptus, gravis, nobilis, imaginibus ejusvis generis exornatus, comparationum catenâ ab initio usque ad finem acque vividus. Sic Reiskius: „Character carmi-
 „ nis, inquit; habet aliquid *εὐτράπελον*, nihil tamen risu dignum:
 „ majestatis contra plenum quoque est, ut terrorem incutiat; re-
 „ fert hominem sibi permisum, dicentem, ut impetus ferebat, et
 „ parum sollicitum, quid artis regulae fanciant. Nihil tamen in-
 „ cultum, nihil indignum, et si esset, qui non est, neglectus ver-

D

,, bo-

„borum cultus, haud parum decoris, ut in pulchra facie, afferret.” De styli ejus genere censet Cl. de Sacy (*Notice hist. cit. p. 21 fin.*) Antarae stylum cum illo Amru magnam habere convenientiam, scilicet apud utrumque idem inveniri grande et sublime dicendi genus. Breviter quidem, sed more suo acute, sic de eo judicat Jonesius *Comm. Poës. Af. p. 84.* „Antarae carmen elatum, est, minax, vibrans, magnificentum, cum quadam etiam descriptione, num atque imaginum pulchritudine.” — Conspiciamus tamen paucis praecipuas ejus dotes. In nervosis, quos auctor in hac Moallakah reliquit, versibus, demonstrat se patrii sermonis vim optime calluisse. Versus suaviter fluunt; et verbis artificiose collocatis admodum sonore decurrunt. Inter figuras, quibus carmen splendet, multum in primis pulchritudinis afferunt saepius repetitae et subita apostrophe et interrogatio emphatica. Comparationes nonnullas habet, quas ipse Zouzenius apud alios se invenire non meminit. Descriptionibus nonnunquam utitur, ex. gr. equi sui vulnerati vs. 69 et 70 elegantissimis et tenerrimo modo affectus animi sensumque doloris sui experimentibus. Maxime amat, prae ceteris etiam Arabum poetis, substantiva omittere, praesertim in animalibus describendis, eorumque loco epitheta adhibere, quae nonnullas eorum proprietates indicant, ut vs. 24. *auribus carens*, pro *struthione*; aliisque locis. — Practerea verba habet gravia et abstrusa, ut hoc carmen, ipso judice Reiskio, merito inter difficillimas Moallakât referatur; id quod jam supra significavimus.

§. III.

De Codicibus, Commentatoribus, et Editoribus.

Ubi de *Codicibus* et *Commentatoribus* loquimur, id quidem non peculiariter de Antarae Moallakah intelligendum est, cum ea semper,

per, quantum novimus, sive cum ceteris Moallakât, sive cum aliis carminibus antiquis jungi soleat. Ita et omnes, qui nobis innotuerunt, codices simul commentarios additos habent. Inter hos codices autem sunt nonnulli, in quibus quaedam tantum Moallakât, alii in quibus omnes continentur; atque inter hos alii nomine tantum nobis cogniti, alii de quibus jam expositum a VV. DD. Separatim igitur de singulis agendum est.

Primo igitur loco memorandus est *codex, in quo non omnes Moallakât*, sed nonnullae tantum una cum aliis carminibus exhibentur. Indicat illum Casiri in Catal. Biblioth. Escorialensis tom. I. p. 71. ubi exstat codex exaratus absque anni notâ, quo continentur Poëmata sex principum Poëtarum, videlicet *Alcama, Amralkeis, Nabega, Antara, Tharapha et Zoheir*; quae Poëmata cum aliis e vetustissimorum Arabum monumentis collegit ac publici juris fecit *Asmaeus Abu zaid Abd' almalek*, antiquitatum Arabicarum scriptor peritissimus, secundo Hegrae saeculo clarus.

Altero loco in censum veniunt *codices omnium Moallakât*, vel anonymorum vel minus clarorum interpretum. Et *Anonymi* quidem commentatoris videtur esse *codex* Bibliothecae *Parisiensis*, n°. 1416 in Quarto, scriptus A. 1024. Cristi 1615, quem vitis scateret, multas tamen easque insignes lectiones variantes habere testatur Cl. S. de Sacy, *dans les Notices et Extraits etc.* I. c.

Alium Anonymum possedit *Jac. Golius*. Vid. Catal. ejus MSS. inter Libros Miscell. MS. p. 16. n°. 12.

Exstat porro codex Moallakât *cum commentariis Abi Saïd et Abi Gjäber*, adjectoque *Nabegae* poëmate cum commentario, in Quarto majori scripto A. Heg. 616. Christi 1219, in quo contextus tantum poëtarum puncta vocalia passim adscripta habet, quemque possedit Cl. *E. Scheidius*, secundum Catal. ejus MSS. n°. 18.

Succedat alius *Ahmedis Ibn-Abd' allah Anseritae Andelufi* feu *Hispani*, quem memorat Herbelot. p. 586 et ex eo Reiske I. c.

p. xi, in quo tamen, teste Herbelotio, non infunt nisi Glosæ aut Notæ marginales ad explicanda difficilia horum Poëmatum vocabula.

Memorat etiam *Ibn Doreid*, apud Reiskium, l. c. commentarium *Abi Beer Mohammed Ibn al Casem Ibn Beschar, Ambaritæ*; qui nescio an idem sit ac polygraphus *Abou Beer Mohammed Ibn Abi Mohammed Ibn al* (vel *Abi'l*) *casem Ibn Besfchar, Ambarita* (k).

Huc etiam quodammodo referri potest *Commentarius*; cujus auctor est *Alaëddin Ali Ben-Schemseddin Mohammed altousfi*, qui nepos fuit Alridha, viventis sub Almamoune, qui eum succedere sibi in Chalifatu voluit. Est Bibliothecæ *Parisiensis* n°. 1455 in Quarto; scriptus A. 993. C. 1585 et descriptus ex codice anni 655. C. 1257 adeoque antiquissimus, (quo tamen longe antiquiorem infra describemus). Comprehendit ille etiam *Schanfari* et *Obaid ben-Alabras* carmen. Falsum titulum habet. In præf. dicit Alaëddin, se suum opus insignivisse titulo *Mobarez al-Abram* h. e. *le vainqueur de ses rivaux*. Scilicet carmina Moallakât accommodavit ad laudem Muhammedis ejusque sociorum. Cf. Cl. de Sacy l. proxime c.

Tertio loco memorandi in primis sunt *Codices* quatuor commentariorum, qui in *Europâ* potissimum inclaruerunt, suntque *Tebri-zius, Nahhâs, Ibn-Heischâm* et *Zouzenius*.

Codicem horum primum Reiskius Prol. p. vii ob Commentarium *Tebri-zi*, singulis verbis subjectum, vocat *ex editione Tebri-zi* n°. 292 in Catalogo Bibliothecæ Leidenfis p. 472 cum Notis marginalibus L. Warneri. Scriptus est A. H. 1010. C. 1601. Ex eo Reis-

(k) Hic, teste Ibn-Chal. n°. 653, obiit Bagdadi A. 328, secundum alios 327, eumque et memorare videtur Herbelot in Ambari, p. 114 et Schult. Additam. p. 707. W.

Reiskius edidit Tharaphae Moallakah, et selecta scholia ad Zoheirum dedit Rosenmüllerus. Auctoris autem, qui pleno nomine dicitur *Abu Zacharja Jahja Ibn Ali, Al Tebrizi*, consilium in hoc commentario edendo ipsius verbis exposuit Reiske p. viii et seq.

Alter codex in Bibliothecâ illâ est num. 628. ead. pag. Tebriziano multo minor, ut fere putet Reiskius Prol. ix a scribâ istius codicis contractum opus *Ibn-Nahhâsi*. Exstat et ejus codex in Biblioth. Escorial. Casiri tom. I. p. 79. Auctor est *Abu Gjadphar Ahmed Ibn-Muhammed* (aliis Ibn-Ismael Ibn-Jounas) *Moradhita*, vulgo dictus (non Nahas; nec Ibn Nahas, sed) *Ibn-Nahhâsi*,

النَّحَّاس. Cum ejus Scholiis edidit Lette Amralkesifum, et Rosenmüller Zoheirum.

Praeterea exstat in Catalogo Leidensi ead. pag. n. 68 liber, cujus haec datur notitia: „Septem Veterum Poëtarum Paganorum „Poëmata olim in Caba i. e. templo Meccano suspensâ, cum „commentariis eorum, praefertim Ibn Heitëhami. In fine est Poë- „ma laudatorium in Muhammedem, auctore Caab Ben Zehir.” Conf. Reiske Prol. x. fin. coll. p. xxiii med. Conferantur et quae de hoc codice dicta sunt, quando ordinem indicabamus, quo haec septem carmina ecillocantur.

Tandem pervenimus ad codices cum commentario *Zouzenii*. Horum tres nobis cogniti sunt. *Primus* est, quem in Bibliothecâ regiâ Parisinâ exstare jam indicaverat Reiske in Prol. p. xi fin. Codicem eum n. 1415 describit Cl. de Sacy l. c. ut exaratum A. H. 982. C. 1574 et vocalibus instructum, cuique, praeter commentarium, margini adduntur notae Grammaticae et historicae, ad sensum utilissimae.

Duo alios Zouzenii codices reliquit Cl. E. Scheidius; alterum in Quarto minori, sed sine punctis vocalibus, scriptum A. H. 1044. cum carmine Caabi ben Zoheir in fine adjecto, coll. ejus Catalog.

MSS. n°. 17, quem emit v. Cl. J. II. Pareau; alterum codicem, omnium qui a nobis recensiti sunt, antiquissimum, a Scheidio A. 1769 ex Oriente acceptum, ejusdemque Catalogi n°. 16 notatum, quem nunc possidet Cl. Willmet, quemque ob singulares ejus doctes paullo uberius describemus.

Auctor hujus praestantissimi codicis in praefatione vocatur *Al-kâdhi al Imâm alfeid Abou Abd' allah al Husein Ibn-Ahmed Zouzenius* (الزُّوزْنِيُّ), de quo conf. Herbelot p. 940 et Reiske p. xi et seq.

Codex hic, paginarum 253 in Quarto, bene conservatus, multis nominibus se prae plerisque commendat. Antiquitate forsitan omnes in Europâ obvios superat, quippe scriptus A. H. 545. C. 1150. Nec tantum antiquitate, sed et maxime sollicitâ curâ atque integritate. Librarius, cujus nomen indagare non potui, exaravit illum per integrum opus scripturâ admodum accuratâ et perspicuâ. Literae enim, quibus scholia scripsit, mediae; quibus ipsa carmina, majores; quibus poëtarum nomina, et majores sunt et rubro colore tinctae. Adpicta ubique ad textum aequae ac Scholia reperiuntur tam puncta vocalia, quam notae literarum diacriticae. Quin, quod in nullo unquam codice ipse cl. Willmet vidit, puncta quaedam semper et ubique sub literis و, ص, ط, ع et parvula ح sub alterâ posita, ne dubium sit, an forte pro illis literae blaesae و, ن, ض, غ legendae sint, aut litera ح pro خ habeatur; ita et sub س tria puncta, ne cum ش confundatur.

Praeter praefationem Zouzenii p. 1 continet codex hic السبع شرح التكميل العلقات *Septem carmina Moallakdt una cum commentariis illius interpretis*, a pag. 2^a inde ad pag. 242 usque. Ex ordine supra exhibitio *Amralkeis* occupat p. 2—60; *Tharapha* p. 60—102; *Zoheir* 102—124; *Labid* 124—167; *Amru* 167—192; *An-*

Antara 192—220; *Hareth* 220—243. Ad calcem horum carminum reperimus *Nabegae* poëma a pag. 243 ad 253 usque, itidem Zouzenii commentario et punctis vocalibus in textu et scholiis instructum.

Textus carminum talis est, quem nulla, quoad novi, maculent menda et summa commendet bonitas; haec enim maximum etiam inde accipit robur, quod (uti me monuit cl. Willmet) in omnibus iisque plurimis locis, quae ex Antará citat Gjeuhari, ejus lectio semper potius cum lectione codicis hujus quam aliorum interpretum conveniat. Neque hic obstat, quod aliquot versus, in uno alterove ceterorum codicum huic carmini inferti (confer Variantes Lectiones), hic frustra quaerantur. Quis enim affirmare audeat, hos reverá deficere et genuinos esse, cum omnibus forte illis codicibus his antiquitate praestet, et hisce etiam misis, sensus poëmaticis bene fluat, immo cum et Tebrizius et Ibn-Nah. nonnunquam moneant, hos versus a nonnullis addi.

Commentarius quoque optimus est, brevis et subtilis. Singulis fere versibus subjectus est. In eo plerumque hic ordo servatur, ut vocabulorum explicatio, si opus sit, praecedat, versiculorum singulorum paraphrasi uná quin saepe pluribus subjunctis. Et sic quidem interpretari solet Commentator, quando sensus duo alicujus versus membra ea juncta postulat; cum autem haec sejungi debent, vocabulorum et sensus offendimus expositiones diversas. Connectionem quoque nonnunquam curat. Neque aliorum eruditorum sententias negligit, sed saepius memorat. Aliorum vero poëtarum versus ad dicta sua firmanda raro citat.

Praeter hunc commentarium Zouzenii, margo quoque codicis pasim plures exhibet alterius auctoris notas, easque nonnunquam prolixas, et aliá manu, sed brevi caractere, scriptas.

Postremam, nec tamen minimam codici dotem conciliant *Addimenta* illa *historica*, quae, brevitatis in citando causâ, *Frag-*
ments-

menta vocavi et e quibus, quatenus ad Antaram pertinent, supra in his Prolegomenis longe maximam partem attuli.

Adfunt ea vel in margine singularum Moallakât, ut quartum nostrum, vel et in separatis, sed infixis, sôliis dimidiis, uti tria priora nostra, et singulis quinque postremis Moallakât praefiguntur. Inferibuntur illa vel قصة vel شعر continentque ex diversis auctoribus varia fragmenta historiae literariae ad vitam poëtae ejusque carmen pertinentia: ita ad Antaram secundum est Kothrobî, tertium Thââlebitae. Utilissima sunt illa ad rem historicam, neque vulgo in codicibus, quantum novi, obvia. Scripta tamen sunt literis minusculis et non tantum sine vocalibus, sed et saepe sine notis literarum diacriticis, immo nonnunquam vetustate nonnihil detritis; quod damnum etiam notas marginales modo memoratas affecit.

Ex dictis apparet, reliquis omnibus codicibus, quos cognoscere licuit, haud uno nomine palmam praeripere postremum Zouzenianum. Quamobrem ex eo quidem, quae hic libellus exhibet et textum et scholia, eâ, quâ poteram diligentia, transcripsi.

Neque tamen, licet ei plurimum jure tribuerem, ceteros neglexi, sed rationem quoque habui collationis tum Editionis Jonesii tum praefertim Codicum Bibliothecae Lugduno-Batavae, quam Vir cl. Willmetius olim ab se institutam perhumaniter mecum communicavit; item versuum, qui ab aliis sive Arabibus sive clarissimis in Europâ scriptoribus (ut in Notis indicabitur) citati sunt.

Cum autem in codice Ibn-Hâischâmi ad singula hemistichia priora vulgaris nota distinctionis (‘) addita esset, quae tam in ceteris Leidd. quam in nostro Zouzenii codice deerat, hanc ex illius apographo Willmetiano ubique adscripsimus; praefertim quia in hemistichiis distinguendis minime constans est Jonesius, nec tamen ea res parvi momenti est ad metrum.

Scho-

Scholiis *Arabice* tantum edendis, in neminis docti me putem incurrisse reprehensionem; idque eo minus, quo planius erit unicuique attendenti, eorum optima quaevis tam in versionem quam in notas *Latine* translata esse.

De *Editoribus* nonnullarum ex septem Moallakât jam diximus initio, et codices, ex quibus quaeque illarum edita est, in priore parte hujus §. indicavimus. Memoranda tamen adhuc est *omnium* horum carminum *Editio* et gemina illorum *Translatio*. Scilicet

William Jones, vir eruditissimus atque elegantissimus, cui literae Orientales tam in Europâ quam in Indiâ plurimum debent, Londini A. 1783. in Quarto majore, titulo: *The Moallakât, or seven Arabian Poems, which were suspended on the temple at Mecca; with a Translation and Arguments*, splendide edidit versionem Anglicam septem carminum Moallakât, cui, inde a pag. 103 usque ad 163, adjunxit textum originalem Arabicum, non vero Arabicis (nisi ad specimen codicis in unâ tantum paginâ), sed Latinis literis expressum; quod eo majorem difficultatem habet, quia Jonesius in his adhibendis literis pronunciationem Anglicam secutus est.

Hinc merito cl. S. de Sacy *Notice* p. 1. not. 2: „ On desiroit „ que l’auteur eut joint à cette traduction, comme il se l’étoit „ proposé, des notes historiques et critiques, et qu’il eut fait „ imprimer le texte en caractères arabes et non en caractères „ latins, ce qui en rend l’usage très-désagréable.” Hinc et cl. Rosenmüller ad Zoheir p. 5: „ Cum in exprimendis verbis litte- „ risque Arabicis pronunciationem Anglicam secutus esset, simul „ vero tabulam adjicere oblitus esset, ex quâ lectores cognoscere „ possent, quasnam litteras latinas pro Arabicis posuerit, praeter- „ eaque typothetarum incuriâ vitia non pauca admisa sint, satis „ difficile est, carmina illa Arabicis litterarum elementis rescribere.” Difficultas haec tanta visa est cl. Hartmanno, l. mox ci-

tando, in praef. p. vi, ut Arabicum illum textum ideo nobis plane nullius usus factum esse iudicaverit (1).

Quod si in textu, quem dedit Jonesius, aliquid desiderandum videatur, at insignem plenamque elegantiae laudem merentur ejus *Versio* Anglica, et singulorum carminum *Argumenta*. *Versio* quidem illa originem dedit alteri *versioni*, fere ad eam Jonesii factae, quam debemus cl. *A. Th. Hartmanno*, tunc Gymnasii Herfordensis Prorectori, nunc LL. OO. Oldenburgi Professore: *Die hellstrahlenden Plejaden am arabischen poetischen Himmel, oder die sieben am Tempel zu Mekka aufgehängenen arabischen Gedichte. Uebersetzt, erläutert und mit einer Einleitung versehen.* Münster 1802. in 8°. min. Licet autem vir cl. Translationem Jonesii fere ubique, ut et *Argumenta*, Germanice secutus fuerit, utilem tamen operam lectoribus rei Orientalis haud peritis praestitit, tam Introductione generali ad omnes Moallakât, quam additis hic illic Notis, quibus praesertim mores nonnullos Orientales exposuit, aut similes quasdam locutiones poëticas ex aliorum operibus eleganter Germanice translatas attulit.

Atque haec in his Prolegomenis de Antara ejusque Moallakah dicenda habui; non quidem pro rei dignitate, quod lubens fateor, sed

(1) Difficultati igitur huic nuper, ingrato quidem labore, succurrere voluit *Alexius Boldyrew*, Phil. et A. A. LL. Magister, Jonesii scriptionem Anglicis literis in Arabicas in duabus Moällakât transferens atque, additâ post praefationem tabulâ, Jonesii Orthographiam indicans in libello *Duae Moallakât Antarae et Hareth*; sumtibus auctoris, paginis 14. Göttingae 1808 in 8°. minori edito. Sed nec hic ejus labor sufficit, cum puncta vocalia, quorum pronuntiatio Anglica multo difficilior est quam consonantium, profus omiserit, et in harum etiam Orthographiâ nonnunquam erraverit. W.

PROLEGOMENA.

sed pro viribus meis, quae sentio quam sint adhuc exiguae et voluntate meâ minores. Sensus autem hic etiam me prohibuit, quo minus ipsi *Carmini* ejusque *Translationi* aliud quid adderem, praeter *Varietatem lectionis* supra memoratam, quae mox ipsi *Carmini* subjungeretur, additis versibus in aliis codicibus inveniendis. A *Notis* vero ad ipsam hanc *Moaliakah*, quas jam ad aliquot versus scripseram, eo magis abstinendum duxi, quod cl. Willmetius *uberiores suas Observationes*, quas ad singulos fere versus, quamvis alio consilio, composuerat, huic opusculo addere mihi benevole permisit; quae igitur ei coronidem imponent.

ANTARAE MOALLAKAH.

قَالَ عُنْتَرَةُ بْنُ شُرَّادِ الْعُبَيْسِيِّ

1 هَلْ خَادِمَ الشُّعْرَاءِ مِنْ مَنَزِلِي

أَمْ هَلْ عَرَفْتُ الدَّارَ بَعْدَ قَوْمِي

2 يَا دَارَ عَيْلَةٍ بِالْحِجَاؤِ فَكَلِّمِي

وَعَمِي صَبَاحًا دَارَ عَيْلَةٍ وَأَسْلَمِي

3 فَوَقَفْتُ فِيهَا نَاقَتِي وَكَأَنِّي

فَدَنُّ لَأَقْنِي حَاجَةَ الْمَتَلُومِ

- 4 وَتَحَدُّ عِبَلَةٌ بِالْجَوْرِ وَأَهْلُنَا،
 بِالْحَكْرِينَ فَالْصَّمَّانَ فَالْمُنْتَلِمَ ①
- 5 حَبِيبَتِ مَنْ طُلُّلٌ تَقَادِمٌ عَهْدُهُ،
 أَقْوَبِي وَأَقْفَرُ بَعْدُ أُمَّ الْهَبِيبَتِ ①
- 6 حَانَتْ بِأَرْضِ الرَّابِرِيِّنَ فَاصْبَحَتْ،
 عَسْرًا عَلَيَّ طَلَابِكُ أَجْنَتِ مَحْرَمِ ①
- 7 عَلِقْتَهَا عَرْضًا وَأَقْتَلُ قَوْمَهَا،
 نَرَعَمًا لَعَمْرُ أَجْبِكُ لِبَسِ بَمَرْعَمِ ①
- 8 وَلَقَدْ فَرَلْتُ فَلَا تُظَنِّي غَيْرُهُ،
 مَنِي بِنِزْلَةِ الْمُحَبِّ الْمَكْرَمِ ①
- 9 كَيْفَ الْمَرْارِ وَقَدْ تَرَدَّعَ أَهْلُهَا،
 بَعْدَ بَرْدِ بَيْنِ وَأَهْلُنَا بِالْعَبَامِ ①
- 10 أَنْ كُنْتُ أَمْرَعَتِ الْفِرَاقِ فَأَتَمَّا،
 نَرَمَتْ مِرْكَاجِكُمْ جِلْبِيلَ مَطْمِ ①

- 11 ما مراغني إلا حمولة أهلها،
وسط الديار تسف حب الخمخمة ⑤
- 12 فيها اثنتان وأربعون حلوة،
سودا كخافية الغراب الأسحمة ⑤
- 13 إذ تستببك بزبي غروب واضح،
عذب مقبله لذين المطعم ⑤
- 14 وكان فارة فاجر بقسبته،
سبقت عوارضها إليك من الفم ⑤
- 15 أو مروضة أففا ذصن فبتها،
غبت قلبل الدمن لبس جمعالم ⑤
- 16 جادت عليه كل بكر حرة،
فتركن كل قرارة كالدريم ⑤
- 17 سحبا وذسكاجا فكل عشبة،
دجري عليها الماء لم ينصرم ⑤

- 18 وَخَلَا الذُّجَابُ بِهَا فَلَبَسَ بِيَارِحٍ
 غُرْدًا كَفَعَلَ الشَّارِبِ الْمُتَرَدِّمِ ⑥
- 19 هَرَجًا يَحْكُ ذِمَاعَهُ بِذِمَاعِهِ
 قَدَحَ الْمَكَّبِ عَلَي الرُّيَادِ الْإِجْذَمِ ⑥
- 20 تَمَسَّى وَتَصْبِحَ فَوْقَ ظَهْرِ حَشْبَةٍ
 وَأَجَبَتْ فَوْقَ سِرَاتِ أَدْهَمٍ مَلْجَمِ ⑥
- 21 وَحَشْبَتِي سَرَجٌ عَلَي عَيْلِ الشَّوِيِّ
 ذَهْدٌ مَرَاكَلَهُ تَبِيلُ الْمُحْرَمِ ⑥
- 22 هَلْ تَبْلُغُنِي دَارَهَا شَرِكْتَيْهِ
 لَعْنَتُ بِمَحْرُومِ الشَّرَابِ مَصْرَمِ ⑥
- 23 خَطَامَةٌ غَبَّ السَّرِيِّ نَرِيَانَةٌ
 تَطْسُ الْإِكَامِ بُوخْدُ خَفِّ مَبِئَمِ ⑥
- 24 وَكَأَنَّمَا تَطْسُ الْإِكَامِ عَشْبَةً
 بِقَرِيْبٍ بَيْنَ الْمُنْسَمِبِينَ مُصَلَّمِ ⑥

25 فَنَآوِي لَهٗ قُلُوصَ النِّعَامِ كَمَا أَوْتِ،

حَرْقَ يَمَانِيَّةٍ لِأَعْجَمٍ طَمَطَمٍ ۞

26 يَتَّبِعُنَ قَلَّةً رَأْسَهُ وَكَأَنَّهُ،

حَرَجٍ عَلَيَّ فُعَيْشٍ لَهِنَّ مَخْبِيٍّ ۞

27 صَعَلٌ يَعُودُ بِذِي الْعَشِيرَةِ بِبَيْتِهِ،

كَالْعَبِيدِ ذِي الشَّرِّ الطَّوِيلِ الْأَسْلَمِ ۞

28 شَرِيَّتٌ بِمَاءِ الدُّحْرَيْنِ فَاصْبِحَتْ،

نُرُورًا تَنْفِرُ عَنِ حِبَاضِ الدِّيَلِمِ ۞

29 وَكَأَنَّمَا قَتَايَ بِجَنَابِ رَدَّهَا،

الْوَحْشِيِّ مِنْ هَرَجِ الْعَشِيِّ مَأْوَمٍ ۞

30 هَرَجٌ جَنْبِ كَلَّمَا عَطَفْتِ لَهٗ،

خُضْبِي أَتَّقَاهَا بِالْبَيْدِينَ وَبِالْفَمِ ۞

31 بَرَكْتَ عَلَيَّ جَنْبِ الرِّدَاعِ كَأَنَّمَا،

بَرَكْتَ عَلَيَّ فَصَبِّ أَجْشٍ مَهْضَمٍ ۞

- 32 وَكَانَ رَبًّا أَوْ كَحَبِلاَ مَعْقِدًا،
حَسَّ الْوُفُونَ بِهِ جَوَانِبَ تَمَقِّمٍ ⑤
- 33 يَنْبَاعُ مِنْ ذُرِّيِّ خُضُوبِ جِسْرَةٍ،
نَرِيَّافَةٌ مِثْلُ الْفُنَيْفِ الْمَكْدَمِ ⑤
- 34 أَنْ تُعَدِّفِي دَوْحِي الْفِنَاعُ فَأَنْتِي،
طَبَّ بِأَخَذِ الْفَامِرِ الْمَسْتَنْبِمْ ⑤
- 35 أَنْتِي عَلَيَّ بِمَا عَلِمْتَ فَأَنْتِي،
سَمِعَ مَخَالَفَتِي إِذَا لَمْ أَظْلَمِ ⑤
- 36 وَإِذَا ظَلَمْتَ فَإِنَّ ظَلَمِي بَاسِلٌ،
مَرَّ مَذَاقَتَهُ كَطَعَمِ الْعَلْقَمِ ⑤
- 37 وَلَقَدْ شَرِيتَ مِنَ الْمَدَامَةِ بَعْدَ مَا،
رَكِدَ الْهَوَاجِرُ بِالْمَشْرِفِ الْمَعْلَمِ ⑤
- 38 بِرِجَاجَةٍ صَفْرًا ذَاتَ أَسْرَةٍ،
قُرِئَتْ بِأَمْرِهِ فِي الشِّمَارِ مَعْدَمِ ⑤

- 39 فَاذَا تَرَدَّدْتُ فَإِنِّي مُسْتَهْلِكٌ
سَالِي وَعَرَضِي وَأَنْتَ لَمْ يَكَلِمِ ⑤
- 40 وَإِذَا صَحَّحْتُ فَلَا أَتَمَرَّ عَنْ كُدِّي
وَكَمَا عَلِمْتَ شَمَائِلِي وَتَكْرَمِي ⑤
- 41 وَحَلِيلٌ خَائِبَةٌ تَرَدَّدْتُ مَجْدَلًا
تَمَكُّوا فَرَايَصَهُ كَشَدِّقِ الْأَعْلَمِ ⑤
- 42 سَبَقَتْ يَدَايَ لَهُ بِعَاجِلِ طَعْنِهِ
وَرَشَّاشِ فَائِزَةٍ كَالْوَنِ الْعَنْدَمِ ⑤
- 43 هَلَّا سَأَلْتَ الدَّخِيلَ يَا بِنْتَهُ مَالِكُ
أَنْ كُنْتَ جَاهِلَةً بِمَا لَمْ تَعْلَمِي ⑤
- 44 أَنْ لَا أَمْرًا عَلَيَّ مِرْحَالَةً سَابِجٌ
ذُوهُ تَعَاوَرَهُ الْكُمَاةُ مَكَلِمِ ⑤
- 45 طَوْرًا يَبْجُرُ لِلطَّعَانِ وَفَائِرَةً
يَأْوِي إِلَيَّ حَصْدِي الْقَسْبِي عَرْمَمِ ⑤

- 46 يَخْبِرُكَ مِنْ شَهْرِ الْوُقُوعَةِ أَتْنِي،
أَعْشِي الْوُغْيِي وَأَعْفُ عِنْدَ الْمَغْنَمِ ①
- 47 وَمُدَجِّجٌ كَرَهُ الْكِمَاةَ فَرَالَهُ،
لَا مَمْعَنٌ هَرَبًا وَلَا مُسْتَسْلِمٌ ①
- 48 جَادَتْ لَهُ كَفِّي بَعَاجِلِ طَعْنَةٍ،
بِمَتَّقَفٍ مَدَقِ الْكُعُوبِ مَقُومٌ ①
- 49 فَشَكَّنْتُ بِالرَّمْحِ الْأَصَمِّ ذُبَابَهُ،
لَبَسَ الْكِرْدِيمَ عَلَيَّ التَّنَا بِمَحْرَمٍ ①
- 50 فَتَرَكْتَهُ جَزْرَ السَّبَاعِ يَنْشَنَهُ،
يَقْضِمُنْ حَسَنَ بِنَانِهِ وَالْمَعْصَمِ ①
- 51 وَمَشَكَّ سَابِغَةً هَتَكْتَ فَرُوجَهَا،
بِالسَّبِيفِ عَنِ حَامِي الْحَقِيقَةِ مَعْلَمٌ ①
- 52 مَرَبْدٌ يَدَاهُ بِالْفَرَّاحِ إِذَا شَتْنَا،
هَتَاكَ غَايَاتِ النَّجَامِ مَلُومٌ ①

- 53 لَمَّا رَأَيْتِي قَدْ فَرَّقْتَ أَمْرِيهِ،
أَجْرِي فَوَاجِزَهُ لِعَبْرٍ تَبَسُّمٌ ۞
- 54 تَهْدِي بِهِ مَرَّ النَّهَارِ كَأَنَّمَا،
خُضِبَ الْبِنَانُ وَرَأْسُهُ بِالْعَظْمِ ۞
- 55 فَطَعَنَتْهُ بِالرَّهْجِ قَدْ عَلَوْهُ،
دِهْتُهُ صَافِي الْحَدِيدَةِ مَخْذَمٌ ۞
- 56 بَطْلٌ كَانَ ذِبَابُهُ فِي سُرْحَةٍ،
يَحْكُمُ فِعَالُ السَّبْتِ لِبَسِّ دِنْتَوْمٍ ۞
- 57 يَا شَاةَ مَا قُصَّ لِمَنْ حَلَّتْ لَدَى،
حَرَمَتِ عَلَيَّ وَلِبَيْتِهَا لَمْ تَحْرَمِ ۞
- 58 فَبَعَثْتُ جَارِيَّتِي فَقُلْتُ لَهَا أَذْهَبِي،
فَنَجِّسِي أَخْبَارَهَا لِي وَأَعْلَمِي ۞
- 59 قَالَتْ مَرَاتِنٌ مِنَ الْأَعَادِي غَرَّةٌ،
وَالشَّاةُ مِمَكْنَةُ لِمَنْ هُوَ مَرْدَمِي ۞

60 وَكَأَمَّا التَّفَتُّتُ بِجَبْدٍ جُرَاجِيَةٍ،

رَشَاءٍ مِنَ الْغُرْلَانِ حَرِّ ارْتَمٍ ⑤

61 تَبَيَّنَتْ عَمْرًا غَيْرَ شَاكِرٍ نَعْمَتِي،

وَالْكَفْرَ مَخْبِتَةً لِنَفْسِ الْمَنَعِمِ ⑤

62 وَلَقَدْ حَفِظْتُ وَصَاةَ عَمِّي بِالضَّحِي،

أَذْ تَقْلُصُ الشَّفْتَانِ عَنْ وَضْحِ الْفَمِ ⑤

63 فِي حَوْمَةِ الْحَرْبِ النَّبِيِّ لَا تَشْتَكِي،

غَمْرَاتِهَا الْإِبْطَالُ غَيْرَ تَعْمَعِمِ ⑤

64 أَدْ يَنْتَقُونَ بِي الْأَسِنَّةَ لَمْ أَحْمِ،

عَنْهَا وَلَكِنِّي تَضَائِقُ مَقْرَمِي ⑤

65 لَمَّا رَأَيْتَ الْقَوْمَ أَقْبَلَ جَمْعَهُمْ،

يَنْزَامِرُونَ كَرِهْتَ غَيْرَ مَذْمَمِ ⑤

66 يَدْعُونَ عَنَتَهُ وَالرِّهَامَ كَأَذَاهُ،

أَشْطَانُ دِبْرِ فِي لَبَانِ الْأَدْمِ ⑤

- 67 مَا نَزَلَتْ أَرْمِيَهُمْ بِتَنْغَرَةٍ ذَخِرَةٍ
وَلِبَانَةٍ حَتَّى تَسْرِبِلَ بِالدَّمِ ۝
- 68 وَلَقَدْ شَفَا فَنَفْسِي وَإِمْرًا سَقَمَهَا
قَبْلَ الْفَوَارِسِ وَيَكُ عَنْتَرٌ أَقْدَمُ ۝
- 69 فَأَنزَرُوا مِنْ وَفَجِ الْغَنَاءِ جَلْبَانَهُ
وَشَكَا إِلَيَّ بِعَيْبَةٍ وَذَاكَمَحْمُومِ ۝
- 70 لَوْ كَانَ يُدِيرِي مَا الْمُحَاوَرَةُ أَشْتَكِي
وَلَكَانَ لَوْ عَلِمَ الْكَلَامُ مُكَلِّمِي ۝
- 71 وَالْخَبِيلُ تَقَنَّنَحْمُ الْخَبِيرِ عَوَاجِيسًا
مِنْ دِبْنٍ شَبِطُمَةٍ وَآخِرُ شَبِطُمِ ۝
- 72 ذَلَّلَ مِرْكَابِي حَبْنٌ شَبِئَتْ مَشَائِعِي
لَبِي وَأَحْفَرَةٌ بِأَمْرِ مَبْرَمِ ۝
- 73 وَلَقَدْ خَشِبْتُ بَانَ أَمَوْتُ وَلَمْ تَكُنْ
لِلْحَرْبِ دَائِرَةٌ عَلَيَّ أَجْنِي ضَمْتَمِ ۝

- 74 الشَاكِمِي عَرَضِي وَلَمْ أَشْتَمِهِمَا
 وَالنَّانِرِيْنَ إِذَا لَمْ أَلْقَهُمَا دَمِيْ
 75 إِنْ يَفْعَلًا فَلَقَدْ تَرَكْتَنِيَّ أَجَاهِمَا
 جَزَى السَّبَاعِ وَكَلِّ دَسْرٍ قَتْنَعِمِ

ANTARAE MOALLAKAH.

CECINIT ANTARA IBN-SCHEDDÂD ABSITA:

1. **U**llamne reliquerint poëtae sedium *amasiarum suarum* ruinam, quam non carminibus velut restituerint?
Certe tu, *Antara*, nonne, quam fueras suspicatus, agnoveris *amasiae* domum?
2. O domus Ablae, in valle Gjiivâ, nuncia mihi, quid praecedentes tui agant incolae!
Tibi, domus Ablae, fausta procedat aurora ac fortunata!
3. Meam illic stiti camelum, (staturâ suâ similem Arci,) ut possem perficere, quod mihi, moras *ob luctum de amasiae discessu* trahenti, esset agendum.

4. Abba namque in illâ diversabatur Gjiwâ, cum nostra
tribus
In Hazn Sammaanque et Motethsallem commoraretur.
5. Tu, *domus Abbae*, inter reliquas aedium ruinas sis salu-
lutata, cum cujus quondam incolis mihi jam du-
dum erat necessitudo;
Nunc tamen incolis, digressâ Omm-al Haithsem,
vacua est atque nudata.
6. Eo in tractu, mei ubi habitant hostes, qui rugiunt in-
star leonum, illa diversatur: factum est itaque
Mihi difficile te quaeritare, o Ibnat-Machrem!
7. Hujus amore inopinans fui captus, ipsos licet eius tri-
bules necassem ut hostes:
Quo tamen tui, o *Abba*, teneor desiderio, illud per
vitam patris tui juro esse sincerum.
8. Tu enim, (ne dubites,) certe divertisti
In cor meum velut hospitium viri, quem amant et
venerantur.
9. Quo tandem modo eam possim invisere, cujus quidem
familia tempore verno commoretur
In utraq; Oncizâ, quo vero tempore nostra versa-
tur in Gailam?
10. Si sedem mutare constitueris firmiter, tum quidem
Nocte caliginosâ vestri constringentur habenis cameli.
11. Nil *autem* me terret, nisi quod jumenta tribus ejus
oneraria
Baccas chimchim medias inter habitationes sint ab-
sumtura.

12. Sunt inter ea quadraginta duae, quae vulguntur, camelii,
 Nigro illae colore, quali plumae breviores in alâ corvi nigerrimi.
13. *Scilicet, Antara, metuis Ablae tuae discessum*, nam te dentibus striatis, candidis, in sui abripuit amorem;
 Illis, qui, dulces osculanti, suavem salivae ei praebent saporem.
14. Nam qualem musci vesica apud aromatarium spirat fragrantiam, talem mulieris halitus formosae
 Oscula petenti tibi afflat ex ore, ante quam ipsos contigeris dentes:
15. Aut qualem exhalat pratium adhuc intactum, quod suis luxuriet herbis;
 Quod quidem pluvia riget, sed nullum omnino inficiat fimetum, neque ullum pedis dedecoret vestigium:
16. Huic prato quaeque nubes affluens pluvia, at frigoris expers ac venti, ita se praebet benignam,
 Ut foveas omnes *candore atque ambitu* numis argenteis relinquat similes:
17. Fundit ea pluviam largitate tantâ, ut nullâ non vesperâ Super illud defluant aquae, non intermissae:
18. Quorsum secedant, nunquam inde depellendae, muscae,
 Quae suo susurro potoris tremulum cantillantem expriment sonum;

19. Muscae, quae, alterum si suum brachium alteri affricent, non alium edant stridorem

Atque ille, qui, manu truncatus, ad ignem ex ignariis exterebrandum incumbat strenuus.

---

20. *Abla quidem* vesperi maneque insidet strato, molli e tomento;

Sed ego in summo *equi*, nigricantis semperque frenati dorso, noctem traduco:

21. Quin loco lectuli, molliter farti, mihi est ephippium in *equo* pedibus toroso,

Quique lateribus carnosus atque elatus, loco quo cingitur est obesus.

---

22. Ad *Ablae autem* sedem deducatne me Schedanensis camelus,

Ita devota, ut lac interdictum atque uberis sit papilla resecta?

23. *Camelus*, quae in extremo etiam itinere nocturno dextrorsum ac sinistrorsum, caudam jactet suam, corpusque in utramque superbe agitet partem;

Quae unguulae suae, qua terram conterat calcando, properato gressu quatiat colles;

24. Quin *post nocturnum iter diurnumque* est etiam vesperi, ac si quatiat clivos

Proxime struthionis inter pedes, cui sint excisae aures radicitus:

25. *Stru-*

25. *Struthionis*, ad quem se conferant ipsius juvencae,
uti se conferunt
Ad Aethiopem blaesumque pastorem *camelorum* ip-
sius Jemanensium agmina:
26. *Struthionis*, cujus verticem capitis, *defixis oculis*,
illae sequantur ut indicem viae; illud enim refert
Pilentum, feminarum in usum pro tabernaculo al-
te collocatum:
27. *Struthionis*, qui, capite parvo, Dhsu'l Oschairah
frequentat, et candore suo praestante
Est similis servo, longâ induto veste pellicâ at-
que auribus mutilo.
28. *Camelus illa*, quae, ubi biberit ex aquis Dohrodâ-
ni, mox
Deflectens, aufugiat ab aquariis hostium;
29. *Idque tam cito*, ac si latus amoveat, latus suum
Dextrum, prae metu rudentis vespere, magno ca-
pite deformis *aeluri*;
30. *Aeluri*, lateri inhaerentis; quoties ad eum se flectit
camelus
Irata, toties in eam obvertitur ille, unguibus scal-
pens dentibusque mordens:
31. Quae procumbat in tractu Ridâön, tanquam
Procumbat super arundinem, ariditate, cum fran-
gitur, strepentem:
32. *Cujus tandem*, sicuti robbus aut concreta pix
Ebulliant e cucumâ, cujus latera in fomitem depen-
deant accensum,

53. *Ita* scateat *sudor* e calvae parte pone aures eminentiore, cum illa, torva validaque,
Huc illuc in incessu superbe se agitat, nobilis instar, qui mordetur, admissarii.

---

34. *Itaque* tu, *Abla*, si coram me demittas calanticam, *me repudians*, equidem

Noverim quid deceat equitem, loricâ indutum.

55. Quas in me virtutes deprehenderis, iis *potius* debitam tribuas laudem; nam sane

Mei suaves sunt mores, quum injuriâ non afficior;

36. Sed eâ illatâ, utique horrenda est, quam refero, injuria;

Estque sapore, non minus amaro, quam colocynthidis.

---

57. Equidem vetustum bibo vinum, postquam

Meridiei ardor remisit; *vinum* fulgente, signato emtum denario;

38. *Bibo illud* e vitreo scypho, flavi coloris, lineamentis pulchre ornato,

Cui sinistra in manu adjungo *vas rostratum* candidum, colo instructum, quale est regis.

59. Attamen cum bibo *vinum*, meas quidem dilapido

Opes; non vero eo magna mei laeditur fama;

40. Nam cum ad me *e crapulâ* redeo, non desisto a liberalitate;

Ea enim, ut scis, o *Amasia*, est mea indoles ea-
que mihi munificentia.

---

41. Saepe et mulieris, mundo quamvis haud egentis, om-
nium pulcherrimae, humi prostratum liqui ma-
ritum,
Ita ut partes carnis latus inter scapulamque ejus
sibilarent instar oris anguli *cameli*, superius la-
bium habentis fissum:
42. Eum meae praeverterant manus festinâ plagâ,
Ictoque penetrante adperserant sanguinem, qui il-
lum draconis referret colore.
-

43. Agedum, o *Ibnat-Mâlech*, interrogas *modo* equites,
quis fuerim in pugna,
Si ejus, ut nondum comperti, es ignara.
44. Ecce ephippio haud cessans insideo *equi* velocis,
Carnosi procerique, quem alternis vicibus vulne-
rant heroës:
45. Equum illum nunc expeditum emitto, ut vulneribus
confodiam hostes, nunc vero ille
Ad *tribules* reducitur meos, qui arcus habent so-
lidos magnoque sunt numero.
46. Poterit *quoque* tibi renunciare quisquis conflictui ad-
fuerit praesens, me quidem,
Ubi praeliandum, irruere, a praedâ autem potiun-
dâ abstinere.

47. Sae-

47. Saepius enim *adfuit* bellator, omni ex parte armatus, cujus abhorrerent viri fortes congressum;
Qui nec fugam properaret nec sese dederet:
48. Tali tantoque viro se mea manus praebuit liberalem, cum cum confoderit festinanter
Lanced qualiae, rigidis instructâ, articulis, rectâque:
49. Ejus armaturam durâ transfixi hastâ;
Vir enim nobilis haudquaquam est sacrosanctus hastis:
50. Mox illum liqui escam ferarum, quae cum corripere-
rent,
Pulchramque ejus digitorum pulpam extremam primoribus vorarent dentibus pulchrumque carpum.
51. Saepius etiam, quo loco conseritur lorica ampla longaque, commissuras transfixi
Ense meo, eas avellens ab ipso vexilli defensore, strenuitatis notis ornato:
52. Qui hyme *quidem* agilis, erat manibus ad *versandas* aleatorias sagittas;
Et venditorum vini dilacerans signa, de nimiâ identidem reprehensus erat liberalitate.
53. Is simul atque oculos in me conjiciebat, descendebamque *ex equo*, illum petiturus,
Molares suos nudabat dentes, sed sane nequaquam subridendo suaviter:
54. Cum eo ita sum conflictatus die propecto, ut, tanquam

Infectivâ herbâ, digiti ejus extremi caputque tingerentur cruore:

55. Eum hastâ *med* mox confodi, mox percussi
Indico *ense*, politi ferri celeriterque secante;
56. Heros erat adeo præcerus, ut, vestibus amictus;
magnam quandam referret arborem;
Quique indutus erat calceis e coriis bubulis succo
spinæ Aegyptiæ præparatis; neque erat gemellus.

---

57. O puellam, caprae instar pulchram, pro prædâ illi,
cui licet, venatu capiendam!
Mihî *verò* est interdiciâ; ast utinam *mihî* interdiciâ
non sit!

58. Mittebam ancillam meam, ei que mandabam: Abeas;
Ut res ejus pro me explores comperiasque.

59. Retulit *haec*: Hostes observavi caprae illius esse socordes,

Et cuilibet, qui cupiat, illam jaculandi dari copiam:

60. Respiciebatque illa collo converso, quale reflectit caprae pullus;

Pullus, inter hinnulos incedendo cum matre jam
aptus ceterisque praestans, labiis superne nasoque
albicantibus.

---

61. Diu expertus sum, me beneficia contulisse plura, pro
quibus gratias egerit nemo;

Gratiae tamen neglectus animum benefici, *ne benefaciat*, reddit alienum.

62. Equidem patrii mei praeceptum illustri cæ servavi die,
 Quæ labiis contrahendis: nudabantur pugnantium
 dentes;
63. In ferventissimo belli congressu, cujus non conquerebantur
 Viri strenui gurgites, nisi clamorem edendo bellicum:
64. Cum *mei tribules* hastarum *hostilium* vitarent cuspides,
 me sibi praemisso, has non refugi pavido similis,
 Sed vero, ne meam virtutem *praeendo* praestarem,
 locus vêtabat nimis angustus.
65. Ubi magno numero approperasse videbam hostes,
 Qui se ad pugnam stimularent invicem, impetum feci
 non vituperandum:
66. Clamabant: Antara! dum hastae videbantur,
 In *penetrando* nigricantis *equi mei* pectore, longi
 puteales funes.
67. Non intermisi hostes prosternere, in equi extremo
considens collo,
 Admotus pectori, usque dum sanguine *tanquam*
indusio esset vestitus.
68. At meum tamen *ideo saucium* sanavit animum, depulitque
 acritudinem
 Heroïum dictum: Heus tu, Antara, animose praecede.
69. Deflexit autem *equus ille meus* ob hastas, in pectus
 vibratas;
 Lacrymisque hinnituque est mecum conquestus.
70. Quod si colloquium potuisset serere, edidisset querelas,
 Et,

Et, si sermonem novisset habere, utique me fuisset allatus.

71. *Hostium* quidem equi praecipites in terram considerant mollem, tetrici illi vultu,

Quod essent inter equos, eosque omnes proceros, *instando ipsos fatigantes*;

72. Mei autem vectarii cameli, quocumque eos agerem; se praebant obsequentes; succurrente mihi

Ingenio meo, dum ad firmum propositum *meum peragendum* incitabatur.

---

73. At vero metus est mihi, morte prius occumbere; quam fuerit

Adversa belli fortuna ad ambo Dhemdhemidas conversa;

74. Ad illos, qui meam contumeliâ vexaverant famam; licet *ego* neutrum eorum affecerim ullâ;

Quique, cum iis ne obvius quidem essem, meum devoverant sanguinem:

75. Dum tamen ita me insequabantur, equidem patrem eorum liqui

Escam leonum vulturisque cujusvis annosi.

VARIETAS LLECTIONIS

A D

ANTARAE MOALLAKAH.

Titulus carminis, quem e Zouzenii ceterorumque codicibus dedimus, in Apographo, a Scheidio ex alio quodam ejusdem commentatoris codice facto, est *Carmen Antaræ, quod terminatur in Mim.* — (قال) Leidd. وقال, ut sic hoc carmen cum præcedentē connectatur. — (عنتره) male Jonesius عنتره; nam non solum in Fragmentis citatis et a Gjeuk. in فلدج scribitur sine Nunnatione, verum etiam in illis Fragm. Genitivus non datur cum Kesrâ sed cum Phatâ, quippe Nominis Proprii ejusdemque Diptoti. — (جن) male Ibn-Heischâm اجن, cum in codd. accurate scriptis اجن tantum detur, si initium sit sensus aut ejus membri, جن vero, si id ab alio vocabulo pendeat. — (جن شراد) desunt Jonesio, sed exhibet Tebrizius جن شراد جن شراد جن شراد; conf. Proll. p. 7. in Not. In margine codicis nostri additur قال هو

هو عنتره بن شداد بن معويه بن قراد العباسي

Versui 1 praemittuntur in codice Ibn-Nahhâsi duo versus. quos vero nec ceteri codices nec Jon. agnoscunt:

أعبال مرسم الدار لم ينكأم
 حتي نكلم كالاصم الاعجم
 ولقد حبست دها طويلا ناقتي
 قرشوا الي سفع الرقاكد جثم

Loco قرشوا in codice legi quoque potest قرشوا; prius tamen praerulerim. Pro الرواكد vel الرواكد, quae nihil significant, legerim الرواكد, ita ut م minus perspicue scripta sit habenda, et duo puncta literae ق pertineant ad superioris hemistichii vocem طويلا.

Illorum autem versiculorum translationem exhibiturus, non possum, quin, omni tam scholio quam aliâ conversione destitutus, et de ipsâ lectionis veritate dubitans, hanc qualemcunque meam timidius adscribam:

O domestici! reliqua non reboarunt habitationis vestigia,

Ita ut, surdi instar barbari, nullum ederent sonum.

Attamen profecto diu in eâ meam retinui camelum,

*Quae chytropodibus admugit eorum, qui illic requieverunt
 suntque commorati.*

Hos versus tantum abest, ut genuinos esse putem, ut mihi a non nemine orti videantur, qui, abrupti carminis initii elegantiam haud perspicens, illud aliquo modo supplere voluerit.

In ipso autem Ibn-Nah. codice iis praemittitur observatio sequens: قال ابو جعفر انشدني محمد بن ايوب في هذه القصيدة: ثلثة ابيات لم اسمعون من غيره وترعم أن ابا العباس الخراساني انشده اياهن عن ابن قادم منهن بيت بعد قوله، هل خامر الشعرا من متردم، ومنهن بيتان في اول القصيدة وهما: . اعيال etc.

V. 1. (متردم) uti et in scholiis Zouzenii; Ibn-H. et Jon. (الدام) Jon. متردم; Tebriz. et Ibn-Nah. vocalibus hic carent. — الدام.

Codices Ibn-Nah. et Ibn-Heisch. hic inserunt versum, quo carent ceteri tum vero Jon. Neque eum ibi habet Rosenmüllerus ad Zoh., ubi hemistichium posterius versus 1. simul cum v. 2. citat.

دام لانسنة عضبض طرثها،

طوح العناق لذيته المتبسم

(لانسنة) ita recte legisse putaverim Ibn-Nah in textu scholiisque; non item Ibn-H. لانسنة. — (طوح) sic Ibn-Nah.; sed jure, ut nobis quidem videtur, exhibet Ibn-H. in textu et schol. طوح. — (لذيته) ejus loco recte لذينه apud Ibn-H., etiam in schol.

Hujus quoque versiculi cum dubia sit lectio, mihi iterum, ubi lapsus fuero, indulgentiam a lectore exspectare certe licebit. —

Pro

Pro *عضبض* e loco simili apud Caäb ben Zoh. vs. 2. omnino legendum duxi *عضبض*.

Domum, quae tuae fuit sociae, oculos suos demittere solitae;

Cui est facilitas capellae, hujusque in subridendo suavitatis.

Ad hunc autem versum, de quo in margine additur ليس في الزورخي, conferri potest observatio ad duo versus e codice Ibn-Nah. modo allatos.

V. 2. (بالجورا) Ibn-H. et Jon. *بالجورا*, ut et vs. 4; Rosenmüller cum *بي* contra cett. codd. et schol. — (تكلمي) sic et Tebr., Ibn-H., Zouz. in schol., Jon. et Rosenm.; sed Ibn-Nah. *تكلمني* — (وعمي صبأحا) ut in omnibus et in Zouz. scholiis; Rosenm. vero dat. *وعمي صبأحا*. Jon. (e descriptione Alexii Boldyrew, de qua in Proll. p. 34. in Not.) *وعمي صبأحا* — (واسلمي) ut Zouz., Tebr. et Ibn-Nah. habent; Ibn-H. et Jon. legunt *واسلم*. — V. 3. (وكاذها) Ibn-H. *وكاذها*; Jon. *وكاذها*. — (المتلوم) uti et in Schol.; in Ibn-H. *المتلوم*. — V. 4. (وتجسل) Ibn-H. et Jon. *وتجسل*. — (واهلنا) ut Tebr., Ibn-Nah. et Zouz., etiam in schol.; habent Ibn-H. et Jon. *واهلها*. — (بالحجر) Zouz., Tebr., Ibn-Nah. et Jon. recte pro *بالحجر* Ibn-Heischâmi. — (فالمنتلم) Ibn-Nah. male, quamvis in schol. emenda.

datum, فالمتلثم, Jones. quidem ut in textu, sed Lam cum Dham-
mâ. — *V. 5.* حَبَبَتْ (Ibn-Nah. حَبَبَتْ. — واقفر) dubitabat recte
Scheidius in Apogr. an non pro واقفر, ut habet Ibn-Nah. et
Ibn-H. in textu sed non in schol., sit legendum, nam sic etiam,
praeter Zouz., Tebr. et Jon. — الهبتم (Ibn-H. المبتتم. —
V. 6. الترابيرين (Ibn-H. الترابيرين. — طَلَابِكُ) Ibn-H. et Ibn-Nah.
(sed posterior sine vocalibus) طَلَابِكُ Jon. طَلَابِكُ; cum ك etiam
refert Abou-Obeidah in Tebrizii et Ibn-Nah. scholiis. —
مخرم (Tebriz. et citatus ei Abou-Obeidah مخرم; Jon. (ut Bol-
dyrew) مخرم. — *V. 7.* علقتهما) ut Zouz. ita et Ibn-Nah.; le-
git Ibn-H., etiam in schol., علقتهما. — واقتل) ut Zouz. et Tebr.;
unus Ibn-H. واقبل. — نرعا (Tebr. نرعا, et in schol. —
اجبك) Jones. (جمسزعم) Jones. (جمسزعم. —
V. 8. غبره (Jon. غبره. — المحبب) Ibn-H. المحبب, sed Ibn-
Nah. المكرب. — المكرب) Ibn-Nah. الكرم. — *V. 9.* قردع) Jon.
قردع. — *V. 10.* انرمعت) Ibn-H., etiam in schol., انرمعت vi-
tiose. — (مركاچكم) Jon. م. — *V. 11.* حمولة) Jon. ح. perpe-
ram. — (وسط) Ibn-H. et Jon. وسط. — (دسفف) Jon. دسفف. —
(الخدختم)

literam duobus punctis ut Te insigniat; sic et Ibn-Nah. in schol.; Tebr., Ibn-H. et Jon. *تيجري*. — V. 18. (*جبارح*) ut Zouz., Tebr. et Ibn Nah.; Ibn-H. *جبارح*. — V. 19. (*هنجا يسك*) Tebr. loco, quem indicabit V. C. in Not., *غرند يسك*, quod *يسك* et in schol. ad h. vs. memorat. Ibn-H. prius *هنجا*; alios per Kesram, alios per Phatam legere observant Tebr. et Ibn-Nah. in scholiis; cum Kesrá tamen Tebr. — (*جسك*) Ibn-Nah. et Ibn-H. *جسك*. — (*ذراة*) deest in Ibn-Nah., sed aliá manu superscriptum est. — *قديسي* V. 20. *النكب*. Ibn-H. *النكب*; Reiskius *المنكب* (*المكب*) — *قديسي* و*قديسج* et Ibn-Nah. et Jon., sed Ibn-H. *قديسج* (*وقصبيح*) — *سرج* Ibn-H. (*سرج*) V. 21. *سرة*. Ibn-H. *سرة*; Jon. *سرة*. — *الشوا* Gjeuh. (*الشوي*) — *المكترم* Jon. *فبيل*; Ibn-H. *فبيل*; Ibn-Nah. (*فبيل*) ut et Gjeuh., Ibn-Nah. et Jon. dant; Ibn-H. *المكترم*; Tebr., *المكترم*, sed in schol. *المكترم*. — V. 22. (*قيلغني*) quod et Tebr. et Ibn-Nah; datur ab Ibn-H. *قيلغني*; Jon. ut in textu, sed *قيلغني* et e script. Bold. *قيلغني*. — Jon. *س*. — (*لبعنت*) Jon. *س*. — V. 23. (*السري زريانة*) sic Zouz. et Tebr., sed Ibn-H., etiam in schol., *السرا سواراة*; Ibn-Nah., et in schol.,

schol., والسري مولمة, qui tamen in schol. نريافة praefert, pro quo Tebr. esse dicit, qui مولمة praefert. — (الاکام) Jon. ^أ hic et vs. seq. — (بوخذ) Leidd. جذات; Tebr. in schol. جوتج. — (سپتتم) Jon. مپتتم. — V. 24. وكانما) Ibn-Nah. et Ibn-II. فکانما; at Tebr. et Jon. e script. Bold. ut hic. — (نطس) Tebr. اطقس ut et Ibn-Nah., in cujus margine emend. اطقس; Ibn-H., et in schol., اطقس — (المنسبين) sic et Rosenm.; Ibn-Nah. المنسبن, in schol. tamen ut hic, quod et Jon., nisi quod habet posteriorem Mim cum Kesra. — V. 25. قلص) uti et Tebr., et in schol., item Gi. et Jon. habent; Ibn-H., etiam in schol., حرق et Ibn-Nah. ac Gjeuh. in Cod. min. حرق, cui vero vocabulo nota corruptae lectionis superscripta est; in schol. suo habet Ibn-Nah. lectionem textus nostri. — (جماذبة) Ibn-H. ثمانذبة, sed in schol. ut Zouz. — V. 26. In Ibn-Nah. hic versus postponitur sequenti. — (قناة) Jon. e script. Bold. كناة. — (حرج) Jon. حرج, sed Gi. ut in textu. — V. 27. صعل) Jon. صعل; Ibn-Nah. dat cum Kesra. — (الفرو) Tebr. جبضة. — (الفرودين) ita et Ibn-Nah., sed Ibn-H. الفرو. — V. 28. (الدرحيدين) Codd. Leidd. والدرحيدين sed Gi. et Meidanius ut Zouz. Ibn-Nah. in schol. pro Ilha habet Gjim. — (قنفر) Jon. قنفر, Gi. ut hic; sed nihil differt. — V. 29. قنابي) Ibn-H. et Ibn-Nah., etiam in schol., وينابي
K 2
uri

uti et Jon. et Tebr. in schol., licet hic in textu ut Zouz. —
 (دَفَّهًا) Tebr. كَشَّهًا sed in schol. cum Dal; Jon. دَفَّهًا —
 (هَنْج) Jon. هَنْج. — (مُؤَمِّم) Leidd. مَمِّم; Jon. e script. Bold.
 (هَرَّ جَنْبِب) Ibn-H. in schol. — V. 30. (عَطْفَت) Ibn-H. et
 Jon. (خُضِبِي) — (عَطْفَت) Jon. (اَتَقَّاهَا) — (خُضِبِي).
 (اَتَقَّاهَا) Ibn-H. خُضِبَا; Tebr. et Ibn-Nah. ut in tex-
 tu, sed in schol. suis hic quidem exhibet اَتَقَّاهَا, ille vero
 اَتَقَّاهَا.

Hic memorandus est versus, qui [in codd. Leidd. et a Jon. inseritur,
 sed in Zouz. deest; de quo ceterisque insertis infra post vs. 64.

اَبْقَا لَهَا طَوْلَ السَّفَارِ مُتَمَرِّدًا
 سُنْدًا وَمِثْلَ دَعَائِمِ الْمُنْتَخَبِ

(اَبْقَا) apud Ibn-H.; sed Tebr., Ibn-Nah, Jon., Reiskius I, mox
 c. et ipse Ibn-H. in schol. اَبْقَا exhibent. — (السَّفَارِ) Jon.
 الزَّهْرَانِ, sed Reisk. ut hic; sic Ibn-H. in schol. dicit: السَّفَارِ
 etc. يَجْزُرُ اَنْ يَكُونَ جَمْعَ سَفَرِ

Quam Cl. Reiskius in Not. ad Thar. p. 68. coll. p. 72. hujus
 versiculi translationem dedit, ea quidem haec est:

*Reliquere ipsi itinera lateritio opere effulsum palatium, aut ut
 columnae Scenoepgi.*

At vero e sua lectione ita vertit magnus Jonesius:

I continue all day on the well-cemented tower of her back, strongly raised, and firm as the pillars of him who pitches a tent.

Hujus autem triumque sequentium versuum trajectio reperitur in diversis codd. Leidd. In cod. Tebrizii hoc ordine: etc. اَجْتَبِي, etc. جِرْكَنْتِ, etc. وَكَيْانِ. In Ibn-Nah. etc. جِرْكَنْتِ, etc. وَكَيْانِ, etc. جِلْمَتِ, etc. اَجْتَبِي. In Ibn-II. ordine seq. etc. وَكَيْانِ, etc. جِلْمَتِ, etc. اَجْتَبَا, omisso جِرْكَنْتِ. Versus autem, qui hic a verbo جِلْمَتِ incipit, is uel in Tebr. deest, ita neque a Zouz. nec Jon. memoratur. In Ibn-II. sic se habet:

جِلْمَتِ مُمْتَدِّئِهَا جِهَ فِتْوَسَعْتِ
 مَنَهُ عَلِي سَعْنِ قَعْدِمِ مَكْرَمِ

Ubi pro فِتْوَسَعْتِ Ibn-Nah., sed male, ut puto, فِتْوَسَلْتِ, et loco سَعْنِ dat سَعْنِ.

In hoc versu Latine interpretando haeream omnino necesse est. Etenim vera lectio est incertissima et pleraque ejus vocabula difficiliora sunt. Ne tamen laborem subterfugisse videar, do quod possum. — Pro سَعْنِ legendum putavi سَعْنِ et pro مَكْرَمِ, e col-lato vs. 33 extremo, مَكْرَمِ. Affixum s in & e schol. Zouz. ad vs. 32 et 33. حِرْمِ interpretatus sum.

Quo sudore ita madscent inguina ejus, ut, tumescendo, habere videantur

Inde pinguedinem eâ majorem, quam ostentare solet impotens, qui mordetur, admissarius.

V. 31. (جنب) uti et Ibn-Nah., sed Tebr. et Jon. مَاء; habet tamen Tebr. in schol. مَجْنِب — كَأَمَّا Jon. كَأَمَّا^ع —
 V. 32. (وَكَانَ) Jon. وَكَانَ — (مُرَبَّأ) uti Zouz. et Ibn-Nah.; etiam in schol. habent, sed Scheidii Apogr. مُرَبَّأ; Tebr. et Ibn-H. مَرِيَا de quo Ibn-H. in schol. مَرِيَا يَعْنِي ذَا الرِّيشِ; Jon. (مَعْتَدَا) ut et Ibn-H. كَعَبَل — (كَعَبَلًا) — مُرَبَّأ^ع Jon. Zouz., Tebr. et Ibn-Nah. dant, Ibn-H. مَعْتَدَا — (الْوُتُونُ) Jon. الوُتُونُ sed prius recte sese habere affirmant Ibn-Nah. et Tebr. in schol. — (جَوَادِب) Tebr. حَوَادِب; Jon. جَوَادِب — V. 33. (ذِفْرِي) Scheidii Apogr. et Tebr. دِفْرِي; Jon. e script. Bold. ذِقْرِي; Ibn-H. دِفْرِي, sed in schol. explicat in duali, quod et faciunt Tebr. et Ibn-Nah. — (مَرِيَاة) Tebr. et Ibn-H., etiam in schol. مَرِيَاة; sed Ibn-Nah., Gi. et Jon. ut in textu. — (الْفَتْبَق) Ibn-Nah. et Jon. والعَتْبَق, quorum ille id per الفَحْل explicat, ut et Tebr. et Ibn-H. lectionem textus exponunt; apud Jon. autem e scriptione Bold. est الفَتْبَق — V. 34. (ذَغْدِفِي) Ibn-H. ذَعْرَفِي; Jon. ذَعْرَفِي — (دُوْفِي) Gi. in v. دُونُ haber دُونُ, sed Leidd. et Jon. ut Zouz. — (الْقِنَاع) Gi. ibid. القِنَاع, uti et Jon. — (طَبَّ) ut Zouz. et Gi; Ibn-H. et Jon. طَبَّ — V. 35. (بِمَا عَلِمْتَ) Duo haec

Zouz., Tebr. et Ibn-Nah. legunt; Ibn-H. وحلبيلٌ, Gjeuh. وحلبيلٌ, Jon. (مُحِبِّرٌ لَّا — Gi. مُحِبِّرٌ لَّا, Ibn-H. لَّا مُحِبِّرٌ, quem Commentatorem, licet eum ceteroquin in hemistichiis distinguendis fere secuti simus, hic quidem, verbi formâ id postulante, deseruimus; Jon. e script. Bold. مُحِبِّرٌ لَّا — (فُرَادِيصُهُ) Leidd. فُرَادِيصَتُهُ; Jon. فُرَادِيصَتُهُ — V. 42. طَعْنَةُ) Leidd. uti et Reisk. ضَرْبَةٌ; Jon. ut in rextu, item nonnulli in schol. Ibn-Nah. — (وَرِشَاشٌ) Reisk. وشاش, Leidd. et Jon. ut in textu. — (خَافِزَةٌ) Tebr. et Ibn-Nah., etiam in scholio, خَافِزَةٌ — V. 43. سَالَتٌ) Jon. سَالَتٌ, sed e script. Bold. سَالَتٌ — (الْمُخْتَبِرُ) Ibn-H. والمختبر; Jon. المختبر. — (جِيَابِنَةٌ) Ibn-Nah., Ibn-H. et Jon. وِجَابِنَتٌ, sed Tebr. وِجَابِنَةٌ — (تَعْلَمِي) Ibn-H. et Jon. تَعْلَمٌ. — V. 44. تَعْمَاوِرُهُ) ut Zouz., Tebr. et Ibn-Nah. dant; Ibn-H. dubie, utrum تَعْمَاوِرُهُ an تَعْمَاوِرُهُ; Jon. تَعْمَاوِرُهُ, sed Ibn-Nah. in schol. exhibet Re cum Phatâ. — (حَمَصْرِي) Jon. e script. Bold. لَطَاعِمَانٌ) Leidd. et Jon. حَمَصْرٌ. — V. 46. (يُدْخِرُكُ) Leidd. كُ; Jon. كُ; Schult. (مِنَ) Ibn-H. et Jon. مِّنَ, Tebr. et Ibn-Nah. sine vocali. — (أَغْشِي) in Câmcl اغش. — (وَأَعْفِي) Schult. et Tebr. وَأَعْفِي, sed hic in schol. habet ut Zouz. — (وَأَعْفِي) Schult. (وَأَعْفِي) Ibn-H. وَأَعْفِي; ceteri sine vocalibus. — V. 47. (وَأَعْفِي) Su-

Superponitur tam in textu quam schol. vox معا, indicans, utramque lectionem admitti. Ibn-II. ^{وَمُرَّحَجٌ} ut et Ibn-Nah., sed hic vocalibus caret; Schult. et Jon. ^{وَمُرَّحَجٌ}; Scheidii Apogr. ^{وَمُرَّحَجٌ}. — ومنع (Ibn-H. كرهة — مجمع — كرهة) Jon. e script. Bold. منع; Schult., in Mon., ^{ممعن}. — مستسلم) Schult., in Deff., errore typographico مسلم. — V. 48. له كشي Leidd., Jon. et Schult. ^{جَمْتَنَفٌ} (جَمْتَنَفٌ — جِرَائِي لَهُ) Jon. ^{جَمْتَنَفٌ}. Leidd. hic vocalibus carent. Huic versui in Cod. Tebr. et apud Jon. subjicitur aliquis, quem nec Zouz. neque Ibn-Nah., Ibn-H. aut Schult. habent, quique in Tebr. sic se habet:

جرحبيه الفرثين يهدي حرسها
بالليل معتس الدجاب الضرم

(حرس) Tebr. in schol. et Jon. recte ^{جُرْسٌ}. — (معتس) Jon. habet e script. Bold. ^{معتس} immo leg. ^س. — (الدجاب) Jon. ^{يا} et e script. Bold. cum ^ذ. — (الضرم) Jon. e script. Bold. ^{الضرم}.

Huic quoque versiculo versionem elegantissimi Jonesii adjungere possumus:

*Broad were the lips of the wound; and the noise of the rushing
blood called forth the wolves, prowling in the night, and pin-
ched with hunger.*

V. 49. (فشكنت) Gi. وشكنت — (الاصم) uti Meid., Gi., Zouz. tam

ad h. l. quam ad Amralk., ut et Tebr. et Jon. legunt; Ibn-Nah. et Ibn-H. الطويل، ita et Schult., Sypkens, Schol. ad Cañb ben Zoh. vs. 55. et ad Amralk. vs. 20 ed. Lettii et Ibn-Nah. ib. Dicit tamen Tebr. ad nostrum locum, alios legere الطويل اهاديه، inter quos etiam Ahmedem Ibn-Iahjac esse refert Ibn-Nah. —

(القنا) Ibn-H. القني — (جمكرم) quod fere omnes citt. dant, Meid. بالمكرم; Ibn-H. جمجرن contra rhythmum finalem in Mim.

Jon. جمكرم — V. 50. (جزر السباع) Schult. جزراً للسباع;

Jon. جزر السباع. Dubium autem est in Tebr., Ibn-Nah. et

Ibn-H., an non sit جزرا لسباع — (يشننه) forte Tebr. يشننه —

(يقضمن) Ibn-Nah. ويقضمن، sed Ibn-H. حص. Jon. ما بين. utri et Tebr., cui tamen in schol. vulgaris lectio placet. — حسن

(دساذه) Leidd., Schult. et Jon. قسامة رأسه; hic e script. Bold.

(سابعسة) Lette. ومسنك. Tebr. (ومشك) V. 51. — ككت

— مكنن. Jon. e script. Bold. هنتن. Ibn-H. (هنتن) — سابعسة

(الحقبة) Jon. e script. Bold. — معلوم) utrumque apud Zouz.,

addito solito معا. — V. 52. (مرين) Ibn-Nah. et in schol. ومرين

Ibn-H. et alius in Ibn-Nah. schol. ومرين; Tebr. الرين. — (بالقراج)

(شنتا. — كاتقراج) Ibn-H. et Reiskius; Ibn-Nah. et Reiskius;

(هتاك) — اختنا. Ibn-H. et Jon. legunt; Ibn-Nah., Reisk. et Jon.

Jon. هُنَّكَ — *V.* 53. Non legitur in cod. Ibn-II.; in Ibn-Nah. autem postponitur sequenti. — (فَوَاجِدُهْ) Tebr. et Ibn-Nah. فَوَاجِدُهْ, sed posterior in schol. ut in textu nostro. — (لَغْبِرْ) Tebr. لَغْبِرْ; Ibn-Nah. et Schult. دِغْبِرْ. — (قُبْسِمْ) Ibn-Nah. sine punctis litterarum diacriticis, sed in schol. مَبْتَسِمْ. — *V.* 54. Hic versus in nonnullis codd. ut et apud Jon. sequenti postponitur. — (مَدْ) Ibn-H. et Ibn-Nah. شَى licet posterior in schol. مَدْ praeferat, a quo differt Tebr., qui utrunque dici quidem affirmat, in schol. tamen شَى mavult. — (كَاذِبَا) Ibn-Nah. كَاذِبَا. — (حَضْبْ) Ibn-Nah. et Ibn-II. حَضْبْ. — (بِالْعِظَالِمْ) ut et Tebr. et Jon. legunt; at Ibn-II. in textu suo بِالْعِظَالِمِ, quod tamen in schol. melius legitur. — *V.* 55. (جَمِهْنَدْ) uti Zouz. et Leidd. habent. Jon. جَمِهْنَدْ. — *V.* 56. (جَطْلْ) Tebr. in schol. cum Gjezmâ dat. — (سُرْحَة) ut Tebr., Ibn-Nah., Câmel, Schult. et Reisk., sed Ibn-H. سُرْحَة et in schol. سُرْحَة; Jon. سُرْحَة. — (دِجْحَا) Schult. et Reisk. دِجْحَا; Tebr. دِجْحِي; Ibn-H. دِجْحِي. — (جِنْوَامْ) Jon. جِنْوَامْ, sed Câmel etiam ut in textu. — *V.* 57. (حَرْمَتْ) Jon. حَرْمَتْ. — (قُحْرَمْ) Ibn-H. قُحْرَمْ; Jon. قُحْرَمْ. — (وَلِبْتَهَا) Jon. cum مَدْ. — (قُحْرَمْ) Ibn-H. قُحْرَمْ; Jon. قُحْرَمْ. — *V.* 58. (فَبِعْتِنْ) Tebr. فَبِعْتِنْ, qui et môx habet فَبِعْتِنْسِي, sed Ibn-Nah. et Ibn-H. فَبِعْتِنْسِي, eodem sensu; in Zouz. utraque

lectio exhibetur, superscripto معا — (واعلمي) Ibn-Nah. et
 Ibn-H. واعلم, item Jon., sed Lam cum Kesrâ. — V. 59. (مرقمي)
 Leidd. et Jon. مرقم. — V. 60. (التفتنت) Ibn-H. التفتنت; Jon. e
 script. Bold. لتفتنت — (جداية) Tebr. in textu جداية, sed in
 schol. ut hic; Jon. ut hic sed ج. — (العزلان) Ibn-H. et in schol.,
 الردعي; Ibn-Nah. العزلان quidem habet, sed praefert الردعي —
 (ذبيبت) Tebr. ارقم. — V. 61. (ذبيبت) Ibn-Nah. in schol. ذبيبت —
 (مخبثة) Jon. شاكراً. — (شاكراً) Tebr. عمروا. — (عمرا)
 (حفظت) Tebr. et Ibn-Nah. (المنعم) Ibn-H. المنعم —
 (حفظت) Ibn-H. et Jon. e script. Bold. حفظت —
 (بالصحي) Ibn-Nah. et Tebr. وبالصحي recte autem in schol.;
 Jon. ut in textu, sed وحده, et e lect. Bold. cum ظ. — (الشفتان)
 (الحرب) Jon. — V. 63. (الحرب) item Ibn-H. et Jon., sed Tebr., Ibn-
 Nah., Jon. in Comm. P. As. et Scheid. المون; Tebr. et Ibn-Nah.
 etiam loco الحرب حومة alios habere affirmant. —
 (غيسر) Jon. الآلا. — (غيسر) — (يشنكي) Ibn-Nah. et Ibn-H. (شنتكي)
 (أخم) Ibn-H. (أخم) — (أخم) Meidan. (أخم) — (أخم) Meid.
 (أخم) Reisk. credit أخم; item Jon. e script. Bold. —
 (مقدم) Tebr. et Ibn-H. (مقدمي) — (تضاييف) Jon. (تضاييف)

Meid. مضيف repugnante rhythmo finali; sed forte, vel ex memoria

citatur, vel ab alio poëta ad hanc Cāsiam accommodatus est hic versus.

Illi in Leidd. subjiciuntur alii tres versus; quod et fit a Jonesio, qui post primum etiam quartum, non in textu sed in versione, interserit:

لَمَّا سَمِعْتُ ذُرًّا مَرَّةً قَدْ عَلَا،

وَأَجْنِي مَرْدِيئَةَ فِي الْغُبَارِ الْأَقْتَمِ ۞

ذُرًّا ۞ Jon. e script. Bold. recte سمعتُ (سمعتُ) Jon.

وَمُحَلِّمٌ يَسْعُونَ قَاتِلٌ لُوَادِيهِمْ،

وَالْمَوْتُ قَاتِلٌ لَوْ الْأَلِّ مَحَلِّمِ ۞

Jon. e script. Bold. — (يسعون) Jon. e script. Bold. — (الال محللم) Ibn-H., Ibn-Nah. et Jon.

أل محللم

أَيَقْنَتُ أَنْ سَبِكُونِ عِنْدَ لُقَايِهِمْ،

ضَرْبٌ يُطْلِمُ عَنِ الْفَرَاخِ الْجَنْتَمِ ۞

(الفراخ) male — (ضرب) recte Jon. — (أيقنت) Jon. (أيقنت)

Tebr. et Ibn-H. in schol. (الجنتم) — (الفراخ) recte iterum Jon.

cum ۞

Ecce jam et horum versuum elegantem eruditissimi Jonesii translationem:

*When I heard the din of MORRA raised in the field, and the
sons of RABEIA in the thick dust,*

*(And the shouts of DHOHOL at the moment of assault, when
they rush in troops to the conflict with all their sharp-biting
lions,)*

*When even the mildest of the tribes saw the skirmish under
their standards, (and Death spreads havoc under the stan-
dard of the mildest nation;)*

*Then I knew with certainty, that, in so fierce a contest with
them, many a heavy blow would make the perched birds of
the brain fly quickly from every skull.*

Nunc quidem decem versus, qui a Zouzenio absunt, in aliis ta-
men codd. Antarae Moall. adjudicantur, exhibuimus. Eos, suo
quemque loco, Carmini insertos attente legimus et perpendimus,
sed etiamnunc alios auctores redolere nobis videntur. Sic ut, prae-
ter monita in Proll. p. 31 et supra p. 61 in fin., haec afferam, quis
est qui versus hic memoratos legerit, nec tamen sentiat, eos in
initium Moall. non quadrare. Praeterea quae priore hemist. alterius
versiculi occurrunt, eadem fere sunt, quae ipsius carminis vs. 3
leguntur, quod ab Antara ita scriptum esse non expectandum vi-
detur.

Qui vs. 1. subjicitur versiculus, ideo forte spurius censendus
est, tum quia vocis الدارم amplificatio, ibi data, abrupto initio
non convenit, tum quia laudes amasiae suae Antara decimum vs. 13
canere incipit.

Qui supra p. 68 occurrit versus, iterum suppositivus videtur, quia
Auctor in vs. praecedd. et seqq. in describendo cameli corpore
nequaquam occupatur.

Sequens etc. جلت, si quis alius, repudiandus est. Etenim et
ab Ibn-Nah. et ab Ibn-H., a quibus solis exhibetur, inter Zouz.

vs.

vs. 32 et 33. collocatur; hos autem duo versus arctissime jungendos esse sensus aperte docet.

Neque eum vs., qui carminis vs. 48 subicitur, agnoscere licet. Nam ejus connexio neque cum hoc neque cum sequenti ullo modo patet, sive verba sola spectaveris, sive versionem ejus consulueris, quam dat Jon.

Quatuor tandem postremos versiculos item ab alia manu esse existimaverim. Eos contextui nostro haud convenire mihi videor observasse, nam Antara inde a vs. 61 usque ad 70 de se tantum aut equo suo agit, in illis autem potissimum de aliis.

V. 65. (كُـرِّرَتْ) Ibn-Nah. — (مذمم) Ibn-Nah;
 (اشطانُ — ح. Jon. والرماحُ) Ibn-Nah. — V. 66. (الرماحُ) — مدوم
 (الادهم) Scheid. — (لُبان) Ibn-H. — (اشطانُ) Ibn-H.
 (بِئْرَةٌ وَجِهَةٌ) Leidd. (بِئْرَةٌ ذَكْرَةٌ) Apogr. — (الادهم) —
 (بِئْرَةٌ ذَكْرَةٌ) alios tamen legere ذَكْرَةٌ affirmat Ibn-Nah.,
 alios vero وَجِهَةٌ dicit Tebr. — (ولبانه) Tebr. et Ibn-Nah;
 (ولبانه) Ibn-H. et Jon. — V. 68. Legitur in uno Leid.
 post vs. 71; et apud Jon. illi 71 postponuntur vs. 68, 69, 70. —
 (نَفْسِي) Jon. — (شَفِي) Tebr., Ibn-Nah., Reisk., Jon. etc. — (شَفِي)
 (قَسْبِي) — (واجرا) Jon. — (وَأَذْهَبُ) ut et in marg. cod. nostri. —
 (الفوارس) Tebr. — (قَبِلُ) Ibn-H. — (سَقْمُهَا) Jon. (سَقْمُهَا)
 (أَقْدَمُ) Ibn-H. — (عَنْتَرَةٌ) Jon. — (عَنْتَرُ) — (الفواس)
 بِفَاقْدَمِ

ANTARAE MOALLAKAH.

I
 الْمُنْتَرَمُ الْمَوْضِعُ الَّذِي يُسْتَرْفَعُ وَيُسْتَصْلَحُ لِمَا اعْتَرَاهُ مِنَ الْوَهْيِ
 وَالْوَهْيِ وَالْتَرْدَمُ مِثْلُ التَّرْدَمِ أَيْضًا وَهُوَ تَرْجِيعُ الصَّوْتِ مَعَ تَحْرِيكِ
 يَنْقُولُ هَلْ تَرَكْتِ الشُّعْرَاءَ مَوْضِعًا مُسْتَرْفَعًا أَلَّا وَقَدْ مَرَّعَوْهُ
 وَأَصْلُحَوْهُ وَهَذَا اسْتِنْفَاهُ يَنْضَمُّ مَعْنَى الْأَفْكَارِ أَي لَمْ يَنْتَرْكِ
 الشُّعْرَاءَ شَيْبًا يُصَاحُ فِيهِ شَعْرٌ أَلَّا وَقَدْ صَاحَوْهُ فِيهِ وَقَحْرِيحُ الْمَعْنَى
 لَمْ يَنْتَرْكِ الْأَوَّلَ لِلْآخِرِ شَيْبًا أَي سَبَقْنِي مِنَ الشُّعْرَاءِ قَوْمٌ لَمْ
 يَنْتَرْكُوا لِي مُسْتَرْفَعًا أَرْفَعَهُ وَمُسْتَصْلَحًا أَصْلَحَهُ وَإِنْ حَمَلْتَهُ

علي السوجه الثاني كان المعني اذهم لهم يتركوا شبا الا
 رجعوا فعمادهم باذشا الشعر وانشاده في وصفه ووصفه ثم
 اضرب عن هذا الكلام واخذ في فن اخر فقال مخاطبا نفسه
 هل عرفت دار عشبتك بعد شكك فيها وام هنا معناه بل
 اعرفت وقد يكون ام جمعني بل مع همنه الاستفهام كما
 قال الاخطل كذبتك عينك ام رايت بواسطه خلس الظلام من
 الرجاب خبالا اي بل رايت ويجوز ان يكون هل هاهنا
 جمعني قد كقوله فعال هل اتي علي الانسان حين من
 الدهر اي قد اتي

2 الجو الوادي والجمع الجواد والجواد في البيت موضع جعبته
 وعيلة اسم عشبتته وقد سبق القول في قوله عبي صباحا
 يقول يا دار حبيبتي بهذا الموضع قللي واخبريني عن اهلك
 ما فعلوا ثم اضرب عن استخبارها الي تحببها فقال طاب
 عيشك في صباحك وسلبت يا دار حبيبتي

3 الفَدْنُ التَّمَرُ وَالْجَمْعُ الْأَفْدَانُ وَالسَّنَلِيمُ الْمَتَمَكَّتْ يَقُولُ حَبَسْتُ

ذَاتَنِي فِي دَارِ حَبِيبَتِي ثُمَّ شَبَّهَ الْمَاقَةَ بِتَمَرٍ فِي عَظْمِهَا

وَصَدَّخَمَ جِرْمَهَا ثُمَّ قَالَ وَأَمَّا حَبَسْتُهَا وَوَقَفْتُهَا فِيهَا لِأَنْضِي

حَاجَةَ الْمَتَمَكَّتِ لِحَبْرِي مِنْ فِرَاقِهَا وَيَكْنَى عَلِيَّ أَيَّامَ وَصَالِهَا ٥

4 يَقْتُولُ وَهِيَ ذَانِرَةٌ بِهَذَا الْمَوْضِعِ وَأَهْلُنَا ذَانِرُونَ بِهَذِهِ

المَوَاضِعِ ٥

5 الْأَنْوَارُ وَالْإِقْفَارُ الْخَلَّارُ جُمِعَ بَيْنَهُمَا لِضَرْبٍ مِنَ النَّكَبِ

كَمَا قَالَ طَرْفَةٌ مَتِي أَدْنُ مِنْهُ يَنَا عَنِّي وَيَبْعَدُ ٥ جَمَعَ بَيْنَ

النَّابِ وَالْبَعْدِ لِضَرْبٍ مِنَ النَّكَبِ وَأَمَّ الْهَيْبَتِمْ كَنِبَةَ عِبَلَةٍ

يَقُولُ حَبِيبَتٌ مِنْ جَسَلَةِ الْأَطْلَالِ أَيَّ خَصَصَتْ بِالنَّجْبَةِ مِنْ

بَيْنِهَا ثُمَّ أَخْبَرَ أَنَّهُ قَدَّمَ عَهْدَهُ بِأَهْلِهِ وَقَدْ خَلَا عَنِ السَّكَّانِ

بَعْدَ ارْتِحَالِ حَبِيبَتِي عَنْهُ ٥

6 الرَّازِدِرُونَ الْأَعْدَاءُ جَعَلَهُمْ يَزِيدُونَ يَزِيدُ الْأَسَدُ شَبَّهَ نُوعَهُمْ

وَقَدَّهَدَهُمْ بِرَجِيمِ الْأَسَدِ يَقُولُ نَزَلَتْ الْحَبِيبَةُ بِأَرْضِ أَعْدَائِي

فَعَسَّرَ

فَعَسِرَ عَلَيَّ طَلَبُهَا وَأَضْرَبَ عَنِ الْخَبْرِ فِي الظَّاهِرِ أَلِي الخِطَابِ
 وَهُوَ سَادِعٌ فِي الْكَلَامِ وَالشَّعْرِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ
 فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ

7 قَوْلُهُ عَرَضًا أَي فُجَاءَةً مِنْ غَيْرِ قَصْدٍ وَالتَّعَلُّبُ هُنَا التَّفَعُّلُ
 مِنَ الْعَلْفِ وَالْعَلْفَةُ وَهِيَ الْعَشْفُ وَالْهَوِيُّ يُقَالُ عَلَفَ فُلَانٌ
 بِفُلَانَةٍ إِذَا كَلَفَ بِهَا عَلْفًا وَشَلَاةً وَالْعَمْرُ وَالْعَمْرُ الْحَبْوَةُ
 وَالْبَقَاءُ وَلَا يَسْتَعْمَلُ فِي الْقِسْمِ إِلَّا بِفَتْحِ الْعَيْنِ وَالرَّعْمُ الطَّمَعُ
 وَالْمَرْعَمُ الطَّمَعُ يَقُولُ عَشَفْتُهَا وَشَعَفْتُ بِهَا مَفَاجَأَةً مِنْ غَيْرِ
 قَصْدٍ مَنِي أَي نَظَرْتُ إِلَيْهَا فَظَرَّةٌ كَسَبْتَنِي شَعَفًا بِهَا وَكَلَفًا
 مَعَ قَتَلِي قَوْمَهَا أَي مَعَ مَا دَبَّنَا مِنَ الْقِتَالِ ثُمَّ قَالَ أَطْمَعُ
 فِي حَبِّكَ طَمَعًا لَا مَوْضِعَ لَهُ لِأَنَّهُ لَا يُمْكِنُنِي الظَّفَرُ بِوَصَالِكَ
 مَعَ مَا دَبَّنَ الْحَبِيبُ مِنَ الْقِتَالِ وَالْمَعَادَاةِ وَالتَّقْدِيرِ أَنْعَمَ نَرْعَمَا
 لِبَسْنِ دِمْرَعٍ - أَسْمٍ لِحَبْوَةِ أَبِيكَ إِنَّهُ كَذَلِكَ

8 يَقُولُ وَلَقَدْ كُنْتُ مِنْ قَلْبِي مُسْتَرْسِلَةً مَنْ يَحْسَبُ وَيَكْرَهُ
 فَتَهْتَنِي

فَتَبَيَّنَنِي هَذَا وَعَلِمْتَنِي قُطْعًا وَلَا تَطْلُبِي غُبْرَهُ ٩
 يَقُولُ كَيْفَ يُمْكِنُنِي أَنْ أُرَوِّرَهَا وَقَدْ أَفَامَ أَهْلُهَا نَرَمَدَ
 الرَّجْبِ جَهْدَيْنِ الْمَوْضِعَيْنِ وَأَهْلُنَا جَهَذَا الْمَوْضِعِ وَبَيْنَهُمَا مَسَافَةٌ
 بَعِيدَةٌ وَشَقَّةٌ مَدِيدَةٌ أَيْ كَيْفَ يَنَاتِي لِي نَرْجَارُهَا وَبَيْنَ
 حِلْسَتِي وَحِلَّتِهَا مَسَافَةٌ مَدِيدَةٌ وَالْمَرْأَةُ فِي الْبَيْتِ مَحْدَرٌ
 كَالرِّيَامَةِ وَالنَّرْبَعِ الْإِثْمَانَةُ نَرَمَدُ الرَّجْبِ ٩

10 الْأَرْمَاعُ تَوَطَّيْنُ النَّفْسَ عَلَيَّ الشَّيِّ وَالرِّكَابُ الْإِبِلُ لَا وَاحِدٌ
 لَهَا مِنْ لَفْظِهَا وَقَالَ الْفَرَارُ وَاحِدُهَا مَرْكُوبٌ جَعَلَهَا مِثْلَ
 قَلُوصٍ وَقِلَاصٍ يَقُولُ إِنْ وَطَّئْتُ نَفْسَكَ عَلَيَّ الْفَرَارُ وَعَزَمْتُ
 عَلَيْهِ فَإِنِّي قَدْ شَعَمْتُ بِهِ جِزْمَتُكُمْ إِبِلُكُمْ لَبْلًا وَقَبْلُ بَلِّ
 مَعْنَاهُ قَدْ عَزَمْتُ عَلَيَّ الْفَرَارُ فَإِنَّ إِبِلَكُمْ قَدْ نَرَمَتْ بِلَبْلِ
 مُظْلَمٍ فَإِنَّ عَلَيَّ الْقَوْلِ الْأَوَّلِ حَرْفٌ شَرْطٌ وَعَلَيَّ الْقَوْلِ الثَّانِي
 حَرْفٌ تَاكِيدٌ ٩

11 رَاعَةٌ رَوْعًا أَفْرَعَةٌ وَالْحَبْوَلَةُ الْإِبِلُ الَّتِي تَطْلُبُ أَنْ يَحْمَلَ

عليها

عليها وسط بتسكين السين لا يكون إلا طرفاً والوسط بفتح
السين اسم لما بين طرفي الشيء والخمخيم ذبت تعلفه
الأجل والسف والأسف معروفان يقول ما اقرعني إلا استغاف
أجلها حب الخمخيم وسط الديار أي ما انذرني بأمر حالها
إلا انقضاء مدة الانتجاع والكل إذا انقضت مدة الانتجاع
علمت أنها قد حلت إلي ديار حبها ⑥

12 الحلوذة جمع الحلوب عند البصريين وكذلك قنوة وقنوب
وركوبة وركوب وقال غيرهم هي بمعنى محلوب وفعل
إذا كان بمعنى المفعول جاز أن تلاحظه تاء التأنيث
عندهم والأسحم الإسود والخوافي من الجناح أربعة من
ريشها والجناح عند أكثر الإيئة ست عشرة ريشة أربع
قوائم وأربع خواف وأربع مناكب وأربع أظفار وقال بعضهم
هي عشرون ريشة وأربع منها كلب يقول في حملتها
أثنتان وأربعون ناقة تحلب سوداً كخوافي الغراب الإسود
ذكر

دُكِرَ سُورُهَا دُونَ سَائِرِ الْأَلْوَانِ لِأَنَّهَا أَنْفَسُ الْإِنْسِ وَأَعَزُّهَا
عِنْدَهُمْ وَصَفَ مَهْطًا عَشِيْقَتَهُ بِالْغِنَى وَالْتِمَوْلِ ١٣

الْإِسْتِبَادَ وَالسَّبِيَّ وَاحِدٌ وَغَرِبَ كُلُّ شَيْءٍ حِدَهُ وَالْجَمْعُ غُرُوبٌ
وَالْوَضُوحُ الْبِهَاضُ وَالْمَقْبَلُ مَوْضِعُ التَّقْبِيلِ وَالْمَطْعَمُ الطَّعْمُ يَقُولُ

أَمَّا كَانَ فَرَزَعَكَ مِنْ أَمْرٍ كَالهَا حَبْنٌ تَسْتَبِيكَ بِنَعْرِ ذِي
حَدَّةٍ وَأَضْحَجَ حَذْبُ مَوْضِعِ التَّقْبِيلِ مِنْهُ وَإِذْ طَعَمَهُ أَرَادَ بِالْغُرُوبِ
الْأَشْرَ الَّذِي تَكُونُ فِي أَسْنَانِ الشَّوَابِ وَتَحْرِجُ الْمَعْنَى
تَسْتَبِيكَ بِذِي أَشْرٍ يَسْتَعْذِبُ تَقْبِيلَهُ وَيَسْتَلْدُ طَعْمَ مَرِيْقَةٍ ١٤

أَرَادَ بِالتَّاجِرِ الْعِطَارِ وَسَمِيَتْ فَاةُ الْمِسْكِ فَاةً لِأَنَّ الرُّوَابِحَ
الطَّبِيَّةَ تَقُورُ مِنْهَا وَالْأَصْلُ فَاةٌ فَحَفِصَتْ فِقْبَلُ فَاةً كَمَا
يُقَالُ رَجُلٌ خَائِلٌ مَالٍ وَخَالَ مَالٌ إِذَا كَانَ حَسَنَ الْقِيَامِ
عَلَيْهِ وَالْقَسَامَةُ الْحَسَنُ وَالصَّبَاحَةُ وَالْفِعْلُ قَسَمَ يَقْسِمُ وَالنَّعْتُ
قَسِيمٌ وَالنَّقْسِيمُ التَّحْسِينُ وَمِنْهُ قَوْلُ الْعَجَّاجِ وَرَبِّ هَذَا الْأَثَرِ
الْمُقْسَمِ أَبِي الْمُحَسِّنِ يَعْنِي مَقَامَ أَجْرِهِمْ وَالْمَعْوَارِضُ مَنْ

الإنسان معروفةٌ يقول وكان فارة مسسك عظامي بكته
 امرأة حسنا سبقت عوارضها البك من فيها شبه طيب
 ذكتهها بطيب مريخ المسك أي تسبق ذكتهها الطيبة
 عوارضها إذا مررت تقبلها

15 موضة اذف لم ترع بعد وكاس اذف استوف الشرب جه
 وامر اذف مستاذف واصل كله من الاستينان والينان
 وهما جمعي والدمن والدمن جمعا دمنة وهي السرجين
 يقول وكان فارة تاجر او موضة لم ترع بعد وقد نركا
 ذبتها وسقاه مطر لم يكن معه سرجين وليست الموضة
 بمعلم قطاوه الدواب والناس يقول طيب ذكتهها كطيب
 مريخ فارة المسك او كطيب مريخ موضة فاضرة لم ترع ولم
 يصبها سرجين ينقص طيب مريخها ولا وطبها الدواب
 ينقص فضرتها وطيب مريخها

16 البكر من السحاب السابق مطرة والجمع الابكار والحرة

الخالصة

الْخَالِصَةُ مِنَ الْبُرْدِ وَالرِّيحِ وَالْحَرِّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَالِصَةٌ
 وَجِدَةٌ وَمِنْهُ طَبَنٌ حَرٌّ لَمْ يَخَالَطْهُ رَمَلٌ وَمِنْهُ أَحْرَامُ الْبُقُولِ
 وَهِيَ النَّبِي تُوَكَّلُ مِنْهَا وَحَرُّ الْمَمْلُوكِ خُلِصٌ مِنَ الرِّبِّ
 وَأَرْضٌ حَرَّةٌ لَا أَخْرَاجَ عَلَيْهَا وَقُوبٌ حَرٌّ لَا عَيْبَ فِيهِ وَبِرْوِي
 جَادَتْ عَلَيْهَا كُلُّ عَيْنٍ ذُرَّةُ الْعَيْنِ مَطَرٌ أَيَّامٌ لَا يَقْلَعُ وَالثَّرَّةُ
 وَالثَّرَامُ الْكَثِيرُ السَّمَاءِ وَالنَّقْرَامَةُ الْحَقِيرَةُ يَقْتُولُ مَطَرْتُ عَلِيَّ
 هَذِهِ الرُّوْضَةُ كُلُّ سَحَابَةٍ سَابِقَةٌ الْمَطَرِ لَا بَرْدَ مَعَهَا أَوْ كُلُّ
 مَطَرٍ يُدْرِمُ أَيَّامًا وَيَكْتُمُ مَوَاةَ حَتَّى تَزُكَّتْ كُلُّ حَفْرَةٍ
 كَالدِّرْهِمِ لِاسْتِدْرَاقِهَا بِالْمَاءِ وَبِبَاضِ مَايِهَا وَصَفَايِهِ ⑤

17 السَّحَابُ الصَّبُّ وَالْإِنْصِبَابُ جَمِيعًا وَالْفِعْلُ سَحَّ يَسْحُ وَالنَّسْكَابُ
 السَّكْبُ يَقَالُ سَكَبَتْ الْمَاءُ أَسْكَبَهُ سَكَبًا فَسَكَبَ هُوَ
 يَسْكَبُ سَكُوبًا وَالنَّصْرَمُ الْإِنْقِطَاعُ يَقُولُ أَصَادَهَا الْمَطَرُ الْجَوْنَ
 صَبًّا وَسَكَبًا فَكُلُّ عَشْبَةٍ تَجْرِي عَلَيْهَا مَاءٌ السَّحَابُ وَلَمْ
 يَنْقَطِعْ عَنْهَا ⑥

18 الْبِرَاحُ الزَّوَالُ وَالْفِعْلُ بَرِحَ يَبْرِحُ وَالغَرْدُ النَّصْوِيَّةُ وَالْفِعْلُ غَرَدَ
وَالنَّعْنَعُ غَرَدَ وَالتَّرْدِمُ تَرْدِيذُ الصَّوْتِ بِضَرْبٍ مِنَ التَّلْدِيحِ يَقُولُ
وَحَلَّتِ الذَّبَابُ فِيهِ الرُّوْضَةُ فَلَا يَرَابِطُهَا وَيَصُوْدُنُ تَصْوِيْدُ
شَارِبِ الخَمْرِ حَيْثُ رَجَعَ صَوْتُهُ بِالغِنَاءِ شَبَّهَ أَصْوَاتَهُنَّ
بِالغِنَاءِ ⑤

19 هَمَزًا مَصَوِّفًا وَالْمَكْبُ الْمُقْبِلُ عَلَي الشَّيْءِ وَالْأَجْزِمُ النَّاقِصُ
الْبِدِ يَقُولُ يَصُوْتُ الذَّبَابُ حَالٌ حَكَّهُ أَحَدِي ذِرَاعِيهِ بِالْأَخْرِي
مِثْلُ قَدَحٍ رَجُلٍ قَاتِصِ الْبِدِ قَدْ أَتَبَلَ عَلَي قَدَحِ الْبِنَامِ شَبَّهَ
حَكَّهُ أَحَدِي يَدَيْهِ بِالْأَخْرِي بِقَدَحٍ رَجُلٍ قَاتِصِ الْبِدِ الْفَاءُ
مِنَ التَّرْدِيْدِ لَمَّا شَبَّهَ طَبَبَ نَكْهَةً هَذِهِ الْمَرَاةُ طَبَبَ فُسَيْمِ
الرُّوْضَةِ بِالسَّخِ فِي وَصْفِ الرُّوْضَةِ وَأَمَعَنَ فِي نَعْتِهَا لِيَكُونَ
مِنْحَهَا أَطَبَبَ عَادَ إِلَي النَّسَبِ ⑤

20 السَّرَاةُ أَعْلَى الظَّهْرِ يَقُولُ تَمَسِّي وَتَصْصِيحٌ فَوْقَ
فِرَاشٍ وَطَبِّي وَأَبْيَتٌ أُنَا فَوْقَ ظَهْرِ فَرَسٍ أَدْهَمَ مَلْجَمٍ
يَقُولُ

يَقْتَمُولُ هِيَ قَتْنَمٌ وَأَنَا أَقَاسِي شَدَائِدِ الْأَسْفَارِ وَالْحَرُوبِ ٢١
 21 الْحَشْبَةُ مِنَ النَّبَاتِ مَا حَشِي بِقَطْنٍ أَوْ صَوْفٍ أَوْ غَيْرِهِمَا
 وَالْجَمْعُ الْحَشَايَا وَالْعَبْلُ الْعَلْبُ وَالْفِعْلُ عَبَلَ عِبَالَةً وَالشَّوْبُ
 الْأَطْرَافُ وَالنَّوَامِيْمُ وَالنَّهْدُ الضَّخْمُ الْمَشْرِفُ وَالْمِرَاكِلُ جَمْعُ
 الْمِرْكَلِ وَهُوَ مَوْضِعُ الرِّكْلِ وَالرِّكْلُ الضَّرْبُ بِالرِّجْلِ وَالْفِعْلُ
 مَرَكَلَ يَمْرُكُلُ وَالنَّبِيْلُ السَّمِينُ وَيَسْتَعْمَرُ لِلْخَبْرِ وَالشَّرِيفُ
 لِأَنَّهُمَا يَبْرُجَانِ عَلَيَّ غَيْرَهُمَا مَرِيَادَةُ السَّمِينِ عَلَيَّ الْأَعْجَفُ
 وَالْمَحْتَرَمُ مَوْضِعُ الْحَرَامِ مِنْ جِسْمِ الدَّابَّةِ وَيُلَانِمُ مَرْكُوبَ الْخَبْلِ
 لَمَرُومَ غَيْرِهِ الْجُلُوسُ عَلَيَّ الْحَشْبَةَ يَرِيدُ أَنَّهُ يَسْتَوِطِي سُرْحَ
 الْفَرَسِ كَمَا يَسْتَوِطِي غَيْرَهُ الْحَشْبَةُ مِنْ جِسْمِ الدَّابَّةِ يَقُولُ
 وَحَشْبَتِي سُرْحَ عَلَيَّ فَرَسٍ عَلِبَطِ النَّوَامِيْمِ وَالْأَطْرَافِ ضَخْمِ
 الْجَنْبَيْنِ مَتَنَفِجَهُمَا سَمِينِ مَوْضِعِ الْحَرَامِ يَرِيدُ أَنَّهُ يَسْتَوِطِي
 سُرْحَ الْفَرَسِ كَمَا يَسْتَوِطِي غَيْرَهُ الْحَشْبَةَ وَيُلَانِمُ مَرْكُوبَ
 الْخَبْلِ لَمَرُومَ غَيْرِهِ الْجُلُوسَ عَلَيَّ الْحَشْبَةَ وَالْإِضْطِجَاعُ عَلَيْهَا

تَمْ وَصَفَ الْفَرَسَ بِأَوْصَافٍ يَحْمَدُوهَا وَهِيَ غَلِظُ الْفَوَاحِمِ وَأَخْتَفَاجُ
الْجَنْبِينَ وَسَمَنَهُمَا ⑤

22 شَرَنْ أَرْضٌ أَوْ قَبِيلَةٌ يَنْسَبُ إِلَيْهَا الْإِجْلُ وَأَمْرَانُ بِالشَّرَابِ اللَّبْنِ
وَالنَّصْرِيمِ التَّنْقَطِعُ يَقُولُ هَلْ تَبْلَغَنِي دَامَ الْحَبِيبَةُ فَاقَةً شَدِيدَةً
لَعْنَتٌ وَعَيْ عَلَيْهِمَا بِأَنَّ تَحَرَّمَ اللَّبْنَ وَيَقْطَعُ لِبَنِيهَا أَي لِبَعْدِ
عَهْدِهَا بِاللَّقَاحِ كَأَنَّهَا تَدْعِي عَلَيْهِمَا بِأَنَّ تَحَرَّمَ اللَّبْنَ
فَأَسْتَجِيبُ ذَلِكَ الدَّعَاةَ وَإِنَّمَا شَرَطُ هَذَا لِتَكُونَ أَثْوَى وَأَسْمَنُ
وَأَصْبَرُ عَلَيَّ مَعَانَاةَ شَرَايِدِ الْأَسْفَامِ لِأَنَّ كَثْرَةَ الْحَمَلِ وَالْوَلَادَةِ
تُكْسِبُهَا ضَعْفًا وَهَرَالًا ⑥

23 خَطَرَ الْبَعِيرُ بِنَدْبِهِ يَخْطُرُ خَطْرًا وَخَطْرَانًا إِذَا شَالَ بِهِ وَالرَّيْفُ
التَّبَخْتَرُ وَالْفَعْلُ تَرَأَى يَرِيفُ وَالْوَطْسُ وَالْوَقْمُ الْكُسْرُ يَقُولُ هِيَ
مَرَاغَةٌ نَدْبُهَا فِي سَبْرِهَا مَرَاحًا وَنَشَاطًا بَعْدَ مَا سَارَتْ اللَّيْلُ
كُلَّمَا مَنَّبَخْتَرَةً تَكْسِرُ الْأَكَامَ بِخَفِّهَا الْكَنْبَرُ الْكُسْرُ
لِلْأَشْبَاءِ وَجِرْوِي إِدَاتٌ خَفٍّ أَي بِرَجْلِ ذَاتِ خَفٍّ وَجِرْوِي جَوْخِدٌ
خَفٍّ

خَفِ وَالْوَحْدُ وَالْوَحْدَانُ السَّبْرُ السَّرِيعُ وَالْمَيْتَمُ لِلْمَبَالِغَةِ كَأَنَّهُ
 أَلَّةٌ لِلْوَيْتَمِ كَمَا يُقَالُ رَجُلٌ مَسْعَرٌ حَرْبٌ وَفَرَسٌ مَسْعَرٌ كَانَ
 الرَّجُلُ أَلَّةً لِسَعْرِ الْجَرُوبِ وَالْفَرَسُ أَلَّةً لِسَحِّ الْجَرِيِّ ۞

24. الْمُصَلِّمُ مِنَ أَوْصَافِ الظُّلَمِ لِأَنَّهُ لَا أَدْنَ لَهُ وَالتَّعَلُّمُ الْأَسْتَبْصَالُ
 كَانَ إِذْهُ اسْتَوْصِلَ يَقُولُ كَأَنَّهُا تَكْسِرُ الْأَكْثَامَ لِشِدَّةِ وَطْبِهَا
 عَشِيَّةً بَعْدَ سُرِيِّ اللَّيْلِ وَسَبْرُ النَّهَامِ بِظُلْمِهِ قَرِيبٌ مِمَّا بَيْنَ
 مَنْسَمِيَةٍ وَلَا أَدْنَ لَهُ شَبَّهَهَا فِي سُرْعَةِ سَبْرِهَا بَعْدَ سُرِيِّ لَيْلَةٍ
 وَوَصَلَ سَبْرُ يَوْمٍ بِهِ بِسُرْعَةِ سَبْرِ الظُّلَمِ لَمَّا شَبَّهَهَا فِي سُرْعَةِ
 السَّبْرِ بِالظُّلَمِ أَخَذَ فِي وَصْفِهِ فَقَالَ ۞

25. السُّقْلُوسُ مِنَ النَّعَامِ وَالْإِبِلُ بِمَنْزِلَةِ الْجَامِرِيَةِ مِنَ النَّاسِ
 وَالْجَمْعُ قُلُوصٌ وَقَلَايِصٌ وَقِلَاصٌ وَيُقَالُ أَوْيَ يَأْوِي أَوْيَا أَي
 أَضْمَ وَيُوصَلُ بِالْيِ يُقَالُ أُوَيْتَ الْبَيْتُ وَأَمَّا وَعَلَمُهَا بِاللَّامِ لِأَنَّهُ
 إِمْرَانُ تَأْوِي الْبَيْتَ قُلُوصٌ لَهُ وَالْحَرْقُ الْجَمَاعَاتُ وَالْوَاحِدَةُ حَرْقَةٌ
 وَكَذَلِكَ الْحَرْقِيَّةُ وَالْجَمْعُ حَرْقِيَّتٌ وَحَرْقِيَّتٌ وَالطَّمْطَمُ الَّذِي لَا
 يَفْصَحُ

يَفْصَحُ أَيُّ الْبَعِيَّ الَّذِي لَا يَفْصَحُ وَإِرَادَ بِالْأَعْجَمِ الْحَبَشِيِّ
يَقُولُ تَأْوِي إِلَيَّ هَذَا الظِّلْمِ مَعَامُ النِّعَامِ كَمَا تَأْوِي الْأَيْلُ
الْبِمَانِيَّةُ إِلَيَّ مِرَاعِي أَعْجَمَ عَيْبِي لَا يَفْصَحُ شَبَّهَ الظِّلْمِ فِي
سَوَادِهِ بِهَذَا الرَّاعِي الْحَبَشِيِّ وَقَلَّصَ النِّعَامَ بِأَيْلٍ بِمَانِيَّةٍ لِأَنَّ
السَّوَادَ فِي أَيْلِ الْبِمَانِيَّةِ أَكْثَرَ وَشَبَّهَ أَوْدِيهَا إِلَيْهِ بِأَوْدِي الْأَيْلِ
إِلَى مِرَاعِيهَا وَوَصَفَهُ بِالْعَيْبِيِّ وَالْعَجْمَةِ لِأَنَّ الظِّلْمِ لَا تَطْفَأُ لَهُ
26 قَلَّتْ الرِّسَالُ أَعْلَاهُ وَالْحَرَجُ مَرْكَبٌ مِنْ مَرْكَبِ النِّسَاءِ
وَالنِّعْشُ الشَّيْءُ الْمَرْفُوعُ فَالنِّعْشُ جَمْعُ النِّعْشِ وَالنِّعْشُ وَالْمَخْبِمْ
الْمَجْعُورُ خَبْمَةٌ يَقُولُ تَتَبَعَ هَوْلًا النِّعَامَ أَعْلَى رَأْسِ هَذَا
الظِّلْمِ أَيَّ جَعَلْتَهُ نَصَبَ أَعْيُنِهَا لَا تَنْحَرِفُ عَنْهُ ذَمٌّ شَبَّهَ خَلْقَهُ
بِمَرْكَبٍ مِنْ مَرْكَبِ النِّسَاءِ جَعَلَ كَالْخَبْمَةِ فَوْقَ مَكَانٍ
مَرْتَفِعٍ ⑤

27 الصَّعْلُ وَالْأَصْعَلُ الصَّغْبُ الرَّاسُ يَعُودُ بِتَعَهُدٍ وَالْأَصْلَمُ الَّذِي لَا
أَذْنَ لَهُ شَبَّهَ الظِّلْمِ بِعَيْبٍ لَيْسَ فَرَا طَوِيلًا وَلَا أذْنَ لَهُ لِأَنَّهُ

لَا أَدْنُ لِلنِّعَامِ وَشَرَطَ النَّوْ طَرِيْلَ لِبَشْبِهِ جَنَاحِهِ وَشَرَطَ الْعَبْدُ
 لِسَوَادِ الظُّلَيْمِ وَعَبِيدُ الْعَرَبِ السُّودَانُ وَذُو الْعُشْبَةِ مَوْضِعٌ مَرْجِعُ
 الْبِي وَصِفٌ خَافَتَهُ ۞

28 السُّوْرُ الْمَبْلُ وَالْفَعْلُ نَزْوُ يَجْزُو وَالنِّعْتُ انْمَوْ وَالْأَذْيُ تَمْرَاءُ
 وَالْجَمْعُ نَزْوٌ وَمَبَاهُ السَّرِيْلِمُ مَبَاهُ مَعْرُوْفَةٌ وَقَبْلُ الْعَرَبِ تَسْمِي
 الْأَعْدَاءِ دَيْلِمًا لِأَنَّ الدَّيْلِمَ صِنْفٌ مِّنْ أَعْدَائِهَا يَقُوْلُ شَرِبْتَ هَذِهِ
 الْبَاقَةَ مِنْ مَبَاهِ هَذَا الْمَوْضِعِ فَاصْبَحْتُ مَائِلَةً خَافِرَةً عَنِ مَبَاهِ
 الْأَعْدَاءِ وَالْبَاءُ فِي قَوْلِهِ بِمَا الدَّحْرَضِيْنَ تَرَايِدَةٌ عِنْدَ الْبَصْرِيَّةِ
 كَبْرِيَاءَتِهَا فِي قَوْلِهِ تَعَالَى أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرِي وَقَوْلُ الشَّاعِرِ
 هُنَّ الْحَرَائِرُ لَا مَرْجَاتُ أَحْمِرَةٍ سَوْدُ الْمُحَاجِرِ لَا يَقْرَأَنَّ بِالسُّوْرِ ۞
 أَيْ لَا يَقْرَأَنَّ السُّوْرَ وَالْكُوفِيُّونَ يَجْعَلُوْنَهَا بِمَعْنَى مِنْ وَكَذَلِكَ
 الْبَاءُ فِي قَوْلِهِ عَرَّ وَعَلَّ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ قَدْ اخْتَلَفَ
 فِيهِ عَلِيٌّ هَذَا الْوَجْهَ ۞

29 الدُّرُّ الْجَنْبُ وَالْجَنْبُ الْوَحْشِيُّ الْبَيْبِيُّ وَسَدِيٌّ وَحْشِيًّا لِأَنَّهُ

لَا يَرْكَبُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ وَلَا يَنْزِلُ وَالْهَرَجُ الصَّوْتُ وَالْفِعْلُ
 هُرْجٌ يَهْرَجُ وَالنَّعْنُ هُنْرَجٌ وَالْمَاوِمُّ الْقُبَيْحُ الرَّاسُ الْعَظِيمَةُ قَوْلُهُ
 مِنْ هُرْجِ الْعَشِيِّ أَيِ مَنْ خُوفٍ هَسْرٍ هُنْرَجِ الْعَشِيِّ فَحَذَفَ
 الْمَضَافَ وَالْبَاءَ فِي قَوْلِهِ بِجَانِبِ دَفَّهَا لِلتَّعْدِيدِ ⑤ يَقُولُ
 كَانَ هَذِهِ النَّاقَةُ تَبْعُدُ وَتَنْحِي الْجَانِبِ الْأَيْدِينَ مِنْهَا مِنْ
 خُوفٍ هُرْجِ عَظِيمِ الرَّاسِ قُبَيْحَةٍ وَجَعَلَهُ هُرْجِ الْعَشِيِّ لِأَنَّهُمْ إِذَا
 قَعَسُوا فَإِنَّهُ يَصْبَحُ عَسِي الطَّعَامِ لِبُطْعَمٍ يَصِفُ هَذِهِ النَّاقَةَ
 بِالنَّشَاطِ فِي السَّبْرِ وَأَنَّهَا لَا تَسْتَقْبِمُ فِي سَبْرِهَا نَشَاطًا وَسَرِاحًا
 فَكَأَنَّهُ تَنْحِي جَانِبِهَا الْأَيْدِينَ مِنْ خُوفٍ خَدَشِ سَنَوْرِ إِيَّاهَا
 وَقَبْلَ ذَلِكَ أَرَادَ أَنَّهَا تَنْحِيهِ وَتَبْعُدُهُ مَخَافَةَ الضَّرْبِ بِالسُّوْطِ
 فَكَأَنَّهُ تَخَافُ خَدَشِ سَنَوْرِ جَانِبِهَا الْأَيْدِينَ ⑥

30 هَسْرٌ جِدْلٌ مِنْ هُرْجِ الْعَشِيِّ جَنْبِ أَيِ مَجْنُوبِ الْبُهَا أَيِ مَقْدَرِ

أَتَقَاهَا أَيِ اسْتَقْبَلَهَا يَقُولُ تَنْحِي وَتَنْبَاعِدُ مِنْ خُوفِ سَنَوْرِ

كَلِمًا إِذْ صُرِفَتْ النَّاقَةُ خَضَبِي لِتَعْفَرَهُ اسْتَقْبَلَهَا الْهَرَجُ بِالْخَدَشِ

بِدِرِّهِ وَالْعَضِّ بِفَمِهِ يُقُولُ كَلِّمَا أَمَانَتْ رَأْسَهَا إِلَيْهِ نَرَادُهَا
خُرْشًا وَعَضًّا ①

31 رِدَاعٌ مَوْضِعٌ أَحْشَ لَهُ صَوْتٌ مَهْضَمٌ أَبِي مُكْسَرٍ يَقُولُ كَأَنَّمَا

بُرِكَتٌ هَذِهِ النَّاقَةُ وَقَدْ جُرِّوْكَهَا عَلَيَّ جَنْبُ الرِّدَاعِ عَلَيَّ
قَضَبٌ مُكْسَرٌ لَهُ صَوْتٌ شَبَّهَ أَصْنَافَهَا مِنْ كَلَالِهَا بِصَوْتِ الْقَضَبِ
الْمُكْسَرِ عِنْدَ جُرِّوْكَهَا عَلَيْهِ وَقَبْلُ بُلُّ شَبَّهَ صَوْتُ تَكْسَرِ
الطَّبْنِ الْبَابِيسِ الَّذِي قَضَبَ عَنْهُ الْمَاءُ بِصَوْتِ تَكْسَرِ الْقَضَبِ ②

32 الكَحْبَلُ الْقَطْرَانُ أَعْقَدْتُ الدَّوَاءَ أَغْلَبْتَهُ حَتَّى حَشَرَ حَشَّ النَّارِ

يَحْشَرُهَا حَشًّا أَوْ قَرَّهَا أَوْ قَرَّهَا وَالْوَقُودُ الْحَطْبُ وَالْوَقُودُ الْأَنْقَادُ شَبَّهَ
الْعَرَقَ السَّائِلَ مِنْ رَأْسِهَا وَعَنْقَهَا بِرَبِّ أَوْ قَطْرَانٍ جَعَلَ فِي
قَدَمَيْهِ أَوْ قَدَمَيْهِ النَّارَ فَهُوَ يَتَرَشَّحُ بِهِ عِنْدَ الْغَلْبَانِ وَعَرَقَ
الْأَجِلِ أَسْوَدَ لِنَازِلِكِ شَبَّهَهُ بِهَا وَشَبَّهَ رَأْسَهَا بِالْقَمَقِمِ فِي
الصَّلَابَةِ وَتَقْدِيرُ الْبَيْتِ وَكَانَ رَبًّا أَوْ كَحْبَلًا حَشَّ الْوَقُودَ
بِأَعْلَاهِ فِي جَوَانِبِ قَمَقِمِ عَرَقَهَا الَّذِي يَتَرَشَّحُ مِنْهَا ③

33 أَرَادَ يَبِيعُ فَاشْبَعُ الْفَتْحَةَ لِأَمَامَةِ الْوَرْنِ فَتَوَلَّدَتْ مِنْ أَشْبَاعِهَا
 أَلْفٌ وَمِثْلُهُ قَوْلُ اجْرِعِيهِمْ بِنِ هَرَمَةَ مِنْ حَوْثٍ مَا سَلَكُوا أَدْنُوًا
 فَانظُرْ أَرَادَ فَانظُرْ فَاشْبَعُ الضَّمَّةَ فَتَوَلَّدَتْ مِنْ أَشْبَاعِهَا وَأَوْ
 وَمِثْلُهُ قَوْلُنَا أَمِينٌ وَالْأَصْلُ أَمِينٌ فَاشْبَعْتَ الْفَتْحَةَ فَتَوَلَّدَتْ مِنْ
 أَشْبَاعِهَا أَلْفٌ يَرِدُكَ عَلَيْهِ أَذَى لَيْسَ فِي كَلَامِ الْعَرَبِ اسْمٌ جَاءَ
 عَلِيٍّ فَاعْبَلِ وَهَذِهِ اللَّفْظَةُ عَرَبِيَّةٌ بِالْإِجْمَاعِ وَمِنْهُمْ مَنْ جَعَلَهُ
 يَنْفَعِلُ مِنَ الْبُوعِ وَهُوَ طَيُّ الْمَسَافَةِ وَالذِّفْرِيُّ مَا خَلْفَ الْأُذُنِ
 وَالْجَسْرَةُ الْمَائِقَةُ الْمَوْقِفَةُ الْخَلْفِ وَالرِّيفُ النَّبْخَتَرُ وَالْفِعْلُ نَرَأَى
 يَنْرِيفُ وَالْفَنْهَيْفُ الْفَحْلُ مِنَ الْإِبِلِ يَقُولُ يَبِيعُ هَذَا الْعَرَفُ
 مِنْ خَلْفِ أُذُنٍ نَائِقَةٍ خُضُوبٍ مَوْقِفَةٍ الْخَلْفِ شَدِيدَةٌ النَّبْخَتَرُ
 فِي سَبْرِهَا مِثْلُ فَحْلٍ مِنَ الْإِبِلِ قَدْ كَدَمْتَهُ الْكَحُولُ شَبَّهَا
 بِالْفَحْلِ فِي تَبْخَتَرِهَا وَوَدَائِقَةِ خَلْقِهَا وَضَخْمِهَا ⑤

34 الْأَعْرَافُ الْأَرْحَامُ طَبَّ حَادِقٌ عَالِمٌ اسْتَلَامَ لَيْسَ اللَّامَةُ يَقُولُ
 مَخَاطِبًا عَشِبْتَهُ أَنْ تَرَخِي وَتَرْسَلِي دُونِي الْبِنَاعُ أَيُّ قَتَسْتَرِي
 عَنِّي

عَنِّي فَأَنِّي حَاضِرٌ بِمَاحِزِ الْفُرْسَانِ الدَّارِعِينَ أَيَّ لَا يَنْبَغِي
 لَكَ أَنْ تَقْرَهِي فِي مَعِ نَجْدَتِي وَيَأْسِي وَشِدَّةِ مِرْأَسِي وَقَبْلِ
 جِلِّ مَعْنَادِ إِذَا لَمْ أَعْجِزْ عَنْ صَبْدِ الْفُرْسَانِ الدَّارِعِينَ فَكَيْفَ
 أَعْجِزُ عَنْ أَمْتَالِكِ ۞

35 الْمُخَالَفَةُ مُمَاعَلَةٌ مِنَ الْخُلْفِ يَقُولُ اثْنِي عَلَيَّ أَيُّهَا الْحَبِيبَةُ
 بِمَا عَلِمْتِ مِنْ مَحَامِدِي وَمَنَايِبِي فَأَنِّي سَهْلُ الْمَخَالَفَةِ
 وَالْمُخَالَفَةُ إِذَا لَمْ يَهْضَمْ حَقِّي وَلَمْ يَبْخَسْ حَظِّي ۞

36 بَاسِلٌ كَرِيهٌ وَرَجُلٌ بَاسِلٌ شَجَاعٌ وَالْبَسَالَةُ الشَّجَاعَةُ يَقُولُ
 وَإِذَا ظَلَمْتِ وَجَدَ ظُلْمِي كَرِيهًا مَرًّا كَطَعَمِ الْعَلَقَمِ أَيُّ مَنْ
 ظَلَمْنِي عَاتَبْتَهُ عِقَابًا بَالِغًا يَكْرَهُهُ كَمَا يَكْرَهُ طَعْمَ الْعَلَقَمِ
 مِنْ ذَائِقِهِ ۞

37 رُكْدٌ سَكْنٌ وَالهُوَاجِرُ جَمْعُ الْهَاجِرَةِ وَهِيَ أَشَدُّ الْأَوْقَاتِ حَرًّا
 وَالْمَشْوِيُّ الْمَجْلُو وَالْمَدَامُ وَالْمَدَامَةُ الْخَمْرُ سَمِيَتْ بِهَا لِأَنَّهَا
 أُدِيمَتْ فِي دَهْنِهَا يَقُولُ وَلَقَدْ شَرِبْتِ مِنَ الْخَمْرِ بَعْدَ اشْتِدَادِ
 حَرِّ

حَسْرَ الْهَوَاجِرِ وَسُكُونَهُ بِالذِّينَارِ الْمَجْلُوبِ الْمُنْقُوشِ بِرِيدِ أَسْهٍ
 أَشْتَرِي الْخَمْرَ فَشَرِبَهَا وَالْعَرَبُ تَفْتَخِرُ بِشَرْبِ الْخَمْرِ وَالْقِيَامِ
 لِأَدْنَاهُمَا مِنْ دَلَائِلِ الْجُودِ عِنْدَهَا قَوْلُهُ بِالْمَشُوفِ الْمَعْلَمِ أَيِ
 بِالذِّينَارِ الْمَشُوفِ فَحَذَفَ الْمُوصُوفُ وَمِنْهُمْ مَنْ جَعَلَهُ مِنْ صَفَةِ
 الْقَدْحِ وَقَالَ أَرَادَ بِالْقَدْحِ الْمَشُوفِ ①

38 الأَسْرَةُ جَمْعُ السَّرِّ وَالسَّرِّ وَهِيَ الْخَطُّ مِنْ خَطَطَ الْبَيْدَ وَالْجِدَّةُ
 وَغَيْرُهَا وَبِجَمْعِ أَيْضًا عَلِي الْأَسْرَارِ ثُمَّ تَجَمَّعَ الْأَسْرَارُ عَلَيِ
 الْأَسْرَارِ جِزْأَتُهُ أَيِ بَابِ جَرِيْفٍ أَمْرُهُمْ مُقَدَّمٌ مَشْدُودٌ الرَّاسُ بِالْفَدَامِ
 يَقُولُ شَرِبْتُهَا بِجَرَجَاةٍ صَغِيرًا عَلَيْهَا خُطُوطٌ قَرَفَتْهَا بِأَبْرِيفٍ
 أَجْبَضَ مَشْدُودٌ الرَّاسُ بِالْفَدَامِ لِأَصَبَّ الْخَمْرُ مِنَ الْإِبْرِيفِ فِي
 الرَّجَاةِ ①

39 يَقُولُ فَإِذَا شَرِبْتَ الْخَمْرَ فَإِنِّي أَهْلِكُ مَالِي بِجُودِي وَلَا أَشْبِنُ
 عَرِضِي فَأَكُونُ تَامَ الْعَرِضِ مَهْلِكُ الْمَالِ لَا يَكْفِي عَرِضِي عَيْبُ
 عَرِضِي يَفْتَخِرُ بِأَنْ سَكَّرَهُ يَجْمَلُهُ عَلَيِ بِحَمَامِ الْأَخْلَاقِ
 وَيَكْفُهُ عَنِ الْمَتَالِبِ ① يَقُولُ

40 يَتَقُولُ وَإِذَا صَحَوْتُ مِنْ سُكْرِي لَمْ أَضِرَّ عَنْ جُودِي أَي
يُغَارِ قُنِي السُّكْرَ فَلَا يُغَارِ قُنِي الْجُودَ ثُمَّ قَالَ وَأَخْلَاتَنِي
وَتَكْرَمِي كَمَا عَلِمْتَ أَيُّهَا الدَّجِيبَةُ أَفَنُخِرَ بِالْجُودِ وَوُفِّرَ
العقل إذا لم يَنْقُصِ السُّكْرَ عَقْلَهُ وَهَذَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ قَدْ حَكَّمَ
الرُّوَاةَ بِنْتِغَرِهِمَا فِي دَابِجِهِمَا ⑥

41 الْحَلِيلُ الرُّوحُ وَالْحَلِيلَةُ الرُّوحَةُ وَقِيلَ فِي اشْتِنَاقِهِمَا أَذْهَبَا مِنَ
الْحُلُولِ فَسَمِيَا بِهِمَا لِأَذْهَبَا يَحْكُلَانِ مَنْزِلًا وَاحِدًا وَفِرَاشًا وَاحِدًا
فَهُوَ عَلِي هَذَا الْقَوْلِ فَعِبَلٌ بِمَعْنِي مَفَاعِلٍ مِثْلُ شَرِيبٍ وَأَكْبَلٍ
وَدَيْمٍ بِمَعْنِي مَشَارِبٍ وَمَوَاقِلٍ وَمَنَادِمٍ وَقِيلَ بَلْ هُمَا مُشْتَقَّانِ
مِنَ الْحَلِّ لِأَنَّ كُلًّا مِنْهُمَا يَحْكُلُ لِصَاحِبِهِ فُهُوَ عَلِي هَذَا
الْقَوْلِ فَعِبَلٌ بِمَعْنِي مَفْعَلٍ مِثْلُ الْحَكِيمِ بِمَعْنِي السُّحْكَمِ
وَقِيلَ بَلْ هُمَا مُشْتَقَّانِ مِنَ الْحَلِّ فُهُوَ عَلِي هَذَا الْقَوْلِ فَعِبَلٌ
بِمَعْنِي فَاعِلٍ وَسَمِيَا بِهِمَا لِأَنَّ كُلًّا مِنْهُمَا يَحْكُلُ لِرَأْسِ صَاحِبِهِ
وَالْعَاقِبَةُ ذَاتُ الرُّوحِ مِنَ النِّسَاءِ لِأَنَّهَا غُنِبَتْ بِرُوحِهَا مِنَ الرِّجَالِ
وَقَالَ

وَقَالَ الشَّاعِرُ أَحِبَّ الْإِيَامِي أَدْ بَنِيَّةَ أَيْمٍ، وَأَحْبَبْتِ لِمَا أَنْ خُنِبْتِ
 الْعَوَانِيَا ①. وَقَبِيلُ جَبَلِ الْعَاثِبَةِ الْبَارِعَةُ الْجَمَالِ الْمُسْتَعْنِبَةُ
 بِكَمَالِ جَمَالِهَا عَنِ التَّرْيِينِ وَقَبِيلُ الْعَاثِبَةِ الْمَقْبَمِ فِي بَيْتِ
 أَبِيهَا لَمْ تَخْرُجْ بَعْدَ مِنْ غَنِي بِالْمَكَانِ إِذَا أَقَامَ بِهِ وَقَالَ
 عَمَارَةُ بِنُ عَقِيلِ الْعَاثِبَةِ الشَّابَّةِ الْحَسَنَاءِ الَّتِي تَعْجَبُ الرِّجَالُ
 وَيَعْجَبُهَا الرِّجَالُ وَالْأَحْسَنُ الْقَوْلُ الثَّانِي وَالرَّابِعُ ②. جَدَلْتَهُ الْقَبِيَّةُ
 عَلِي الْجَدَالَةِ وَهِيَ الْأَرْضُ فَتَجَدَّلَ أَي سَقَطَ عَلَيْهَا وَالْمَكَاءُ
 الصَّغِيرُ وَالْعَلَمُ الشَّقْفُ فِي الشَّقْفَةِ الْعَلْبَاءِ ③. يَقُولُ وَرَبَّ نُرُوجِ
 امْرَأَةٍ بَارِعَةِ الْجَمَالِ مُسْتَعْنِبَةِ جَمَالِهَا عَنِ التَّرْيِينِ قَتَلْتَهُ
 وَالْقَبِيَّةُ عَلِي الْأَرْضِ وَكَانَتْ فَرِيضَتَهُ تَمَكُّوا بِأَنْصَابِ الدَّمِ
 مِنْهَا كَشَرَفِ الْأَعْلَمِ قَالَ أَكْثَرُهُمْ شَبَّهَ سَعَةَ الطَّعْنِ بِسَعَةِ
 شَرَفِ الْأَعْلَمِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ شَبَّهَ صَوْتِ أَنْصَابِ الدَّمِ بِصَوْتِ
 خُرُوجِ النَّفْسِ مِنْ شَرَفِ الْأَعْلَمِ ④.

42 الْعَنْدَمُ دَمُ الْأَخْوِينِ وَقَبِيلُ هُوَ الْبِقْمُ وَقَبِيلُ شَقَائِقُ النَّعْمَانِ
 يَقُولُ

يَقُولُ طَعْنَتْهُ طَعْنَةً فِي عَجَاةٍ ذُرُوشِ دَسَا مِنْ طَعْنَةٍ فَافِزَةٌ
يَحْكِي لَوْنَ الْعَنْدَمِ ۞

43 يَنْقُولُ هَلَّا سَأَلْتِ الْفُرْسَانَ عَنْ حَالِي فِي قِتَالِي إِنْ كُنْتِ
جَادِلَةً بِهِمَا ۞

44 التَّعَاوُرُ مِثْلُ التَّدَاوُلِ يُقَالُ تَعَاوَرُوا ضَرْبًا إِذَا جَعَلُوا يَضْرِبُونَ
عَلَى جِهَةِ التَّنَاوُبِ وَكَذَلِكَ الْأَعْتَاوُرُ وَالكَامُ الْجَرْحُ وَالتَّكْلِيمُ
التَّجْرِيدُ يُقُولُ هَلَّا سَأَلْتِ الْفُرْسَانَ عَنْ حَالِي إِنْ لَمْ أَمُرْ
عَلَى سَرِّجِ فَرَسٍ سَابِجٍ قِتَابِ الْأَبْطَالِ فِي جَرْحِهِ أَيْ جَرْحِهِ
كُلٌّ وَاحِدٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مِنْ صِفَتِ السَّابِجِ ۞

45 الطُّورُ النَّارَةُ وَالْمَرَّةُ وَالْجَمْعُ الْأَطْوَارُ يُقُولُ مَرَّةً أُجْرِدَهُ مِنْ صَفِّ
الْأَوْلِيَاءِ لَطَعَنِ الْأَعْدَاءِ وَضَرَبَهُمْ وَأَنْضَمَّ مَرَّةً إِلَيَّ قَوْمٌ مَحْكَمٌ
الْقِسِيِّ كَثِيرٌ يُقُولُ مَرَّةً أَحْمِلْ عَلَيْهِ عَلِيَّ الْأَعْدَاءُ فَاحْسِنْ بِلَايِي
وَأَذْكِي فِيهِمْ أَبْلَعْ ذِكَايَةَ وَمَرَّةً أَنْضَمَّ إِلَيَّ قَوْمٌ أَحْكَمْتِ
قِسْبَهُمْ وَكُنْتُمْ عُدْدَهُمْ أَرَادَ أَذْهَبَ مَرْمَاةً مَعَ كَثْرَةِ عُدْدِهِمْ
وَالْعَرْمَرَةُ

وَالْعَرْمَرُ الْكَثِيرُ وَحَصْدُ الشَّيْءِ حَصْدًا أَيْ اسْتَحْكَمَ وَالْأَحْصَادُ

الْإِحْكَامُ ⑤

46 يُخْبِرُكَ مَجْرُومٌ لِأَنَّهُ جَوَابٌ هَلَّا سَأَلْتَ الْخَبِيلَ وَالْوَقْعَةَ وَالْوَقْبَعَةَ

أَسْمَانٍ مِنْ أَسْمَاءِ الْحَرْبِ وَالْجَمْعُ الْوَقَعَاتُ وَالْوَقَائِعُ وَالْوَقْيُ

أَصْوَاتُ أَهْلِ الْحَرْبِ ثُمَّ اسْتَعْبِرًا لِلْحَرْبِ وَالْمَعْنَمُ وَالْعَنَمُ وَالْعَنْبِمَةُ

وَاحِدٌ يَقُولُ إِنْ سَأَلْتَ الْفَرَسَانَ عَنْ حَالِي فِي الْحَرْبِ يُخْبِرُكَ

مَنْ حَضَرَ الْحَرْبَ بِأَخِي كَرِيمٍ عَلَيَّ الْهَيْمَةَ آتَى الْحَرْبُ

وَأَعَفَّ عَنِ اخْتِنَامِ الْأَمْوَالِ ⑤

47 الْمُدَجَّجُ التَّمَّ السِّلَاحِ وَالْأَمْعَانُ الْأَسْرَاعُ فِي الشَّيْءِ وَالْعُلُوُّ فِيهِ

وَالْإِسْتِسْلَامُ الْأَنْقِبَانُ وَالْإِسْتِكَانَةُ يَقُولُ وَرَبِّ رَجُلٍ قَامَ السِّلَاحِ

كَأَنَّهُ الْأَبْطَالُ تَكَرَّرَ ذِمَالُهُ قَتَلَهُ لِفِرْطٍ بِأَسِهِ وَصَدَقَ مِرَاسُهُ

لَا يُسْرِعُ فِي الْهَرَبِ إِذَا اشْتَدَّ بِأَسٍ عَدُوَّهُ وَلَا يَسْتَكْبِنُ لَهُ إِذَا

صَدَقَ مِرَاسُهُ ⑤

48 يَقُولُ جَادَتْ يَدِي لَهُ بِطَعْنَةٍ عَاجِلَةٍ جَرَمَحٍ مَقُومٍ صَلَبِ الْكُعُوبِ

وَالْبَيْتُ

وَالْبَيْتِ جَوَابُ رَبِّ الْمُضْمَرِ بَعْدَ الدَّوْرِ فِي وَدَجِّ قَوْلِهِ بَعَاجِلِ
 طَعْنَةٍ قَدَّمَ الصِّفَةَ عَلَيِ الْمَوْصُوفِ ثُمَّ أَسَانَهَا إِلَيْهِ تَقْدِيرُهُ بِطَعْنَةٍ
 عَاجِلَةٍ وَالصَّدْرُ الصُّلْبُ ⑤

49 الشُّكُّ الْأَنْتِظَامُ وَالْفِعْلُ شَكَّ يَشْكُ وَالْأَصَمُّ الصُّلْبُ يَقُولُ فَأَنْتِظَمْتِ
 جِرْمِي الصُّلْبُ وَثَبَّاهُ أَيِ طَعْنَتْهُ طَعْنَةً أَضْفَذْتَ الرِّيحَ فِي
 جِسْمِهِ وَثَبَّاهُ كَلَّهَا ثُمَّ قَالَ لَيْسَ الْكَرِيمُ مُحَرَّمًا عَلَيِ الرِّيحِ
 يَرِيدُ أَنَّ الرِّيحَ مَوْلَعَةٌ بِالْكَرَامِ لِحَرْمِهِمْ عَلَيِ الْأَقْدَامِ وَقَبْلُ
 جُلِّ مَعْنَاهُ أَنَّ كَرَمَهُ لَا يَخْلُصُهُ مِنَ الْقَتْلِ الْمُتَقَدِّرِ لَهُ ⑥

50 الْجَزْرُ جَمْعُ جَزْرَةٍ وَهِيَ الشَّاةُ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلدَّبْحِ وَالنُّوشُ
 التَّنَاوُلُ وَالْفِعْلُ نَاشَ يَنْوُشُ نَوْشًا وَالْقَضْمُ الْأَكْلُ بِمُقَدِّمِ
 الْأَسْنَانِ وَالْفِعْلُ قَضَمَ يَقْضِمُ يَقُولُ قَضَمْتُهُ طَعْمَةً لِلسَّبَاعِ كَمَا
 يَكُونُ الْجَزْرُ طَعْمَةً لِلنَّاسِ ثُمَّ قَالَ يَتَنَاوَلُهُ السَّبَاعُ وَقَاكُلُ
 بِمُقَدِّمِ أَسَانَدِهَا بِنَانَةِ الْحَسَنِ وَمَعْصَمِهِ الْحَسَنِ يَرِيدُ أَنَّهُ قَتَلَهُ
 فَجَعَلَهُ عُرْضَةً لِلسَّبَاعِ حَتَّى تَنَاوَلْتَهُ وَأَكَلْتَهُ ⑦

51 الْحَقِيقَةُ مَا يَحْفَ عَلَيْهِ حِفْظُهُ أَي دَجِبَ وَالْمَعْلَمُ بِكَسْرِ
 اللَّامِ الَّذِي أَعْلَمَ نَفْسَهُ أَي شَهَرَهَا بِعِلْمَةٍ تُعْرَفُ بِهَا فِي
 الْحَرْبِ حَتَّى يَنْتَدِبَ الْأَبْطَالُ لِبِرَائِهِ وَالْمَعْلَمُ بِفَتْحِ اللَّامِ الَّذِي
 يُشَارُ إِلَيْهِ وَجُدَّ عَلَيْهِ بِأَنَّهُ فَارِسُ الْكُتَيْبَةِ وَوَأَحَدُ السَّرِيَّةِ
 يَقُولُ وَرَبِّ مَشْكَكَ دِرْعِ أَي رَبِّ مَوْضِعِ أَنْتِظَامِ دِرْعِ وَأَسْعَةٍ
 شَقِيقَتِ أَوْسَاطِهِ بِالسَّبَبِ عَنْ رَجُلٍ حَامٍ لِمَا دَجِبَ عَلَيْهِ حِفْظُهُ
 شَاهِرٍ نَفْسَهُ فِي حَوْمَةِ الْحَرْبِ أَوْ مَشَارِ الْبَيْتِ فِيهَا يُرِيدُ أَنَّهُ
 هُنَاكَ مِثْلُ هَذِهِ الدِّرْعِ كَمَا مِثْلُ هَذَا الشُّجَاعِ فَكَيْفَ الظَّنُّ
 بِغَيْرِهِ ⑥

52 الرَّجُلُ السَّرِيعُ شَتْنَا دَخَلَ فِي الشَّنَا، يَشْتَنُوا شَتْنًا وَالغَايَةُ رَايَةٌ
 يَنْصِبُهَا الدُّخْمَانُ لِبَعْرِفِ مَكَانِهِ بِهَا وَأَمْرًا بِالتَّجَارِ الدُّخْمَانِينَ
 وَالْمَلُومُ الَّذِي لِيهِمْ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى الْبَيْتِ كُلَّهُ مِنْ صِفَةِ حَامِي
 الْحَقِيقَةُ يَقُولُ هَتَكَتِ الدِّرْعُ عَنْ رَجُلٍ سَرِيعِ الْبَدَنِ خَفِيفِهَا
 فِي إِجَالَةِ الْقَدَاحِ فِي الْمَيْسِرِ فِي بَرْدِ الشَّنَا وَخَصَّ الشَّنَا

لَاذَهُمْ يَكْثُرُونَ الْمَبْسَرِ فِيهِ لِنَتَرْتَهُمْ لَهُ وَعَنْ رَجُلٍ يَهْتِكُ رَأْيَاتِ
 الْحَمَامِيِّنَ أَيَّ كَانَ يَشْتَرِي جَمِيعَ مَا عِنْدَهُمْ مِنَ الدَّخْمِ
 حَتَّى يَقْلَعُوا رَأْيَاتَهُمْ لِنَفَادِ خَمْرِهِمْ مُلَوِّمٍ عَلَيَّ أَمْعَانَهُ فِي
 الْجَوْدِ وَأَسْرَافِهِ فِي الْبَذْلِ وَهَذَا كُلُّهُ مِنْ صِفَةِ حَامِي
 الدَّخْنِيَّةِ ⑤

53 يَقُولُ لَمَّا رَأَى هَذَا الرَّجُلَ فَرَّطَ عَنْ فَرْسِيهِ أَمْرِيَدُ قَتْلَهُ
 كَشَرَ عَنْ أَسْنَانِهِ غَيْرَ مُتَبَسِّمٍ أَيَّ لَفِطٍ كَلُوجَةٍ مِنْ كَرَاهِيَةِ
 الْمَوْتِ قَلَصَتْ شَفَتَاهُ عَنْ أَسْنَانِهِ ⑤

54 مَدَّ النَّهَامِ طَوْلَهُ وَالْعِظَامَ فَبِتَّ يَخْتَضِبُ بِهِ وَالْعَهْدَ اللَّقَاءَ
 يَقْتُلُ عَهْدَتَهُ أَحَدَهُ عَهْدًا أَنَا لِقَبْتَهُ يَقُولُ رَأَيْتَهُ طَوَّلَ النَّهَامِ
 وَأَمْتَرَادَهُ بَعْدَ تَقْلِيهِ إِجَاهَهُ وَجَفْوَفِ السِّمِّ عَلَيْهِ كَانَ جِنَانَهُ
 وَرَأْسَهُ مَخْضُوبِيَانٍ بِهَذَا النَّبْتِ ⑤

55 الْمَخْذَمُ السَّرِيعُ الْقَطْعُ يَقُولُ طَعْنَتْهُ بِرَمْحِي حَتَّى الْقَبْنَةَ مِنْ
 ظَهْرِ فَرْسِهِ ثُمَّ عَلَوْتَهُ مَعَ سَيْفٍ مُهَيَّئٍ صَانِي الدَّحْدِيدَةِ سَرِيعِ
 التَّلْعِ ⑤

56 السَّرْحَةُ الشَّجَرَةُ الْعَظِيمَةُ يُحَدِّثُ أَيُّ يُجْعَلُ حَدًّا لَهُ وَالْحَدِّدُ
 النَّعْلُ وَالْجَمْعُ الْأَحْذِيَّةُ يَقُولُ وَهُوَ بَطْلٌ مُرِيدٌ النَّامَةِ كَانَ
 ثَبَابِيَهُ الْبَسَنُ شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ مِنْ طُولِ قَامَتِهِ وَأَسْتَوَى خَلْقُهُ
 يُجْعَلُ جَسَدُ الْبَقْرَةِ الْمَرْجُوفَةِ بِالْفَرْطِ فِعَالًا لَهُ أَيُّ تَسْتَوْعِبُ
 مَرْجَلَاهُ السَّبِينَ وَلَمْ تَحْمِلْ أُمَّهُ مَعَهُ خَبْرَهُ بِأَلْبَانٍ فِي وَصْفِهِ بِالشَّدَّةِ
 وَالْقُوَّةِ بِإِمْدَانِ قَامَتِهِ وَعَظْمِ أَعْضَائِهِ وَتَمَامِ غِذَائِهِ عِنْدَ ارْتِغَاعِهِ
 أَنْ كَانَ فُذًّا غَيْرَ تَوَامٍ

57 مَا صَلَّةٌ نَرَايِدَةٌ وَالشَّاةُ كِنَايَةٌ عَنِ الْمَرْأَةِ يَقُولُ يَا هَوْلًا أَشْهَدُوا
 شَاةً قَنَصٌ لِمَنْ حَلَّتْ لَهُ فَتَعَجَّبُوا مِنْ حُسْنِهَا وَجَمَالِهَا فَادَّهَى
 قَدْ حَانَتْ أَسْمُ الْجَمَالِ وَالْمَعْنَى هِيَ حَسَنَاءٌ جَمِيلَةٌ مَقْنَعٌ
 لِمَنْ كَلَفَ دَهَى وَشَعَفَ بِحَبِّهَا وَلَكِنَّهَا حُرْمَتٌ عَلَيَّ وَلِبْنُهَا
 حَلَّتْ لِي قَبْلَ ارْتِغَائِهَا بِهَا نَرُوجَةٌ أَبِيهِ يَقُولُ حَرَمٌ عَلَيَّ تَرُوجَهَا
 لَتَرُوجَ أَبِي إِيَّاهَا وَلِبْنُهَا أَسْمٌ تَحْرَمُ عَلَيَّ أَيُّ لَبْتُ أَبِي لَمْ
 يَتَرُوجَهَا حَتَّى كَانَتْ تَحْمِلُ لِي وَقَبْلَ ارْتِغَائِهَا بِذَلِكَ أَتَى حُرْمَتِ
 عَلَيْهِ

عَلَيْهِ جَاسْتَبَاكَ الْحَرْبُ بِمَنْ تَبَلَّتْ بِهَا ثُمَّ تَمَسَّنِي بِقَاعِ
الصُّلْحِ ٥٨

58 يَقُولُ فَبَعَثْتُ جَارِيَتِي لِتَتَعَرَّفَ أَحْوَالَهَا لِي ٥٨

59 الغرة الغفلة ورجل غير غافل لم يجرب الأمور يقول فقالت
جَارِيَتِي لَمَّا اخْصَرْتُ السِّيَّ صَادَفْتُ الْأَعْمَى غَائِلِينَ عَنْهَا
وَرَمَى الشَّاتَةَ مَمْكِنًا لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَرْتَمِبَهَا يَرِيدُ أَنْ يَرْتَمِبَهَا
مَمْكِنَةً لِمَنْ طَالَبَهَا لُغْفَلَةٌ الرَّقْبَا وَالْقَرْنَا عَنْهَا ٥٩

60 الجداية والجداية ولد الطيبة والجمع الجدايا والرشاء الذي
قوي من أولاد الطيب والغرلان جمع الغرل والحرم من كل
شيء خالصه وجيده والأمر ثم الذي في شفنته العلبا وانفه دباض
يقول كان التفاتها البنا في ظفرها التفات ولد طيبة هذه
صفتها في ظفرها ٥٩

٦١ التنبية والتنبية مثل الأدياء وهذه سبعة أفعال تنديي الي
ذلتة مفعولين وهي أعلمت وأرجت وأنسات ونبات وأخبرت

وخبرت وحدثت وإنما تعدت الخمسة التي هي غير أعلمت
 وأريت الي ثلثثة مفعولين لتضمنها معني أعلمت يقول
 أعلمت أن عمراً لا يشكر نعمتي وكفران النعمة ينفر نفس
 المنعم عن الأنعام فالتاء في ذبيت هو المفعول الأول قد أقيم
 مقام الفاعل وأسند الفعل اليه وعمراً هو المفعول الثاني وغير
 هو المفعول الثالث ⑤

62 الوصاة والوصية شي واحد ووضح الغم الأسنان والقلوص التشديد
 والغصم يقول ولقد حفظت وصية عمي أي أي جاتنحامي القتال
 ومناجزتي الأبطال في أشد أحوال الحرب وهي حال قتلى
 الشفاه عن الأسنان من شدة كلوح الأبطال والكمأة فرقا
 من القتل ⑤

63 حومة الحرب معظمها وهي حيث تحوم الحرب أي تدور
 وعمرات الحرب شدايدها التي تنمر أصحابها أي تغلب
 قلوبهم وعقولهم والتعغم صباح ولاجب لا يفهم منه شي يقول
 لقد

لَقَدْ حَفِظْتُ وَصِيَّةَ عَمِّي فِي حَوْمَةِ الْحَرْبِ الْبُئِيِّ لَا تَشْكُرُهَا
الْأَبْطَالُ إِلَّا دِجْلِيَّةً وَبِهَاجٍ ٥٤

64 الْإِتْقَانُ الْحَجْرُ بَيْنَ الشَّيْبَيْنِ يَقُولُ أَتَقَبِّلُ الْعَدُوَّ بِنَرْسِي أَيِ
جَعَلْتُ النَّرْسَ حَاجِزًا بَيْنِي وَبَيْنَ الْعَدُوِّ وَاللَّحْمَ الْجَبِينُ
وَالْمَقْدَمُ مَوْضِعُ الْأَقْدَامِ وَقَدْ يَكُونُ الْأَقْدَامُ فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ
يَقُولُ حِينَ جَعَلَنِي أَمَّ حَاجِي حَاجِزًا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ أَسِنَّةِ أَعْدَائِهِمْ
أَيِ قَدَّوْنِي وَجَعَلُونِي فِي ذِكْوَرِ أَعْدَائِهِمْ لَمْ أَجِبْنُ عَنْ
أَسِنَّتِهِمْ وَلَمْ أَتَأَخَّرْ وَأَكُنْ قَدْ قَضَيْتُ مَوْضِعَ أَقْدَامِي فَتَعَذَّرُ
الْمُنْتَقِمُ فَتَأَخَّرَ لِذَلِكَ ٥٥

65 التَّزَامَرُ قَفَاعِلٌ مِنَ الذَّمِّ وَهُوَ الْحَضُّ عَلَيِ الْفِتْنَالِ يَقُولُ لَمَّا
رَأَيْتُ جَمْعَ الْأَعْرَابِ قَدْ أَتَبَلُوا ذِكْوَرًا يَحْضُّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا
عَلَيِ قِتَالِنَا عَطَفَتْ عَلَيْهِمْ لِقِتَالِهِمْ غَيْرَ مُذَمِّمٍ أَيِ مُحْمَدٍ
الْفِتْنَالُ غَيْرُ مُذَمِّمَةٍ ٥٦

66 الشُّطْنُ الْحَبْلُ الَّذِي يَسْتَنْفِي بِهِ وَالْجَمْعُ الْأَشْطَانُ وَالْبَبَانُ
الضَّمِيرُ

الصدرُ يَقُولُ كَانُوا يَدْعُونِي فِي حَالِ إِصَابَةِ مِرْمَاحِ الْأَعْدَاءِ
 صدرُ فَرَسِي وَدُخُولِهَا فِيهِ ثُمَّ شَبَّهَهَا فِي طَوْلِهَا بِالْحَبَالِ الَّتِي
 يَسْتَقِي بِهَا مِنَ الْأَبَامِ ⑩

67 الثَّغْرَةُ الْوَقْبَةُ عَلِيَّ أَعْلَى النَّحْرِ وَالْجَمْعُ الثُّغْرُ يَقُولُ لَمْ أَمُرْ
 أَمْرِي الْأَعْدَاءُ بِنَحْرِ فَرَسِي حَتَّى جُرِحَ وَكَلَّطَخَ بِالدَّمِ وَصَارَ
 الدَّمُ لَهُ بِمَنْزِلَةِ السَّرِيالِ أَي عَمَّ جَسَدَهُ عُمُومَ السَّرِيالِ جَسَدٌ
 لِأَجْسَمِهِ ⑩

68 يَقُولُ وَلَقَدْ شَفَا فُفْسِي وَأَمْرًا سَقَمَهَا قَوْلُ السُّوَارِسِ لِي وَبِلِكِ
 يَا عَنْتَرَةَ أَقْدِمِ نَحْوِ الْعَدُوِّ وَاحْمِلِي عَلَيْهِ يَرِيدُ أَنْ تَعْوِيلَ
 أَمْرًا عَلَيْهِ وَالنَّجَاءُ هُمُ الْبَيْتُ شَفِي فُفْسَهُ وَفِي عَمَّةٍ ⑩

69 الْأَثْرُورِيُّ الْمَبْلُ وَالْتِحْمُحُّ مِنَ صَهْبِ الْفَرَسِ مَا كَانَ فِيهِ
 شِبْهُ الْكَنْبِنِ لِبَرَقِ صَاحِبِهِ لَهُ يَقُولُ فَمَالُ فَرَسِي مِمَّا أَصَابَتْ
 مِرْمَاحُ الْأَعْدَاءِ صَدْرَهُ وَوَقَعَهَا بِهِ وَشَكَا إِلَيَّ بِعَبْرَتِهِ وَحَمَكْتَهُ
 أَي فَظُرْتُ إِلَيَّ وَحَمَكْتُ لَأَرْقَ لَهُ ⑩

يَقُولُ

70 يَقُولُ لَوْ كَانَ يَعْلَمُ الْخَطَابُ لِأَشْتَكِي إِلَيَّ مِمَّا يُقَاسِبُهُ
وَيُعَانِيهِ وَلَكَلَّمَنِي لَوْ كَانَ يَعْلَمُ الْكَلَامَ يُرِيدُ أَنَّهُ لَوْ قَدِمَ
عَلَيَّ الْكَلَامَ لَشَكَا إِلَيَّ مِمَّا أَصَابَهُ مِنَ الْجِرَاحِ ⑤

71 الْخَبَابُ الْأَرْضُ اللَّبَنَةُ وَالشَّبَطُ الطُّوَيْلُ مِنَ الْخَبَلِ يَقُولُ
وَالْخَبَلُ ذَسْبَرٌ وَتَجْرِي فِي الْأَرْضِ اللَّبَنَةُ الَّتِي تَسُوخُ فِيهَا
قَوَائِمُهَا بِشِدَّةٍ وَمَعْرُجَةٌ وَقَدْ عَبَسَتْ وَجُوهَهَا لِمَا نَالَهَا مِنْ
الْأَعْيَاءِ وَهِيَ لَا تَدْخُلُوا مِنْ فَرَسٍ طُوَيْلٍ أَوْ طُوَيْلَةٍ أَيِ كُلِّهَا
طُوَيْلٌ ⑤

72 ذَلَّلَ جَمَعَ ذَلْوَلٍ مِنَ الذَّلِّ وَهُوَ ضِدُّ الصَّعُودَةِ وَالرِّكَابِ الْإِبِلِ
وَلَا وَاحِدٌ لَهَا مِنْ لَفْظِهَا عِنْدَ جَمْعِهِمُ الْإِيْمَةِ وَقَالَ الْغَرَّادُ أَذْهًا
جَمَعَ رُكُوبٍ مِثْلُ قُلُوبٍ وَقِلَاصٍ وَلُقُوجٍ وَلِقَاجٍ وَالْمُشَايِعَةُ
الْمُعَاوَنَةُ أُخِذَتْ مِنَ الشَّبَاعِ وَهُوَ دِقَاقُ الْحَطَبِ لِمُعَاوَنَتِهِ النَّارَ
عَلَيَّ الْإِتِّقَادِ فِي الْحَطَبِ الْجَنْزِلِ وَالْحَفْرُ الدَّفْعُ وَالْإِجْرَامُ
الْأَحْكَامُ يَقُولُ تَنْزِلُ لِي إِبْلِي حَبَسْتُ وَجْهَهَا مِنَ الْبِلَادِ
وَبِعَاوَنِي ⑤

وَيَعَاوِذُنِي عَلَيَّ أَعْمَالِ عَقْلِي وَأَمْضِي مَا يَقْتَضِيهِ عَقْلِي بِأَمْرٍ

مَحْكَمٍ ⑤

73 الدَّارِيزَةُ اسْمٌ لِلْحَادِثَةِ سَمِيَتْ بِهَا لِأَنَّهَا كُدِّرُ مِنْ خَيْرِ إِلَيَّ

شَرٍّ وَمِنْ شَرِّ إِلَيَّ خَيْرٌ ثُمَّ اسْتَعْمَلَتْ فِي الْمَكْرُوهَةِ دُونَ

الْمَحْبُودَةِ يَقُولُ وَلَقَدْ أَخَافُ أَنْ أَمُوتَ وَلَمْ تَدْرِ الْحَرْبَ عَلَيَّ

أَجْنَبِي ضَمُّهُ دِيمَا يُكْرَهُانِهِ وَهَمَا حَصْبَيْنَ وَهَمَّ إِنْبَا ضَمُّهُ ⑤

74 يَقُولُ اللَّذَانِ يَشْتَمَانِ عِرْضِي وَلَمْ اشْتَمَهُمَا أَنَا وَالْمَوْجِبَانِ عَلَيَّ

أَنْفُسَهُمَا سَفَكَ دَمِي إِذَا لَمْ أَرَهُمَا يَجْرِدُ أَتَهُمَا يَتَوَاعَدَانِهِ حَالٌ

خَبِيئَةٌ فَأَمَّا فِي حَالِ الْحَضُورِ فَلَا يَتَجَاسَرَانِ عَلَيْهِ ⑤

75 يَقُولُ أَنْ يَشْتَمَانِي لَمْ يَسْتَعْرِبْ مِنْهُمَا ذَلِكَ فَأَخِي قَتَلَتْ أَبَاهُمَا

وَصَبَّرْتَهُ جَنَرَ السَّبَاعِ وَكُلَّ نَسْرِ مَسَدٍ ⑤

IOANNIS WILLMET

OBSERVATIONES

A D

ANTARAE MOALLAKAH.

V. 1. Fluctuat Zouzenius in Scholiis inter geminam, quam nonnulli dant, prioris hemistichii explicationem. Dubito tamen an quidem ancipites haereamus necesse sit. Si enim perpetuum fere poëtarum Arabum veterum morem cogitemus, quo a describendis dirutis amasiarum suarum mansionibus initium carminum suorum faciant, et si cum illo more tum ipsa hujus versus vocabula conferamus, tum consilium poëtae nostri, hac eversae domus amasiae suae mentione, tanquam carminis sui exordio utendi, manu quasi ducimur tam ad collapsae sedis illius quam ad carminis commemorationem hic exspectandam: si autem vocabula, quibus usus est, ita comparata sint ut geminam hanc ideam contineant, tuto concludere licet, eum pro consilio illo suo ejusmodi vocabula de industriâ adhibuisse, quae ambiguâ suâ notione geminam illam ideam expriment; praesertim quia non tantum omnes fere poëtae Arabes sed, uti deinceps saepius videbimus, in primis noster, id vehementer amant; licet tales ambiguae significationes in translatione plerumque sentiri nequeant; quia, uti omnes verborum lusus, ita et hi alii linguis raro et saepe non nisi coëcte aut per periphrasin possunt exprimi, saepius autem exprimi non debent, ne sensus fiat obscurus, aut ab Europaeorum loquendi more nimis alienus. Cum autem vocabulum متردم ejusmodi sit, putem poëtam

nostrum in utrâque illius significatione, pro more suo, ex ambiguo ludere.

Haec igitur gemina ejus notio demonstranda est. Et quidem ex priore, مردم non solum de *veste trita* et *resarcinatione opus habente*, aut *sarcinatâ*, dicitur, verum etiam de aliis rebus, a nostrâ non multum diversis. Sic verbum مردم est *obturavit* hiatus, notante Golio; ita in Epistola Ibn-Tophail p. 33 fin. مردمت مدخل الماء *obturarunt locum per quem aqua influebat*. Ita et *occlusit* portas urbis; in Elmacini Histor. Saracen. p. 89. Immo *obtexit* pulvere; apud Eutyech. in Annal. Alexandr. Tomo I. p. 322 et injecto muro *oppressit* aliquem; in Vitâ Timuri I. p. 312: 1. cit. in Lex. m.; et in IV. مردم آبباری الماء *obstructos aquae puteos exsiccavit*; Eutyech. T. II. p. 521; et Nomen مردم etiam est *Muri collapsi pars*; Elmacin. p. 83: 1, ubi tamen alii codd. الرسم legunt. Inde مردم generatim a Gi. et in Ca. apud Gol. vertitur *Locus quâ assumptione oppletur*. — Alteram significationem, quae tamen a Lexicis exsulat, petunt tam Tebriz. et Ibn-Nah. quam Zouz. ex collatione hujus vocabuli cum مردم, quodque, ut δυνατοπεποιμμενον, Ibn-Nah. explicat صوت خفي ترجمه دینک و دین نفسک non modo de *tinniente et stridulo sono cameli annosae*; in Diwân Hudeilitarum, apud Schult. ad Haririum VI: 275, aut de *sono tremulo ebrii*, infra v. 18; verum etiam de *modulatione poetarum* adhibetur, coll. Lex. m. et vicinis usibus etiam in nostro verbo مردم a Golio notatis.

Postremum autem vocabulum تنوهم Rosenmüllerus, ad Zoheir p. 31, tam hic quam versu mox citando, una cum posteriore hemistichio post Ionesium vertit: *Tune agnosti post longam meditationem amatae tentorium?* Ita et Ibn-Nahhâs ad Ant. dicit nonnullos Grammaticos velle التنوهم هاهنا الافكارى, sed dubito. Indignus enim

enim amator mihi videtur fuisse poëta, si longâ meditatione opus habuisset ad mansionem amasiac suae in animum sibi revocandam. Melius forte est quod ex aliorum sententiâ Ibn-Nahhâs etiam ad h. l. addit: *الطن* *imaginatio*, vel quo idem, ad Zoheir p. 47, id explicat *والبطا والتفكر*, et magis perspicue Zouzenius MS. *بعد جهد ومشقة* *post multos labores et molestias*; nisi forte quis notionem *agnitionis* hic in verbo *عرف* praeferat.

Ejusmodi enim *agnitionem* omnes fere poëtae Arabes prae se ferunt, sic ex. gr. Abou-Sahr, in Diw. Hud. apud Reiske ad Tar. p. 44: *وعرفت اطلالا* etc.

وحشا سوي نرجل القمري كل ضحكي والمطفلات فراد مواهب
Agnovique rudera desolata, in quibus nil nisi gemitus turturis;
pullos trahentes cervae; onagri solitarii, seorsim vagantes.

Ita et Abou-Zobeib Hudeilita: *عرفت الديار* etc., uti ibid. p. 47 pro *عرفت* legendum est. — Maxime autem ad geminam ideam, quae in binis hemistichiis nostri versus regnat, accedit Amr'alkeis in Moäll. v. 1 et 2, ex punctatione codicis Zouzenii:

قَفَا فَبِكْ مِنْ ذِكْرِي حُبِّبٍ وَمَنْزِلٍ
بَسِطُ الدُّوِيِّ بَيْنَ الدُّخُولِ فَجَمْعٍ
فَتَرَضِحَ فَالْمُقَرَّاةُ لَمْ يَعْفَ رُسْمَهَا
لَمَّا نَسَجَتْهَا مِنْ جَنُوبٍ وَشَمَالٍ

Consistite; deploremus memoriam amicae, et mansionem in declivi collium arenaceorum inter Aldechoul et Haumel,
Et Toudih et Mikrât, quorum non ex animo meo deleta sunt vestigia, licet ea quasi intextendo obtexerint venti Austri et Septentrionis.

Uti hi versus reddi possunt, saltem ex postremâ earum sententiarum quas Zouzenius in Scholiis MSS. ad eos illustrandos exhibet:

معناه لم يعف رسم حبها من قلبي وان نسجتها الريحان

Ceterum eandem *agnitionem* dirutae mansionis amasiae etiam memorat Zoheir, in Moäll. v. 4 et 6; et quidem priore loco iisdem verbis, quibus Antara, adeoque, ut videtur, ex nostro, aliquot quippe annis ei anteriore, (coll. Proleg.) depromtis; uti quidem leguntur et pronunciantur in cod. Zouzenii MS. v. 4 et 6:

وَوَفَّقْتُ بِهَا مِنْ بَعْدِ عَشْرِينَ حَجَّةً

فَلَايَا عَرَفَتِ الدَّارَ بَعْدَ تَرْهَمٍ

فَلَمَّا عَرَفَتِ الدَّارَ قُلَّتْ لِرُبْعِهَا

أَلَا أُنْعِمُ صَبَاحًا إِيَّهَا الرُّبْعَ وَأُسَلِّمُ

Quos vertit Rosenmüller, l. c. p. 20:

Hic constitui post viginti annorum spatium, vixque post longam meditationem agnovi locum, ubi quondam amatae tentorium fuerat erectum.

Ubi agnovi locum. salutabam habitaculi illius reliquias: „charae sedes, inquit, laetus vobis et faustus illucescat dies!”

V. 2. Postquam igitur Poëta carmen suum abruptâ illâ sui quasi ipsius interrogatione geminâ eleganter atque emphatice inceperat, atque indicaverat id a poëtis et amatoribus minime factum esse aut etiam fieri potuisse, multo minus a se esse expectandum, ut amasarum loca desolata oblivioni dari potuerint, aut carminibus non sint celebrata; nunc, ut talem suspicionem odiosam, si locum quidem habere possit, quam longissime a se saltem amoveat, se ipse de tali cogitatione quasi reprehendit, et per subitam apostrophen alloquitur

tur

tur ipsam amasiae suae mansionem, quamvis dirutam, utque illa sibi aliquid nuncii de puellâ suâ afferat, per prosopopoeiam, petit, atque eo consilio faustissima ei vovet.

Moris porro est poëtis Arabicis per ejusmodi apostrophas in initio carminum suorum mansiones, ab amasiis suis olim incultas, alloqui. — Sunt quidem inter Grammaticos, ut monet Scholiastes ad Nâbegae carmen, apud Cl. S. de Sacy, in *Chrestom. Arab.* Tom. III. p. 59, qui putent, ex. gr. poëtam illum per *يا دامي صبة* *O mansio Mayyae!* ita loqui ac si diceret: *O vos qui habitabatis olim in mansione Mayyae!* sed alii dicunt poëtam alloqui mansionem, non vero ejus incolas veteres, ad magis emphatice testandum dolorem suum ex recordatione loci illius ortum, uti et desiderium suum incolas illos rursus videndi, atque adeo votum suum ut iterum eas incolerent. Prior tamen explicatio nostro saltem loco ad *يا دامي عبله* *O mansio Abtae!* propter versus sequentes omnino non convenit.

De *Abta*, uti ejus amasia audit, dictum jam in Proleg. De constructione autem et sensu perspicue satis egit Zouzenius. — Ipsum quidem versum etiam adduxit et vertit Rosenmüller l. c. p. 31; ipsa autem translatio hic perspicuitatis causâ nonnihil ex scholio suppleta est. — Posterius Hemistichium iterum imitatus est Zoheir, in Moäll. v. 6 modo citato, levi tantum cum hac mutatione:

— — انعم صباحا ايها الربع واسلم

ubi Zouzenius in Scholiis MSS. id optime exponit: انعم صباحا اي نعمت صباحا اي طاب عيشك في صباحك من النعمة وهي طيب العيش وخصت الصباح بهذا الدعاء لان الغارات والكرائية تقع صباحا. Eadem autem formula exstat etiam apud Harir. Cons. III: 128 coll. Schol. et Schult.

Similis huic voto est alia formula, quâ bene dicere et bene pre-

cari regibus solebant Arabes pagani *أجبت اللغن وانعم صياحا* *Emineas supra maledictionem; et fausta tibi luceat aurora.* Conf. Nuweirius, in Schult. Hist. Joctan. p. 50. Illam fusius illustrarunt Pocock, Spec. Hist. Ar. p. 55 seq. et ex aliis etiam scriptoribus Cl. S. de Sacy, *Chrest. Ar.* T. III. p. 834. Eam autem adhibet etiam Harir. cons. XXXVIII, citatus Scheidio ad Cant. Hisk. p. 274. Ita et *انعموا صياحا* apud Nuweirium, cit. a Reiskio in Prolog. ad Tar. p. XXVIII.

V. 3. Cum *فردن ارعة s. turri* quando poeta comparat camelum suam, observat Schol. id fieri cum ob ejus magnitudinem tum ob corpus crassum. Priori sensu *camelos* *عبط longicolles* etiam in comparationem adducit Amr'alkeis, in versu citato a Reiskio ad Tar. p. 65. hinc et *اعبط longum collum habens*, tam de camelo dicitur quam de *ارعة excelsa*. — Nec tamen magnitudinem cameli hic tantum in comparationem cum arce venire, verum, uti recte monet Zouzenius, etiam corpus ejus crassum, apparet aperte ex Merzoukii Scholio ad Hamasam, apud Reiskium l. c. p. 69, ubi hoc contextu et sensu dicit: *كالتصوم فالابل* *cameli vero arcibus similes sunt*. Alta enim quaecunque Arabes comparare solent cum arce; sic *sciniillas ignis*, Cor. 77: 32, et *hominem ingentis staturae, colossus*, Tim. 236: 5.

Sensus posterioris hemistichii nonnihil dubius est, cum Scholiasres causam, cur dicat poeta *لاقتضى حاجة المتلوم*, statuat esse tristitiam ob ejus separationem ab amicâ suâ et moerorem, quem in eo excitabat recordatio temporis jucunde olim in ejus consortio acti. Jonesius vertit admodum libere: *The anguish of my passion having delayed the accomplishment of my bold enterprise*. Quod vix video quomodo ex his vocabulis elici possit.

Priora duo vocabula, nisi forte auctor a generali eorum usu re-

cesserit (nam altera specialis et minus honesta notio locutionis حاجته تضي, de quâ etiam in Lex. meo, hic profecto non quadrat), notant quidem *ut exsequeretur propositum*; sic in Zoheiri Moäll. v. 36: سَأَقْضِي حَاجَتِي (uti in ed. Rosenmülleri v. 40 ex

omnibus codd. legendum) est *Exsequor propositum meum*; idemque in Labidi Moäll. اللبانة أفضي dicitur, ubi Zouz. اللبانة per الحاجة explicat; sed postremum vocabulum المتلوم, non a Jonesio expressum, illius explicationi obesse videtur, cum قلوب recte a Zouz. explicetur تمكث, et hoc iterum a Gjuhario per قليب, uti hic متمكث in versu ab eo citato rursus per متلوم exponit: ita et nostrum vocabulum ab Ibn-Heischâm, Ibn-Nahhâs et Tebrizio per متلبث redditur. — Haec autem tria verba in V specie notant *Lentus et cunctabundus fuit. et Exspectavit. Moram trahis* in aliquâ re. — Verbum igitur de verbo potest esse hoc hemistichium: *ut exsequeretur propositum vel lenti, vel exspectantis, vel moram trahentis*; quod tunc, si cum priore membro et cum sequente versu jungatur, forte indicat, *ut exsequeretur propositum meum, quantum mihi* (prae dolore ob amicae discessum) *moras trahenti liceret*; nam Ablâ cet.

V. 4. Frigida admodum et tanto poëtâ indigna videtur haec enumeratio locorum, in quibus aut Ablâ aut poëta cum suâ tribu diversabatur, nisi hic quid amplius voluerit. Putem igitur vel, illum eo consilio amasiae locum memorasse, ut indicaret illam tunc diversatam fuisse in terrâ hostili, de quâ tamen nihil determinare nobis licet; vel potius forte, more poëtarum Arabum suoque, ut ad v. 1 vidimus, ambiguum quid captavit in nominibus propriis horum locorum et in eorum tanquam nominum appellativorum significatione; ut sic illo verborum lusu indicaverit Ablam in loco amoeno, se vero non nisi in horridis commoratum fuisse.

Amasiae nempe tribuit = جوا h. e. tam *Gjiwa*, quam *vallem amplam et spatiosam*, quales in Oriente jucundae esse solent; sibi vero tribuique suae dat حرن, i. e. et *Hazn*, nomen loci, et *terram duram ac salebrosam*; ut apud Poëtam cit. a Lettio ad Caäb p. 135; et in Härethi Moäll. v. 53 (in aliis codd. 86, Jon. 74), ex lectione Tebr. et Ibn-Nah. حرن زهلان, ubi Zouz. et Jones حرم زهلان legunt. Ita et alterum locum dicit صمان *Sammân*, quod vocabulum tam notat nomen urbis in Arabiâ desertâ, (ut vult Hartmann) quam etiam *Terram duram et lapidosam ad latus arenosae*. Tandemque pro tertiâ commoratione nominat منتنلم, Nomen proprium loci *Motethallem*, et ut appellativum, *locum multis cum incisuris foraminibusque confractum*; quemque locum, forte ex eâdem ambiguitate, ut incultum describit, imitator nostri, Zoheir, in Moäll. v. 1, (ubi codex Zouzenii in postremo vocabulo rectius posterius ل cum Kesre exhibet):

امن ام اوفي دمنة لم تكلم، بحومائة الدراج فالمتنلم ⑥

Haecne Omni-Ausae vestigia? haecne rudera silentia tentorii illius in asperis Darragae et Mutethallamae desertis?

Licet enim Zouzenius ad duo loca ibi memorata nihil addat nisi quod sint موضعان, in glossâ tamen marginali codicis nostri observatur, quod partim etiam huc facit, الدراج بالارض الغليظة، additurque الدراج كما قال طرفة ببرقة تهمد (Taraphae v. 1.) et praesertim mox والدرراج وجمعها حوامسين اماكن غلاظ منقادة والمتنلم موضعان بالعالبة منقادان،

Confirmandae huic meae de captatâ ambiguitate sententiae inservire etiam nonnihil possunt quae de duobus aut tribus his locis dant -Ibn-Heischâm, Tebrizius et Ibn-Nahhâs, cujus posterioris scholion, quia insuper nonnulla de his locis docet, hic addo: الجوا = موضع

موضع وكذا الحزن، والحزن في الأصل ما غلظ من الأرض،
والصمان موضع ويقال جبل والصمان في الأصل الحجارة الأ
ان الصوان إنما يستعمل لحجارة النار خاصة، وكأنت العرْب
تزدج بها، والجبوا في الأصل جمع جبو، والجبو ما بهن
السماء والأرض والجبو أيضا ما اطمأن من الأرض هذا قول
Cum his convenient أكثر أهل اللغة، والمنتلم مكان ﴿١﴾
quae de Hazn et Sammân habent Ibn-H. et de posteriore nomine
Tebrizius, quorum hic tamen de situ horum locorum addit: وقال
أبو جعفر الجبوا بنجد والحزن يسمى يردوع والصمان لبني
تميم، والمنتلم مكان ﴿٢﴾

Ejusmodi allusiones ad significationem in nominibus propriis lo-
corum amant Arabes; sic palatium Raschîdi vocabatur قصر الخلد
Kasr-alkhold, teste Fachr-eddîn Râzi, in Cl. S. de Sacy Chrestom.
Arab. T. I p. 43, proprie palatium aeterni domicilii, allusione
factâ ad دَارَ الْخُلْدِ in Corano, coll. ibid. Tom. II p. 42.

V. 5. Vocabulum طلل optime explicat Wahedi, apud Reiske
ad Tar. p. 44, et quid tam apud urbanos quam scenitas notet, in-
dicat Tebrius ad Hamasam, ibid. p. 45. sic collect. اطلال in versu
Abulolae e Sekt-essend MS. ibid. etiam p. 43 adducto:

استغفر الله فلا اذرب الاطلال فذ الشخص كالتوم ﴿٣﴾

Absit per Deum, non plorabo vastas sedes solitarius corpore, sed
quasi praesente socio.

Ita et alii collect. طول in Labîdi Moâll. MS. v. 8:

وَجَلَّ السَّبُولُ عَنِ الطُّلُولِ كَأَنَّهَا، نَزِيرٌ تَجِدُ مَتَوَظُّهَا أَقْلَامَهَا ﴿٤﴾

Et denudarunt torrentes exstantia domuum dirutarum vestigia,
ac si essent libri in quibus ductus literarum renovant calami
scriptorii.

Quare poëta duo verba synonyma *أتوي* et *أفغر* jungat, illustratur a Zouz. in schol. ex versu Taraphae, qui in ejus Moäll. est v. 67, in quo itidem verba *ذاي* et *بعر* junguntur. — Ex illâ vero ejus versus citatione observetur, e vocabulis *ما متي*, in' ed. Reiskii, illud *ما* non tantum hic deesse, verum etiam in cod. Zouzenii, tribusque Leidd. et Jonesii; uti et post verbum *يناي* (sive *ينا* ut dant illi) in omnibus illis codd. legi *عني*, quod Reiskius omisit. Hinc plene est *مُتَي أَدْنُ مِنْهُ يَنَا عَنِي وَيُبَعْرُ*

Quando accedo ad eum, discedit a me, immo mox procul abest.

أم الهميم *Omm Alhaimem* (non *Onem Alheitam*, ut dat Hartm.) esse paraphrasticam denominationem Ablae, monet Schol. — Ejusmodi vel circumlocutiones nominum propriorum vel metonymicas denominationes passim varietatis causâ adhibent poëtae Arabes, tum ne continuo idem nomen proprium repetant, tum ut metro versuum inserviant. Sic Zoh. in Moäll. v. 1, modo ad v. 4. adducto, amasiam suam vocat *Omm Aufa*, *أم أوفى*, et Tarapha v. 93, suam, *filiam Maübed*, *أبنة معبد*, qui Maübed Taraphae frater erat, uti refert ibidem Zouzenius, qui nomen ejus recte scribit *معبد*, *Ma'bed*, non vero *Moübed*, ut dat Reiske in Tab. geneal. post Prolog. ad Tar. p. LIV.

Priora vocabula hujus versus Jonesius et Hartmann acceperunt de illis ipsis dirutae sedis reliquiis, quas poëta alloquitur: videtur tamen constructio favere paraphrasi Zouzenii: *salutata sis tu inter omnes quae supersunt*; hoc est, uti illud explicat, *peculiaris ac propria salutatio tribuatur tibi inter omnes illas*. Tunc *حبيت*, *salutata sis*, videtur referendum ad mansionem Ablae in praecedentibus, cujus praecellencia hic praedicatur prae ceteris collapsis, quatum vestigia adhuc supererant, et *cum cujus incolis antiqua ipsi*
poë-

poëtae intercesserat necessitudo, uti explicant Zouz., Jen., et Hartm. — Possunt tamen haec verba ex aliâ notione vocabulorum *تقدّم* antiquus fuit, et *تهد* respectus, honor, forte etiam verti *cujus antiqua fuit gloria*; ut opponantur haec sequenti membro, *sed nunc vacua est et deserta*, i. e. *prorsus deserta*.

V. 6. Vocabulum *ترايردين* hic facile imprudenter falleret, cum formâ suâ etiam referri possit ad *تراير* med. Waw, a quo *تراير* est *visitans, visitator*, coll. Lex. meo; immo *amicum* notat, ut in verissimâ sententiâ *ابي الناس تراير المقل*, in Append. Gol. ad Erpen. Gramm. p. 265: 23; qui vero sensus sequentibus repugnat. Recte autem Schol. id explicat per *اعداء* *hostes*, observatque poëtam eos hic repraesentare ut *rugientes rugitu leonis*, et cum ejus rugitu illorum terrefactionem et minitacionem comparare. Derivandum igitur est a *تراير*, *Zäira*; et sic iterum poëta ludit ex ambiguo inter geminam vocis *تراير* notionem; alteram *rugientis leonis*, uti in El-nawâbig v. 69: *ام الراير فزوير* *Mater Rugientis* (leonis, ut explicat Schol.) *parum prolifera est* (ubi codex noster perperam *بيزوير* legit); et inter alteram notionem, *hostis, inimici*, quam Golius apud poëtas obtinere monet. — Pro *طلّاجيك* *quaerere te*, apud Jonesium *طلّاجيك* *eorum qui te quaerunt*, minus recte legi, apparet tunc ex *أصبحت علي* praecedente, tum quia Schol. id per *طلب* exponit. — *أبنة مخرم* *Filia Machrem*, (non *Mahkrem*, ut dat Hartmann), est iterum ejusmodi denominatio Ablae, qualis v. 5 adfuit.

Cum porro in priore hemistichio tertia, quae dicitur, persona de amasiâ adhibeatur, in altero autem secunda, observat Schol. poëtam nunc missam facere historicam narrationem atque ab eâ transire ad ipsum alloquium; per apostrophen enim nunc versum ad ipsam Ablam

emphatice dirigit, quod non perspexerunt scribae codicum Ibn-H. et Ibn-Nah. qui *طلاجهما* imperite exararunt. Tandem dictum divinum, quod in scholio ut exemplum ejusmodi constructionis laudatur, exstat in Corano Cap. 10: 23.

V. 7. Hic iterum eadem mutatio personae est cum apostrophe, quae v. 6, quam vero Jones et Hartm. neglexerunt; frequentem enim apud poëtas Arabas esse enallagen, quâ, post apostrophen, de eadem re in terciâ personâ loquantur, in Kitâb alagâni ex Abou-Obeida observatur, apud Cl. de Sacy, *Chrestom. Arabe*, T. III p. 40.

عرضا non est *in primo nostro colloquio*, ut dat Hartm. post Jones, contra contextum, licet etiam glossa marginalis in cod. nostro id exponat *مناجها* *clanculum colloquendo*; sed *Per accidens, casu et fortuito; absque intentione*. Ita Schol. explicat: *فجاءة من غير قصد* *inopinato, sine intentione*; et Gjeuh. in *عرض*, ubi integram nostram phrasin simul exponit et simili loco Aschae poëtae confirmat: *عَلِقْتَهَا عَرْضًا إِذَا هَوِيَ امْرَأَةً أَبِي اعْتَرَضْتَنِي لَبِي فَعَلِقْتَهَا مِنْ غَيْرِ قُصْدٍ قَالِ الْأَعَشِيُّ عَلِقْتَهَا عَرْضًا وَعَلِقْتَنِي رَجُلًا غَيْرِي وَعَلِقَ أَخْرِي غَيْرَهَا الرَّجُلَ*. Quae Aschae dicta etiam repetit in themate *عَلِقَ*.

De formulâ jurandi *عَمْرُكَ* et *لِعَمْرِكَ* *per vitam tuam*, ejusque diverso usu cum Nominativo aut Accusativo, fuse egit Gjeuh. in diverso locum integrum etiam exhibet Cl. S. de Sacy, in *Chrestomathie Arabe*, T. III p. 16, coll. et Corani 15: 72 et Nabega apud Sacy, T. III p. 74. — Quam accurati autem sint Arabes in

gendum est *عزم* cum mediâ Kesrâ) *Avide optavit quod optandum non erat.* Favet quidem priori explicationi contextus v. seq.; posteriori autem locus in Vitâ Timuri et glossa Gidgeji. — Suspicio equidem, uti jam saepius vidimus, poëtam iterum in ambiguo ludere et utramque vocabulorum significationem simul intendere, quasi diceret: *juro tibi (o Abia) per vitam patris tui, desiderium meum te potiundi esse sincerum, quanquam (ob mutuas nostrorum inimicitias) frustraneum.*

V. 8. Citat hunc v. Haririus, in libro MS. *درة الغواص* p. m. 7, ubi *المحب* aliasque verbi *حب* voces explicat; ut et Schehâb-ed-din Ahmed Chaffâgiensis, in Comment. MS. p. m. 30, qui totum hunc versum illustrat. — Assentiri vix possum Zouzenio, qui, ut videtur, *مني* cum *خرفت* construit, et hunc versum ita explicat ut amasia poëtae, abruptâ cum eo necessitudine, ex ejus corde in hospitium alterius viri, amati quidem et honorati, descenderit; non enim liquet eam hucusque cum nostro jam consuetudinem habuisse; videtur potius poëta de se ipso loqui. Forma tamen Passiva *المحب*, *elmohabbi*, *amati*, (uti est in Zouz.) de eo etiam non convenit, cum itidem e nullo loco appareat puellam hanc amori Antarae amorem retribuisse; cujus potius contrarium fere ex v. 7 confici potest. Neque etiam *المحب المكرم* cum Jon. et Hartm. possunt sumi de ipsâ puellâ, *incolâ adamatâ et dilectâ*; hoc enim genus masc. verat. Alia iterum explicatio datur in glossâ marginali codicis mei, quâ illa *He* in *غبرة* refertur ad postremum enunciatum in passivo sumtum, *amatum et honoratum esse*, quamque, licet dubiam ob detritum prae vetustate codicis marginem, sic legendum putem: *يقول غبرة اليها مراجعة الي المعني الذي دل عليه هذا*; *الكلام اي فلا تظنني غير هذا الاحباب او الاجلال*; haec

haec explicatio vim vocabulis inferre. Posset quidem alia adhuc dari interpretatio, in qua المحب *elmohibbi* Active deberet sumi: *Me enim derelicto descendisti in hospitium viri amantis et honorati; ne tamen putes me (gemino illo nomine) ab illo differre.* At vero neque hic sensus neque ille, quem ex mente Zouzenii et Jonesii vidimus, convenit cum poëtae metu v. 11 et 13, Ablam ex eo loco ad suas ipsius mansiones redituram esse; cum tunc potius ibi optare debuisset Antara, ut illa hospitium illud tam periculosi aemuli quam citissime relinqueret: nec praeterea *se ab eâ derelictum* esse poterat queri, cum nondum eâ potitus fuerit.

In re igitur tam dubiâ non tantum cum Ibn-Nah. in scholio legerim المحب *elmohibbi*, *amantis*, verum et liceat de ipso sensu coniecturam proponere. Nisi fallor, geminae significationi ex ambiguo, ut suspicabar, v. 7 captatae, respondet nunc utrumque nostrum hemistichium. Prius quidem hemistichium, ut et quando in altero se *amantem* dicit, respondet *minime dubio sinceroque amori*, quem ibi declaraverat et hic iterum confirmat; posterius respondet *frustranae ejus spei de illâ obtinendâ*, cum *honor* ejus ejusque tribus inimicae eam spem irritam redderet. — Ex hac explicatione inest huic versui elegans et insigne acumen, quod in ceteris explicationibus desideratur; simulque cum *amore* conspicitur *honor* ille, quem hic heros, quamvis amore flagrans, illibatam servare noverat. Prisci enim Arabum poëtae semper gemino hoc nomine prodeunt, et in ipso etiam amore nec suum ipsorum nec tibus suae honorem unquam vilipendunt. Unde hic fere sensus per paraphrasin exurgit: *Tu enim (ne igitur putes me non amplius esse eundem) ab eo inde tempore quo tui amore captus sum, habitas in corde meo, tanquam in hospicio viri, cui tam amor quam suus honor curae cordique est. (vel qui amat quidem sed et cui suus honor est.)*

In singulis autem verbis imago desumpta est a more Orientali, quo

quis apud aliquem *descendit et diversatur ut hospes*, sicque in *hospitio* sacro sancto omnibus amicitiae et hospitalitatis juribus gaudet. Ad quod exempla in re notissimâ cumulare et longum sit et inutile: unum sufficiat ex Excerptis Hamasae p. 552: 6.

إذا نزل الإصبات كان عزورا، علي الحسي حتي تستنقل مراجله
Quum hospites diversatum venissent, gravis erat — Toti familiae, usque dum posita essent aliena. coll. Tebrizio in notâ. Imago etiam illa, in نزل et رحل ab introitu in diversorium, et exitu ex eo desumpta, transfertur eleganter ad amantes; sic, fere eodem modo quo in nostro loco, apud Motenabbi MS. carm. 25: 3, p. m. 17: 6 العقل إذا نزلت في قلبه رحل العقل
Quando descendit in cor, abijt sapientia; observante etiam Reiskio, in *Proben der Arab. Dichtkunst aus dem Motanabbi*, p. 35. Idem obtinet in versu ex Vita Ibn-Chal., in Specim. Tydemanni, p. 98:

فخبل لي ان الفواد لكم مغني

Pectus enim meum mihi videtur esse gratum tibi domicilium.

V. 9. Ex hoc loco Lexicon Golianum in verbo نرور augeri potest, non quidem vocabulo نرور, ut; nomine Actionis, مصدر, vulgo perperam Infinitivo dicto, *visitare*, seu *visitatio*, sed altero ejusdem significationis نرور, quod Scholiastes addit. Prius etiam occurrit apud Zouz. ad Zoh. locum mox citandum; posterius Giggejus ex Firuzabadio recte hoc sensu addidit, sicque exstat in sententiis Ali Ibn-Abi Taleb, cod. m. n°. 103. نرور الكسبب امرا
Amicum visitare est amicitiam renovare. Adhibetur etiam ab Abulola in Sekt-essend, carm. 1: 36: الوصالا
atque prohibuit nos visere eam et adire; uti vertit Gol. in Append. Gramm. Erp. p. 239. — Verbum نرور Golius tantum explicat *verno pabulo altius fuit, eoque pinguis et palacer evasit;* alia tamen hic

hic adest notio. Eam dat Zouz. اقام نرمن الربيع *Commoratus fuit tempore veris*. Ita et مرجع et مرتجع est *Mansio, domusve verna: ubi vere degitur pasciturve*. Conf. et schol. ad Har. III: 134. Sic etiam ironice Har. I: 32 adhibetur de homine cujus *domus verna* ibi *spelunca* dicitur.

Illam autem *mansionem vernam* familia Ablae habebat in عنبرتين; de cujus quidem loci situ nihil novimus. Ex ejus autem formâ duali suborta mihi est suspicio, non unum modo locum hic indicari, adeoque non cum Jonesio et Hartmanno *Oneizatain* vertendum esse. Suspicionem auxit quod Zouzenius aliter de Ablae quam de Antarae commorationis loco loquatur: de illo دهذين الموضوعين; de hoc vero, بهذا الموضوع. Hinc verterem *in utraque Oneizâ*. Confirmavit nonnihil hanc suspicionem meam, quod, perpetuus fere Antarae imitator Zoheir, in Moall. v. 2, itidem, ad nostri exemplum, amasiae suae mansionem in duali exprimat, بالرقمتين *in Rocmatain*, ut Jonesius et Rosenm. dant, potius tamen *in Racmatain*, uti legit Zouzenius: quod exemplum etiam imitatus est poeta anonymus, a Ros. p. 31 ex Ibn-Nahhâs adductus; confirmat me insuper, quod ad illum Zoheiri versum tam Ibn-Nahhâs quam Zouzenius ibi duo loca indicari affirmant, immo eorum situm indicent; uti hic dicit: الرقمتان حرتان احدهما قريبة من البصرة والاخرى قريبة من المدينة. Dubium quidem de geminâ ejus mansionem vernâ tollere vult Ibn-Nahhâs: يريد ان دأرها بين هذين الموضوعين sed hoc minus satisfacere videtur. Majorem vero lucem dat explicatio Zouzenii: لها دار بالرقمتين يريد اذها تحل الموضوعين عند الافندجاج ولم يرد اذها تسكنهما جميعا لان بينهما مسافة جعبرة. Deinde, post alia de ceteris vocalibus, addit recte: ودار لها بالرقمتين يريد وداران لها بهما فاجتزا بالواحد عن التثنية

التتميمة لروال اللبس ان لا مرجب في ان الدار الواحدة لا تكون
 Ex collatione igitur utriusque — قريظة من البصرة والمدينة
 hujus poëtae videtur concludi posse Antaram eodem modo *geminam*
Oueiza pro mansione vernâ familiae Ablae suae tribuere, in quarum
 alterâ post alteram depastam tempore verno pabularetur.

Difficilem autem fuisse aditum poëtae ad amasiam suam, ut que-
 ritur ipse, non tantum inde apparet, quod ea cum familiâ suâ ibi
 locorum, ille vero in *Gailem* cum suis esset, verum et auget illam
 difficultatem id quod Schol. addit, *magnum intervallum inter ea-*
loca fuisse. — Ceterum. (ut hoc quasi in transitu dicam) de aliâ
 quâdam notione vocabuli غبلم observat Schult. ad Har. -V. p. 90,
 ex Scholiaste, id non significare *puellam libidinosam*, uti dat Gold-
 sed *puellam pulcrâ*, aut *mulierem plenis annis nubilem.*

V. 10. Citatur hic versus ab Haririo, in *درة الغوام* MS. p. m
 49, ubi tamen pro الفراق habet المسير, in cujus, cum اترمع
 constructi, explicatione versabatur; ita etiam Schehâb'eddin Ahmed
 Chaffâgiensis, in Comm. ad Har, l. c. MS. p. m. 137; ubi vero
 addit: *وروي جدل المسير الفراق.* Citat et hunc versum Tebri-
 zius in Schol. ad Abulolae Sekt-essend MS. carm. 1: 68, eo consi-
 lio, ut illustret verbum اترمع in citato Abulolae versu:

وَأَقْسَمُ لَوْ غَضِبْتَ عَلَيَّ قَبِيرٍ، لِأَتْرَمِعَ عَنْ مَمْلَكَتِهِ لِمِثْقَالِ ٥

*Ac juro, si iratus fueris Thabiro, equidem is statuerit e loco suo
 discedere:*

additque: *ويقول اترمع أي حترم علي الشيء* et mox ad versum An-
 taræ: *قال الزم الشداي عزمت عليه.* Nec tamen notio illa verbî
 اترمع *Firmo animi proposito se applicuit institutive negotio: dili-*
genter prosecutus illud fuit; nec constructio ejus, sive cum accu-

sativo sive cum **علي**, insolita est; cā enim significatione cum accusativo, praeterquam in Amr'alkeisi loco mov. citando, adhibetur ab Haririo in initio conf. VII: **انرمعت السنخوص من جرتعد من جرتعد** *Proposueram mihi ex Barkād abire*; uti et in Diwān Hudeilitarum apud Schult. ad Harir. conf. VI. p. 217: **انرمعت مرحلة** *In animis destinavi iter*. Sic et cum **علي** construitur in Bohaddini Vitā Saladini p. 139. lin. ult. idque in omnibus illis locis speciatim sive de itinere sive de discessu. — Non notarem haec levia, nisi operae pretium censuisset Tebrizias utrumque hunc usum confirmare; forte quidem quia, teste Kessaco apud Gjeuhari, nonnulli Grammatici illud negant, Al-Ferrāis vero ibidem illum admittit: **قال الكسائي** *يقال انرمعت الامر ولا يقال انرمعت عليه قال الاعشي انرمعت من آل لهلبي اجتكارا* *وقال الفراء انرمعته وانرمعت عليه* *جمعني مثل اجمعته واجمعت عليه*: accedat tandem, quia prius versus nostri hemistichium fere eodem modo expressit, Amr'alkeis in Moäll. v. 19: **وان كنت قد انرمعت صرمي** (sive *صرمي sormi*, uti codd. Ibn-Heisch., Zouz. et Jonesii dant) *si omnino decreveris me deserere*.

Quod de **مركاب** cum primā Kesrá (non **مركاب** cum primā Dammā ut dat Jonesius) Golius affirmat: „singulari carere volunt: et pro eo usurpari **مرحلة**” sive, ut addunt Gjeuhari et Zouz. **الواحدة مرحلة ولا واحد لها من لفظها**, id non tam generatim accipiendum, cum Zouz. hic observet Al-Ferrāim (Philologum clarissimum et passim a Scholiastis et Lexicographis citatum) asserere, singulare ejus esse **مركوب**, veluti **قلوص** a **قلاص** conf. et alia exempla infra in Schol. ad v. 25 et 72.

In sensu constituendo affert Schol. duas explicationes multum a se

diversas: altera est: *Si discessum in animum induxeris firmoque proposito illum constitueris, tunc utique intelligam id ex eo quod cameli vestrae habenis instruuntur noctu.* Ex alterâ vero explicacione sensus est: *Firmiter proposuisti tibi discedere, namque cameli vestrae habenis instructae sunt nocte obscurâ.* Hanc quidem expresserunt Jonesius et Hartmann; illam dat etiam Glossa marginalis codicis nostri, camque videtur praeferre Zouz. cum addat ان in priore membro esse conditionis *si*, illique alterum in posteriore affirmative respondere. Et certe locus Amr'alkeisi fere similis illi interpretationi favet, et particula فانما non minus quam فان et ان notant saepius *Utique, equidem.* — Ceterum cum nostro loco conferri possit versus Rafei Ibn-Hosein Ibn-Maän, apud Abulfedam in Annal. Mosl. Tom. III. p. 88:

وتلست لها والعيش تخرج، بالضحكي احدي لغفري ما
اشطعت من الصد

Dicebam ipsi illo die, quum cameli jam ad discessum comparatae, pilentis instruerentur. Para modo, o mea, meo infortunio, quantum poteris, aversionem a me. (Feram quae mutare nequeo.)

V. II. Verbum سف cum hic occurrat notione quae apud Goliium deest, ea illustrari meretur. Praeter generalem *spargendi, inspargendi*, eamque *comminuendi, friandi*, quam saepius Scholiastae per ذر explicant, significat etiam *deglutire, devorare*, pec. *res viles et aridas*, ut *herbas, terram, pulverem.* Conf. et Gjeuh. apud Cl. S. de Sacy *Chrestom. Arab.* T. III p. 22. ita in I, uti hic, etiam in Amru Moäll. MS. v. 69 (Jonesii 70, in aliis codd. 65):

وَذَعْنُ الْحَابِطُونَ بِنِي أُرَاطِي، تُسَفُّ الْجِلَّةُ الْخَوْرُ الدَّرِينَا

Nosque retinebamus nostra in Dhou-Oráthai, usque dum lacte abundantes cameli nostrae ipsas herbas aridas devorassent.

ita

ita et in II: سفحة الكلس والرميان *De glutiendum ei dedit pulverem calcis et cineris*; in Vitâ Tim. II. 926: 6; et in VIII: استقى من قرب الأرض *De oro siccum terrae pulverem*; in Schanfarîi Carmine v. 22 (cod. nostri v. 19), collato Schol. apud Cl. de Sacy l. c. Hoc sensu etiam: استقى من سفحى ذلك البئر ثلاث سفحات *ter ore suo de pulvere illius putei sumpsit*; apud Abulphar. Hist. Dyn. p. 88.

خمخم secundum Zouz. est *planta quâ cameli nutriuntur*, et quidem, ut Golius eumque secutus Meninskius ex Gjeuh. vertunt: *Pabuli spinosi genus, camelis gratum*; sive, ut dat Gigg. *Herba quaedam spinis exiguis praedita, quibus res appenduntur*. — Quoniam vero haec non satis pabuli hujus genus indicant et praeterea inter Arabas de lectione, atque adeo de significatione, hujus vocabuli dissensus est, quem breviter Ibn-H., fusius vero Ibn-Nah. et Tebrizius, idque fere iisdem verbis, exprimunt, posterioris scholion hic addam: وقال ابو عمرو الشيباني الخمخم (حب الخمخم) بقللة لها حب اسود اذا اكلته العنم قلت البانها وتغير وانما يصف اذها تاكل هذا لاذها لم تجد غيرها، وروي ابن الاعرابي (ابي تسف حب) الخمخم بالحا غير معجمه وقال الخمخم اسرع هيجما ابي ييسا من الخمخم. Hinc possit quis suspicari forte eandem plantam indicari, quam خمخم, scilicet *Buglossum* sive *linguam tauri*, uti haec dicitur in Camuso, coll. etiam Plempio ad Avicennam II. 180: 2, et Golius in لسن, ut et Thoma a Novaria p. 140. Negat tamen hoc Castellus, cum hoc nomen sine puncto diacritico scribatur: unde nostrum vocabulum ei est *Pabuli spinosi genus, camelis gratum. et Herba, spinis exiguis praedita, (quae adhaeret omni rei Bd.) ex quâ suspenduntur multa extra Cairum*. — Ex hoc vero loci, ubi

ubi crescere dicitur, indicio apud Botanicos et Itinercum locorum-
que scriptores frustra lucem de plantae hujus genere petii, neque
Ibn-Beitar aut Dioscoridem Arabicum consulere mihi licuit.

Cum tamen nonnullis eadem planta videatur quae **محمد**, de eâ
quaedam hic addam. De hac Hâgji Zein-el Attâr, in celebratissi-
mo suo opere Persico **اختبارات دريعی** MS. Tom. I, dicit: **محمد**
جلمغة اهل شام لسان الثور استند. Hanc plantam alio loco, in
لسان الثور, fuse describit, ejusque nomen in margine alterius
cod. mei (uti ad omnia nomina Persica additur denominatio Lati-
na) explicatur *borago* aut *buglossa*. — Obstat quidem videtur Fors-
kålîum in Florâ Aegypt.-Arab., parte I. p. LXII, affirmare plan-
tam *linguam tauri* esse *Boraginem officinalem*, uti et in *Diction-
naire Français-Arabe, par les Jésuites à Cairo*, MS. dicitur
„*Bourage: lesân el taour*,” et in D. Germani de Silesia Fabricâ
linguae Ar. p. 208. „*Boragine Buglossum, herba لسان الثور*
حشيش; atque in P. Angeli a St. Joseph Gazophylacio linguae Per-
sarum p. 43. „*Borragine. Borrage. Bourrache. لسان*
كوزجان” ita et in Buglossa p. 45. Nec tamen haec diversa denomi-
natio vere obstat, nam *Borago officinalis* Dioscoridi aliisque veteri-
bus olim vocabatur *Buglossum*, *βουλωσσον*, coll. C. Sprengel in
Hist. rei herbariae, T. I. p. 160. — Est quidem haec planta foliis
et floribus hispida, grana habet nigra, prope Cahiram invenitur et
patria ejus a nonnullis Botanicis habetur Aleppo (Haleb); utrum
autem aliquam vim possideat ad minuendum aut depravandum lac-
tovium, uti supra dicitur, et an pabulum camelorum sit, equidem
ignoro: neque etiam his notis describitur altera ejus species *borago*
magna, quae itidem memoratur in Dictionario Gallico-Arabico su-
pra citato; aut *Borago verrucosa*, quam Forskål, II: 41, ait Ara-
bice dici **لسيف** vel **حريقف** et Kahirae crescere affirmat, quod-
que

que totum genus, uti et *B. rago semper virens*, ad asperifolia pertinet; immo et *Lichium*, quod constat veteres saepius cum *Buglossa* sive *Boragine* confundisse; conf. Casp. Bauhini Pinax Theatri Botanici (Basil. 1671, in 4°.) Lib. VII Sect. II. — Sensum versus dat Zouzenius, nihil metum incutere poëtae in discessu amasiae, nisi consumptionem abundantis pabuli pro camelis puellae onerariis; se enim perspicere illam, finito pabulandi tempore, ad familiae suae domos redituram.

V. 12. Exhibet Zouz. observationem Grammaticam de vocabulo *حلوبة*, quod apud Gel., Gigg. et Cast., uti et Gjeuh. et Phiruz. deest, ut Collectivum, cum tantum exhibeant *حلوب* fem. δ , *Quod mulgetur*, animal. Gi. et *Mulgens*. Ca. Scilicet observat Zouz. illud esse Collect. ab *حلوب* secundum Basrenses Grammaticos, ut *قتوبة* a *قنوب* et *مركوبة* a *مركوب*, cum alii eorum affirmant illud esse sensu *محلوب* (*quod mulgetur*); et formam *فعل*, quando adhibetur sensu passivo pro *مفعول*, ferre ut ei addatur δ secundum eos femininum. Forte et ad priorem sententiam potuisset addere aliud exemplum in vocabulo *حمولة* quod adfuit v. 11. pro *camelis onerariis*, et oppositum est alteri *مركوبة* *camelis vectariis*. — Alteri autem sententiae accedit Gjeuhari, qui, postquam *حلوب* sensu passivo explicuerat et versu, quo poëta Caäb Ibn-Saäd fratrem suum deslevit, confirmaverat, addit: *وكذلك الحلوذة وانها جا بالهاء لانك ترمي الشيء الذي يحلب اي الذي اتخذوه لبهلبوه ولبس لتكثير الفعل وكذلك القول في الركوبة والقنوبة واشباهها*. Similia dat in *قنوب* et *قتوبة*, quo utroque vocabulo tam ex eo ad illa loca et modo citt. quam ex scholio nostro augeri iterum potest Lexicon Golii, et priore illud. Giggaji. Sensu etiam passivo Motarrezius cum nostro *حلوب* confert duo alia

alia *ضبوت* et *مرجون*, in glossâ ad *Haririum*, quam optime emendat et explicat Cl. S. de Sacy, *Chrestom. Arab.* T. III p. 200 seq.

Pro *حلوذة* autem Cod. Ibn-Nah. habet *حمولة camelos onerarios*, pro quo tamen vocabulo tam ille quam Tebrizius in scholiis *خليفة* praeferunt. *خليفة* autem, secundum Golium, est *Camela quae cum aliâ unius, ejusque alieni, pulli tenetur amore*: ita dicta quod a suo abducta etc. „Namque ita camelae lac augetur: quae pullum illum non lactat, sed tantum ad mulctram servatur.” Magis perspicue et breviter Gjeuh. vocem explicat: *الخليفة الناقة تعطف مع اخري علي ولد واحد فتدبر ان عليه ويتخلي اهل البيت جواحدة يحلبونها*. Cum quibus conf. Scholia Ibn-Nahhâsi et Tebrizii ad h. l. iisdem fere verbis expressa: *الخليفة ان تعطف حلي الصوامر ثلاث من النوق ثم يتخلي الراعي واحدة منهم* vertere Reiskio ad Tar. p. 48: *Tres camelae unius pulli amori et curae assuescunt, e quibus dein unam seorsim sumit et pullo tribuit pastor*. Ubi autem Tebr. MS. legit *يعطف* et *جواحدة*, non consentiente tamen Ibn-Nahhâs.

Ad vocabulum *خوافي* notat Zouz. illas esse quatuor alae plumas: nam, licet nonnulli alam constare viginti plumis dicant, ex plerorumque tamen sententiâ sedecim illi tribuendae sunt; scilicet quatuor *قوام*, quatuor *خوافي*, totidem *منابك* et quatuor etiam *أجامر* dictae. Illae, primo loco memoratae, *قوام* sunt *Pennae anteriores, quales alae cuique sunt quaternae*, ut monet Gol. et fusius Cl. S. de Sacy e Gjeuh. et Camuso in *Chrestom. Arab.* Tom. III p. 28 et sq. et ex Schol. ad Motenabbi, ibid. p. 119. coll. p. 489 sqq. Ita vocabulum, translato tamen sensu, adhibent Gjerir in *caru.* cit. a Reiskio ad Tar. p. 42:

ساشكر ان مرددت علي مريشي واذبت القوادم في جناحي
*Gratias agam si reddideris mihi plumas, quae defluerunt, et
 consolidas ocyptera in alis meis.*

et Doreid Ibn-al Sammat, *ibid.* p. 103, conquestus de senectute
 suâ:

كاذي خرب جزت قوادمه او جتة من بغات في ذري خضر
 quae vertit Reiskius: *Exterminant me, ut si tarda forem, cujus
 abscissae sunt alae remiges, aut cadaver milvi, cui χαρὰ δρότος
 και χροῦς, ὡς περ μύλασιον, ἐπαυθεῖ.* — Alterum vocabulum, وخوافي
 notat *Plumas breviores alae, quales subter pennis remigibus sive
 decem anterioribus existunt.* Gol., uti breviter Asmaïus apud Gjeuh.
 Tebrizius, والخوافي ما دون الريشات العشر من مقدم الجناح
 autem et Ibn-Nahhâs الخوافي لخر مريش الجناح مما يلي
 الظهر. Ita ex ambiguo usurpatur de falcone in Vitâ Timuri, T. II
 p. 906: 10, et utrumque hoc vocabulum junctum egregiâ compa-
 ratione *ibid.* Tom. I p. 322: 14 de oppidanis in expugnatione ur-
 bis ab hostibus, arcem adscendentibus et كوهدرا ملتجيبين الي
*trepidâ fugâ, pullorum instar, se recipientibus
 ad pennas ejus anteriores et plumas.* Hinc etiam duo haec voca-
 bula junctim transferuntur ad *agmina exercitus*, *ibid.* Tom. II
 p. 644: 1 et 2; conferatur et Scholiastes Motenabbii, apud Cl. de
 Sacy l. c. p. 119. — Haec autem *plumae breviores alae corvi* præ-
 sertim comparationi maximae nigredinis hic inserviunt, uti خواف
plumae breviores aquilae, ad pilos nigros in tarsis equi
 pingendos, in Amr'alkeisi pulchrâ equi descriptione, cit. a Reiskio
 ad Tar. p. 84 sq.

لها ثنن كخواف العقاب سود يفين اذا تزبر
*Cui in tarsis pili, ut plumae aquilae, nigri, quae colorem mu-
 tant,*

tant, cum horripilant. — Tertiam pennarum classem constituunt المناكب *Quatuor pennae in volucris alâ* post *تا* القوادم, uti de vocabulo hoc, absque singulari occurrente, dat Gol. ex Gi. et Casive, uti simpliciter dicit Gjeuh. جناح الطائر اربع. — *بعد القوادم*. — Postremam classem faciunt, secundum Schol. nostrum, اجاهر Coll. ab اجهر, quae tamen ex mente Golii, Gjeuharium sequentis, sunt *Pennae ordinis penultimi in volucris alâ*, cum quâ igitur sententiâ convenit alter aliorum numerandi ordo supra a Schol. nostro memoratus, ubi ceteras quatuor كلا dicit. — Tres vero has pennarum classes Schehâb-cddin Ahmed Chaffâgientis, in Comm. ad Haririi درة الغواص MS. p. m. 59; ad versum Besschâri ab eo citatum. فان الخوافي مرادان القوادم. hoc modo explicat: القوادم والقدايمي لهيباري اربع او عشر مريشات في مقدم الجناح واحده قادمة والخوافي مريش اذا ضم الطائر جناحه خفتت او الاربع اللواتي بعد المناكب او سبع مريشات بعد السبع المقدمات. — Utrum autem hae quatuor classes eadem sint cum iis quas Linnaeus exhibet, aliis dijudicandum relinquo, cum secundum hunc quatuor pennarum ordines hi sint: remiges priores; remiges secundarii; ala spuria, etiam alula dicta; et tetrices alarum.

Celebrat igitur poëta, ut observat Schol., opes et divitias amasiae suae, quod camelos habeat quadraginta duas, non tantum quae molgentur, verum totidem nigras, quia illae prae ceteris aliorum colorum, sunt nobilissimae et praestantissimae.

Tandem, cum *nigrarum camelorum* raro mentio fiat, isque color forte in dubium vocari possit, observare liceat non tantum illas ut praestantissimas Arabibus haberi, uti modo ex Zouz. monui, verum et ideo nonnunquam dono regio inservisse, coll. loco quem

dixerat v. 11. sed esse reverâ in eo sitam, quod Abla cum amore suo captivum quasi duxerat. Et hac quidem observatione sensus duorum praecedentium versuum, ut et hujus, longe alius fit quam eum dedit Jonesius. — Ipsam autem puellae, poëtam olim sibi devincientis, descriptionem Zouzenius in hunc sensum explicat: *captivum te fecit dentibus suis crenatis; dulce tibi fuit eos osculari, suavisque tibi compertus sapor salivae eorum.* — Exempla nonnulla id magis illustrabunt. Sic oscula etiam describit Motenabbi MS. carm. 16: 7: مقبلها من حياة من مقلها *tunc gustavi aquam vitae ex osculis ejus.* Quantopere autem salivâ illâ delectentur lascivi Arabes, apparet inter alia ex Poëtâ in Abulfedae Ann. T. III p. 88:

لها ريقة أستغفر الله اذها ابن واشهي في النفوس من الخمر

Saliva ejus amatae meae puellae dulcior mihi est magisque appetita, quam (ignoscât Deus impietati meae) vinum.

Inde et id, quod ex ore amicae haurit, cum vino vetustissimo comparat Amr'alkeis, in versu quem servavit Ibn-Helschâm ad Ant. v. 1:

اذا ذقت فاما قلت طعم مرامت معتقة مما يجي بها التحب

et magis ex comparatione maximae suavitatis cum *consortio poculi vini, frigidâ aurâ aquilonis temperati مشمول* وجرضاب الحبيب *et mixti salivâ amasii*, in Vitâ Tim. T. II p. 934: 11. Quin altius scandit Tantarâni in carmine, quod edidit Cl. S. de Sacy, in *Chrestom. Arab.* T. I p. 366. v. 5.

فأسقني من فبك خمرًا فيه كالسلسال سال

Fac ut bibam ex ore tuo vinum illud, cujus dulcedo est instar aquarum coelestium Salsali.

Inde et *كاس ثغر جرشف* Pocula oris extremis labiis haurienda: uti legendum in eâdem Vitâ Tim. T. II p. 426: 5. Pulchre de hac salivâ frigidâ Motenabbi MS. carm. 44: 1:

أريقتك

أمرينك أم ماء الغمامة أم خمر،

بشي بروون وهي في كبري جمر،

Haecne saliva tua? an aqua coelestis? aut vinum?

Frigida est in ore meo, at vero in corde meo instar prunae ardentis.

Ejusmodi saliva, quae extremis labiis sorbetur, dicitur *مرضاب*, sic Ibn-el Mosched, in Abulfedae Annal. IV: 566, describit pincernam, cujus *مرضاب كالشهر لكن جناه اعذب*, *saliva, extremis labiis hausta, mellis instar dulcis est; multo autem dulcius ejus mellilegium.*

V. 14. De significatione vocabuli *قسمة* tres sententias memorant iisdem verbis Ibn-Heischâm, Ibn-Nahhâs et Tebrizi: *القسمة* قبل هي الحوزة وقبل هي سوق المسك وقبل هي العبر التي تحمل المسك. *Missâ* autem hac lite, alio nomine memorabile est Zouzenii Scholion ad illam vocem *قسمة*, quia id integram aliquam classem significationum docet, quae in Golii Lex., praeterquam in *قسيم*, tota deest. Habet enim Golius tantum notiones eas, quae sunt in *قسم* cum mediâ Phatâ (formae igitur et significationis transitivae) sc. *dividere; partiiri; secundum modum definitum dispescere et instituere negotium*; immo dat *قسمة* notione tantum illâ, quae in nostro versu facile ex contextu arripi possit, *vas quo odores recondunt aromatarii*: deest tamen apud illum ea verbi forma, quae plerumque intransitivae significationis est sc. *قسم*, cum mediâ Dammâ, *Pulcher fuit*. Hujus vero notionis exemplum praebet Zouz. in *قسامة*, quod explicat per *pulchrum et decorum esse*; Adj. *قسيم* *formosus, pulcher*; *قسيم* *pulchrum reddere*; eamque *pulchri* significationem confirmat exemplo ex poëta Agjgjago, qui locum, ubi commoratus fuit Abrahamus, vocat *المقسم* id est

العجيب المسمى *egregium et pulchrum*. Melius igitur haec omnia refert Firuz. et ex eo Gigg. Putem tamen illam significationem *Pulcher fuit*, in verbo, ut saepius, esse denominativam a قسم, quod e generali *pariendi* notione est *modo definito dispositum et institutum*; et dein *pulchrum*; a quo tunc in قسم (cum mediâ Dammâ) orta est significatio *Pulcher fuit*.

Vult igitur poeta, ex mente Zouzenii, instar vasis musci, suavem odorem exhalantis apud aromatarium, esse halitum mulieris pulchrae, qui ex ore ejus alicui ad eam accedenti adflatur, etiam antequam is dentes ejus attingat, eamque osculetur; comparatur enim *suavitas halitus oris puellae* saepius cum *fragrantia odoris musci*. Sic generatim apud Amr'alkeis v. 8:

إذا قامتنا فتدوع المسك منهما.

Mulieres *quum adsurgebant, diffundebatur ab illis muscus* etc. Speciatim etiam id de earum halitu dicit Ibn-Fâredh in Cl. de Sacy *Chrestom. Arab.* Tom. I p. 373: 18:

حصص اللمبي عذب التقبيل بكثرة، قبل السواك ساد وشاذًا
 quae eleganter vertit idem, T. III p. 145. „*La fraîcheur s'exhale de sa bouche: une douce haleine repose au matin sur ses lèvres, et surpasse, sans aucun apprêt, l'odeur suave du musc, dont elle repand le parfum*”. Sic Sâheb Ibn-Mathrouh, in *Abulfedae Annal.* Tom. IV p. 528:

عاقبتك فسكرت من طيب الشذي خصن مرطبب بالنسيم قد اعتزنا

نشوان ما شرب المدام وانما امسي بخمر رضاجه متنبزا
Amplectebat eum, indeque fiebam ebrius a suavitate fragrantis, quem spirabat, odoris; eum, qui ramus erat lentus, succulentus, a solis Zephyris altius.

Videtur ebrius, quanvis vinum non biberit, sed remulentum facit vinum salivae suae.

cit, ille autem explicat: واي جات بمطر جود, sive ut dat Ibn-Nahh. قوله جات اي جات بمطر جود. Memorat insuper Zouz. aliam etiam lectionem, eique aliquid momenti tribuit, cum tam vulgarem quam hanc in expositione sensus mox jungat, sc. عبن ثرة, eo sensu ut عبن hic sit *pluvia per dies aliquot minime interrupta*, et ثرة ac ثرثار *multum aquae*. Ex hac lectione possemus tamen etiam, et forte melius, عبن sumere pro *nube ab austro veniente*; quo sensu occurrit in Excerptis Hamasae p. 566. من العبن Imber e nube scaturiente, cujus impetus tonitru praevertat: uti p. sq. عبن explicatur مطرها سحاب يروم مطرها *Nubes, cujus pluvia aliquot dies aequabili tenore continuatur*. — Cum tamen nullus codex hanc lectionem confirmet, vulgaris ei videtur praefenda. — Et altera quidem orta videtur ex rariore vocis بكر significatione, quae etiam a Golii Lex. exsulat, uti Schol. illam exponit de *nube quae praevertat pluviam suam*, sive, uti Gigg. dat, de *nube pluvia affluente*; sive potius, uti Ibn-Nahh. et Tebr. dicunt: البكر السحابة في اول الربيع التي لم تدمطر; cui notioni affinis est altera in مبكر et باكور *Pluvia prima veris*. Quia tamen v. sq. de pluvia quavis vespere cadente poëta loquitur, praetulerim cum Jon. notionem *matutinae nubis*; quae matutini temporis significatio in toto themate regnat. — بكر vertitur ab Hartm. post Jon. *Nubes matutina splendens grandine et alba*, cum tamen nubes grandine repleta nec splendere, nec alba sed atra esse soleat. Potius igitur cum Schol., qui plures notiones vocabuli حر eo consilio affert, explicandum est sensu plane opposito *Nubes a grandine et vento libera*; uti a Scholiastis Leidd. البضاء وقيل الخالصة hic exponitur حره.

Sensus autem prioris hemistichii, satis perspicue a Schol. exhibitus, in utraque lectione non multum differt. — Minus vero in pos-

posteriore hemistichio convenire videtur lectio cod. Ibn-Heischâmi حريقة *Hortii* sive speciatim *palmeti*, pro vulgari et ceteris codicibus confirmato قرارة *fossâ*, *puteo*, aquarum *receptaculo*; notione quidem, quae itidem in Golii et Gigg. Lexicis deest, sed quâ hoc vocabulum etiam occurrit pro *receptaculo*, apud Ibn-Tophail. p. 38. Sic a Tebrizio et Ibn-Nahh. exponitur المظلمين القرارة الموضع فكان القرارة مكان القرارة من الارض يجتمع من السبل مستقر السبل. — Omnes ejusmodi fossas nubes illa scaturiente aquâ suâ ita implere dicitur, ut poëta eam cum numis argenteis comparatum ob formam rotundam guttularum cadentium et bullularum in aquâ conspiciendarum, tum ob claritatem et splendorem. A posteriore quidem hac comparatione haud multum differt descriptio numi aurei, in versu Consessus Hamadâni, apud Cl. de Sacy *Chrest. Arab.* T. III p. 218:

يَكَادُ انْ يَقْطُرُ مِنْهَا الْمَاءُ

Diceres te in repercussione splendoris ejus videre, guttas aquae ex ejus superficie fluere.

Utroque autem illo nomine, quo in nostro loco, cum دراهم *numis argenteis* comparantur stellae; in Vitâ Tim. T. I p. 190: 3, ubi, continuatâ imagine, دراهم هذا الأديم الميناء دراهم, نثر علي سطح هذا الأديم الميناء دراهم (Textor providentiae) *sparsit per superficiem hujus expansi in modum vitri pellucantis numos argenteos stellarum suarum micantes*. Uti دينار البيضاء *denarius candidus* pro sole dicitur, ibid. p. 188: 13. — Ejusmodi autem pluvia bullas excilians peculiari nomine audit يجعلون ipsaeque adeo aquarum bullae, ut observat Schol., a Lette ad Caâb p. 110 alio consilio adductus: البعلول والمطر ذو الحباب ونفاخات الماء ويقال حباب الماء نفاخاته في حبه his verbis: ويقال البعلابل نفاخات تكون التي تملوه وهي البعلابل، فوق الماء, uti Gjeuh, in عل refert.

V. 18. *Susurrum muscarum* in prato pluviam rigato quando confert noster, eleganter omnino, cum tremulo sono submisce cantilantis cbrii, comparari cum his potest Amr'alkeisi Moall. v. 81, ubi aviculæ circum torrentem tam lacte sibilare dicuntur, ac si
 مرفق من مرفق سلافا من مرفق mane biberint generosioris notae vinum piperatum; collato Ibn-Nahhâs in scholio. — Hunc versum, sed insigni cum discrimine in posteriore hemistichio, exhibet etiam, licet itidem ut Amr'alkeisi versum, Gjeuharius in مراح hoc modo: *تساقوا بالرياح المغفل*; sensus tamen eodem redit, cum vocabulum *الرياح*, quod in Golii Lexico prorsus desideratur, per *vinum* explicet: *والرياح بالفتح الراح وهي الخمر*.

V. 19. Locum hunc Asmaïus, Philologus magni nominis, in scholio Tebrizii ad Taraphae v. 29, apud Reiskium in notis p. 76 et sq., laudat, et, uti illi Taraphae, ita nostro versui similem aliquem se non nosse affirmat; affert tamen hunc locum, uti saepe Grammatici, ut videtur, tantum ex memoriâ; cujusmodi citationis exemplum memorabile vidimus modo ad v. 18. et duo alia admodum diversa profert Lettius ad Caâb ben-Zoheir p. 261. Ex hac Asmaïi citatione in nostro versu pro priore hemistichio *هريحا يحك ذراع* dedit *ذراع* dedit *ذراع* *ذراع* *ذراع*, quod Reiskius vertit *Syrictes, qui brachium brachio acuit*; recte tamen observat illam lectionem ex nostrâ emendandam esse; omnes enim codd. in eâ consentiunt, et putem Asmaïum forte vocabulum *شرد* ex v. 18. desumpsisse. — In altero hemistichio pro *المنكب* apud Reiskium, videtur cum omnibus codd. *المكب* legendum esse.

Comparat autem poeta, quamquam forte nimis subtiliter, sonum illum, quem dant muscae, quando alterum brachium suum cum altero fricant, cum sono quem edit quis manu vel digitis mutilatus, quan-

quum fricando, Arabum more, gemino ligno igniario, omni nisu conatur ex iis ignem extundere. — Horum duorum igniariorum ligneorum superius, ut observat Schol., dicitur masculino genere نرخذ, illud scilicet lignum, quod attritu suo in alterum, inferius et excavatum, immittit ignitas scintillas; inferius autem, femininâ terminatione, نرخذة audit, et alteri suppositum, seu fomes, excussum ignem recipit. Unde haec duo نرخذان et hic loci in Collectivo نرخذاد dicuntur. Cf. et Hyde Hist. rel. Pers. (ed. 2.) p. 338 seqq. Graecis autem πυφειζ, coll. Apollon. Rhod. et fuse ejus Schol. ut et Theocr. Idyll. 20, apud Schult. I. mox c. §. 18. — Illa duo igniaria lignea ab Arabibus ad varias translationes adhibentur, quarum nonnullas dedi in Lex. meo. Igniaria autem ipsa, ex duabus arboribus Arabicis المرخ العفلى et العفلى confecta, accurate describit Schol. apud Schult. Origg. Lib. I cap. II §. 17. Culter incurvus, quo inferius hoc lignum edolatur, peculiari nomine مصرم dicitur. Mos autem ille ignem eliciendi, quamquam in Arabiâ felice non observatus sit a Niebuhrio, ibi tamen est cognitus atque etiam nunc Lohciae in usu, ut vidit Forskâlius, cit. a Nieb. Descr. Ar. p. 132. ed. Hafniensis Gallicae. — Priorem illam arborem, March, esse *Cynanchum pyrotechnicum* docet idem Forskâlius in Florâ Aegyptiaco-Arabicâ, Parte II p. 53; *Cynanchum* vero *viminale*, C. Sprengel, in Hist. rei herbariae, Tom. I p. 252. Alteram arborem, Afâr, Turcice describit Ecteri, apud Hyde l. c. p. 340.

Et huc usque quidem poeta inde a v. 15 comparationem instituit suavis odoris, ex ore amasiae suae exhalantis, cum fragranti odore illius prati; in quo igitur, ut monet Zouz., describendo eo majori diligentia usus fuit ut odorem illum redderet quam suavissimum. Hac igitur descriptione absolutâ, mox redit ad amasiam suam carne celebrandam.

V. 20. Quando amasiam suam hic describit ut vesperi et mane

in molli stragulâ, se vero noctu in summo dorso equi mere nigricantis et frenati sedentem, non tantum vult, uti censet Zouz., illam quidem commodam jucundamque vitam degere, se autem subire itinerum et bellorum molestias; sed mihi videtur simul more poetarum Arab. sic facilem transitum velle facere ad laudandum, hoc et seq. versu, equum suum, cujus prima dos hic praedicatur ea quod sit

أدهم.
Color, qui hoc vocabulo indicatur, plerumque habetur pro *nigro*; proprie dicto, saepiusque equis tribuitur, uti Arabs in Bibl. Polygl. Hebr. מוסים שחורים (quod Alexandrini dederunt *ἵπποι μελάνες*) vertit *خبول دهم* Zach. VI: 2 et 6, et *ἵππος μέλας* Apoc. VI: 5. *جردون ادهم*, ubi Arabs Erp. habet *فرس أسود*. Nec tamen is color vere *niger* est, nam Schol. MS. ad Carmen Borda v. 85 (ed. Uri v. 86) *الأسود الشديج الثرقة الأدهم* explicat *فارس أسود*; nec quidem vere indicat *furvum*, ut vertit Reiskius in alio Antarae loco, quem citat in not. ad Tar. p. 123; multo minus *pulchre obiectum*, uti dat Hartmann, quod certe itineribus illis nocturnis bellorumque molestiis non convenit. Putem potius id significare partim (nam unum vocabulum Latine non novi) *mere nigricantem*, quia intenditur *color niger absque ullâ albedine*; partim tamen etiam et peculiariter, ita ut adsit *vera illa nigredo, quae aliquid obscuri viroris habet*; si enim *in-sensioris* sit *nigredinis*, tum, ut addit Golius, *جون* dicitur, ex. gr. in carmine ex Diwân Hudeilitarum, cit. a Reiskio in not. ad Tar. p. 82 (ubi tamen hoc *جون* etiam *furvum* vertit):

قاله ما هقلة حصاء عن لها جون السراة هجف لحمه نريم

Non, ita vivam, struthio juvencula, glabra crure, cui occurrit furvus dorso, stolidus, cute lacera (senex struthio).

Alterum autem colorem equorum, sc. *ex obscuro viridi mere nigrum*, seu *mere nigrum cum obscuro virore*, qui apud nostrates etiam magni aestimatur, pulchriorem habent Arabes; unde etiam

noster equum suum absolute الأدم vocat, infra v. 66. Ita et de corvis rebusque mere quidem, sed simul cum obscuro quodam virore, nigricantibus adhibetur, locis, in primis Corani illo, in Lex. meo indicatis. Nigros autem illos equos esse firmissimos et laborum maxime patientes jam probavit Bochartus, Hieroz. T. I p. 107.

Posterius epitheton, quod poeta equo suo dat, est *ملاجم freno instructus*. Gloriarum enim solebant poetae veteres Arabum, equos suos freno indutos manere, ut semper quidem et primo quocunque temporis articulo, in primis ad pugnam incundam aut ad amasiam invisendam, parati essent. Sic Amr'alkeis in Moall. v. 70 (cod. Zouz. 66.):

فبات عليه سرجه ولجامه^٤ وديات جعيني تايمًا غير مرسل^٥

Manebatque ephippio instratus et frenatus,

Meque conspiciente, consistenti nec praeebatur pabulum, nec pastum dimittebatur.

Atque hunc morem, equos etiam noctu sellâ instructos sicque semper ad praelia paratos habendi, etiam nunc apud Arabas campestris in Aegypti desertis obtinere vidit erud. Du Bois-Aymé, coll. ejus Commentatione insertâ in *Description de l'Égypte, par ordre de S. M.*, loco ad v. sq. citando.

V. 21. In singulis vocabulis explicandis uberrimus est Scholiastes, non tamen ita perspicuus in *مركل*, nec satis explicat illam dictionem penultimam. *مركل* scilicet, in Collect. *مراكل*, vocabulum rarius obvium, uti ex indole suâ totum verbum, ille tantum dicit esse *locum مركل*, h. e. *ubi equus pede percutitur*. Magis accurate, secundum Gjeuh., quem verbo tenus dat Golius, est *Lanus jumentum seu pars ea, quam fodicat equus, ut ad cursum (sive potius ad velocissimum cursum, للمركض) impellat*. Haec esse bina, *مركلان*, addit Gjeuh.; *المركل* enim est secundum Gjeuh., *الضرب بالرجل الواحد* *percussio quae fit uno pede*. Hinc verbum

notat apud Gol. *Percussit pede equum et adegit ad cursum.* Inde et magis generatim transfertur ad hominem, *Pede eum percussit*, ut apud Abulphar. in Hist. Dyn. p. 191: *فركل ابن ملجم جرحه وهو ملتنف بعبادة* *Pede percussit Ibn-Molgjem, dum veste obvolutus erat*; et itidem p. 354, ubi de quodam juvene, Socratem ita percuciente, quia Regi appropinquanti non assurgebat, dicitur *فركله جرحه* *Percussit eum pede suo*; quod paullo post per verbum *مركل* absolute exprimitur. Sic igitur oppositum est ad *مركم* *manu alampam impigit*, in Vitâ Timuri T. II p. 74: 4, 5. Sic *oculis*; apud Ibn-Koteibah in Eichhornii Mon. antiq. p. 183. Nostrum autem verbum de pede tantum adhibetur, unde et Particip. Pass. in II *مركل* et foem. ة est *Ungulis calcata terra*; coll. Amr'alkeisi Moäll. v. 57 (cod. Zouz. 54.), ubi Ibn-Nahhâs id exponit *الذي امرت منه* *ubi jam pedum (equi) vestigia conspici possunt*: et Zouzenius addit *الضرب والرجل وهو الدفع بالرجل* *المركل من الركل وهو الدفع بالرجل والضرب*. — Locutionem autem integram nostri loci breviter et perspicue explicat Gjeuh. in *مركل*, ubi tam illum Amr'alkeisi quam nostrum hunc versum citat, addens: *أي انه واسع الجوف عظيم المراكل*. — Ceterum melius haec intelliguntur ex descriptione calcaris Arabici quam dedit Niebuhr, Itin. in Ar. T. I p. 242. (ed. Germ. Hafniensis) cujusque figura exstat ibidem Tabulâ XXIX; et accurate descripta est ab erud. Du Bois-Aymé in *Description de l'Egypte, par ordre de S. M. Tome II Art. II.*

Cum porro ad *فيل* Zouz. observat illud esse *سبين*, *pinguis* et translate *praestans, excellens*, de eâ quidem notione subdubitari possit, cum non tantum nullum *pinguedinis*, sed potius in aliis dialectis *marcescendi* et *marcore exarescendi* vestigium in verbo adsit.

Ceterum geminum iterum poetæ in hoc versu est consilium, uti

v. praeced. inceperat: alterum, conditionem suam opponere conditioni amasiae suae, ita ut, dum illa mane et vesperi molliter decumbit in lectulo bene facto, sibi hujus loco inseruiat ephippium durum equi, cui se continuo insidere etiam dicit infra v. 44: quod tamen non minus commodum et molle ipsi videtur quam aliis stratum bene factum, et cui aequae indefesse inequitat ac alii in lectulo ejusmodi sedent: alterum poëtae consilium est, equum suum celebrare ab illis virtutibus, quae ab Arabibus praesertim in equis laudari solent.

V. 22. Multum differt sensus hujus loci, qui oritur ex translatione Jonesii et Hartmanni, ab illâ ejus explicatione quam dat Zouzenius. Illi enim لعنت دم محروم الشراب محرم vertunt *longe remota a patriâ suâ, destituta lacte et separata ab agmine*; idque ex generali usu verbi آمد *Abogis, et procul esse jussit*. Huic igitur notioni, ad acquirendum illum sensum, supplet a regione sive patriâ suâ; cum tamen verbum hoc non de ejusmodi remotione sed de privatione omnis boni peculiariter adhibeatur. Scholiastes autem aliam verbi notionem assumit, quâ notat *Maledixit*; et sic tam de Deo quam de angelis et hominibus in usu est, collatis locis in Lex. meo. — Versum hunc igitur explicat ex superstitione veterum, ut videtur, Arabum opinione et ritu, diris devovendi jumentum. Hinc camelus, de quâ hic sermonem facit poëta, ipsi est ejusmodi cui anathemate imprecatum est, ut ipsi maledictione illâ lac denegaretur, quin et ejus lac interciperetur. Talem autem imprecationem ratam haberi putant. — Censet hinc Zouzenius poëtam descriptione hac indicare, eam camelum suam esse maxime validam, obesam et patientem, quando agitur de perferendis itinerum molestiis; idque quia repetita saepius graviditas et partus imbecillitatem et maciem efficiunt.

Hoc sensu igitur etiam alterum vocabulum محرم non est, uti

Bb

duu.

duumviri illi vertunt, *separatum ab agnine*, quod II species non notat, sed videtur itidem ex peculiari more Arabum explicandum, sc. *Resecuit papillam uberis camelini, ut coëunte meatu lac exsiccaretur*, uti et nostrum vocabulum exponit Golius ex Gieuhario et Camuso.

De denominatione *Schedanensis cameli* tantum dicit Zouz. *Schedan*, شذن, esse regionem aut tribum e qua camelus illa originem ducat, addunt tamen Ibn-H. et Ibn-Nahh. ut et fere Tebr. شردذبة منسوجة الربي شذن قبل هو حي من اليمن وقيل هو مكان قيسه

V. 23. Egrege describit poeta agilitatem, alacritatem et vires cameli suae, etiamsi jam per totam noctem iter instituerit. Cumulat quasi vocabula, praesertim quae alacritatem et inexhaustas vires exprimunt, atque eo consilio vocibus tantum utitur quae etiam formam suam intensiorem significationem habent, ut نريافة, خطامة, ومبثم, quod posterius Scholiastes etiam hac notione intensivam explicat, quodque nomen pro ملثم legendum suspicatur Reiske in Meidani loco, quem citat in Prol. ad Tar. p. XLIV, in versu Motelammefii: كعبت كنار اللحم او حمبرجة مواشكة تنفي الحصي بملثم
Οινοπι, compactae carnis, aut Himjaritica camela, compendifaciente gressus, quae disjicit glaream ore. (vel جبثم ungula.)

Prioris insuper vocabuli verbum خطر in primis tam proprie notat *jactationem caudae cameli in dextram et sinistram*, uti in Camuso explicatur apud Sacy *Chrestom. Arab.* III: 203 (جزفة) ضرب به وخطر البعير جزفه, et Gjeuh. *ibid.* جزفه, وهي نائفة, quam translate de eadem *jactatione caudae*, quae animositatis et superbiae indicium est, adhibetur a duobus poetis in Hamasa, citatis a Schult.

Schult. ad Exc. Ham. p. 351; uti et خاطر apud Gigg. est *Superbus, fastumque incessu prae se ferens*; collato etiam loco Avicennae a Castello ad speciem III citato.

Alterius vocabuli verbum نراف proprie est *vacillanter vel jactato in latera corpore incessit* camelus; uti veteres dicebant eum omnium animalium solum esse qui femur inflectat, coll. Horo et Herod. apud Bochartum Hieroz. T. I p. 73. Deinde, eadem translatione, quâ verbum praecedens, Gigg. vertit *In incessu fastum prae se tulit*; ita e ponitur a Schol. per قُبَحْتَرُ فِي مَشْبَهَتِهِ et a Gjeuh. *Egregie et lasiore modo incessit, nempe jactanter et in utramque partem agitato corpore*; quod itidem superborum et arrogantium est, ut addit Gol. et pulchre Haririus Cons. XI MS. ^{قُبَحْتَرُ فِي مَشْبَهَتِهِ} وَقُبَحْتَرُ فِي مَشْبَهَتِهِ. — Ipsum autem vocabulum نراف، quod apud Golium, Giggejum et Castellum deest, a nostro tamen etiam v. 33 adhibitum, Gjeuh. explicat المَخْتَالَةُ *Superbus, gloriosus. et Superbe incedens*; quam VIII speciem verb! خَبَلٌ, a Golio in Append. additam, confirmant exempla in Lex. meo aliaque multa; unde et saepius jungitur cum فَخْوَرٌ *gloriabundus*, ut Cor. 4: 40. — Pro hoc نراف habent quidem Cod. Tebr. et Ibn-Nah. مَوَارِدٌ *Huc illuc movens, profrens et retrahens* pedem anteriorem camelus, i. e. *velox*; sed quod potius ut glossa habendum est, forte illustrandi tantum causâ addita, cum illud vocabulum saepius camelo tribuatur; sic ea dicitur

صِهَادَةٌ الْعَثْنُونَ مَوْجِدَةٌ الْعَرَبِيَّ، بَعْبِدَةٌ وَخَدِ الرَّجُلِ مَوَارِدٌ الْبِيدِ

Rufa mystace, torosa dorso, infinitum spatium pede emetens, incredibili rotans manum celeritate;

in Taraphae Moäll. v. 23 (cod. Zouz. v. 24); et مواراة الضبع
in versu Abulolae, cit. a Reiskio ibid. p. 56:

إذا الضبع الشهباء حلت بساحتي فظوت عليهما كل مواراة الضبع
*Quando hyaena nigra procumbit in atrio meo, extraho contra
illam omnem brachia motitantem (camelum.)*

In quorum priore loco Zouzenius الوخذ explicat per الزمبل;
conf. et mox dicenda.

In posteriore hemistichio memoratur a Zouzenio gemina lectio,
quae tamen fere eodem redit: altera جذات خف, hoc est *pede in-*
structo ungulâ, uti et scribitur in Leidd.; altera apud Zouz. et Jo-
nesium جوخذ خف. Hoc وخذ uti et وخران *Incessum velocem* no-
tat: sic وخذ النعام, وخذ النعام *Rapide pergit celeri cursu struthio-*
cameli; apud Gjeririum, cit. Reiskio ad Tar. p. 49; atque itidem
de *properato gressu camelorum* وخذ القلاص adhibetur ab Abu-
lola in Sekt-essend, carm. 1: 1, etiam exhibitio a Golio in Append.
Gramm. Erp. p. 228.

— — — — —
أعن وخذ القلاص كشتفتن حالا

Num ex properato gressu camelorum detexeris statum (robur
corum, vel iter?):

ad quem locum Tebrizius in Schol. MSS. illud explicat. — خف
autem non tantum *ungulam* notat, uti altera lectio exigit, verum
et *pedem*, quae significatio in hac requiritur; ex. gr. in Adagijs
Golii p. 68, coll. ejus notâ ad Adag. 8:

أَنْ قَدِمَ أَطْلُكَ فَتَدُّ قَتْبِي خَفِّي

Si cruentum (saucium) est latus tuum, equidem meus perfora-
tus pes est;

sive, uti melius apud Meidânium MS. n°. 56 legitur:

أَنْ يَدِمَ أَظْمَلَكَ فَنَقْدُ نَقَبِ خَيْبِي

*Si sanguinem fuerit unguis tuus, utique perforata sunt in: a
pedis mei.*

Orta autem mihi videtur altera haec lectio apud Antaram ex eo quod illud *وخد* sapius de camelis jungatur cum *موازية*, quod modo vidimus in aliis codicibus pro praecedente *ترىافة* exhiberi.

V. 24. In sensu hujus versus constituendo rem acu haud terigisse putem Jonesium, qui integro versu de struthione sermonem esse credit, quemque secutus Hartmann ideo verit: *Sic in cursu suo vespertino calcat humum avis auribus carens, cujus pedes parum tantum a se invicem distant.* Sed tunc *فقطس* ut fem. non quadrat cum masc. *مصلم*, quod praeterea sic in Nominat. non in Genitivo stare deberet. Forte, licet vulgarem expresserit in textu, fefellit Jonesium varians lectio, qua in duobus codd. Leid. pro *فقطس* datur *أفص* *frangit*; quod vero eadem difficultate laborat, nec nisi glossa est, pro ipso verbo substituta, cum elegantiam repetitarum e versu 23 vocum non perspexerint illorum codicum scribae. Potius igitur mihi videtur sermo de camelo in priore membro continuari eaque in posteriore cum struthione comparari: *Immo est ipsa etiam vespere* (quamquam post iter nocturnum et subsequens diurnum), *ac si adhuc confringendi essent colles — proxime inter pedes struthionis auribus carontis.* Facit enim poeta, ut recte observat Zouz., hic transitum ad struthiocameli descriptionem incipiendam; talisque transitus, apud Arabum poetas passim usitatus, hic est facilis, cum multa utrique huic animali sint communia, coll. Bocharto, Hieroz. Parte II p. 223 et sq. media et p. 248 med. — Inde etiam est inter Adagia a Golio exhibita p. 120: *مثل لا طير ولا جمل*

neque camelus. Immo struthio Turcice dicitur دوة قوشبي, quasi dicas *camelus avis*, coll. A. Schult. ad Job. p. 1127. Hinc et in Apologo Arabico „Struthiocamelus, si volare jubeatur, dicit: Ego „camelus sum; si onus portare, respondet: ego sum volucris.” coll. H. A. Schult. in rariore libro Spec. Prov. Meid. (Lond. 1773) p. 26. Hinc tandem duo illa animalia saepius jungunt scriptores, ut in Vitâ Tim. Tom. II. 116: 18, et 432: 11.

Geminum autem putem ab Antarâ in hoc versu captatum esse acumen: alterum, in notione *vesperae*, quâ etiam camelus ejus non magis fatigata est quam si per totam noctem diemque non cucurrisset; alterum, in describendo ejus cursu, ac si esset *inter pedes struthionis*, i. e. tam celerrimo ut illa arctis hujus gressibus quasi adhaereat — Velocitas enim cursus struthionis apud Arabum scriptores utramque tacit paginam. E multis tantum pauca. Sic praeter Gjeriri locum ad v. 23 citatum, struthio, ut hic, comparationi velocitatis inservit; uti apud Hâreth in Moâllekah MS. v. 10:

جُرُوفٍ كَانَهَا هِقْلَةٌ أَمْ مِرْيَالٍ دَوِجَةٌ سَقْفًا ①

Sedens in camelo, celeri instar struthionis, pullorum matris, deserticolae, eminentis ut lectum.

Et apud Meidâni MS. n°. 2357 est Proverbium اشرد من نعامة velocior quam struthiocamelus. Ita Labîd, in Moâll. MS. v. 67 equum suum describens, dicit:

مَرَفَعْتَهَا طَرِدَ النَّعَامِ وَفَوْقَهُ، حَتَّى إِذَا سَخْنَتْ وَخَفَّ عِظَامُهَا ②

Impello eum ad currendum velocitate struthionis, immo vel majore; — usque dum excandescat, et levia fiant ejus ossa.

Ubi tamen in cod. Zouz. وشلة pro وفوقه legitur. Et Prov. apud Meidâni MS. n°. 107: الأوب أوب نعامة: Reditus ejus est reditus stru-

struthionis; quod Meid. exponit: يضرب لمن يعجل الرجوع ويسرع فيه dicitur de eo, qui accelerat reditum, atque in eo festinat. — Describunt hanc struthionis velocitatem Itinerum scriptores, quorum narrationes collegit S. Oedmann, *Vermischte Sammlungen aus der Naturkunde, 6ter Heft, Bl. 48. fgg.* — Hinc et speciatim camelus velocitate cum struthione comparatur Hârethi loco modo exhibitio et a Poëtâ apud Jonesium in *Histoire de Nadar Chah, Tom. II p. 242.*

Praeter hoc geminum, quod modo explicuimus, ab Antará captatum acumen, forte etiam tertium in hac comparatione adest, situm in illâ quidem cursus struthionis velocitate, quâ vesperi ad lustrum suum revertitur; si saltem ea speciatim velocitas tanquam major comprobari possit. Tunc hoc de tempore etiam intelligi possit initium v. sq. cum أوي non tantum sit *se recipere* ad aliquem, sed et *quiescendi ergo*, et quidem *interdiu vel noctu*. Ponit quidem illam vespertini reditus velocitatem Reiskius in not. ad Tar. p. 61, verens locum, de quo mox dicam: *Iuro tam celeres non fuisse aves aurae nigras (aquilas,) neque ventosas struthiocamelos, quando vesperae consuetum lustrum repetunt.* Vereor tamen ut recte legerit ac verterit. Locus ille est Abulolae, in Sekt-Essend MS. Carm. v. 34 sq. et in codice meo sic legitur:

فَاتَسِمُ مَا طَبَّرَ الدُّجُوَّ سَحْمًا، كَهَنَّ وَلَا تُعَامِ الدُّوَّ رُوحًا

Praeterquam enim quod ibi penultimum vocabulum non est الدُّوَّ

negrotus, quod ille *ventosum* dat, sed الدُّوَّ *deserti*; uti non solo in Hârethi loco modo citato *struthio* dicitur دُوِّجَّةٌ *deserticola*; sed et الدُّوَّ *نعام struthiones deserti* translate figurant equos celeriores,

inos, apud Morenabbi MS. carm. 241 codicis mei; magis autem ad rem nostram facit versus Abulolae vocabulum ultimum; illud quippe non est *رُوحًا redeuntes*, praesertim *vesperi*, ad loca sua aves, a sing. *مرايحة* sed, uti praecedens *سحما* et sq. *فبها*, sic *رُوحًا* ut collectivum ab *أرواح*, et ut epitheton struthionis sumendum: *qui anteriora pedum ab invicem divergentia, calces vero propinquas, habet*: uti omnis struthiocamelus, observante Golio, et fusius Gjuhario, collatis etiam Abou-Dhoabi et Aischae versibus. Manifeste quidem id indicat Tebriz. MS. in Scholiis ad h. Abulolae l. ubi haec habet: *فالسحيم جمع اسحيم وهو الاسود الدو* *الامرض المقفرة والروح جمع وروحا والروح تباعد ما بين الرجلين وامراد بالاطور السحيم العتبان اراك اذهن اسرع من* *الرجلين* Dubito igitur, saltem ex hoc Abulolae loco, majorem illam prae ceteris vespertini cursus velocitatem struthioni tribuere, ut facit Reiskius; nisi forte huc pertineat Prov. ex Meidânio modo citatum.

Concludit tandem poëta noster hunc versum per additum epitheton *مصلم auribus truncatum*. Eo intelligi *struthionem*, non tantum hic sed et ad v. 27, observat Zouzenius; extrinsecus enim aures ejus vix conspici posse notum est. Ita et Poëta cit. Scheidjo ad Cant. Hisk. p. 253:

وان اذتم لا تتلموا واقرتيم، فمشوا جاذيان النعام المصلم
Quodsi vos vindictam negligatis, caedisque accipiatis pretium,
struthionem praecisis referetis auribus.

Vid. et versum Zohciri infra ad v. 27. Hinc etiam eum surdum esse volunt Arabes, coll. Bocharto, in Hieroz. P. II L. II c. 14 p. 227 et cap. 17 p. 261 de qua sententiâ cf. H. A. Schultens ad Meidânium p. 207 sq. — Ceterum locus hic citatur etiam a Schol.

apud

apud Rosenmüllerum ad Zoheir Moäll. v. 54, ubi tamen Rosenm. in textu Zoheiri perperam منسىم punctat, et p. 60 in glossâ ad hunc v. تفسيره pro تفسيره legendum est.

V. 25. Hoc versu et duobus sequentibus struthionis, ad cuius descriptionem modo transitum facilem fecerat, nonnulla attributa memorat poeta, ita more suo ab eo proposita, ut quaeque comparatione quâdam adornet; sic hoc versu aditum juvenearum struthionum ad matrem suam confert cum modo quo camelorum agmina se ad eorum ducem Habysinium recipiunt. Etsi enim قلوبس ejusque collectiva قلاص et قلاص (de quorum formâ ad v. 10 dictum) vulgo, monente Golio, tantum de *camelo* adhibentur, ex gr. in Abulolae loco ad v. 23 citato, et nonnunquam de *sa quae jam inequitando inservit*, uti apud Poëtam cit. Reiskio ad Tar. p. 99.

فُفرت قلوبسي من حجارة حرة جنبتي علي طلف البدين وهرب
*Fugiebat camelus mea a nigris lapidibus congestis super laxum
 manibus; donatorem.*

proprie tamen *camelum juveneam* notant, et quidem *femellam*, op-
 posite ad قعون *mârem*, ut ait Schol. ad Haririi Cons. I p. 2, et
 magis perspicue Tebrizius ad indicatum jam Abulolae locum: القلوبس
 ومن الأجل لا تكون إلا اثنتي ولا يقال الذكر قلوبس; illa sci-
 licet sicuti *puella*, hic sicuti *puer* inter homines, ut addit Nuwei-
 rius apud Schult. ad Meidân. p. 5: القلوبس من الأجل كالجمارية: Nec vero tantum de *camelo* usur-
 pantur, sed etiam, uti hic loci, de *struthione*, *ejusque pullo*, uti
 recte addunt Zouzenius et Golius; imo de quovis animali, *proceris
 pedibus; magnis igitur gressibus incedente et veloce*; cum simili-
 tudo ducta sit ab hominibus, qui vestes *substringunt* ad citius eun-
 dum, sive currendum, uti observat et ex Hamasae loco ac Tebrizio
 probat Schult. l. c.

Notari porro merentur formae حَرْجِقة ejusque collectiva حَرْجِيقَتِ
et حَرْجِيقَتِ, quae affert Schol. ut. parallela nostri vocabuli حَرْجِ
agmina. Desunt enim non tantum apud Golium sed et Gjeuhar-
rium, qui vero pro usu vocis حَرْجِ etiam hunc locum affert.

De *Jemanensibus camelis*, et comparatione illarum hic loci,
conferri meretur Amr'alkeisi Moäll. v. 80 (cod. Zouzenii v. 76.)

والقي بصحراء الغبيط جماعة فزول اليماني ذي العباب المحمل
Postea projectit in Sahralgabit collectas suas sarcinas, — De-
scendens sicut descendit camelus Arabiae Felicis, qui sarci-
nis est onustus:

in primis etiam quia Ibn-Nahhâs in schol. ad illum locum talem
اليماني ut أحمر وأصفر describit; si modo Amr'alkeis *camelos*,
uti Lettius supplet, indicare voluerit. Potius tamen crediderim non
de his, sed de hominibus, et quidem *mercatoribus Jemanensibus*
sermonem esse; tum quia Ibn-Nahhâs id per verbum فشم *Expli-*
cuit supplectilia, indicare videtur; tum praesertim, quia Zouze-
nius aperte habet: فزول اليماني اي فزول التاجر اليماني.

V. 26. In hoc versu, qui etiam a Gjeuhario in حرج citatur;
poëta, ut struthionis insignem altitudinem simulque capitis ejus et
colli perlongi formam significet, iterum comparatione utitur: ver-
ticem illius capitis in priore hemistichio pingitur signum erectum,
in quod juvencae ejus oculos habeant defixos. Hujus rei rationem
redditurus, alteram comparationem cum pilento feminarum in pos-
teriori hemistichio adhibet.

Posterius hoc hemistichium وكانه حرج علي فعش لهن مخيم
potest quidem verti: *Est enim illud sicut pilentum, feminarum in-*
usum, pro tabernaculo alte collocatum. Haec saltem mens est Zou-
zenii, qui مخيم refert ad حرج, uti et facit Jonesius, et cum eo

Hartmann (licet hi نعش علي non dent), ex explicatione Zouzenii, in loco *excellso*, sed sensu participii passivi pro منعوش, ut sit *pilentum*, quod *clatum et tectum tentorio simile est*. Subdubito tamen. Si enim معخيم jungendum est cum حرج, deberet illud, ut hoc, in Nominativo, non vero in Genitivo, stare. — Vocabulum نعش puto non tantum esse *lecticam portatilem, in qua defertur vir spectabilis aegrotus*; quem usum affert Golius ex Gi. et نعش الملك a Giggejo exponitur *vehiculum simile lecticae ad regem aegrotum gestandum*; uti illud adhibet Hamza Ispah. in Schult. Hist. Joctan. p. 32; sed suspicor forte esse *lecticam portatilem generatim, sive sit solium*; ut et ille dat, sive simile quid quo cubatur; forte quidem ejusmodi *stragulum*, quod ضمط vocatur, quoque mulieres in pilentis considerare dicit Zohair in Moall. v. 9 (cod. Zouz. v. 8 et ex ejus lectione):

عَلَوْنَ بِأَنْمَاطِ عَنَائِ وَكَلَّةٍ، وَرَادِ حَوَاشِبِهَا مُشَاكَّةً الدَّمِ

Adveniunt puellae stragulis pulcris insidentes; conopocorum suorum limbi rubri sunt, sanguinem aequantes.

Ubi Ibn - Nahnâs أنمات quidem explicat الهوادج sed Zouz. melius ما يبسط من صنوف الأنمات جمع ضمط وهو ما يبسط من صنوف — Tunc نعش referrem ad الثياب; verteremque *seminarum pilentum supra lecticam in carum usum tanquam tabernaculo tectam*; uti Golius verbi خيم Intransitivae notioni, *Tabernaculo aut re simili tectus fuit*, etiam Transitive addit, *Operuit locum aliquâ re: in primis umbrae captandae ergo, Tabernaculo simile fecit*. Confirmor in hac explicatione per observationem Gjeuharij in حرج, ubi, post exhibitas varias vocis حرج significaciones ultimamque المركب النساء addit:

ورجما وضع فوق نعش النساء وقال عنتره يصف ظلهما قلصه ؟
quod tunc ex nostro versu probat.

De *pilentis* porro seu sellis, camelorum dorso impositis, quibus velo obductis insident feminae Orientales iter facientes, ut re notissimâ, haud opus est ut quid addam. Nonnulla etiam collegit Rosenmüllerus ad Zoheir l. c. — De vocabulo حرج ab eo adducto est tamen dissensus. Golius ex Mar. dicit esse idem quod هودج seu pro eo *pilentum camelinum*; ex Gi. vero affirmat esse *vehiculum muliebre huic simile*. Postremae huic sententiae accedit prioremque negat Meidâni apud Reiske ad Abulfedae Annal. T. III p. 92: الحرج مركب ليس بجرجل ولا هودج تركب ذساء العرب *Hadag est vehiculum, quo feminae Arabum vehuntur et a rahel et a hudag diversum.* —

Ab ipsâ autem imagine haud multum abludit quod struthio *emittere* dicatur *ut tectum*, in versu Hârethi MS. supra ad v. 24 citato.

V. 27. Alia struthionis attributa nunc descripturus poëta, novam, sed non nihil obscuram, comparisonem instituit, in quâ tria momenta recte observat Zouzenius: primum, ob struthionis nigredinem induci *servum*, cum Arabum servi Nigritae sint; alterum, ob struthionis alâs, servo illi vestem longam pelliceam tribui; tertium, quia uterque مصلم et اصلم dici poterat. — Postremum hoc struthionis epitheton, مصلم, etiam adfuit, v. 24. Tam hoc autem quam primum in hoc versu, صعل, *exigui capitis*, jungitur etiam a Zoheir Ibn - Abi Solma apud Gjeuh. in الوا ed. Scheidii p. 6.

كان الرجل منها فوق صعل من الظلمان جوجوه هواء

اصك مصلم الاذنين اجنا له بالسبي قنوم واء

Haud secus ac si sella ejus imposita esset exiguo capite praedito cuidam

*E maribus struthiocamelorum, cujus pectus pavidum;
Collisori genuum, mutilo auribus, gibboso:
Apud quem eodem loco sunt Arbor Tenuuma et Aai.*

De illius autem parvo capite et sexcentis struthionum capitibus, in unâ coenâ ab Heliogabalo ad comedenda eorum cerebella exhibitis, conf. Bochart, Hieroz. P. II Lib. II cap. 17 p. 260.

Dubium porro videri possit sitne hic in voce *بيض* notio *albedinis* an *ovorum* praefenda, cum utraque habeat quod ei obstat. — Priori quidem, tum quod verbum *عاش* notione *visitandi* similibusque non cum praepos. *ب*, ut hic, sed cum accus. soleat construi, unde *بيضه* hic accusativus foret; tum quod struthio ab albedine utique parum laudis habeat, ob colorem suum potius luridum et tanquam conspurcatum; nisi id praedicatum hic ironice (ut mihi quidem videtur) sumamus; tum tandem, quod etiam Zouzenius, licet diversas comparationes hic recensens, tamen de eâ albedinis sileat, quin potius ejus nigredinem in comparationem cum servo Aethiopo adducat. — Altera notio praecipit Jonesio, post quem Hartmannus etiam vertit: *visitat ova*; pro quo et unus codex Leid. *بيضة ovum unum* exhibet. Uti autem hoc minus probandum, ita illud etiam quâdam difficultate laborat, quia pronomen masc. in *بيضه ova sua* vix convenire videtur struthioni *uari*; quod perspicuus Jonesius hoc modo supplet: *to visit the eggs, which his female left in Dhulasheira*. Praeterea ex utraqûe hac translatione nullum idcirco nexum perspicio inter descriptionem illam struthionis in priore et comparationem ejusmodi quae datur in posteriore hemistichio.

Quid autem, si prius eo modo verti possit ut causam similitudinis cum tali servo, qualis in posteriore memoratur, contineat?

Id quod, ni fallor, ipsa vocabula ferunt. Cum enim verbum *تَجَرَّ*, quo Zouzenius nostrum *عاد* exponit, non tantum sit *visitare*, aut *saepius ac quasi renovando quid facere*, verum etiam i. q. *تَفَقَّنَ Frustra quid quaerere ac desiderare, destitutum esse*, quo sensu *فَقَّنَ* occurrit locis in Lex. meo citatis aliisque multis; postremam hanc notionem equidem nostro *عاد* tribuerim, hoc sensu: *quando frustra quaerit ova a femellâ suâ derelicta, tunc propter alas suas nigras, et prae dolore, (ut solent aves moerentes) demissas et sidentes, similis est servo aethiopi longâ veste pellicâ induto. — Sidentes enim alas struthionis etiam describunt poetæ; sic in Diwân Tahmân Kelabitæ MS. Carm. III: 6:*

كَانَ مِرْوَانَةُ وَكِنَاءَةٌ سِتِّطَانٍ مِنْ كُنْفِي ظَلِيمٍ ذَا فِرَّةٍ

Ac si velum tentorii, ejusque replicata lacinia

Esset sidentes alae struthiocameli fugientis;

uti vertit Schroed. Orig. p. 93, qui et duo alia loca in hanc rem adducit. — Et quod ad alterum, non tantum struthiones femellae pullos, sed et ova sua, deserunt, conf. Schol. ad Nawâbig no. 116, ubi *النعامة تهجر بيضها ويبيض أخرى تَحَضَنُ Struthio deserit ova sua, et ova aliena incubat*; et Demir ac Marmolius, apud Bochartum, l. c. p. 260 et fusius p. 251 et seq. Hujus rei causam, ut uno defungar loco, dat Merzouki apud Reiske ad Tar. p. 97, sc. „, ob stuporem et vaecordiam ejus. „ Ova enim sua ignara alicubi relinquit, cumque invenire iterum „ nequit, oberrat, et alienis haud raro incubat, suos faetus es. „ se arbitrata.” etc. Unde Prov. *أحمق من نعامة struthione stolidior.* conf. et H. A. Schultens ad Meidân. p. 226, aliaque plu-

plura similia Proverbia, tam apud Eochartum, l. c. p. 252 quam apud Meidânium MS., ut: *أزل من بېضة البلد* no. 1697; *أضبع* *من بېضة البلد* no. 2648; *أفسر من بېضة البلد* no. 3271; et versus Ibn Hormae ibid. no. 1312:

كتاركة بېضها بالعاء وملبسة بېض اخري جناحا

Instar illius quae sua relinquit ova in tractu aperto, — aliana vero suis tegit alis.

Si quis autem ob difficultatem pronominis masc. in *بېض* potius cum uno Cod. Leid. *بېضة ovum unum* legendum praetulerit, dolor ille struthionis maris illustrari possit ex alterâ observatione Merzoukii l. c. p. 98: „Struthiocamelus, cum non nisi unum semper „ edat, eo majore tenerrimi amoris sollicitudine id obit, timida „ ne sibi pereat.”

V. 28. Citatur hic v. a Gjeuh. in *وسع* et *دحرض* uti et pars ejus a Meidânjo, loco mox citando, ubi fere eadem leguntur quae apud Gi.

A digressionem suâ nunc redit poeta ad camelum suam, quod, si non ex sensu quidem manifestum esset, satis appareret quia non amplius vocabula masculina, ut de struthione, sed feminina, uti antea de camelo, adhibet.

Possit quidem sensus hujus versus esse, tantam celebrari cameli agilitatem, ut quis eam potus hauriendi causâ tuto in terram hostilem adigere posset, cum illa post haustam aquam agilitate suâ celerrime imminens periculum aufugeret; at videtur tamen is nimis subtilis. Putem quid aliud subesse. Quamquam enim nihil de aquis *Dohrodhâni* noverimus praeter ea quae mox dabo, ex observatione tamen Zouzenii, per *Deilem* hic innui hostes poetae, adeoque per *aquaria Deilem* indicari aquaria hostium illorum,

rum, crediderim ex oppositione *aquas Dohrodhâni* fuisse aquas vel tribus poëtae vel ipsius tribuum amicarum et sociarum. Verterem igitur: (Camelus illa mea) *bibit quidem ex aquis Dohrodhâni*; — *sed, mox declinans, fugit ab aquis Deilemitarum hostilibus*. Vocabula enim حوض et Coll. حياض etiam saepe adhibentur in malum sensum; sic حياض الردي *piscinae* sive *lacus exitii*, apud poëtam cit. a Bocharto, Hieroz. P. II p. 152; حياض الموت *cisteruae mortis*, in Taraphae Moëll. v. 73, et Amralkeisi Moëll. v. 58, uti et in Schult. notis ad Excerpta Hamâsae p. 432.

Hinc mens poëtae in hoc versu possit esse, ut laudet camelum suam gemino nomine: cum, quod ea tam perspicax tamque fidelis illi sit ut aquas hostium, saepe a domino ejus oppugnatorum adeoque sibi cognitae, non tantum ab aquis amicae tribus distinguere noverit, sed et has amet, illas vero aversetur; tum, quod tam magnos gerat spiritus, ut, quanquam sitibunda, tamen ad illas non subsistat ad bibendum, sed vero deflectat et eas sua sponte aufugiat. — Quod igitur hic loci sic in laudem cameli suae dicit poëta, ejus fere contrarium alibi ovi imputari solet; ut quippe cum impetu quidem ad potum ruat, sed reverti nesciat, nisi inde abacta; unde Proverbium, in Adagiis Golii p. 105; النعجة من النعجة علي الحوض *stolidior ovis quae apud aquarium consistit*; collato et H. A. Schult ad Meidânium p. 226.

Ubi sita fuerint *aquaria Deilem* equidem ignoro. Memoratur quidem *Deilem*, provincia septentrionalis Persiae admodum montana, cujus cavernae, ut asyla daemonis albi habitae, in mythologia veterum Persarum celebratae sunt, atque unde Proverbium حياض الديلم *occipit in Les voyages de Sind-bâd*

cujus fem. نروراء hic occurrit, etiam in Collect. نرور notat *declinantes* apud Poëtam in Schult. not. ad Exc. Ham. p. 484.

شككنا بالرماح وهن نرور etc.

Transfiximus lanceis, equis declinantibus etc.

V. 29. Ipsa quidem vocabula ferunt, ut hic et sequens versus habeantur pro novâ descriptione velocitatis cameli; cum tamen ea jam supra memorata sit, potius putem illos cohaerere cum praecedentis hemistichio postremo, atque indicare quantâ cum velocitate camelus haec poëtae ab aquariis hostilibus fugiat; hoc modo: *Idque ac si amoveat latus suum dextrum* etc.

Utî verba خَائِي et خَائِي in nonnullis notionibus promiscue usurpantur, monente etiam Golio, ita nostrum خَائِي دَجَانِب quodammodo convenit cum خَائِي دَجَانِب لَاتِي سُوْم, nisi quod posterius translate adhibeatur, in Corano 17: 85 et 41: 53, pro *ingratus fuit*. — Quamquam vocabulum دَف apud Golium tantum generatim *latus* sit, adhibetur tamen speciatim pro *latere* cameli, uti a Caâb ben-Zoheir v. 18 et ab Abou-Robeis apud Reiske ad Tar. p. 70. Illud *latus* cum hic دَخَشِي *dextrum* dicatur, attentionem meretur observatio Zouzenii, *dextrum* hic nominari, quia ab eo neque descenditur a camelo neque ascenditur; eodem igitur more qui apud Europaeos circa equos locum habet.

Hanc autem cameli actionem, in comparationem adductam, dicit poëta fieri ab eâ *ad sonum illum, quem vesperi* (in deserto) *rudens edit magno capite deformis* (felis, sive aclurus). — Hoc vero animalis nomen non addidit poëta versui huic 29, sed ad initium versus 30 reject; contentus quod eum tantum et a clamore ejus vespertino et ut capite magno deformem descriperit. Amar enim noster, omissis nominibus Substantivis solummodo Epithetis

non

nonnullis designare animalia aliaque quae intendit; sic v. 20, 44 et 66 equum; v. 22 camelum; v. 24 struthionem; v. 25 custodem sive ducem camelorum; v. 33 et 41 iterum camelum (uti et in loco Abulolae ibidem in notis citato); v. 37 denarium (coll. ibi Zouz.); v. 38 cantharum; 48 lanceam; et v. 55 ensen. — Quum tamen etiam aliae deserti ferae his epithetis possent significari, addit poeta v. sq. nomen ferae ipsum *هر*, idque eodem casu Genitivo quo ejus Epitheton; unde nullum mihi dubium est quin lectio Jonesii *هر جنب* in Nominativo, sit rejicienda, uti et haud convenit supplementum *aut*, quod interserit Hartmann, ac si geminum hic describeretur metus objectum, sc. *clamator nocturnus, aut felis fera*.

Sensus igitur versus est: camelum eam tam cito abire ab aquis hostilibus, ac si lateri suo dextro adhaerentem haberet aelurum, qui, simul ac ea se vertat ad illum, eam scalpat et mordeat, quem igitur ut amoveat, currit ea tam velocissime, ut videatur ipsum latus suum, in quo ille haeret, abjicere et aelurum velle efugere.

V. 30. Torquet nonnihil vocabulum *جنب* hic loci, quod eam Zouzenius dicat hic idem esse quod *مجنوب*, adeoque, uti et Golius dat *a latere ductum* jumentum, oppos. *مرکوب*, cui quis *insidet*; videretur quidem hoc nomen proprio illo sensu sumendum et ad camelum vel equum sive *qui a latere ducitur*, sive *ductilem et obsequentem*, hic referendum esse, uti Collect. *جنایب* occurrit in Vitâ Tim. p. 266: 4 et in Elmac. Hist. Sarac. p. 47. Verat tamen hanc explicationem discrimen generis. Unde recte quidem Hartmann post Jonesium id ut epitheton felis, et malo sensu, accipit, sed vero ei notionem dat, quam in Verbo non novi: *Oder einer scheusslichen, wilden, auf sich gerichteten Katze*. — Sumse-

rim igitur hoc nomen figurate, uti aliis in locis *equus a latere ductus* transfertur ad *comitem itineris*, lateri quasi *alterius adhaerentem*. Sic in Excerptis Hamâsac p. 340, ubi affectus amoris poëtae cum catervâ Jemanensi adscendisse fertur جنب, ut *itineris comes*; et in Nawâbig no. 38 idem fere de paupertate dicitur. Confirmant etiam hoc ejusmodi locutiones, quas in Lex. meo ad جنب et جاذب exhibui. — Hinc sensus esset: *Aelurus*, (inquam) *lateri ejus adhaerens*; qui, quotiescunque se ei (ad eum vulnerandum) *obvertat* — *irata* (camelus), *adoriatur eam unguibus simul et dentibus*.

V. 31. Hunc quidem et duo praecedentes versus videtur respexisse Reiskius, in Prol. ad Tar. p. xxxiv med., cum hunc horum versuum conspectum exhiber: „Tantae agilitatis illam (ca-
 „ melum) esse, ut, cum succussis inter currendum visceribus gar-
 „ rulum quendam crepitum audiat effici, latitare credat in latere
 „ suo detestabilem aliquem et foedum magno capite atque corpore
 „ aelurum, qui lugubre canticum, et feralem quasi maeniam iden-
 „ tidem accinat. Saepius ergo admoto illuc ore invisum animal
 „ velle abigere, vix autem inclinata maxilla, tam cito resilire,
 „ ac si uncinata felis illius manu harpagata fuerit.” Quomodo
 vero illa ex his versiculis exsculpere potuerit, difficulter per-
 spicitur.

Quid hic loci sit مرداع, non satis apparet e Golio, cui aequae ac Firuzbadio generatim est nomen appellativum, *Lutum et aqua, limus*. Zouzenius tantum *nomen loci* esse dicit. Ita et Tebr. *الدراع* *وجيروى علي جنب الدراع والدراع مكان* ubi tamen pro *الدراع* forte legendum *البراع arundo*, praesertim quia Ibn-Nah., licet in posteriore loco itidem vitiose, dat: *الدراع اسم مكان وروى* *الدراع* *علي جنب البراع والدراع الثعبان* sed melius explicat Gjeuhari: *الدراع*

الرداع بالكسر اسم ماء citatque hunc Antarae locum. Cum igitur id hic speciatim *nomen* alicujus *aquae* sit, vix differt utrum cum 2 codd. Leidd. et Jonesio vocabulum praecedens legamus ماء an vero cum Ibn-Nahhás, Zouzenio et Gjeuhario جنب *litus*, quod tunc hic *ripam* notat.

Nova autem et nonnihil obscura hic datur comparatio. Geminam de eâ sententiam refert Zouzenius: alteram, cum sono *arundinis cum frangitur* conferri *cameli procumbentis gemitum ex defatigatione ortum*; alteram, sonum *crepantis luvii aridi* comparari cum sono *arundinis cum frangitur*. Ex geminâ illâ sententiâ, priorem quidem praetulerim, cum Jonesio et Harmanno, quia melius cum significatione postremarum vocum convenit, sed partim tantum eam praetulerim et nonnihil mutatam, hoc sensu: (Si ea) *procumbit* (quiescendi causa) *super ripam Riddü*, (est) *ac si — procumbat super arundinem, frangendo edentem fistulariae sonum*. — Suppleo igitur *quiescendi causâ*; non vero cum illis, *prae defatigatione*, nec *quod mole sua adeo premeret*; nam omnia in his versibus ad laudem cameli tendunt. Ex meâ quidem interpretatione poeta vult agilitatem ejus cameli praedicare, ut tam leniter decumbat ac si esset super arundinem ariditate sonum edentem. — Possit tamen et alia mens poetae fuisse, nempe camelum illam commoda quaeque flocci pendere et nosse dura quaevis pati, cum aequae jucunde decumbat super stipulas aridas ac super molles Riddâi ripas. — Tunc verti possit: *Procumbit* (ea quiescendi ergo) *super ripam aquae Riddü*, *haud secus ac — procumbit super arundinem ariditate edentem fistulariae sonum*.

V. 32 et 33. Horum posterior datur etiam a Gjeuh. in نريف. — In priore versu, itidem non admodum perspicuo, mihi videntur vocabula معقرا *concrescens* et حشش الوقود جه (non الوقود ut dar

Jonesius), *accenso sub eâ igne*, secum in constructione jungenda, et verbum, quod sensum complet, ex initio versus posterioris etiam ad hunc esse referendum. — Ex sententiâ Zouzenii comparatio in hoc v. 32 iterum gemina datur: altera, *cranii*, altera, *sudoris*; *cranii* quidem cameli, ob *duritiem*, cum *cucumâ*; *sudoris* autem cameli, ob *nigredinem*, cum *Rob*, sive *succo inspissato* et *pice liquidâ*; sed ob *ebullitionem* sudoris, cum illâ *pice liquidâ*, *conrescente* et *admoto igne*, *ad latera cucumae ebulliente*. Uti vero posteriorem probabilem censeo, ita priorem nimis subtilem et poëtae nostro non tribuendam.

Quod autem in illâ datur vocabulum كحبل *pix liquida*, vel *naphtha*, id non cum Jonesio *Cahil* sed *Cohail* pronunciandum est; nam Gjeuhari manifeste dicit: الكحبل مبنّي علي التصغير الذي يطلي به الأجل للحرب وهو النفط قال والنظران أما يطلي به الدجر والقردان

Ut tamen hanc imaginem nonnihil illustremus, ad duo attendendum est: tum quare *illius cranii partis* hic meminerit auctor, tum quid eum ad hanc *comparationem* potuerit ducere. Prius quod attinget, tam locus Abulolae mox citandus, quam in primis versus 15 carminis Caäb ben-Zoheir ostendunt poëtas id de industriâ facere. Sic Caäb:

من كل فضاخة الذفري اذا عرقت

Quod Lette vertit: *Ex omni vorante circa cranii post aures latera*; in notis vero p. 122 recte addens *cum sudat*: quodque Reiskius, in Lettii praef. ad Cant. Deb., non minus obscure reddit: *De illarum genere, quibus, ubi in sudorem incalescunt, exundant processus mamillares rivum liquoris*. ذفري enim *Cranii pars*
pro-

protuberans pone aures, sive, ut Reiske loco Abulolae dat, *lobulus auris*, est illa pars capitis cameli, in qua, monente Golio, sudor in camelis primum apparet. Idem affirmat Schol. ad Caüb l. c., quando illud exponit: وهي النفرة التي خلف اذن الناقة Consentit et Gjeuhari a Lettio l. c. adductus. Dissentiunt tamen nonnihil Ibn-H., Tebr. et Ibn-Nah. ad nostrum locum: الذفريان الجبدان الناقبان: (المنانجان Ibn-H.) اذن ومنتهي الشعر الذفر عقدة ثابئة MS. l. c. في اصل البعبر والناقة تعرق من شدة السهر

Alterum, quod hic observandum venit, ipsam comparationem spectat. Anam quidem ad eam nihil videtur sumsisse poeta, tum ex eo quod illa pice liquidâ inunguntur cameli, tum, ut monet Zouzenius, quod sudor ejus niger est. Hinc Abulola in *Sektessend MS.*, etiam cit. a Reiskio ad Tar. p. 75, loquitur de *camelo illitâ pice tenebrarum*; et in altero ejus carmine, ibidem quoque p. 49 laudato, eâdem comparatione, quâ noster, utitur, licet ex ambiguo eam ad navem applicet:

تظلي بجمار ولم تجرب كان طلبت
بسايل من ذفاري العيس منباع

Inuncta pice, non tamen ob scabiem; ceu (sudore), e lobulis aurium candidarum (camelorum) fluente, exuberante.

In quo loco (ut hoc in transitu moneam) in voce منباع pro منع litera Eliph eodem modo ad complementum vocalis Phata ob mensuram versus inseritur, uti mox in v. sq. ad ينباع pro ينع fieri observat Zouzenius et fusius Ibn-Nah. et Tebr. Sic et in aliis locis inseritur litera Waw ad complementum vocalis Dhamma, cujus exemplum dat Zouzenius.

Postrema tandem comparatio quam noster v. 33 adhibet, est cum *admissario*. Ea non tantum praestantiam indolis ejus indicat, uti ejus fere synonymum licet paullo minoris ponderis *فحل* apud Caâb ben-Zoheir v. 17, quemadmodum etiam Gjeuhari exponit *الفنيق الفحل المكرم*; sed in primis hic loci instituitur comparatio cum *admissario*, quando furibundus se huc illuc jactat et coxas pulsitat, eo modo quo nostrum *فنيق* describit poëta apud Reiske not. ad Tar. p. 66:

كانما يقم الرجال فنيق ملبد

Quasi viros conculcet et in dextram sinistramque mordeat admissarius coxas pulsitans.

Praesertim quidem in comparationem hic adducitur *admissarius* tunc temporis quando, uti hic loci, est *مكدم*, hoc est, *quando alii admissarii eum mordent*, ut bene exponit Scholiastes.

Hi igitur duo versus huc fere redeunt: *Et sicut succus inspissatus aut pix liquida cum concrevit — accenso sub eâ igne, (ebullit) ad latera cucumae, — (ita sudor ejus) ebullit post aures e cranio, cum ea irata — suisque freta viribus — utramque in partem animose se jactat ut admissarius, quem alii conantur mordere.* Quibus versibus recte observat Zouz. poëtam egregie suam cameli descriptionem claudere, cum epitheta gravia, insignia et multum complectentia cumulet, quae omnia ad camelum valde laudandum faciant.

V. 34. Citatur hic v. a Schehâb-eddin Ahmed Chaffâgiensi in Comm. MS. ad Haritii *درة العواص* p. m. 29, uti et a Gjeuh. in *غرف* et *قنع*.

Absolute cameli suae encomio, pergît nunc poëta ad suas ipsius laudes praedicandas; in primis ad specimina virtutum suarum, non tantum spiritus heroïci, verum et simul animi generosi atque indo-

lis mansuetae et lenis proferenda; in quibus usque ad versum 56 more sui aevi luxuriose exspatiatur.

Hoc versu igitur eo consilio se per subitam apostrophem ad Ablam suam vertit, cui non solum suas virtutes enarrat, sed ad quam deinceps ut earum testem provocat, quamque exspectat eum, signo per demissum in faciem peplum dato, non repudiaturam esse, cum non minus veri nominis heros quam genere nobilis sit et equestrem dignitatem tueri noverit.

Primo quidem adpectu videtur haec apostrophe niuis abrupta esse et absque ullo cum praecedentibus contextu. Etsi autem id saepius in fervido poetarum Arabum stilo locum habet, et multo adhuc saepius ab interpretibus locum habere dicitur, id tamen hic, si penitius carmen inspiciamus, non obtinet; cohaeret enim hic locus cum v. 22, nam omnes laudes cameli suae ab illo versu usque ad hunc nostrum ideo tantum celebravit quia illa camelus, ut optabat, eum ad Ablam suam perductura erat.

Utrumque hujus versus hemistichium ita compositum est, ut posterius prioris sensum debeat constituere. De eo quidem Zouzenius duas memorat sententias: alteram, nullo modo Ablam decere ut fortissimum nobilemque ejusmodi herocem repudiet; alteram, eum, qui ipsis equitibus cedere nunquam fuerat coactus, etiam Ablae ejusque similibus non imparem fore si ea illum repudiet. Posterius autem minas sapit, quas hic vix exspectamus, cum potius recensione rerum a se gestarum virtutumque suarum se Ablae commendare studeat. Pendet autem gemina haec sententia in primis a dicto اخذ الفارس utrum illud sumamus pro *vitae instituto et moribus equitis*, h. e. *equestri dignitate*, an pro *captivos facere equites*; ex quarum priorie sententia esset: *tunc equidem noverim quid deceat equitem loricam indutum*; ex posteriore vero vertunt Jones et Hartmann: *scias tamen me plurimos equites, loricam indutos, captivos fecisse*. Quamquam autem illud lo-

ricâ indutus vel *induti* equites, huic explicationi magis convenire videtur, similisque fere gloriatio de victis equitibus galicâ loricâque munitis est in versibus Monaccheli apud Reiske ad Tar. p. 101, non multum tamen differt, hic quidem loci, utrum se equitem praestiturus sit an jam praesiterit. — Utitur enim hoc argumento eo consilio ut persuadeat Ablae non decere illam, ut tanti nominis et dignitatis virum tantumque heroëm repudiet.

Hoc enim indicatur per *أخرف القناع demittere calanticam suam coram eo* i. e. faciëm suam non praebere illi conspiciendam, quod sponsa faciebat sponso, collato Ibn-Doreid ad v. 37 citato, sed peplo vultum ei abscondere; more puellarum Orientalium foras prodeuntium, et coram peregrinis se peplo obtegentium, uti satis notum, conf. ex gr. Abulphar. Hist. Dyn. p. 244, de viro eâ induto calanticâ se mulierem simulante. — Uti autem *peplum mulieris retegere* figurate dicitur pro pudicitiam ejus violare, in Vitâ Tim. 248: 4, ita *peplum suum demittere*, pudoris et pudicitiae signum habetur, hincque etiam transfertur ad urbem quae moenia sua ab expugnatione hostili intacta servat, ibid. Tom. II. 536: 13. Ipsa enim locutio a Gjeuhario in verbo *أخرف* itidem explicatur *أخرفت البسمة قناعها أي أرسلته علي* ex quâ constructione in hac glossâ insuper apparet, in versu nostro pro *دوني القناع* perperam in altero Cod. meo Gjeuh. *دُونُ القِنَاعِ* legi, ut et Jonesium hoc et duo alia vocabula minus recte *تَعْرَفِي*, *القِنَاعِ*, et *طَبَّ* pronunciassent; pejus etiam primum eorum in uno Cod. Leid. *تَعْرَفِي* scriptum esse.

Praeter illud autem repudium generatim sumtum, putem poetam per

per demissam in vultum calanticam speciatim repudium ejus ut sponsi indicare, cum moris sit ut sponsa absque peplo ad sponsum ducatur: sic Seif-eddin Ali Ibn-Kezil Moschidd in versu citato a Makrizi apud Sacy, *Chrest. Ar.* Tom. I: 106 v. 3:

مرياض كالعرايس اذا كجلي، يزين وجهها قاج وقرط
vertente cl. Sacy, Tom. II p. 116:

Telle une jeune mariée paroît aux yeux de son époux, lorsqu'elle lève son voile et lui montre son visage orné d'une riche coiffure et de pendans d'oreilles.

V. 35. Amasiam suam hic non tantum testem facit virtutum suarum, verum et rogat ut illa eas, quae ipsi notae essent, celebret. Provocare ad ejusmodi testimonium, indicium erat ipsi de illis tam firmiter persuasum esse, ut tuto eas ipsius amasiae suae arbitrio auderet submittere. Petere ut illa eas celebret, tanquam sibi cognitae, non tantum summam eam convictionem involvebat, sed et honestum laudis a laudatâ puellâ tribuendae studium. — Posteriori igitur ardentem petere solebant. Sic Tarapha ab amasiâ suâ ut post ejus mortem id faceret v. 91:

فَإِنْ مِتُّ فَأَتَعِبْنِي بِمَا أَنَا أَهْلُهُ،

Mortuo itaque mihi lessum canta condignum.

Quod hoc sensu etiam exponit Zouzenius MS. إِذَا هَلَكْتُ

فَأَتَشَبِعِي خُبْرَ هَلَاكِي بِثَنَائِي الَّذِي أَسْتَحِقُّهُ وَأَسْتَوْجِبُهُ

prudenter enim addidit Tarapha: *prouti dignus sum!*

V. 36. Cum locutio *sapor injuriae meae amarus est ut sapor colocynthis*, non bene Latine sonet, integer versus paullo liberius verti possit: *Si vero injuriâ afficior, tunc quidem injuria, quam refero, horrenda est — ejusque sensus non minus amarus*

quam sapor colocynthidis. Notio saporis (ut addit H. A. Schultensius ad locum similem in Fabulis Bidpai p. 73), usitatissimâ in pluribus linguis metaphorâ, transfertur ad sensum, sive id quod ab altero experiaris; vel Active, quod alterum sentire facias, eive gustandum praebeas. — In vocabulo جاسل Iudit auctor ex ambiguo, notione strenui hic translata ad strenue, i. e. *violenter, illatam injuriam*, quam jure talionis referre solet pro [injuriâ sibi illatâ; unde Zouz. illud recte per كريه *horrendum* explicat.

Hunc morem suum opponit poëta suavitati et lenitati indolis suae quando non laeditur, quamque v. praeced. descripserat. Utrumque enim, adeoque par pari referre, Arabum heroës sibi gloriae ducunt. Ita in Exc. Ham. p. 320: Cum nil restaret nisi hostilitas, كما دافوا rependimus ipsis prout illi nobis appenderant. Est enim, ut ibid. p. 324 additur, في الشر ذجاجة *hinc salus in bello, cum haud amplius prodest benignum esse*. Magis autem, tum ob hanc heroum indolem, tum ob similem comparationem, huc facit laus Taäbbetae-Scherran, ibid. p. 428:

له طعمان أري وشري وكل الطعمين قد ذاق كل

Ei geminus erat sapor, ut mel et absinthium; quem saporem utrumque gustarunt omnes;

hoc est, absque tropo, *Erat suavis ut mel, et acerbus ut absinthium; quod utrumque quilibet gustavit; scilicet prius amici, posterius hostes.*

Comparatio autem rei amarae aut molestae cum absinthio, colocynthide similibusque succis, (quos illustravit Celsius in Hierobotanico, Tom. I p. 403 et seqq.) in omnibus fere linguis obvia atque in primis Arabibus adamata est, ex. gr., praeter locum ex Excerptis Hamâsae modo laudatum, etiam in Nawâbig no. 71:

المرض

المرض والحاجة خطبان، امر من فقبح الخطبان ⑩
Morbis et egestas duo negotia amariora quam succus colocynthidis.

Collato et Meidānii Prov. ibid. p. 149 citato: امر من الخطبان
 المقتر et, cum oppositione, Motenabbi MS. carm. 6: 4:

وإذا سحابة صد حب اجرتن، تركن حلاوة كل حب علقما ⑩
*Et quando nubes abalienati amoris fulgurat, — Reddit omnium
 dulcedinem amoris instar colocynthidis amaram.*

Ita et in metaphorâ nostrae simili, in Monum. Vet. Ar. p. 21:
 امر علي أفواد من ذاق طعمها، مطاعمنا يمججن ساجا وعلقما ⑩
*Amarulenti super ora eorum qui degustant nos — Sapores
 nostri; exspuuntque ea meras colocynthides.*

Nec tantum eadem metaphora sed et eadem retributio, quae
 in nostro loco, conspicitur in versu Mansoris Chaliphæ, apud
 Elmacin. p. 101:

سقتك كاسا كنت تستقي بها، امر الحلف من العلقم ⑩
*Bibendum dedi calicem, quem tu bibendum dedisti, — Ama-
 riorum in gutture absinthio;*

ut vertit Erpenius.

Praesertim autem eâdem imagine utramque tam boni quam mali
 retributionem se dare solere testatur Ibn-Doreid v. 136—138,
 qui versus egregii, quamquam nimis longi quam ut hic exhibean-
 tur, cum nostro tamen et praecedente versu conferri merentur.

V. 37. Voces مرام et مراماة, quas Schol. explicat de vino in
 seriâ conservato, adeoque verusto, illustravit Scheidius ad Cant.
 Hisk. p. 18, citato etiam Ibn-Nahhâsi ad locum nostrum
 scholio.

Quanta fuerit Arabum nobilium ac divitum ante Mohammedem
 gloriatio de liberiore vini potu, abunde cognitum reddidit Reiske

in not. ad Tar. p. 98 sq., unde plura non addo. Vix tamen me contineo quin pulchram eam vini descriptionem, emendatâ tamen ex cod. Zouzenii hic illic Jonesii lectione et pronuntiatione, hic exhibeam, quam dedit Amrou in Moâllekah MS. v. 1 — 4, quâque illud pingit tanquam quod curas pellat; animi quasi tempestates placeat; ipsum avarum divitiarum suarum oblivisci faciat; et vel modestissimum juvenem tantum non dementem reddat:

أَلَا هَيْبِي بِصُحْنِكَ فَاصْبِحْنَا، وَلَا تَبْقِي خُمُورَ الْأَنْدَرِيْنَا ۞
 مَشْعُوعَةً كَانَ الْحُصَّ فِيهَا، إِذَا مَا الْمَاءُ خَالَطَهَا سَخِبْنَا ۞
 تَجْمُورُ بَدْيِ اللَّبَادَةِ عَنِ هَوَاهُ، إِذَا مَا ذَاتُهَا حَتَّى يَلِينَا ۞
 قُرِّي الْلَحْرُ الشَّحْبِجُ إِذَا أَمْرَتْ، عَلَيْهِ لَمَالُهُ فِيهَا مَهِينَا ۞

Quibus quatuor versibus cum Jonesius in translatione suâ quin-
 rum addiderit, qui tamen neque in ejus textu neque in Cod. nostro
 aut Leidensibus obvius sit, elegantem ejus omnium illorum quin-
 que translationem ipsis ejus verbis hic addimus:

Holla! — Awake, sweet damsel, and bring our morning
 draught in thy capacious goblet; nor suffer the rich wines
 of Enderlein to be longer hoarded:

Bring the well-tempered wine, that seems to be tinctured with
 saffron; and, when it is diluted with water, overflows
 the cup.

This is the liquor, which diverts the anxious lover from his
 passion; and, as soon as he tastes it, he is perfectly
 composed:

Hence thou seest the penurious churl, when the circling bowl
 passes him, grow regardless of his pelf:

When

*When its potent flames have seized the discreatest of our youths,
thou wouldst imagine him to be in a phrensy.*

Quia vero, ob illum vini apud priscos Arabas abusum, deinceps ip-um vinum a Mohammede interdictum est, nec tamen ejus assue-ctae lubenter ab eo abstinere, lepide hoc interdictum in rem suam convertit Abulola, in *Sekt-essend MS. carm. 14: 46*:

وَلَوْ اِذَا جُرْنَا اِلَى شُرْدَهَا النَّهْيُ، عَنِهَا بِكُلِّ اَمْسَابِ عَانَ

Et si quidem transimus ad bibendam rem illam vitatam, — Per omne vinum curamus ut liberemus captivum.

Comparat sic vini vetusti liberationem ex longâ ejus captivitate in seriâ, cum redemptione captivi, quae in Corano ut bonum opus commendatur. Hinc paullo post laetabundus exclamat:

اَجْبَا الدَّرُّ اَذْهَابًا فَضُنْتُ مِنْ دَحْرِ، مَخَلِّي الطَّرِيفَ لِلدَّجْرِيَانِ

Hem largum haustum! utique redundavit ille pleno fluxu per longam viam e mari vacuefacto!

Si autem Arabes tantopere largae vini potationi indulgebant, non minus in vino vetustissimo suam quaerebant gloriam. Jam ante Mohammedem id obtinuisse indicabit nobis mox Labidj locus. Postea suum morem, vino octoginta annorum per multas noctes fruendi, ut familiare cum sponsâ commercium describit Ibn-Doreid v. 222:

يَا رَبِّ لَيْلٍ جَمَعْتَ قَطْرِيَه لِي بِنْتِ ثَمَادِيْنِ عَرُوسَا قَجْنَلَا
*Hei! quot nocies latus suum utrumque lateri meo junxit fi-
lia octogennaria, sponsae instar quae relectâ se praebet
facie!*

Inde etiam res suavissimas, ut salivam ex ore puellae haustam, non tantum comparant cum vino sed et cum vino vetustissimo; collatis versibus supra ad v. 13 citatis.

Porro pretium magnum, quo vinum suum vetustum emerat, indicat noster per duo postrema hujus versus vocabula المشوف المعلم *fulgens, signatus*. Quamquam enim nonnulli, monente Zouzenio et cum eo Ibn-H. Tebr. et Ibn-Nahhâs, *scyphum* intelligunt, vix tamen dubium est substantivum omissum, hic esse *denarium*; cujus quippe pretio vinum illud vetustum emerat poëta. Gjeuhari enim nostrum versum etiam hoc sensu citat: شوف شنن الشيء جلوده ودينار مشوف ابي مجملو قال عنتره ولتقدر شرجت etc. Sic verbum ipsum شافى notat *Polivit. nitentem, fulgentem, reddidit*; ex. gr. apud Amr'alkeis, loco supra ad v. 13 citato. Per hunc autem *denarium* aeque *aureum* ac *argenteum* in nostro versu posse indicari recte monuit cl. S. de Sacy, *Chrestom. Arab.* Tomo III p. 208 et 513; in alio autem loco, Hariri Cons. VII, *argenteum* potius designari ob comparationem cum البدرى *lunâ plenâ*. Notat tamen etiam *numum aureum*, ut in versibus Consessus Hamadani, quem ed. cl. de Sacy l. c. p. 218:

يا حسنا فاتعة صفراء، مشوفة منقوشة قوراء

O egregium flavi coloris numum, quem fulgor et caelatura et magnitudo reddunt tam pulchrum!

Non tantum vero Arabes aut copioso vini potu aut vino vetusto gloriabantur, verum etiam magno pretio, quo illud emerant. Sic utroque Labîd in Moâllekah MS. v. 59:

اغلي السبأ بكل اذكن عاتق، او جوفه قدحت وقص ختامها

Magni emo vinum in omni subnigricante utre vetustio; — Aut in seriâ oblitâ pice, quae perforanda, cujusque frangendum sigillum.

Ita et de magno hoc vini pretio dixerat Labîd ibid. v. 58, quem versum conf. infra in not. ad v. 52.

V. 38. Uti modo in optimo vini genere magnoque ejus pretio opulentiam suam celebraverat, ita eandem nunc ostentat poëta in variis pretiosisque poculis. — Primum erat *نرجاجة* *scyphus vitreus*, et quidem *flavi coloris diversisque lineis pulchre ornatus*. Sic vocabulum hoc adhibetur a Mesoudio in Schult. Hist. Joctan. p. 174, et in versu Abou'l Gjarrâh, cit. a Schult. de Defect. ling. Hebraeae p. 183:

أجا الحسن ما نهرتكم منذ سنة من الدهر والنرجاجة ثقلس
Abul Hasan nunquam visitavi vos, inde — A longo temporis spatio, quin poculum vomeret.

Alterum erat *انهر*, omisso substantivo, ut in scholio et notâ marginali observatur, pro *أجرقت انهر*, quod mox in versu ex Hamâsa occurrit, adeoque ejusmodi vas magnum e quo vinum in scyphum vacuefactum transfundi possit, et *cantharus major*, sive *vas rostratum album*. Haec saepe vel *argentea* erant vel *stannea*, uti in glossâ explicatur; inde et cum tali argenteo, tam ob albedinem nitentem (coll. schol. ad Diwân Hâdirah MS. Carm. 1: 2, cujus partem etiam dedit Lette ad Caâb p. 165) quam ob formam, comparatur collum Mohammedis, apud Abulfedam, in Vitâ Moh. p. 143 et in Traditionibus, ibidem apud Gagnier in notâ.

Huic etiam vasi majori tribuitur aliud epitheton, itidem, ut mihi videtur, ad ejus pretium indicandum, sc. *مقدم*. Quidnam eo hic significetur est quidem dissensus. Jonesius enim vocem *بالشمال* non pro *manu sinistra*, ut recte exponunt Ibn-H. et Ibn-Nah., id sumens sed pro *aquilone vento*, vertit illud: *operimento ejus contra vim aquilonis* bene munitum; quod vero hic indicari nequit, cum, contra, Arabes, ut vinum refrigeretur, illud aquiloni soleant exponere: unde *شمور* *frigidum vinum* notat,

monente Ibn-Nahhâs ad versum praeced.; quodque peculiariter erat in usum *diei aestu fervidi*, ut apud poëtam in Hamâsa, citatum Reiskio ad Tar. p. 114:

كان اجاريف الشمول عشبة اوزر بالطرف عوج الحناجر
Vini lagenas quasi anseres, prope ripam ad lavandum curvâ colla submergentes.

Atque hoc consilio non modo vinum aquiloni exponunt, sed et vinum miscent aquâ, a vento septentrionali adflatâ, مشمول, coll. Caâb Ben-Zoheir v. 4 et scholiaste. Ita sonus alicujus dicitur suavior من شمول علي كاس شمول جنسهم الشمال معلول quam consortium poculi vini, frigidâ aurâ aquilonis temperati; in Vitâ Tim. II. 934: 10. — Hinc igitur alii, secundum Abou-Gjaâphar in glossâ ad h. l. marginali ut et Schol. Leidd., nostrum مغرم vertunt colo praeditum; ex فرام 'Επίβουρον. quod imponitur orificio, pec. aqualis alteriusve vasis: ut per illud coletur liquor: alii iterum, ex aliâ notione vocis فرام, quâ etiam est Cidaris, capititis fascia, hic ejusmodi vas intelligunt e quo reges (quasi cidari tecti) bibere solent. — Posterior explicatio exinde aliquod robur accipit, quod illud فرام eo sensu in Camouso idem dicatur significare quod عمامة; hoc vero non tantum est cidaris, ut passim, ex. gr. in Vitâ Timuri II. 64: 2 et 72: 9, verum itidem, uti nostrum فرام hic loci; poëtica poculo datur, coll. Schult. ad Prov. p. 284. — Haec vero si secum conferam, non video quid impediat quominus utramque hanc notionem hic loci jungamus; cum noster, uti supra saepe jam monuimus, figuras ex ambiguo mag-nopere amet. Tunc hic sensus esset: colo, quo depuretur, in-structum, qualeque est regis, cidari cincti.

Quantam igitur vini vetusti copiam; quantam in poculis pretio-
 sis

sis lautitiam; tantam etiam jactitat poeta in bibendo aviditatem, ne dicam gulositatem; ita ut, quum alteram manu sibi praebeat plenum poculum exhauriendum, alteram simul majorem cantharum paratum teneat ad iterum iterumque absque mora infundendum. — Ejusmodi aviditati et lautitiae postea indulsit Mohammed, cum asseclis suis in luxuriosis Paradisi hortis modo fere simili promittat *adolescentes circumeuntes* **بِاَكْوَابِ وَاِبَارِيقِ وَكَاسِ مِنْ مَعِينٍ** cum scyphis ansa carentibus, cantharisque ansatis et poculis vini e fonte scaturientis; in Corano 56: 18.

V. 39. Nihil hic observandum esset nisi Reiskius, in not. ad Tar. p. 98, hunc versum laudans, sensum ita constituisset ac si poeta consilio famae augendae opes suas bibendo disperderet:

Cum bibo dilapido meas opes, ut fama mea sic ampla evadat et integra.

Hoc tamen nec usus particulae **فِي** post conditionalem **اِذَا**, nec contextus fert. Poeta enim v. sq. argumento quodam demonstrat se famam suam bibendo non deturpare. Similia etiam obstant translationi Verschuirii, in Dissertt. Schult. et Schr. p. 863: *sed fama tanta est, ut non vulneretur.* — Verterem potius: *Attamen cum bibo (vinum), meas quidem dilapido — opes, existimatio vero mea manet integra nec dedecoratur.*

Si igitur Antara tam insigni modo etiam inter bibendum curat famam suam, haud omnino vana erat quam ex eo quaerebat illo gulositatis tempore gloriola. Multum saltem praeferendus Taphae, qui ex vitio hoc laudem sectabatur, cum gloriabundus exclamabat v. 50 sq:

وَمَا نَرَأُ كُنْشُرَ اِبِي الْخَمُورِ وَلِذَاتِي، وَدَبْعِي وَانْفَاقَاتِي طُرَيْفِي وَمُتَلَدِي
 اَلِي اَنْ تَحْكَمَنَّيَ الْعَشْبِرَةَ كُلَّهَا، وَافْرَدْتُ اَفْرَادَ الْبَعِيرِ الْمَعِينِ

Ita nāquam destiti ingurgitare vinum, genio indulgere, vendere, perdere opes recentes, avitas;

Usquedum tota me familia aversata exterminavit, ceu camelum scabie detritum.

Et tamen hic Tarapha, qui ipse famam suam adeo prostigebat, tam sollicitus erat, alio in loco, de aliorum existimatione tuendā, ut *si qui eam lacerarent, illos, ne minis quidem praemissis, calice de cisternā mortis potaret;* v. 73, quem infra ad v. 75 dabimus; ubi et locus Ibn-Doreidi v. 143 exhibebitur qui etiam huc pertinet.

V. 40. Hoc versu, uti ad praecedentem monui, argumentum profert auctor se bibendo famam suam non dehonore, nam ad se rediens iterum in munificentia indolem suam ostendit et suum honorem ponit, *ejusque rei caeteram vocat amasiam suam.* — Liberalitate enim sua semper gloriabantur Arabes; sic Motenabbi, apud Reiske ad Abulfedae Tab. Syriae Koehleri p. 208 v. 8 (qui in Cod. meo est v. 9 cum v. 5 apud Reiskium desit):

كفاني الذم أنني رجل، أكرم مال ملكته الكرم

Satis mihi munimenti adversus reprehensionem est hoc, quod ille sum, — cujus exquisitissima pars opum sit liberalitas.

Conf. et v. 11, ubi Cod. meus pro *مبتسم* dat *يبتم* Idem fecit, sed majori cum ostentatione, canit Monacchel, apud Reiskē ad Tar. p. 101:

لا تسالي عن جل مالي، والظري كرمي وخبري

Ne roga me de opum mearum mole: — adspice modo meam liberalitatem, formam et indolem.

Hinc etiam multi inter priscos Arabas liberalitate sua in Proverbium abierunt, ut *أجود من حاتم Liberalior Hatemo;* coll. Meidān. Schult. p. 133 sqq, ubi peculiare caput de eo e Nurei.

weirio exhibetur, et plures recensentur hac virtute clarissimi. — Si igitur poeta noster munificus manebat, honor ejus non minus ei erat curae. — Posterius nostri dictum non ita intellexit Jones, vertens *honores igitur virtutes has, quas me possidere nosti*; acsi *كريمي* non esset Nomen Actionis cum Pronomine *honor meus*, sed *كريم* Fut. in II; quod tamen constructio non fert.

Gloriam autem suam non in crapulâ, ut Solma Ibn-Rabiâ, apud Reiske ad Tar. p. 100, neque in dilapidatione omnis rei suae, ut modo ad v. praeced. de Tarapha vidimus, sed merito in illâ virtute sitam esse statuit poeta, cum ebriorum quidem sit, ut in donando sint prodigi, eos vero ad se redcuntes haud raro munificentiae suae poeniteat. — *ندى* enim, *aviditas, mador, ros diurnus, pluvia*, solet ad *munificentiam* transferri; sic Harir. III. 130 et Poëta cit. a Schult. ad Jobum p. 1122, atque alius in not. ad Harir. V. 127; uti et *وجل imber* de copiosâ eloquentiâ adhibetur Har. III: 174. Inde etiam *ندى الكفبن madidus manuum*, hoc sensu occurrit in Excerptis Hamâsae p. 424. Immo translata hanc significationem ipsamque hanc liberalitatem integrâ imagine exornavit Ibn-Doreid v. 66:

هم الأولي اجرؤا ينادبع الندى هاصبة لمن عري او اعترفى
Hi sunt illi, qui fontes munificentiae, cum fervore ebullientes, manare faciunt cuius accedenti aut beneficium captanti.

Ex his autem dictis insuper apparet, nostrum iterum more suo ambiguum captare in geminâ notione vocabuli *ندى*, ita ut proprie *humorem*, i. e. *ebrietatem*, aequè ac translate *liberalitatem* per illud intelligere possimus. — Nec tamen ipse tantum liberalitatis suae praeco erat, verum eam celebrabant alii, coll. Prolegom. p. 12; sic et in Carmine, supra p. 15 in Notâ citato, p. 394:

وعنترة الفوارس لبث غاب، يصول وفي العطا بحر السماح
*Antara enim, heros heroum, leo est sylvae, — dum furit,
 at liberalitate maxe superat.*

V. 41. Postquam liberalitatem suam et munificentiam satis extulerat poëta, pergit nunc ad virtutem suam heroïcam fastuose praedicandam; atque haec quidem amplam ei materiam usque ad versum 56 suppeditat. — Et sane, uti virtus ejus bellica ubique nota erat, collatis dictis supra p. 11, ita in Carmine modo citato, p. 393, ancillae ejus Amâram, عمارة, qui Ablam etiam amabat, alloquentes hanc nostri virtutem hoc disticho extollunt:

فدع عنك للملحاج دها والا، سقا لك عنتر الموت السماح
*Desine ideo illam importune petere, sin minus, — irrigat tē
 Antara morcis povero.*

Sed redeamus ad nostri Moällekah. Versus hic 41 in multis ejus vocabulis ut locus classicus a Grammaticis Arabum citatur: sic bis a Gjeuhario in حل, et in مكا, uti et ab Ibn-Nahhâs ad Taraphae Moällekah v. 38. Unde quoque inter illos hæud convenit aut de derivatione aut de significatione, quas duo in primis nomina حلبل et غاذبة hic habeant. In his igitur illustrandis Zouzenius ad h. l. prolixus est. — Quas de origine notionis in priore nomine profert diversas sententias, eas praeterimus, utpote mere Grammaticas; contenti generali significatione, quâ حلبل Gjeuhario ut et Ibn-Nah, Ibn-H. et Tebr. hoc loco conjux est, quæque notio etiam occurrit in Cor. 4: 27. — Haud minor tamen dissensus obtinet de voce غاذبة. Quatuor ejus explicationes ex aliis dat Zouzenius, quarum aut secundam aut quartam praefert. Has vero cum etiam Golius, licet alio ordine, exhibeat, hic non omnes repeto, sed tantum observo locum poëtae, quem citat, etiam adduci a Gjeuhario in voce, ad confirmandam primam expli-

geminâ hac significatione junctâ verterem: *Saepe et uxoris pulcherrimae, suâ tamen sorte suoque conjugè contentae, maritum, humili reddidit prostratum.* — Ceterum magna haec notionum huc usque exhibitarum discordia tolli potest ex ipsâ vocis formâ ejusque et verbi significatione; غاذبة enim est pp. *femina voto respondens* atque desiderio satisfaciens; hinc modo de *puellâ pudicâ* sumitur *uxore*, modo de *puellâ morum solutorum*, et speciatim de *cantatrice*, quae in Oriente haud optimae famae esse solet.

Sensum autem totius primi hemistichii paucis verbis bene in *مكا* explicuit Gjeuharius *يصف رجلا طعنه*, — Verbum enim *تترك* hic plus notat quam *relinquere*; adhibetur quippe hic eodeni sensu, quem fusius ad v. 50 videbimus quique optime in glossâ marginali codicis nostri ad utrumque locum indicatur, cum ibi exponatur per *صبر* et *طرح reddidit; projecit*; seu potius eâ significatione, quam Schroed. in Synt. Hebr. praegnantem vocat, *prostratum reliquit*.

In altero hemistichio pro *تمكوا فراجده*, quod Zouz. ad Tar. et Gjeuh. in *حل* habent, tam Gjeuh. in *مكا* quam Ibn-Nahhâs, l. c., et Ibn-H. et Tebr. ad locum nostrum ut et Jones dant in sing. *تمكو فرجته*, sensu parum diverso. Eum tamen diversum reddere possunt duae vel tres notiones, quibus *فرجة* vel est *musculus scapularis*, qui in equis trepidare solet; vel *vena colli*, ex quâ incisâ in equo educitur sanguis; vel *nervus colli*, coll. Golio. Posteriores duas has significationes, *venae colli* et *nervi colli*, non attingit Zouzenius; sed primam tantum, *musculi scapularis*, sive *partis illius carnis*, aut *musculi qui sub axillâ seu inter humerum et latus* est; unde et solummodo ex hac unâ significatione argumentatur. Et ex hac tamen tres de sensu hujus hemistichii ortae sunt sententiae, quas profert. Consulamus tamen,
tam

tam primam quam duas ceteras notiones, quas memoravimus ab eo omissas. — Primam illam vocis significationem confirmat Ibn-Nahhâs, ad Tar. v. 98: *الفريضة اللحم من آخر الكتف عند* *الفريضة اللحم من آخر الكتف وهي أول ما ترعد*, et magis definite Zouz. ibidem: *الفريضة لحمه عند مرجع الكتف ترعد عند الفرع*, uti et Schol. ad Harir. I p. 38: *مضغة لحم في آخر الكتف تنحرك عند الفرع* — Ex postremo hoc additamento, *trepidationem* eam *prae pavore* esse, illustrantur etiam pleraeque translationes, ad homines factae, quando ex. gr. *in acie ترعد الفريضة scapulae contremiscunt*, Taraphae I. c., collato in primis Haririi Cons. xxix, a Schult. ad Har. I p. 39 citato; unde etiam ad locutionem *فريضة فرجهم* *contremiscebant eorum scapulae*, additur *هبة* *prae formidine*, in Vicâ Tim. II. 952: 4; immo absolute haec locutio *summum pavorem* indicat, ibid. Tom. I. 456: 11, aliisque locis apud A. Schult. ad Job. p. 1129.

Cum autem haec *trepidandi* idea hic minus in censum veniat, putem etiam non tam notionem *musculi scapularis* sive *scapulae*, quam potius alteram, *venae colli*, e qua, *in equo* incisâ sanguis educitur, hic assumendam esse; praesertim quia non musculis illis sed sanguini e venis educto verbum *مكا sibilare* convenit. Hinc sensus fere ille exurgit, quem et Jonesius libere dedit: *ita ut sanguis ex ejus venis sibilaret, cum earum aperturam mea fecit lancea — ut buccam cameli, superius labium habentis fissum.* — Si tamen altera notio hic admitti debeat, possit forte etiam hic poeta, more suo, lusum ex ambiguo captasse in utraque significatione; uti mihi videtur etiam fecisse Haririus Cons. I p. 36 in eadem imagine *منه فريضة* *ولا نبضت لي*, cum ibi pro consueto aliquo *tremiscendi* verbo alterum *نبض* adhibeat, quod plerumque notat: *Pulsavit* arteria.

Ceterum *شرق*, quod breviter explicat Gjeuhari per *جانب الغم*, et quo apud Haririum, Cons. ix fere ad finem, dicitur de poeta: *يعرد جملي شرقيه* *Elatiora voce canebat distentâ utraq̄ue oris buccâ*, fere eadem, cui hic, comparationi inservit in Vitâ Timuri II. 492: 4, ubi de eo moriente dicitur *شرفاه كالبعبى المشنوق* *Et buccae ejus spumabant, instar cameli habenâ valide retracti.*

Tandem vocabulum postremum *اعلم* fusc exposuit, nostro etiam citato versu, Ibn-Nahhâs ad Tarapham v. 38; sed sufficit magis succincta glossa *الاعلم المشنوق الشفة العليا*, quam Zouzenius ad illum versum (qui ei est 36) exhibuit.

V. 42. Vocabulum طعنة (sive ut Codd. Leid. et Reiske, in not. ad Tar. p. 84 hunc versum citans, legunt *مردخ*) hic ut nomen Unitatis pro *ictu uno* sumendum. Gloriabantur enim Arabes se uno ictu prosternere hostem. Ita infra v. 48: *جادت له* طعنة *بعاجل كفي* *liberaliter eum dohavit manus mea uno tantum ictu celerrimo*; uti Schol. ibi, quod et hic occurrit, طعنة *بعاجل* per *طعنة عاجلة* explicat. — Eadem sententia quamquam translata, regnat in Carmine Tograi v. 27:

لا اكزة الطعنة النجلاء قد شفعت، برشفة من ذبال الاعين

النجل

Nequaquam abhorrebo confossionem amplam, modo conjuncta sit — cum jaculatione unâ quae fiat a sagittis oculorum patientium;

coll. Schol. de nominibus illis unitatis; cujusmodi etiam ibid. v. 25 *فهلة* est. Sic quoque Tarapha in Moäll. v. 82 *gladium* eum describit, ut *العود منة البدو* *primo ictu efficientem,*

ut secundo supersedere possit; quod Zouzenius MS. bene explicat:

— كَفِي الضَّرْبَةِ الْأُولَى بِهِ الضَّرْبَةُ الثَّانِيَةُ فَبُعْنِي الْبَدْوُ عَنِ الْعَوْدِ

Paullo aliter, et quasi humanitatis et clementiae ergo, ita loquitur Motenabbi, apud Reiske in Animadv. ad Abulfed. Tab. Syr. p. 208 v. 12 (cod. mei v. 13):

وَيَطْعَنِي الْخَيْلُ كُلُّ فَافِزَةٍ لَيْسَ لَهَا مِنْ وَحَايِهَا الْمِثْلُ

Et infligit equitibus plagas tam altas, ut earum celeritas dolorem excludat.

Hinc, cum verbum سَبَقَ pro vi suâ non cum accusativo sed cum & construatur, illud hic accipiendum est notione praegnantiae, quam Schroed. in Synt. Hebr. dicit, quaeque geminum fere verbum includit; ac si esset: *Eum meae praeverterunt manus, unum celerissime ei infligendo ictum.*

Quantum autem valuerit hic ictus, indicatur altero hemistichio, quod etiam citavit et vertit Schult. in Mon. Vet. Ar. p. 23, ad similem comparationem, ibid. p. 21: 4 obviam:

Stravimus regem etc. كَانَ بِخَيْرِيهِ مِنَ الدَّمِ عِنْدَمَا *ac si ambas ejus genas infecisset sanguis draconis.* — Postremum autem hoc vocabulum, si a Jenesio *Anemone* vertitur, id inde est, quia vox عِنْدَمَ a nonnullis pro *sanguine Draconis*, sive specie gummi valde rubicundâ, alias دَمِ الْأَخْوِيِّنِ vel دَمِ الشَّعْبَانِ dicti, et ex arbore insulae Socorora, عِنْدَمِ, manantis; ab aliis vero pro دَقْمِ لِيْغُو، *cujus decocto color pseudo-purpureus tingitur*; ab aliis denique pro شَتَائِيْقِ النَّعْمَانِ sive *Anemone*, ut monet Zouzenius, habetur; de quibus fusius egit Golius ad haec vocabula. Alias sententias dant scholia Leidd. صَبِيْحٌ أَحْمَرٌ وَقَبْلُ هُوَ الْبَيْتَمُ وَقَبْلُ Sunt autem, praeter ea, alia adhuc

nomina, quibus *sanguis draconis* insignitur, ut ابريدع, ابرقع;
شبان, قاطر, et مظا quae is itidem suis locis explicuit.

V. 43. Provocat poëta apud amasiam suam ad iudicium aequalium suorum heroum de sua virtute bellica, petitque ut ea illos modo interroget. Sic solent poëtae Arabes, ex. gr:

سألي أن جهلت الناس عنا وعنهم، ولبس سواء عالم وجهول

Interroga, si ignara sis, homines de nobis, deque ipsis; —

Namque neustiquam guarus ignarusque aequales.

Conf. Samuel Ibn-Adia in Exc. Ham. p. 474. Eodem modo alius poëta in versu Meidânii cit. ab H. A. Schult. ad Meid. p. 24:

الم قسل الفوارس يوم "خول" بنتملة etc.

Age! interroga equites, qui praelio Gaul interfuerunt, — da Nadhla, etc.

V. 44. Uti poëta v. 21 ephippium equi sui tanquam stratum suum descriperat, simulque equi sui dotes laudaverat, ita et hic; celebrato itidem equo suo, vult ut amasia sua noscat, se continue ejus equi ephippio in pugna insidere.

Laudat porro equum suum ut سادج. Hoc quidem translate et generatim *velocem in cursu* notat, sed amant praesertim poëtae Arabes illud nomen equis tribuere, ut eos celeritate sua quasi pedibus *natantes* repraesentent. Sic سبوح adhibetur in Vita Tim. p. 184: 1, coll. nota. Ita de equo suo praedicat Tarapha loco infra ad v. 72 adducendo; sic et Amr'alkeis v. 57 (cod. Zouz. 54 et ex ejus lectione):

مَسَّحٌ إِذَا مَا السَّادِحَاتُ عَلَيَّ الْوَدْيُ، أَتَرْنُ الْعَبَّارُ —

Effuse (fluens quasi) currit, quum (aliorum, quamquam fere natantium, sive) velocium equorum pedes prae lassitudine pulverem suscitant etc.

et in Carmine Borda v. 132:

يدبح بحر خميس فوق سادحة، يرمي بوج —

Trahens mare exercitus, super equis valide currentibus, jac-
tans undas etc.

Ad hunc enim locum notat Scholiastes MS. خيل سادحة انا مدت يديها للحرب ماخوذ من السباحة وهي العوم في الماء et Zouzenius MS. ad Amr'alkeisi locum citatum: السادح من الخيل الذي يمد يديه في عدوه يشبه بالسادح في الماء Ex quibus locis et scholiis apparet, minus recte Hartmannum id nostro loco intellexisse, cum vertit *natantem in sudore suo*. Non tantum enim *natare* illo sensu, quem ex illis scholiis vidimus, dicitur de equis, sed et de camelo; ex. gr. apud Tarapham v. 56: *ناتت برachus suis*; ubi Zouz. hoc عام per nostrum سبج explicat.

V. 45. Fluctuant interpretes, monente Zouzenio, in sensu hujus versus constituendo. Pendet is, nisi fallar, a solo nomine مجرد bene intellecto, atque adeo quamam in re oppositio membrorum hic consistat. — Notiones illius nominis et verbi جرد in II specie, quas dat Golius, hic non conveniunt. Sunt quidem in illis notiones *exuendi*, *nudandi*, similesque a *detrahendo* ortae, etiam in ipso nomine nostro, coll. locis in Lex. meo et Diwân Hudeil. apud Schult. ad Har. vi. 261:

بعض مجردها لفاء في عمم

Nitida nudis membris, compacia integro corpore.

Uti etiam مجرد الاسم *nudus*, sive *solus*, *titulus*, apud Elmacinum p. 171; مجرد العنوان *sola libri inscriptio*, in Praef. Ibn-Challescâni, ed. Tydemanni p. 114; مجرد وصولي *ad solum ad-*

ventum meum, apud Bohaddinum in Vitâ Salad. p. 252. — Verum adest et alia, a Golio in hac specie II et hoc nomine ommissa, denominativa quippe a جريدة *destrictum et decerptum ex integro exercitu agmen*, coll. Vitâ Timuri II. 312: 3, pec. ejusmodi *turma equitum*, apud Bohaddin. l. c. p. 59. Ab hoc nomine iterum (uti in II specie solet) denominata notio assumpta est, in جرد, *Expeditum emisit contra hostem ejusmodi separatum agmen*, coll. Lex. meo, et Vitâ Tim. II. 272: 4. 688: 1. atque Excerpt. ex Ispahanensi p. 15 ibique Schult. et Bohaddin. p. 88. — Hanc notionem hic obtinere vix dubito, eamque perspexisse videtur Zouzenius, cum ei oppositum اوي bene explicet per etc. اضم الي قوم *aggregare se multitudini, sive copiis*.

Hinc oppositio utriusque hemistichii sola mihi videtur consistere in geminâ virtute equi praedicandâ, quâ non minus pugnam adit, separatim emissus, quam copiis additus; hoc sensu: *Nunc eum emitto separatim ad mutuam pugnam, — Nunc ille se copiis aggregat validis arcu et numerosis*. Pro حمدي enim, quod legunt Codd. Leid. et Jonesius, quodque hic vertit *the multitudinous throng*, recte putem Zouzenium dare حمدي, non quidem ut بي sit pronomen, sed ut pro حصدين ob regimen positum.

V. 46. Nihil est in hoc versu quod nos moretur. Citat illum Mobarred, in Câmél MS. p. m. 14, qui pro اشمي legit اشم. Laudavit etiam hunc v. cl. S. de Sacy, *Chrestom. Ar.* Tom. III p. 17, atque hunc v. cum nonnullis seqq. usque ad 50 inclusum ed.

Schult. in Monum. Vet. Ar. p. 64; ubi tamen pro اشمي quod recte explicat Zouzenius, perperam legitur اشمي uti et in Cod. Leid., et mox الرما, pro quo Zouz., Mobarred et Jones melius الرمي

الوفاي exhibitent. — Porro quod dat Jones *يَخْبِرُكَ مِنْ* aperte vitium est.

Quantum autem aversentur heroës Arabes praedandi studium apparet etiam ex loco Abulolae in Schroed. Origg. p. 31:

ارذبي الفوارس من يغير لمنم، فاجعل مغارك للمكارم *مكرم* *مكرم*
Vilissimus equitum est qui fervidam expeditionem suscipit praedandi causâ; — Tu itaque fervido studio sectare nobiles virtutes, ita nobilis evades.

Huc et facit versus Schanfari, recte a cl. de Sacy l. c. cum nostro comparatus:

وان مدت الأيدي الي الزاد لم اكن، جاعجاهم ان
 اجشع القوم اعجل *عجل*

quae verit vir ille cl.:

Mais quand il s'agit d'étendre la main pour partager les alimens, alors que le plus liche est le plus diligent, jè ne les devance plus en vitesse.

Hinc etiam laus illa tribuitur notissimo Hatem Tayensi: *Cum captivos cepisset, eos dimittobat*; coll. Meidânio in Pocockii Spec. Hist. Ar. p. 343, et Schult. ad Meidân. p. 133.

V. 47. Cum versus hic nullâ illustratione indigeat, moneo tantum eum, praeterquam loco ad v. praeced. memorato, etiam a Schult. exhibitum esse in lib. de Defectibus L. H. p. 213 sq. et Origg. p. 411, ut et a cl. Muntinghio in Dissertt. Schult. et Schroed. p. 1186; in quorum primo loco Schult. minus recte

مدحج dedit pro *مبعن*; id enim jungendum est cum *مدحج*

in Genitivo, pendente a *و* pro *ورب* *sacpe*; de quo ad v. seq. dicemus. — Hoc autem *مدحج* cum in 2 Codd. Leid. et in Apographo Scheidiano sit *مدحج*, dubium videri possit utrum ea sit

ad h. l. ut et Gjeuharius شڪكنه بالرمح ابي خبزنه وانتظمتنه,
 ad quod confirmandum locum nostrum adduxit; quem etiam alio
 consilio citarunt, licet apud nonnullos Antarae nomine omisso.
 Scholiastes ad Caâb ben-Zoheir v. 55, Ibn-Nahhâs ad Amr'alkei-
 si Moäll. v. 20 uti et Meidâni in Thesauro Prov. MSS. no. 2099
 et Reiske ad Abolfed. Ann. iv: 424; ne dicam de Schultensii lo-
 cis ad v. 47 jam indicatis. Alios duo Scholiastas, Tebrizium et
 Lette l. c. p. 161. — In his autem quaedam lectionum varietas
 conspicitur, de quâ in notis criticis. — Haec igitur notio cum ab
 iis nullo alio exemplo confirmetur, addam simile ex Rakkad Ibn-
 Mondir, in Hamâsa, apud Schult. ad Exc. Ham. p. 484,
 شڪكنا بالرمح *Transfiximus lanceis*; et paullo diverso usu
 apud Bidpaï, ed. H. A. Scauit. p. 12: يشك خشبة علي ودرين
findebat lignum duobus cuneis; ubi tamen in Addendis melius
 يشق legitur.

Quid hic per ثباچه *vestes ejus* intelligendum sit, non convenit
 inter Scholiastas. Zouzenius explicat per جسمه وثباچه *corpus et*
vestes ejus; referuntque Tebrizius et Ibn-Nahhâs ex Abou-Obeid,
 apud Lette l. c., alios intelligere *loricam*, alios *cor*, alios *corpus*
 ejus; consentiunt tamen illi ambo in eo quod per illud potius
 cum Ahmed Ibn-Jahja intelligant اهاچه *apparatum ejus bellicum*:
 at vero differt Ibn-II., qui, citans versum modo jam adductum
 Amr'alkeisi, nostrum eodem modo explicat: ثباچه قلبه وقبل درعه
 'والاول اجود يقول امري القيس'

فلسلي ثباچي من ثباچك تنسلي

quod vertit Lettius: „*Exue vestem meam a veste tuâ, ut de-*
„ fluat.” — Ceterum quod ad sensum alterius hemistichii, non
 videtur illud cum Reiskio l. c. vertendum: *Viro generoso nefas*

non est hastam tractare; sed e geminâ illius, quam Zouzenius refert, explicatione posteriorem, quae et simplicior est, recte amplectitur Tebrizius, apud Lette, his verbis: أي لا يمتنع عن اطعمان ' hoc est, (Vir enim nobilis) a confossione (lancearum) non est immunis.

V. 50. Versus hic, quem praeter Schult. ll. ll. etiam citat Schroed. in Addit. ad Meid. Schult. p. 310, vertendus videtur: *Mox eum reddidi (vel projectum reliqui) escam ferarum, quem sibi sumerent, — pulchrasque digitorum pulpas extremas pulchrumque carpum anterioribus vorarent dentibus.* In geminâ enim glossâ marginali recte monetur verbum *ترک* relinquere, hic esse accipiendum eo sensu quem Grammatici *مفعول* dicunt, ejusque exemplum adducitur dictum Mohammedis de Deo *وتركهم في* quod invenitur in Corano 2: 16, atque hoc sensu verbum hoc etiam adfuit supra v. 41, ubi idem in Glossâ observatur; unde et hic in Glossis citatis per *طرح وخلي* *projicere et missum facere*, et a Zouzenio per *صبر* *reddere, efficere explicatur.* — Praeter locum autem Corani et versum modo citatos, sic etiam adhibetur ab Haririo cons. xxix MS:

وتركته صبري كانهم، سقوا كاس الاحتوف

vertente Schultensio ad Harir. 2: 65:

Et liqui eos stratos, ac si poculum necis essent potionati.

Et sic quoque Amrou in Moäll. MS. v. 27, ubi *تركنا* a Zouzenio recte per *قتلنا* exponitur. Alia exempla nobis infra ad locum mox citandum occurrent. Conferatur etiam versus Motenabbii MS. supra ad v. 36 adductus. — In ipsâ autem locutione nostrâ, quae etiam infra v. 75 occurrit, uti Golius haud satis pro utroque loco exhibet, explicans *ترک* *occidit eum*, ita Jonesius dat

nimum, cum vertat *reliqui eum ut victimam*. ^{٥١١}جزير enim (non ^{٥٠١}جزير ut Jonesius legit), quod hic transfertur ad feras, proprie secundum Zouz. est *ovis mactando destinatus*, et *edulium hominum*. Ita et explicat Tebrizius apud Schroed. in Additam. ad Meidân. Schult. I. c. ^{٥١١}الجزير جمع جزيرة والجزيرة الشاة والناقة قد يذبح وقد يحمر conf. et alia loca ibidem adducta.

Verbum ^{٥١١}قضم hic de industriâ adhibetur propter sequentia, non quidem pro *vorare* generatim, sed *comedere dentibus anterioribus*; hoc sensu enim opponi solet verbo ^{٥١١}خضم *toto ore comedere*, etsi utrumque nonnunquam promiscue usurpatur, uti fuse docet Scholiastes ad Har. cons. ix, exhibitus a Schult. ad Exc. ex Is-pah. p. 11 et a cl. S. de Sacy, in *Chrestom. Ar. T. III* p. 235.

Hic autem gemina datur lectio a nostrâ multum diversa: altera, Tebrizii et Jonesii, qui pro ^{٥١١}يقضم حسن جناحه exhibitent ^{٥١١}ما بين قلة راسه licet prior vulgarem lectionem in scholio etiam memoret; altera, Ibn-Nahhâsi, Ibn-Heischâmi et Schultensii ^{٥١١}يقضم قلة راسه Sed, uti ex priore admodum insulsa oritur locutio *leonum, qui inter ejus verticem ejusque unguis sibi festi-vum epulum parabant*, ita ex alterâ lectione parum convenit op-sitio *vorantibus verticem capitis ejus, aut carpum manus*. — Practulerim igitur omnino lectionem Zouzenii, cum sic more suo ludat poëta in vorando *dentibus anterioribus* sive *extremis, ex-tremitates* pulchras *digitorum* et *carpum* pulchrum heroïs illis in escam projecti.

De ^{٥١١}جنا *extremis digitorum pulpis*, et de locutione *eas mor-dendi*, quamquam alio sensu, conferri praeter alia possunt loca in *Lex. meo*. Eas autem succo ex Hinnâ ^{٥١١}حناء (non Henna ut vul-go pronunciatur) similibusque plantis tingere solebant olim so-

lentque etiamnum pulchritudinis causâ mulieres, uti notissimum: unde vetus monitum ولا مرهء ولا كتزوج سلنء *ne uxorem ducas tincturae digitorum negligentem et collyrii oculorum*; et مخطوطة البنان *tincta extremitatibus digitorum*, pro muliere ipsâ dicitur in Hamâsa, coll. Schult. ad Har. IV: 12. Tingebant etiam manus earumque tam volas quam, ut hic, معصم *carpos*. Ita apud Tarapham v. 1: كَبَابِي الْوَشْمِ فِي ظَاهِرِ الْيَدِ *Sicut reliquiae glasti in superficie manus*; et Zoheir in Moäll. v. 2 fere eodem modo:

كانها مراجع وشم في دواشر معصم

Ut striae picturae nigricantis in venis carpi.

Nec tantum hoc faciebant mulieres, sed et viri delicatiores et principes, uti testatur etiam Wansleb in Descript. Aeg. excerptâ in Itinerum Orient. collectione, a cl. Paulus Germanice editâ, Tom. III p. 159. Immo et huc alludit ipse poëta noster infra v. 54, ubi nonnulla de hoc more viris etiam usitato addenda erunt.

V. 51. Citations hujus versus apud Schultensium, ad Exc. ex Ispah. p. 17 et sq. et Lette, ad Caâb ben-Zoh. p. 162, tanto majori usui sunt, quia, uti ad versum praecedentem factum erat, ita ad hunc scholia alia quam Zouzenii addita sunt, et quidem ad ea vocabula de quibus hic taceret. Praeterquam enim de و cum Genit. pro ورب *saepius*, de quo ad v. 48 diximus, quodque etiam hic observant Ibn-Nah. et Tebrizius; non loquitur hic Zouz. de primâ voce مشك (aut مشك, cum primâ Kesre, ut habent Schult. et Lette), rariori illâ, neque apud Golium, Gigejum, Castellum, aut ipsum Gjeuharium et Firuzabadium obviâ. — Illi autem Scholiastae tres ejus explicationes exhibent, vel

الدرع

مساوير التي تكون في حلق الدروع التي قد شك بعضها الي بعض
clavos quibus annuli loricarum conseruntur; vel الرجل الشاكي
virum cataphractarium, quâ in re verbotenus cum illis consen-
 tiunt Ibn-H., Tebrizius et Ibn-Nahhâs. — Schult. et Lette,
 quamquam nihil decedentes, primam exprimunt, vertentes مشك
 سابغة *loricam profusissimam*; quae tamen notio hic admitti ne-
 quit, cum non مشك سابغة sed vero مشك سابغة legatur, adeo-
 que prius nomen in regimine notare debeat aliquid quod ad سابغة
loricam pertineat. — Videtur igitur secunda explicatio, de *clavis*,
quibus annuli loricarum conseruntur, sola hic obtinere posse.
 Nec dubium movet, ut censet Schult., سابغة (non ساجعة ut
 apud Lette) pp. esse adjectivum, *profusa, ampla* res, uti quidem
 significat in Vitâ Timuri Tom. I p. 608: 1 et Tom. II. 592: 5
 etc.; uti et سواجع النعم *amplissima dona*, in Vitâ Ibn-Chal., in
 Specimine Tydemanni p. 106; et apud Ibn-Hadith p. 252. Est
 enim etiam pec. in fem. usu subst. *Lorica ampla ac longa*. Hoc
 non tantum affirmat Golius et ipse Gjeuhari, explicans illud per
 الدرع الواسعة, ut et Scholiastes apud Schult., verum etiam con-
 firmant plurima loca, ex. gr. de *loricis a Davide faciendis*, Cor.
 34: 10; conf. et Excerpta Hamasae p. 478; Vita Tim. II. 38: 6;
 Poëta in Diwân Hudeil. ab ipso Schult. citatus; et in primis Abu-
 lola in Sekt-essend carm. 1: 73:

توهم كل سابغة غديرا، فرنف يشرب الحلقف الرخالا،

*Putat quamcunque loricam esse lacum, quem obit (hasta) ut
 bibat annulos invicem conseratos:*

■bi Tebrizius in scholiis MSS. السابغة الدرع explicat. Idem

autem quod ibi Abulola, sub imagine bibendi ex annulis consertis loricae, tanquam ex lacu, hastae tribuit, idem purem et a nostro proprie expressum esse, hoc modo: *Saepius etiam, in ipso quo concerta est lorica loco, ejus juncturas perfregi gladio*; ut ostendere voluerit poëta, quam accurate in eo solo loco potuerit transfigere lorica. Eâ enim dexteritate gaudebant Arabes. Sic Omar Ibn-Gjormous: *طعنه في جريان سرعه فقتله* Zobeirum *transfixit per loricae fissuram occiditque*, apud Abulphar. in Hist. Dynast. p. 187. Atque hac dexteritate gloriantur, uti in Excerptis ex Ispah. p. 24:

لكل ساچري من اسنتنا مسيلار

Per omnem loricae spicula nostra ut specilla vulneraria se penetrant.

Ad hoc exprimentum adhibet noster verbum *دلى dilaceravit, rupit*; quod jam accusativum suum habet in *فروجها juncturas ejus*, et hic tamen etiam construitur cum *عن*. Hoc igitur aliquam difficultatem parit, quia ex constructione illâ vix cum Zouzenio verti potest: *avulsi eam* (loricam) *ab heroë*; nam tunc deberet esse *eas* (juncturas), quod nihil dicit; multo minus verisimile est, aut cum eo pronomine convenit, quod dat Jonesius *juncturas loricae perfractas gestavi, ab heroë celebri destinatas ad se tuendum*. — Itaque vel per ellipsin supplendum videtur *eamque* (loricam) *avulsi ab* etc. vel potius usui potest esse ipse textus Gjeuharii, qui hujus verbi nomen Act. cum *عن* constructum sic explicat: *الهنك خرق الستر عما وراءه* quod Golius ad ipsum Verbum, ut solet, referens bene vertit: *Dilaceravit, rupit, operimentum, velum, ut apparuerint quae retro essent*. — Possit igitur illud nostro loco verti: *perfregi juncturas ejus, — ita ut nudus appareret defensor* etc. — Ab ulteriore quidem explicatione abstinere malim, quia mihi videtur poëta ex ambiguo allu-

dere ad alium usum, minus verecundum, qui tam in *هتكن* quam in *فروج* locum habet.

De postremi vocabuli lectione dissensus est inter ipsos Arabes, cum alii legant *مَعْلَمٌ*, alii *مَعْلَمٌ* ut Ibn-Heischâm et Jonesius, alii *مَعْلَمٌ*, alii denique *مَعْلَمٌ*. Duas priores lectiones explicuit Zouzenius, qui tamen ipse videtur incertus fuisse, cum in textu, addito, pro more, vocabulo *معا*, non tantum duas illas, ut saepe fit, sed, quod huc usque nusquam me videre memini, quatuor illas lectiones junxerit, sed tam artificiose, ut illud typis quidem imitari non liceat. — Si quae lectio seligenda, praetuletim *مَعْلَمٌ* *Qui se strenuitatis signo exornat in bello*: quo sensu forte occurrit in versu, quem ex Wahidaco ad Motenabbium exhibet Reiske, ad Tar. p. 127 mediâ. In hac autem re dubiâ forte verti possit *conspicuus*, cum hoc vocabulum omnibus quatuor lectionibus fere conveniat.

V. 52. Dubitat Reiskius, hunc locum citans in not. ad Tar. p. 98, utrum *بالتفراج*, in priore hemistichio, vertendum sit *ad te-rebrandos fomites*, an potius *ad versandas sagittas aleatorias*; adeoque utrum sit nomen sing. *قراح* *Igniarium*, an *قراح* collect. *sagittae sine alis et cuspidè*, quibus sortem jactum *aleamve exercent*. Posterius recte Ibn-H. et Ibn-Nah. explicant: *التفراج* *واحدها قراح* uti et hoc assumsit Zouzenius, cum Arabes ludo illo, *مبسر* dicto, jam antiquitus tempus inter suos hyemeterere solerent; quod ludi et sortilegii, a Mohammede deinceps vetiti, genus satjs illustrant loca in Lex. meo ad *قراح* et *مبسر* ad-

adducra, uti et Pocockius, ibidem laudatus; quibus addi merentur Scholiastes ad Har. III: 127 et Herbelotius p. 42. — Nomina autem decem illarum sagittarum ludi aleatorii, quarum tres irritae habentur, quippe nullius sortis indices, recenset Golius in فن, quod nomen primae sagittae est, et in cuius et secundae nominibus Zouzenius in fine scholii ad v. 56 ex ambiguo ludit. Tres minus prosperas jungit poeta apud Zamachsh. in not. Mang. ad Vit. Tim. II. 683, ubi p. 682: 11 in وعدى, *promissio cuiusdam boni futuri*, alluditur ad nomen decimae irritae, الوخذ dictae. Illas vero sortilegii sagittas, sacculo inclusas ad extrahendum, fuisse undecim, earumque septem felices, quatuor vero damnosas, affirmat Schult. ad Meidân. p. 16, ex Pocockii l. c. — Quod igitur hic laudi ducit noster heroï a se occiso, eum fuisse *agilem manibus in versandis hiberno tempore sagittis aleatorii*, id etiam de se praedicat poeta in Hamâsa apud Schult. ad Har. VI: 214:

الفبتني هش البدين،
بشري قدحي أو شجيري

Reperias me agilem manuum, — Quum versito sagittam meam et aleam.

In alterius hemistichii translatione Reiskianâ vix apparet quid voluerit poeta per *lacerantem insignia* (hederas) *oenopolarum, prodigum*. Magis perspicue prius explicuit Zouzenius, esse ac si ille heros omne, quod oenopolae haberent, vinum emisset, ita ut eb vini defectum etiam insignia sua potuerint tollere; et posteriorem heroï laudem ita exposuit, ut ille identidem accusaretur de excessu liberalitatis et prodigalitate in munificentia suâ. — Rem ipsam optime explicat locus Labîdi in Moäll. MS. v. 58, a Reiskio minus recte l. c. intellectus:

قَدِ بَتَّ سَامَرُهَا وَغَايَةَ قَاجِرٍ،
وَأَفْبَتَ أَنْ رَفَعَتْ وَخَرَّ مَدَامُهَا

(Quot noctes) transegerim confabulando, atque insigne adie-
rium

rim oenopolarum, cum illud erigeretur, eximiumque et magni pretii esset eorum vinum.

Non enim dicitur *et oenopolae signum janjam tollendum re-
sardaverim*, uti ille vertit, cum Zouz. وافبت bene exponat
واقبت المكان اقبتة — Qualem autem prisco illo aevo fue-
rit vexillum sive insigne oenopolarum, quo cognoscebatur eorum
mansio, quodque Reiske *hederas* dicit, difficulter quidem nunc
temporis determinari potest; nisi forte ex scholio Zouzenii ad

Labidi l. c. *السَّائِيَةُ دَلَّايَةُ يُنْصَبُهَا الْخَمَّارُ لِيَعْرِفَ مَكَانَهُ*,
si sc. دلایة ibi, uti putem, *urna* est sive *situla*.

V. 53. Rarior neque inclegans hic adest usus verbi اراد
quo *velle aliquem* adhibetur pro *hostilem impetum in eam mo-
liri*; nam nimis languet quod dat Zouzenius ارید قتله. Eadem
fere vis est in Belgicâ et Gallicâ locutione *Ecce te volo*, quâ
hi interpretes vertunt Hebr. *הַרְנִי עֲלֶיךָ* Ezech. 5: 8. 26: 3, pro
quâ eodem sensu dicitur *הַרְנִי אֵלֶיךָ* Jer. 50: 31. Ezech. 13: 8, 20.
21: 3. 30: 22. 34: 10, quasque promiscue dat translatio Alex-
andrina *ἰδοὺ ἐγὼ ἐπι σὲ*.

Cum priore autem hemistichio convenit fere locus in Schult.
Monum. vetust. Ar. p. 68:

إذا ما عدو أهل أرضنا يريدنا، جزنا جميعا بالمتشفة السم،
*Quoties hostis descendisset in terram nostram, impetens nos, —
Processimus cuncti rigidis fuscisque in hastis.*

Ita hic: *Vix viderat me de equo descendere, eum impugna-
turum, — Quin territus molares nudaret dentes, at sane
minime subridens.*

Posterius hemistichium, a se citatum, abunde illustravit Schult.
ad Exc. Ham. p. 307 sq. coll. ibidem Scholiaste ad versum 8

pag. 306, qui versus etiam citatur in Vitâ Tim. 580: 1. — Locutio autem, quâ Zouzenius hoc explicat *قلصت شغتناه عن أسنانه* a poëtâ nostro etiam adhibetur infra v. 62. — Addam tamen ad nostram confirmandam nonnulla exempla, parum licet diversa. Sic *renidescunt molares oris Mortium ridentium*, quando concutit heros gladium in osse adversarii, Exc. Ham. p. 400; paullo alio flexu: prae indignatione *كشتر أسنانه* *strinxit dentes suos caninos*, in Vitâ Timuri Tom. II. 2: 11; et fere similiter ib. 682: 12; ita et altera locutio, quâ itidem Zouzenius nostram explicat, *دعمدavit dentes suos*, nonnunquam adhibetur, quamquam itidem figurato sensu, *كشروا عن أسنانه الحرب* in Bohâddini Vitâ Salâdini p. 254.

Actum hunc illius heroïs, *nudandi prae terrore dentes suos*, auget poëta, cum sarcastice addit: *minime subridens*. Verbum enim *دسم* pro diverso contextu, contrario sensu adhibetur, sive de puellâ, quando pulchre ac suaviter *subridet*, *leviter diducto ore, ita ut dentes anteriores appareant*; sive etiam ut signum hilaritatis, laetitiae et contenti animi. — Ita priore usu apud Harir. Cons. II p. 82;

ففسسي الفدا لشغرتراق ميسسمة،

Anima meâ piaculum esto pro oro suavissima renidente.

Et ibid. p. 78:

كأنما يبسم عن لولو، مندضر أو بمرن أو أقساح،
Ac si renideret a dentibus tanquam margaritis consertis, aut grandine, aut anthemide.

Sic et amasiam suam describit Caâb ben-Zoheir v. 3:

تسجلوا عوارض ذي ظلم إذا أبتسامة

Quae

Quae restrictos denudat dentes oris nitidissimi, quum subridet.

Altero vero usu occurrit in Vitâ Ibn-Chal., in Spec. Tydemanni, p. 88:

قد كنت تلقاني بوجه جاسم، واليوم تلقاني بوجه مقطب،
*Olim mihi obviam ibas facie subridente, — Nunc vero mihi
 occurris vultu severo.*

Ita et adhibetur de iis qui vultu suo simulant amicitiam et fidem, apud Motenabbi MS. Carum. 265, etiam cit. a Van der Sloot ad Tograi p. 164:

وكن تبلي حذر للناس تستره، ولا يغررک منهم ثغر متنسّم،
Cave tibi ab hominibus, sic tamen ut occultes id, — Nec decipiat te eorum os leviter subridens.

Immo uterque risus sibi figurate opponitur, in Adagiis Goli p. 151:

إذا رأيت فبوب اللبث جامة، فلا ظنن أن اللبث متنسّم،
*Si quando videris prodeuntes leonis dentes, putare noli leonem
 subridere.*

V. 54. Dubium quidem videri possit an *مد النهار* cum Jonesio vertendum sit *pugna mea cum eo durabat per totum diem*; Zouzenius enim tum *عهد* explicat per *لقاء* vocabulum ambiguum, quod et generatim *occursum* et speciatim *conflictum* notat: tum *مد النهار* exponit *وامتداده*. Et tamen dubito, partim quia *عهد* notione *conflictus* mihi incognitum est; partim quia pugna per totum diem cum hoc heroë contrariatur unico ictui supra memorato; partim etiam quia contextus membri sequentis illam explicationem haud fert; unde se expedire conatus Jonesius, sequens *كانها* *ac si*, contra usum vocis, vertit *usque diem*. — Putem igitur hic non de pugna ipsâ, sed, ut Zouzenius recte dicit, de eó quod post necem hujus heroïs de-

prehenderit poëta, sermonem esse, et شهرى به explicandum ex glossâ Golianâ كذا ولم يكن كذا *Vidi illud, at non ita se habuit*; tandemque مر recte a Golio exponi *Altitudo et elatio* dici. Sic et Ibn-H., Tebr. et Ibn-Nah. من الشهرى expli- cant per ارتفاعه, licet duo hi posteriores alias etiam expositio- nes proferant. Rarior quidem hic usus est, exstat tamen etiam in Elmacini Hist. Sarac. p. 93: وكان أيام المدن *cum esset summo mane*. Unde hic vertendum: (Post pugnam) *autem vidi cum summo die* (ita sanguine conspersum) — *ut extremi ejus digiti caputque cruore, tanquam infectivâ herbâ, essent tincta.*

Posterius hoc hemistichium satis perspicuum est ex dictis ad v. 59 de more tingendi digitorum extremitates aliasque corpo- ris partes, uti hic etiam caput, tam viris quam praesertim femi- nis usitato. Addam tamen ibidem observatis nonnulla exempla eum etiam apud viros obtinuisse: sic Abou-Becr Chalîpha *يخضب بالحناء والكتم* *tingebat se Hinnâ et caramo*, narrante Elmacino p. 18; etiam Moâwia, ibid. p. 48; Hesschâm Ibn-Abd' almelek, ib. p. 81; Mansur, ib. p. 104; et Motâded, p. 179. Ita et viros succo Hinnæ tinctos memorat Motenabbi MS. çarm. 219 v. 38, etiam apud cl. de Sacy, *Chrestom. Ar.* Tom. I p. 337:

ومن في كفه منهم قنائة، لمن في كفه منهم خضاب،

Tam illi in quorum manibus erant lanceae, quam illi quorum manus Hinnâ erant tinctae.

Planta autem illa *Hinna*, quibus hi se tingebant, Plinio et Dioscoridi *cyprus*, est Linnaeo *Lawsonia inermis*; conf. et Fors- kâl, Flora Aegypt. - Arab. Parte I p. cx, et Russel, *Natur- geschichte von Aleppo, mit Ann. von Gmelin*, Parte I p. 134. Loca ubi crescit exhibent et eam ejusque in tingendo usum de-

scri:

scribunt Capmartin, in Bertuch's *Allgem. Geogr. Ephemeriden*, Jul. 1814 p. 247; Casiri, *Biblioth. Escur.* Tom. I p. 209; et Prosper Alpinus, de *Plantis Aegypti*, Tom. II p. 22 et sqq, qui eam *Ligustrum Aegyptium* censer et icone illustrat. — *عظام* vero, quod noster hic in comparationem adducit, a Golio in *Lex. exponitur Isatis, glastum. ejusque expressus succus*, vulgo *Indicum*; et in *Append. p. 2872 Succus herbae anil. vel glastum: aut herba alia tinctoria*; ita aeque dubitanter redditur ab eo *وسمة Folia glasti, seu potius annil; eorumve spissatus succus: vulgo Indicus sive Indigo dictus: quo tingitur lana et inficitur cutis.* Nec nisi generatim explicatur a Zouz. *قبت يتختضب* *د* et ab Ibn-H. et Ibn-Nah., *ضبع احمر*. — Cum tamen *Glastum* aut *Isatis* huic comparationi non consentiant, nec, quantum novi, extremis digitis tingendis sed aliis membris iis punctandis apud Arabas inserviant, accederem Tebrizio, qui dat *العظام الوسمة*, et quocum consentit is qui significationem nominum Latinam margini alterius codicis mei *اختبارات جديعي* MS. Persici, auctore Zein-al Attar, adscripsit, scilicet *arbor Indici, cujus folia sunt Wesmé.* — Uti autem noster, ita etiam Ibn-Doreid v. 47 illud *tingere* ad cruorem transfert, quando de camelis suis dicit:

اخفانهم من حفي ومن وجي مرثومة تختضب مبيض الحضي
Earum unguiae, prae attritu et conscissione, adeo perforatae sunt, ut cruore tingant candicantes glareae lapillos.

Sic etiam *عصاره حناء* *cruur* comparatur cum *سوم* *succo expresso Hinnae*, in *Amr'alk. Moäll. v. 63.*

V. 55. Si hic versus ordine postponendus est praecedenti, ut in *Cod. Zouzenii*, non vero in aliis fit, omnino particula *في* hic causam reddit memorati modo cruoris, et praeterita hic in
 li 3 plus-

plusquam perfecto vertenda sunt, quia ea continent quae ipsam pugnam praecedentem spectant. — Cum porro hic مهند (pp. Particip. pass. in II) *gladius Indicus* memoretur, quem Orientales, quippe acie praestantem, omnibus aliis praeferrunt; cumque tam hoc nomen quam notio denominativa in II specie هند, a nomine هند, *Hind*, *Indiâ*, desumpta, apud Golium desiderentur, fusius tum de hac notione tum de *gladio Indico* egi in Lexico meo. Sufficiunt igitur explicationes Ibn-Nahhâsi ad Caâb ben-Zoheir v. 51: (uti legendum) مهند يقال سبب مهند وهند وأذي (et ad Taraphae Moâll. v. 81: — والمهند المنسوب الي الهند) — Unum tantum locum addo e versu Helal Ibn-Razin, quem exhibuit Lettius in Notis ineditis ad Caâb ben-Zoneir i. c.

فولن تحت قططها سراعا، تكبهم المهندة الذكور

Tergumque dedere sub ejus grandine celeriter; — contundenibus eos gladiis Indicis bene masculis.

V. 56. Quamquam hic versus a Mobarred, in *Câmel MS.* p. m. 40, absque auctoris nomine citatur, conveniunt tamen omnes Codd. in eo Antarae tribuendo, uti et van Herwerden, in Schult. Thes. dissertt. p. 701, et Reiske, in Addendis ad Tar., illum ejus nomine exhibent. — Dissensus est inter Arabas de vocabulo primo جطل in Genitivo posito; in *Glossâ* enim marginali codicis mei quatuor sententiae de illo exhibentur: vel illum Genitivum pendere ab He in عهدى (v. 54); vel اومشك وسادجة (v. 51); vel legendum esse جطل in Nominativo, وبالرفع, ut sensus sit هو جطل; vel potius recte se habere, quod in textu est, جامل الحقبقة, huncque Genitivum referendum esse ad حامي الحقبقة (v. 51). — Et postremae quidem huic sententiae quid obstet non

non video, cum hucusque continuata sit hujus heroïis descriptio, eo consilio data ut poëta, ejus fortitudinem laudando, suam ipsius virtutem bellicam simul celebraret. — Hanc vero longe a se invicem remotam membrorum orationis connexionem cum lingua Latina non ferat absque ut perspicuitas tollatur, potius aliquâ circumlocutione utendum: *heros erat, qui* etc.

Sensus, qui propter imagines minus solitas non statim in oculos incurrit, bene a Zouz. illustratus est; hic nempe describit heroëm a staturae proceritate et membrorum magnitudine, uti et a summâ curâ quam olim mater ei impenderat cum solus esset ejus filius. — Prius quippe indicatur per descriptionem *vestium* vel *loricæ* ejus, quibus indutus referebat proceritate suâ arborem magnam, cum simul *calcei* siue *corrigiæ* ejus, concinnatae more ditionum *ex coria vitulina, cum succo jossorum spinæ Aegyptiacæ parato*, ad tam proceram staturam ejus essent accommodatae. Cum priore in hac imagine conferri aliquo modo potest versus adductus a Reiskio, in Prol. ad Tar. p. XLVII, e Meidânio MS. no. 2445:

كان السلاح فوق شعبة بانة قري ففجحا وريد الإسرة أمحما
*Arma gestat quasi super ramo myrobalani, fragrantis, rubrae
 intestinis venis, furvæ cortice.*

Posterius autem indicatur per enunciatum: quod *solus filius*, non *gemellus* esset; cui igitur uni omnis atque indivisa cura materna fuerat dicata; nam vocabula haec *لبس بتوام* non ad *calceos* referenda sunt, cum van Herwerden l. c. *incomparabiles*, sed ad heroëm ipsum.

سبتن porro sunt *coria bovina concinnata*: pec. cum *spina Aegyptiâ*; unde et سبتنة *calceus ex illis coriis* dicitur. Ita in Diwân Hudeilitarum MS.:

قامل السبتن الذي احذوكم، فانظر فمئل امامه فاحذوئي
 Cor-

linguâ exprimentam. Quia vero hic usus rarior est et facile molestiam creat, addam exemplum ex Ibn-Doreid v. 143: *عن غير ما وهن* aliâ utique de causâ quam debilitatis.

Comparatio mulieris pulchrae cum *vaccâ sylvestri* aut *caprâ* nimis nota est quam ut eam exemplis confirmem. Similia nomina puellis dant Gr. et Lat. cf. ex. gr. Kochler Obs. p. 43 sq. Eandem etiam adhibet noster mox v. 59, et quidem ita ut in utroque loco comparationem continuet verbis ex arte venandi et jaculandi desumptis: sic hic loci *قنص* non tantum generatim *praeda* est, sed *praeda venatu capta*. Utrumque illud etiam obtinet apud Abulolam in Sekt-essend MS. carm. 1: 35, et apud Gol. post Erp. Gramm. p. 236:

أردنا ان نصيد به مهاة فقطعت الكبابل والجمالا
*Voluimus venari in eâ (nocte) buculam ferarum, sed ipsâ
 rupit retia et funes.*

Quare autem haec formosa puella illi interdicta sit, dissensus est, a Zouzenio memoratus: cum alii putent id esse quia poëtae pater eam matrimonio sibi jungere volebat, adeoque poëtam optare ut id locum non habeat ipseque eam uxorem ducere possit; alii vero causam interdicti quaerant in bello inter utriusque tribum, quod efficeret ut pacem optaret, quâ datâ eam sibi uxorem posset jungere. Hic vero dissensus nobis quidem parvi momenti est et parum ad intellectum versus facit. Plura de eo dant Scholiastae Leidenses.

V. 60. Poëta non tantum v. praeced. comparationem mulieris cum *vaccâ sylvestri* aut *caprâ* continuaverat, uti ad v. 57 monuimus, verum et eam nunc amplificat comparatione cum similibus animalibus, a dotibus suis egregiis saepius apud Arabum poëtas laudatis. Sic hic primo cum *جداية*, quae Zouzenio dicitur *pulchrae dorcadis*, Golio vero i. q. *غزال* (de quo mox) *Dorcas*; uti

et dat Gjeuh., qui tamen addit: قال الاصمعي هو بمنزلة العناق من الغنم versumque Gjirran alandi ad illud adducit. Tebr. vero addit: وهو التي ائت عليها خمسة اشهر او ستة مرشاء Tebrizio, Ibn-H. et Ibn-Nah. tantum dicitur الصغبر (leg. الطبا (الطبا); Zouzenio *pullus dorcadis validus*; Golio vero *Pullus dorcadis, qui jam gradiri potest*, uti مراشح; ita et fere Gjeuhario ومشى وتدحرى ومشي — Tertium est غزال a Forskällo, in Fauna Orientali p. iv, *Capra Gazella* dictum; quod animalis nomen Golius, loco modo ad جداية citato, verterat *Dorcas*; in ipsâ vero voce, *Hinnulus*, scil. *pullus dorcadis*: pec. *jam incessui aptus*; *capreolus*. Cum posteriore hac explicatione consentiunt fere Scholiastae, ex. gr. Tebrizius ad Abulolae Sekt-essend MS. carm. 1: 28 الغزال واد الطيبة Tisdemque verbis Scholiastes ad Tograi v. 29, et paullo amplius Gjeuhari: الغزال الشادن حين يتدحرى; quod tanto magis valet, quia non solum Ibn-Nahhâs ad Taraphae v. 6 vocem شادن explicat: الشادن طربي لبس بالكبير verum et Zouzenius MS. ibidem: الشادن الغزال الذي قوي واستغني عن امه — Ceterum omnia haec animalia aliaque non tantum in comparationem cum feminis vario nomine adducuntur; sic puellae tenerae كالغزالان جالجد، in Carmine Nâbegac v. 34, ubi Zouzenius in schol. MS. causam comparationis dat احبها واجبارها واد الطيبة; verum et ipsa animalium illorum nomina figurate pro feminis ipsis collocantur: ex. gr. شادن supra memoratum, apud Tarapham l. c.: *Hinnulus duobus margaritis et smaragdi filis insignis*. Plura exempla ob magnam

copiam omitto. Nonnulla etiam alio consilio collegit Lette in notis ad Caïb ben-Zoheir p. 98 sqq. — Unum tantum de simili nomine addo, quia vitiose apud eum p. 99 impressum est, ex Diwân Tahmân (طهمان) Ibn-Amrou Kelabitae cum scholiis Abou-Saïdi'l Hasan Ibn-Hosein Succariensis, MS. carn. 2 v. 10:

رِيًّا اَغْنُ يَصْبِرُ حَسَنُ دَلَالَهُ، قَلْبُ الْحَكِيمِ وَطَيْبِي الْجَهْلَالُ،

Dorcas stridule loquens, cujus fascians pulchritudo venetur —

Cor sapientis, et insipientem interimat ex insidiis.

Quando autem in initio versus *collum convertentis se ad respiciendum feminae* comparatur cum *collo pulli dorcadis*, actio illa *respiciendi* longitudinem colli magis ostendit, quod longum et gracile mulierum collum merito pulchrum habent Arabes. Eum enim dorcadio morem describit Poëta, a Tebrizio ad Ham. laudatus, apud Schroed. Origg. p. 127:

اِذَا أَحْسَسْتَ مِنْ ذِمَّةٍ خَيْرًا نَصَنَتْ لَهُ الرِّجْمَ

Quando lenem percipit strepitum, ad eum collo emicat.

Unde eadem comparatio apud Amr'alkeis, in Moäll. v. 33, datur:

وَجِدْ كَجِبْرِ الرِّجْمِ لَيْسَ بِفَاحِشٍ، اِذَا هِيَ نَصَنَتْ وَلَا جَمْعُ عَطَلٍ

Collum ejus sicut collum Dorcadis candidae, neutiquam deforme — Cum illud erigit, nec ornamentis destitutum; ubi Zouzenius addit (quod etiam facit ad nostrum locum): شبه

عَنْقَهَا بَعْنَقِ الطَّيْبَةِ فِي حَالِ رَفْعِهَا عَنْقَهَا

Ad comparationem autem ipsam egregie facit locus Schol. ad Ibn-Fâredh, cit. a cl. de Sacy *Chrest. Ar.* III: 162: الغزال غايّة في الألتفات *Gazella animalium maxime gratiosa est quando collum convertit.* Sic et ludit Gjomahi:

عَنْتِ أَوْجَاهِهِمْ رَأَيْتِ عَنْقًا مِنَ الْقَوْمِ وَمِنَ الطَّيْبِ

Conf.

Conf. Suckari in Schol. ad Diwân Hud. MS.

V. 61. Cum admodum accurate Grammaticum egerit Zouzenius de septem verbis ex *افتعل* in *مفعول* transeuntibus, nil fere notare, nisi quod ex ejus observatione appareat, vocabulum *عمر*, quod perperam Jonesius omisit, hic sensu Passivo occurrere. Hinc suspicor illud hic non *vitam*, sed, ut nomen Actionis sensu Passivo (cujus usus exempla Hebraica dedit Schroed. in Syntaxi, et Arabica cl. de Sacy, *Grammaire Arabe*, T. I p. 202 et seq.), notare *vitam agi*; unde locum cum Jonesio non verteterem: *Audiui de viro qui ingratus est erga beneficia mea; sed putem vertendum: Diu expertus sum vitam agi absque ut quis pro beneficiis gratias mihi rependat.* Saepius enim tertia persona, tam singularis quam pluralis, impersonaliter adhibetur, tuncque aut per subauditum *quis*, aut per verbum Passivum Latine est exprimenda, uti apud Hebraeos passim fieri etiam e Schroederi Syntaxi notum.

Versus autem hic adeo placet Arabibus, ut in Proverbium apud eos abierit, coll. Fragmento III, supra in Proleg. p. 13 adducto. Nec mirum, cum grati animi virtutem tanti faciant, ut, teste Kazwini, apud cl. de Sacy, *Chrestom. Arabe*, Tom. II p. 538, cantum avis *دراج*, veris praenuncii, exprimere dicant hanc sententiam: *بالشكر قدوم النعم* *La reconnaissance assure la durée des bienfaits.*

V. 62. Quanam in re consistit illud *mandatum patrum sui*, de quo in priore hemistichio loquitur, non dicit poeta. Suspicor tamen eum id tacite indicare in posteriore hemistichio versus sequentis; ubi, si haec conjectura vera est, de heroibus id affirmat, quod se ipsum fecisse modeste tacet, sc. in ferventissimo praelii aestu nullam lamentationem edcre, nisi clamorem bellicum.

Posterius enunciatum وضع الفم عن وضع الشفتان quod ad verbum notat, *corrugantur labia ab albedine oris*, fere similiter adhibuit Zouz. in fine scholii ad v. 53, sed ita ut levis ejus mutatio, quâ, pro *ab albedine oris*, dixit عن الأسنان *a dentibus*, optimam explicationem det; cum وضع الفم *albedo oris* etiam in Scholio ad versum nostrum ab eo exponatur per الأسنان *dentes*. — *Labiorum autem corrugatio a dentibus* ea hic innuitur, quae fiat prae horrore pugnae aut mortis, ut tam ibi quam hic monuit. Ita et Ibn-Nah. addit cum Tebr.: وقيل ان هذا تكون في الحرب كثيرا ترتفع الشفة عن الأسنان حتي كأنه يتبسّم

Verbum enim قلص, quo etiam ibi usus est Zouzenius, notat *contractxit se in unum, contracta, diminuta fuit res*, ut umbra etc.; qua posteriori ratione occurrit apud Ibn-Doreid v. 182:

ان نجوم المجد امست اذلا وظله القاص اضحي قد ائري؛
Stellae quidem illustres tandem fiunt occiduae, — etsi earum umbra in meridie contracta corpori fuerit aequalis.

القاص الناص المشمر
 ubi Ibn-Chaluwia in scholiis MSS. Ita et apud Abulolam, in Sekt-essend MS:

وقلوصا كلفت اذا قلص الظل مكانا بغير ظل جديرا،

Camelum currere coëgi, quando contracta fuit umbra, — ad locum, quem nulla umbra obscuraret.

Ad quem locum notat Tebrizius: قلص الظل أي قشمر وقصص — وذلك يكون عند الهاجرة *Usurpatur illud etiam speciatim de corrugato et contracto labio*, uti nostro loco, sic in Elmacini Hist. Sarac. p. 111: *بشفتة العليا يقلص* *contractxit labium superius*. Simile quid notat aliud verbum, quod Zouzenius ad interpretationem affert, nempe كالج; ita كالج absolute est

est *ringens s. labia contrahens*, prae dolore, in Corano 23: 106.

V. 63. Adducunt hunc versum Scheidius, ad Vet. Test. p. 19, et Jones, in Comm. Poës. As. p. 282.

Bene Zouzenius, in explicatione suâ, repetit ad initium hujus versus ex v. praeced. *Utiq; patruî mei praeceptum observavi*; ita enim uterque versus cohaeret. Et sane multum dicit, eum in isto quidem temporis articulo illud observasse. Quid autem praeceptum illud continuerit, et quomodo illud, quod ei mandatum erat, in posteriore hemistichio, me quidem iudice, lateat, ex conjecturâ jam indicavi ad versus praecedentis initium. — De *gurgitibus belli* Tebrizii scholion ad Hamâsam dedit et plura loca, tam ex scriptoribus Arabicis quam Graecis et Latinis, congressit Scheidius, l. c., in quibus, cum aeque غمرات البحر *gurgites belli* هه المرت غمرات *gurgies moris* occurrant, parum refert utrum hic eum cod. nostro, Ibn-H. et Jonesio حومة البحر, an cum alio cod. Leid., Scheidii et Jonesio, in Comm. Poës. As. l. c., حومة الموت legamus; prius tamen praefendum. Licet enim حومة الموت etiam dicatur, ut in Diwân Hudeil. apud Schult. in Exc. Ham. p. 436, tamen et حومة الوغي eodem sensu, quo nostrum, in Adagiis Golii p. 153 aliisque locis adhibetur, et hic meliorem sensum fundit.

Postrema vero hujus versus dubitem an recte duumviri illi verterint; Scheidius quidem: *nec pavidi clamant*, et Jonesius l. c.: *nec timide mussant*; hic vero, ad h. l., dat: *absque ut murmuret aut queratur*. — Putem potius in iis de *clamore bellico* sermonem esse, et constructionem aliud acumen exigere; sc. illos heroës: *in fervido belli aestu nullam lamentationem edere, praeterquam clamorem bellicum*, sive, *nisi sit clamor bellicus*. Eum hic per تغمغم intelligi credo. Etsi enim haec vox proprie est *Vox tauri quam terrefactus edit*, hoc est *mugitus*, sicque etiam
trans.

transfertur ad *mugitum hominis graviter vulnerati*; in Vitâ Timuri 186: 5, aut et *iracundi*, ibid. Tom. II. 828: 8; tamen, ipso notante Golio, est etiam *Fortiorum clamor in praelio*: et Ibn-Nah. exponit: *الصوت الذي لا يفهم وهذا يكون في الحرب كثيرا من الحيلة والاختلاف* — Hunc enim clamorem edere solere irruentes Orientales, aliunde satis est cognitum. Illum jam prisco illo aevo locum habuisse, testatur Hâreth in Moäll. MS. v. 34:

هَلْ عَلِمْتُمْ أَيَّامَ يَنْتَهَبُ النَّاسُ، خَوَارًا لِكُلِّ حِيٍّ خَوَاءٍ؟

Nostis utique dies illos, quibus in se mutuo irruerant heroës, et quaeque tribus clamorem edebat.

Ubi Zouze recte explicat: *الخوار صوت الذئب وذئبه وهم هاهنا مستنعمان للضئج والاصباح*

V. 64. Citatur hic versus a Meidânio, in Thesauro Proverbiorum MS. no. 3282, ad Prov. *افرس من جسطام*, ubi tamen lectio multum variat, de quo notae criticae consulantur. — Usum rariorem vocis *ينتفون* et sensum constructionis ellipticae priorum vocabulorum satis exposuit Zouzenius. Is, nisi fallor, paraphrastice huc redit: Cum socii mei, me pugnae praeficientes et in primâ acie collocantes, hoc modo per me, tanquam clypeum inter illos hostesque interpositum, se tutos redderent ab hastarum cuspidibus, has tamen non refugi pusillanimis; — sed vero arcus mihi fuit quo fortitudinem meam ostenderem locus. — Postrema haec utrum proprio an figurato sensu sumenda sint, anceps haereo; forte quidem utroque, pro more poëtae nostri figuram ex ambiguo de industriâ adhibendi. Proprio sensu, de loco quo pedem posuerat nimis arcto, ea sumit Jonesius; qui vero sensus an cum versus sequentis hemistichio posteriore con-

conveniat, vehementer dubito, cum ibi se in hostes irruisse dicat.

V. 65. Ante hunc versum in Codd. Leid. et apud Jonesium exhibentur tres alii, quibus Jonesius, non quidem in textu sed in translatione, eumque in suâ secutus Hartmannus, quantum adhuc post primum illorum interserit. Hes igitur omnes cum Zouzenii codex non agnoscat, eorum explicatio non huc, sed ad notas criticas, pertinet.

Qui vero hic datur versus, cum etiam adducit et Belgice post Jonesium vertit cl. Muntinghe, in Additam. ad libri Jobi translationem H. A. Schultensii, p. 265. In vocabulis quidem nihil est quod nos moretur. Constructio tamen enunciati **أقبل جمعهم** cum differat a constructione verbi sequentis **يبتز أمرؤى**, quod cohaeret cum initio. *quando sua copias nostras semet invicem ad pugnam incitare*; constructio illa, inquam, mihi videtur alium sensum dare quam Jones, Hartmann et fere Muntinghe ei tribuunt, vertentes: *Cum vidi legiones nostrorum hostium advenire, seque invicem ad pugnam incitare*. Non enim utriusque enunciati eadem est ratio. — In priore putem omissum esse more solito pronomen relativum; vel particulam **قد** hic subaudiendam esse, uti Ibn-Nah. et Tebr. dicunt: **قد هاهنا محذوفة والمعني لما** sed prius praetulerim. Porro **أقبل** sumendum mihi videtur eâ notione quam dat Golius in Append. *Antrorsum properavit seu procurrit*. Tandem **جمع** verterem hic *agmen, sive cohortem exercitus magnam*. Hoc speciali sensu adhibetur in Cor. 3: 149; apud Elmacinum p. 261; et in primis in A. Schultensii Excerptis ex Ispahanensi p. 22. — Hinc sensus est: *Quando autem videbam numerosas hostium copias, quarum magna procurrebat cohors, semet invicem incitare ad pugnam, impetum feci, non sane vituperandum*. Tunc scilicet tenuis

pus erat, quo heros noster irruendo ostenderet non amplius angustum fortitudini suae demonstrandae locum dari, uti v. praeced. dixerat.

V. 66. Attulerunt etiam hunc versum A. Schult. ad Job. p. 153; Kuipers, in Schult. et Schr. Dissertatt., p. 561; Reiske, ad Tar. p. 123; et Rosenmüller, ad Zoheir, p. 40, qui posterior tamen, Jonesium secutus, nonnulla vocabula aliis vocalibus minus recte instruxit. Sensum perspicue explicat Zouzenius, sed dubito an recte comparationem hastarum tantum ad earum longitudinem referat. Nisi enim fallor, gemina hic comparatio adest: altera, hastarum cum rudentibus putealibus ob longitudinem; altera, hastarum in pectore equi cum iisdem rudentibus, inservientibus ad aquas hauriendas. — Huc etiam facit versus Gjeriri, apud Reiskium l. c. n. 122:

كأنه منس من ينمارع من لصاب جـروراً

Quasi esset funis, qui egerit aquam e profundo puteo Lesaf;
quod vocabulum لصاب (ut id hac occasione addam) a Gjerihario explicatur, adducto etiam poëtae loco: لصابٌ مِثْلُ قُطَامٍ

مَوْضِعٌ مِنْ مَنَابِلِ جُنِي قَمِيمٍ

Non contenti enim Arabum poëtae, uti ad v. 28 vidimus, de lacubus, cisternis, puteis vitae et mortis loqui, cum quibus cor comparant, pingunt insuper hastas ut urnas et situlas mortis, illas quidem sanguinem e corde, uti hae aquam e puteo, exhaurientes. Hinc et hastas non tantum ut sitientes, verum et ut bibentes sanguinem ex inflictis vulneribus describunt, locis a Schult., Kuipersio, Reiskio, et ex iis a Rosenmüllero datis aliisque bene multis. Unum tantum versum addo, qui Antarae tribuitur a Schol. apud Van der Sloot ad Tograï p. 139 quique nonnihil alio modo legitur in Vitâ Tim. II. 248: 9:

ولتند زكركك والرماح مواهل مني، وبيض الهند تقطر من دمي ①

*Et profecto tui memor sum, licet hastae sitientes de me
hauriant, et albæ Indicæ sanguine meo stillent.*

Versus autem ex Hâreth in Moäll., a Reiskio Arabice tantum
exhibitus, quique est v. 90, in Cod. Zouz. 54 sic legitur:

وَجِبْهَاتُهُمْ بَطْعَنٌ كَمَا تَنْهَرُ فِي جَمَّةِ الطَّوْبِيِّ الرَّيَاءِ

sicque sonat:

*Percussimus iis frontem confodiente ictu, sicuti situlae commo-
ventur in aquâ putei confluentæ.*

Convenit quodammodo versus Hamâsæ, in Schult. not. ad
Exc. Ham. p. 432:

مَخَضَتْ بِرِلْوَةٍ حَتَّى كَحْمَسِي، ذُخُوبِ الشَّرِّ مَلِي أَوْ قَرَابَا ②
*Concussi urnam ejus, donec sorbuerit — situlam mali plenam,
aut ferme plenam.*

In nostro igitur loco pectus equi figuratur tanquam puteus,
e quo hastæ; longitudine rudentibus similes, sanguinem hau-
riunt.

V. 67. Dubium hic nonnihil est, utrum ذَنْعَرَةٌ (vel ذَنْعَرَةٌ ut
alii legunt) وليبائه ولبائه cum Jonesio vertendum sit *cum collo et
pectore ejus*, sc. equi; an *in anteriore colli parte et pectore
ejus*, sc. sedens. Tam ذَنْعَرَةٌ enim quam ذَنْعَرَةٌ hic vulgari suo usu
non conveniunt. ذَنْعَرَةٌ quippe, *candicans macula in fronte equi*,
pec. major quam ذَنْعَرَةٌ, ut notat Gol. ex Gi., sive البَيَاضُ فِي
الْجَبْهَةِ, uti explicat Scholiastes MS. ad carmen Borda v. 86,
non de dorso equi, cui insidetur, occurrit; uti nec ذَنْعَرَةٌ, *Fovea ju-
guli, seu in superiore extremitate sterni, ad clavicularum commis-
suram*; ut notat Gol. ex Gi., item in camelo et equo *Locus supra
pectus isti utcumque respondens*; uti idem ex Ca. observat. Hoc

enim vocabulum utroque hoc suo usu ad pectus, non vero ad collum aut dorsum pertinet. Ita et de homine adhibetur; uti quando Mohammed dixisset, narrante Abulfeda in Vita Moh. ed. Gagnier p. 33, in itinere suo nocturno *pectus* sibi scissam esse a Gabriële, et quidem شعرة ابي شعرة من اfoveâ juguli usque ad pubem, id explicatur ibid. من قصته ابي شعرة a sterno pectoris usque ad pubem; قصة enim est capillus frontis, antiae. — Quia igitur sive *foveâ juguli equini*, sive *fronte equi*, et *ejus pectore hostem projicere* nullum sensum dat, neque illud لم يمي cum Jonesio, qui hoc sensit, per *adoriri* potest veriti, putem potius posteriorem hujus locutionis translationem, supra exhibitam, assumendam esse, ita ut vel *fovea juguli* vel *frons et pectus equi* hic indicent *anteriorē*, et capiti frontique maxime vicinam, *collum parvum*, ut in *conventionibus* praelii assuetudine *insidebat* noster. — Notum enim est id Arabibus, in primis campestribus, quando in hostem irruunt, saepe moris esse, praesertim si equis non insideant, sed stent in stapedibus. Forte et hoc voluit Zouzenius, cum simpliciter explicet: *Non cessavi projicere hostes in jugulo equi mei*. Conf. fuse de illo more crud. Du Bois-Aymé, in *Mémoire sur les tribus Arabes du désert de l'Égypte*; in opere splendido *Description de l'Égypte, par ordre de S. M.* Tome II Artic. II.

Postrema hujus versus, *usque dum equus meus sanguine tanquam indusio vestitus esset*, id est *undatquaque sanguine et cruore quasi obiectus esset*, conveniunt cum ingenio Orientali, quo notio *vestiendi* ad omne tegumentum solet transferri. Parum abluat Rouba, apud Schult. in not. ad Exc. Ham. p. 517, ubi *Taurum* et *Canes* describit:

وقد كسا فبهن صبغا بزرغا

Hos induit tincturam vividissimam.

quod Merzouki in Schol. ibid. explicat: كَسَا الصَّلابَ رَمًا طَرِيًّا
canes recenti sanguine vestivit. Magis adhuc convenit versus ex
 Diwān Hudeilitarum, in Notis Schultensii ad Exc. ex Ispahan, p. 15:

أَذَا أَدْرِكُوهُمْ يَلْسَحُونَ سِرَاتِهِمْ بِضَرْبِ

Quum assequantur eos, amiciunt dorsa eorum ictibus.

Nostrum autem dictum exponitur a Scholiastis Leidd. قَسْرَجِلْ
 ٢سِرْجِلْ أَي صَارَ لَهُ الدَّمُ بِمَنْزِلَةِ السَّرْجِلِ وَهُوَ الْقَمْبِصُ
 السَّجَالِ الْقَمْبِصُ وَسَرْجِلَتُهُ فَتَسْرَجِلُ أَي الْبِيسْتَةُ السَّرْجَالُ

V. 68. *Morbus* hic memoratus, سَقَمٌ, quis fuerit non patet, cum nulla ejus mentio facta sit, et hic quidem verbulo tantum de eo loquatur poëta. Vix autem dubito quin non *morbus* generatim cum Reiskio. in Prol. ad Tar. p. 1000. *morbum* citante, vertendum sit, quasi *ejus* morbus esset; nam *morbus animi ejus* dicitur: causa autem morbi ejus animi poëtae videtur exhibita esse tum v. praeced., conspectus equi ejus sanguine obrecti, tum v. 69 et sq, querela et lamentatio equi vulnerati. — سَقَمُهَا igitur hic referrem ad animum et verterem *moerorem ejus*, sc. animi, saucii ob miseram illam equi conditionem; et perspicuitatis causâ praemitterem versui: *Lugebam quidem ideo; saucium tamen propterea animum meum sanavit mox, depulsiue ejus moerorem heroium dictum* etc. Ita et Zouz. explicat فِي خَمِّهِ
Dispulit ejus moerorem. — Non tantum enim سَقَمٌ omnis generis *morbum*, etiam *animi*, notat, ex. gr. *aegritudinem ex amore ortam*, in Carmine Borda v. 7:

تَكَيْفَ تَنْكُرُ حَبًّا بَعْدَ مَا شَهِدْتَ، بِهِ عَلَيْكَ عُدْوَلُ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ

*Quomodo ergo negas amorem, postquam testimonium dedere, —
 De illo contra te, testes legitimi lacrymarum et morbi?*

Ita et in Sententiis Ali ex Collectione Abd' olwahdi, ed. van Waenen p. 80 no. 207:

صحة الدنيا ستقم ولذتها ألم

Sanitas mundana aegritudo, et voluptas ejus dolor est.

Verum etiam verba illa *sanandi*, quae hic occurrunt, de talibus animi morbis adhibentur. Sic Schol. ad Togr. v. 22 verbo شفاء de *sanatione* sive *dissipatione moeroris* utitur: شفاء اذا شفاء de *sanatione cordium* adhibetur in Vitâ Salad. p. 1; et in Paraphrasi Arab. Carm. Pythag. p. 12 no. 66; atque ipse Coranus dicitur شفاء *medicina*, C. 41: 44, coll. v. Waenen l. c. p. 208, uti et alterum verbum جر exstat hoc sensu apud Ibn-Dor. v. 109:

ولاعينتي غارة وهناكة تضنى وفي تمشافها دبر الخنبي

Mecumque colludet puella tenera, delicatula, quae quidem morbo enecet, sed cujus in osculo sanatio sit morbi illius excruciantis.

Nec mirum est poetam adeo lugere de equi sui tristissimâ conditione; cum Arabes non tantum equos suos, praestantissimos quidem illos, magni faciant, verum et eos tanquam itinerum et periculorum suorum comites et quasi socios suos ament ac laudent. — At vero, si duo haec hemistichia jungamus, non tantum hic videmus hominem, sed simul heroëm et poetam, egregie haec describentem. Quantus enim ejus etiam moeror sit, obliviscitur illius, quamprimum de pugnando res est, atque ei acclamatur ab heroïbus: *Antara, animose praecede!*

Causa autem hujus doloris cum sita sit in versu praecedente et in sequentibus, hinc forte ortum est quod hic versus in nonnullis codicibus postponatur sequentibus, ut sic descriptio vulnerati equi non abrumpatur. Sed, uti mihi videtur, minus recte

et parum poetice aut ingenio humano conveniens, cum vere logentium sit non tantum continuo sermonis filum abrumpere, sed praesertim cogitationibus et querelis suis identidem ad causam doloris sui redire eamque dulci quadam loquacitate, variis modis, et repetitis vicibus memorare, ut sic dolor effundendo quasi nonnihil leniatur; quod et hic et in seqq. obtinet.

V. 69 et 70. Uti ad v. praecedentem vidimus poetam suum moerorem ob vulnera carissimi sui equi egregie exprimere, ita et hic non tantum deprehendimus moerorem ejus vehementer augeri debuisse, propterea quod *equus ejus prae vibratis in pectus hastis deflectat*, unde animose praecedere sociis suis heroï denegabatur; sed et ob auctum illum dolorem, redit ad miserrimam equi sui conditionem describendam, atque duobus his versibus non minus pulchre equum illum pingit repensum illi modo quo erga dominum suum agit. Lacrymae et hinnitus hic discretissimorum verborum vices occupant. — Sic, quamquam aliâ schesi, Abulola in Sekt-essend MS., Carm. 1: 37, etiam in Golii Append. ad Gramm. Erp. p. 238, de equo suo:

وايقظنا بالدهويل الركب حتي، ظننت صهله قبل وقال

Excitavit hinnitu suo comitum turbam, ita ut — putarim hinnitum esse verba et dicta; i. e. sermonem.

Nec tamen sufficit poetæ nostro equum vulneratum hic inducere, ut lacrymis et hinnitu querentem de suis vulneribus, eumque adeo ad misericordiam commoventem, verum, quantum se in praecedentibus ostendit heroëm in pugnis, quantumque poetam in fortitudine suâ aliorumque describendâ; quantum etiam supra eum vidimus hominem, munificentiam conspicuum et aversione a praedâ dividendâ magnanimum; tantam ejus humanitatem hic conspicimus in ejus moerore ob equum suum vulneribus gravatum ejusque erga illum misericordiam; tantam etiam in eo admiramus

facultatem poëticam ad conditionem illam flebilem flentis et lamentantis equi his versibus modo quam tenerrimo exprimendam. Hoc quidem ita fecit, ut meliorem hoc nomine locum me, in hoc saltem carminum genere, apud poëtas Arabas legere non meminerim. — Quae enim loca sermonem per prosopopœiam rebus inanimatis aut animalibus tribuunt, ea plerumque aut aliam imaginem complectuntur aut elegantiam illam tenerrimamque enunciatione carent: uti Labidi in Moäll. v. 10:

فَوَقَفْتُ أَسْأَلُهَا وَكَيْفَ سَأَلْنَا، ضَمًّا جَوَالِدٍ مَا يَبِينُ كَلَامُهَا ۝

Et substitui interrogaturus ea (parietina); sed quid juvat interrogare — lapides surdos, quorum non distinguas sermonem?

Multo magis friget et vero omni pulchri sensu destitutus est versus Abuolâc, Reliâq ad Tar b no ciras:

أَوْفِي جِهَا الْحَمْرِيَاءَ عَوْدِي مَنبَرٍ لِّلظَهْرِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَخْطُبْ ۝
فَكَأَنَّهُ رَامَ الْكَلَامَ etc.

In qua Chamaeleon ascendit gradus cathedrae, in meridianis precibus, excepto quod homiliam non recitet.

Quasi vellet perorare, etc.

Melius Abd'olmelich, in Exc. Ham. p. 546:

وَأَسْمَعْنَا بِالصَّمْتِ رَجْعَ جَوَابِهِ، فَأَبْلَغَ بِهِ مِنْ خَاطِبٍ لَمْ يَحْصُرْ ۝
Atque audire nos fecit (hic defunctus) per silentium reddita responsa, — Et o potentem oratorem, qui nullam edit vocem!

Omnibus autem his longe elegantior nostro loco est muta quidem, sed disertissima illa, equi vulnerati allocutio, quam poëta nativo suo colore quasi ad oculum pingit: Vulneribus et cruore obtectus equus meus lacrymis et hinnitus est necum. conques-tus: — Quodsi novisset sermocinari, vocibus edidisset querelas; — sique habuisset loquelam, utique verbis mihi indicasset vulnera sua et cruciatus, — Postrema haec equidem addo, quia in كلامه mo.

more suo ambiguum captat poëta in geninâ notione illius speciei II; alterâ, *vulnerandi*, alterâ, *loquendi*.

V. 71. Adeo abrupte ponitur hic versus, ut de ejus contextu cum præcedente et sequente aequè incertus sim ac de ejus sensu; tum quid sibi velit poëta hujus rei mentione, tum de quibusnam equis loquatur, utrum de suis an de hostilibus. Prius quidem videtur, si cohaeret versus cum sequente, ubi de suis camelis agit; et tamen hoc etiâ dubium est, nam suum equum in præcedentibus jam vulneribus et sanguine obrectum conquestus erat. Hinc forte dicendum, hic de equis sociorum suorum sermonem esse, et contextum ita constituendum ut hic sortem infelicem equorum sociorum suorum per temerarium eorum in terram mollem et laxam impetum describat, in versu seq. vero illis temerariis equis suos obsequentes camelos opponat, sicut vocabulum *والخيل* habeat Waw, quae Grammaticis dicitur *واو الحبال* Waw status, *interea dum equi* etc. atque paradosis detur versus sequente, *cameli mei erant obsequentes* etc.

Priori etiâ hemistichio Jonesius et ex eo Hartmannus, (licet prior tamen eadem vocabula in textu exprimat) alium longe sensum dant quam equidem ex vocabulis exsculpere possim, sc. *Mediis in atris pulveris nubibus impetuose currebant equi habitu alterato* (*with disfigured countenances, in unkenntlicher Gestalt*); cum tamen *وخبلى*, consentientibus Golio, Zouzenio et Schol. Leidensibus, sit *terru mollis et laxa*, et secundum Zouzenium, *ea quidem in quam hic loci pedes equorum immerguntur*; *هو ارجس* autem sint *austeri vultu, tetrici*; pro quâ notione a locis addendis abstineo, quia passim occurrit.

In altero hemistichio dubitari possit, utrum *من دین* hic idem notet quod *دین* et praesertim *ما دین* nonnunquam significet in duobus orationis membris, ubi *دین* vel *ما دین* in priore est *partim*

sim aut tam, Waw vero in altero membro ei respondeat atque etiam partim aut quam significet. Sic ما بين مهشوم ومكروح partim caesi, partim vulnerati, in Vitâ Tim. 612: 1; ما بين امراجل وراكب tam pedites quam equites, ibid. p. 222: 3; et apud Nuweirium, in Schult. Hist. Joctan. p. 88: جبن اسبر وقتبيل partim vincti, partim caesi. — Putem tamen potius in praemisso من causam dari austeri horum equorum vultus; ut من sit prae, sive propterea quod; uti Zouzenius illud etiam per لما explicat.

Hinc dubitanter ad verbum verto: Interea autem dum (socio-
rum meorum) equi impetuose in terram ruebant mollem, austerum illi monstrantes vultum — quod medios essent inter proceras equas aliosque equos proceros; i. e. inter alios, proceros quidem omnes, utriusque sexus equos (uti Zouz. recte exponit); qui igitur prae gravitate sua in pedibus aliorum in celum luteolum immergebantur. — Atque sic quidem verterem e lectione Codicis Zouzenii. Leidenses autem et Jonesii Codices ut et margo Codicis nostri pro آخر alios, exhibent اجد tenuibus et brevibus pilis equos; quod vero cum laudi detur, ut observat Golius et ex pluribus locis apparet, hic igitur minus probandum putem, quia non de laude sed, ut mihi quidem videtur, de infortunio equorum temerariorum agitur.

V. 72. Si ea, quam ad versum praeced. proposui, sententia mea vera est, poëta hic loci vectarios camelos suos non tantum obsequentes verum tunc temporis etiam obsequentes, quando illis maxime opus est, in moliminibus periculosissimis, opponit equis temerariis, modo descriptis; in quâ suspicione nunc etiam confirmor quia Zouz. hic ذلل explicans ذل aequae ac Golius contrarium dicit vocabulo الصعوبة, quod modo de equis illis adhibuerat. — Illud enim ذلول ejusque singulare ذلول, quamquam saepe

in malam partem viles, abjectos notent, tamen etiam bono sensu submissos, obsequentes significant, uti etiam Schol. Leidd. id per منقادة exponunt; et praesertim illa vocabula jumentis tribuuntur ut ab Amr'alkeis in Moäll. v. 39, et in Ibn-Zeiduni Risâlet p. 7: 'يركب الصعب من لا ذلول له' *Qui bene docto et obsequioso caret jumento, conscendat ille asperum et intractabile atque succussorium, necesse est;* uti vertit Reiskius. — Faciles enim se praebere camelos sibi suos gloriantur Arabes. Ita apud Lette, l. c. p. 203:

والعز عند رسبم الأيئف الذلل

Gloria est in gressu citato camelorum obsequentium.

Cum quo dicto fere convenit Ibn-Huggia, apud Van der Sloot ad Tograi p. 148: وإنما العز موجود عند سبر النوق المذلة: *num gressus invenitur in itineribus camelorum obsequentium.*

Laudem autem illam, camelos ejus se ductiles praebere rectori suo, quam verbulo tantum praedicat noster, per partes neque in- | eleganter amplificat Tarapha, v. 36 et 37, qui hoc ordine in Cod. Zouzenii leguntur et hoc modo punctantur:

وَأَنْ شَبْتِ لَمْ تَرْتَبِلْ وَأَنْ شَبْتِ أُرْقَلْتِ؛

مُخَافَةٌ مَأْوِيٍّ مِنَ الْقَدْرِ مُحْصَرٍ ⑤

وَأَنْ شَبْتِ سَامِيٍّ وَأَسْطُ الْكُورِ رَأْسَهَا،

وَعَامَتٌ يُضْبَعُ بِهَا دَجَاءُ الْخُفْبُرِ ⑤

Si velim, non properat; sin, tollutim currit — metu scuticae plexae de loro, contortae:

Si velim, capite in mediam sellam erecto — brachiis natabit celeritate struhiocameli.

Quae hic Zouz. disputat utrum **مركاب** (cum primâ Kesre, non Dammâ uti pronunciat Jonesius) singulari careat, ut et dixit Golius, an vero, cum Al-Ferraö Grammatico ejus singulare dicendum sit **مركوب**, collatis aliis ejusdem formae exemplis, ea etiam ad v. 10 jam ex illo monuimus.

Vocabula **حبث شبت** possint separatim sumi *ubicunque voluerim*, vel, ut vult Tebr. cum **كان ذلل** jungi; sed credo recte in margine Codicis mei observari, illud **حبث** cohaerere cum **مشايحي**. Posterius hoc notat quidem vulgo *adjuvans me*; peculiare autem quid hic captari observat Zouzenius, cum aliam significationem hic indicet, quae in III hac specie in Lexicis deest, scilicet denominationem **شبت** *habidica et fragrumu ligni sicca, quibus accenditur ignis, fomes*; et quae igni accendenda quasi *opem ferunt atque inserviunt*. Et videtur quidem etiam Jonesius hanc notionem hic applicuisse. Hinc verbum de verbo verterim: *Cameli mei vectarii erant obsequentes, ubicunque vellem, cum ardorem animi mei inflammare eumque in peragenda molimine firmiter proposito incitarem.*

V. 73. Citant hunc versum Tebrizius, in Prol. ad Zoheir, apud Reiskium in Prolog. ad Tar. p. xxvi sq. et ex eo Rosenmüllerus, ad Zoheiri Moäll. p. 7, uti et eum adducit Jonesius in Comment. Poës. Asiat. p. 282, quorum autem hic primum verbum minus recte dat in Imperfecto, et utrumque hemistichium ita vertit ac si duas res a se invicem separatas contineret: *Ac verebar, ne quid mihi accideret, et ne bellum super duos filios Demdemi non esset conversum*. Poëta tamen utique non is erat qui timeret mortem; sed verebatur tantum ne obiret priusquam caesi essent hi ejus inimici. Hoc igitur melius dedit Reiske:

*Verer, ne moriar antequam belli caedisque rota gyrei super
ambo filios Demdem* (i. e. ne moriar ante ipsos occisos). Hunc
tam restrictum a poëta mortis metum recte etiam observavit,
Zouzenius.

Quos porro tanquam omnibus illo tempore in suâ tribu cog-
nos inimicos poëta tantum vocat *ambo filios Dhemdhem*, eorum]
non solum nomina nobis servarunt Scholiastae Leidenses et Zou-
zenius, nempe Husein et Harem, *حصين وهم*; sed et docuit
Zouzenius eos heroëm nostrum invitum ad bellum adegisse; ad-
ditque ad h. l. Tebr. *الذئبان قتلها ورد بن حاجس العبسي*.
والذئبان عنترة قتل اباها ضمنا وكانا يتوعرانها,
Cetera, quae duo hos Dhemdhem filios causasque hujus inimicitiae et belli
spectant, fuse exhibuit Tebrizius, apud Reiskium l. c. — Ad illum
tamen locum verbum monendum est, nomen *zobjanita*, quod
Tebrizius in textu Arabico dat *المرزبي Mazenita*, non ita a Reis-
kio, et integrum cum locum iterum exhibente Hartmanno p. 93
sq. et Sacy p. 18. verti, sed *Dzobjanita*. Hoc igitur Rosen-
müllerus, l. c. p. 6, in notâ, emendandum vult in *الزوبجاني*.
Et tamen illud *المرزبي* non tantum legitur in Cod. Leid. Tebri-
zii MS., verum et Prologus, qui in Cod. nostro Zouzenii prae-
figitur illi Zoheiri carmini, etiam *المرزبي* exhibet, quamquam hic
prologus non ex eodem fonte esse videatur, quippe qui in mul-
tis quidem vocabulis cum Tebriziano conveniens, in aliis tamen
ab eo diversus est et multo plura continet.

In posteriore hemistichio Reiske aliam substituit imaginem scil.
rotae belli caedisque gyrantis super hostes. Loquuntur quidem
Arabes de bello per varias imagines, quae saepe videntur similes,
valde tamen indole suâ differunt: sic ex. gr. frequenter de *nobli*
belli quae volvatur et gyret, ex. gr. in Exc. Ham. p. 326:

إذا دارت رحا الحرب الزبون

Quum mola volvitur belli contumacius collisi;

sed mola belli ibi est maxima ejus moles. *Rotae belli* autem nusquam mentionem factam novi, nec دائرة id notat. Est enim *circuitus*: *circulus*; et hinc translate *conversio fortunae*, pec. *ad-versa*. Sic eodem sensu, quo in nostro loco, in Vitâ Tim. 344: 2 *الدوائر تدور الباغي علي* *volvuntur in tyrannum adversitates fortunae*, et *الدوائر دجها* *circumgyrare fecit in iis casus adversos*, ibid. 256: 13; inde etiam دائرة السوء, in Corano 9: 99, a Gjeuhario in سوا explicatur *الهدية والش clades et malum quodvis*. Hinc potius imaginem a poetâ adhibitam, ut magis Orientalem, servandam putem. — Fallitur tamen Zouzenius quando *دور* nomen non nisi in malam partem sumi dicit. nam in loco Corani citato etiam in bonam adhibetur *الدوائر* pro *conversionibus fortunae prosperis*. Ita et utroque sensu dixit poetâ, a Lettio in Curis tertiis ad Cant. Deb. p. 86 e Gjeuhario citatus:

والدهر بالانسان دورى

Et fortuna in homine est versatilis.

Ceterum non ambos, ut Tebr. modo cit. dixit, sed tantum alterum horum Dhemdhemii filiorum, Haremum, occisum esse a Ward Ibn-Habesch Absitâ, ورد بن حابس العيسى, refert Zouzenius MS. ad Zoheir Moäll. v. 34. Utrum autem id factum fuerit ante obitum Antarae an post illud, adeoque hic voti sui particeps factus fuerit an secus, non liquet.

V. 74 et 75. Multum differt interpretatio Jonesii, in Comm. Poës. As. l. c., ab eo sensu quem huic versui priori et initio alterius dat Zouzenius, et quem vocabula exigere mihi videntur.

Ille vocabula *أن يفعل* singulari modo jungit cum *فأذرى* et sequentibus: *et voverunt, nisi illis sanguinem meum concederem, — Se futuros.* — Ac si non legeretur *أن* (*In*) *si*, vel *siquidem*, uti omnes habent codices, sed esset *أن* (*An*) *ut*; quae tamen particula non facit Apocopen in Futuro, quod vero hic locum habet. — Melius Zouzenius et Scholiastae Leidenses nomen *دمي* jungunt cum *فأذرى* *voverentes sanguinem meum effundere*; atque adeo Zouzenius vocabula sequentia *أذا لم ألقهم* non interpretatur ut ille: *nisi illis concederem sanguinem meum, sed: cum eos non videbam, h. e. me absente voverunt se me necaturos esse.* Totius igitur versus sensum sic constituit, ut poeta voti sui, praecedente versu facti, causam dicat esse tum horum inimicorum calumnias, quamquam eos non laesissent, tum eorum votum solenne et mutuum, quo se obstrinxerant ad ejus caedem, idque *eo absente*, quia, ut recte adjungit Zouzenius, *eo praesente, strenuitate cum eo contendere non fuerant ausi.* Nisi forte quis illa velit interpretari: *Voverunt necem meam quando illis non adfuturus essem, i. e. subdole perpetranda.*

Hisce poeta addit v. 75 *أن يفعل* quod cum sequentibus junctum vel potest verti cum Jonesio, in translatione Anglicâ, *Immo injuriâ affecerunt me — sed reliqui patrem eorum* etc. adeoque potest tantum restringi ad alteram versus prioris partem, sc. ad calumnias, quod et facit Zouzenius, vel potius, me iudice, pertinet ad utramque partem illius versus, hoc est, tam ad eorum calumnias quam ad nefarium et heroibus indignum eorum votum de eo neci dardo: *Dum tamen ambo illi haec agebant, reliqui* etc. — Praeterea illud *تركت* *reliqui* iterum eo sensu sumendum est quem Schroederus in Syntaxi Hebr. egregie pro linguâ Hebraeâ perspexit et usum praegnantem vocavit, quemque etiam ad

v. 41 et 50 observavimus, ita ut duobus verbis opus sit ad illud exprimendum; unde et Zouz. id recte explicuit: قتلن وصبرت
Occidi reddidique patrem eorum pabulum ferarum etc. qui usus hujus verbi etiam in duobus versibus mox adducendis recurret, et locis carminis nostri modo citatis itidem adfuit, in quorum quidem posteriore pleraque vocabula fere eadem sunt quae hic habentur ibique a nobis illustrata sunt. — Plurimum etiam cum hoc poëtae dicto conveniunt versus Schoreichi, apud Schult. ad Exc. Ham. p. 533:

لتركته لعواف من ضياع وانسرت

Sane reliqui eum pabulatricibus hyaenarum et vulturum cohortibus.

et Diwân Hud., cit. a Reiskio ad Tar. p. 120:

تركنا الشاع ... اربعة الهم ... رب ... في سرب مخيم

Reliquimus hyaenas noctu involantes ipsorum laceram differre carnem, in compitis Machim.

Crudele quidem et inhumanum merito videatur hoc factum in heroë nostro, cujus utique meliores animi dotes supra saepius observavimus, quin tenerrimam et misericordem admodum indolem paullo ante vidimus. Multum tamen hoc ejus vitium minuitur, tum omnibus iis quae ambo hi ejus inimici nefarii simul et ignavi aut jam aperte fecerant aut etiam subdole contra heroëm hunc magnanimum erant moliti; tum sollicitâ nostri non magis quam omnium Arabum curâ de existimatione suâ, praesertim à calumniis, intactâ servandâ aut, si laesa esset, acriter vindicandâ; tum denique non excultis nostrum in modum illorum temporum moribus, eâque hominum indole, quâ sub fervido coelo optimis et tenerrimis animi affectionibus eodem cum fervore quo pravis, si modo non viles essent, indulgebant, et ardore suo abrepti in extremum quodque ruebant. Haec igitur singula factis aut testi-

mo-

monii confirmemus, cum ea etiam aliorum poëtarum locis illustrandis inserviant.

Praeter id enim, quod ambo hi fratres et fecerant et moliti erant, etiam alter eorum Hosein aliâ occasione ut subdolos et perfidus simulque foedifragus notatus est a Zoheir, qui paucis annis post nostrum vixit, in ejus Moäll. v. 34 et 35 (ed. Rosenmülleri v. 38 et 39), ex punctatione in Cod. Zouzenii:

لَعْمَرِي لِنِعْمِ الْحَيِّ جَرَّ عَلَيْهِمْ
 بِمَا لَا يُؤَاتِبُهُمْ حَمِيدٌ ذُو نَمِيمٍ
 وَكَانَ طَوِيًّا كَشَحًا عَلَيَّ مُسْتَكْتَمًا
 فَلَا هُوَ أَجْدَاهَا وَلَمْ يَنْتَقِمْ

uti vertit Rosenmüller:

Per vitam meam juravi, laudibus a me celebrandam esse tributum illustrem, in quam injurius fuit Hosein, Demdemi filius, quod in foedus consentire nollet.

Celavit et arcanum habuit firmum suum propositum, nec aperuit illud, nec praeceps ruit ut illud exsequeretur.

Ubi et versus seqq. eum ut hominem animi implacabilis et truculentum ferocemque repraesentant.

Multum porro huc facit maxima existimationis cura apud Arabas. Quam sollicitus noster fuerit de eâ, etiam per ebrietatem, non dedecorandâ, ipse supra v. 39 indicavit et factis demonstravit. Quam solliciti postea etiam hoc nomine essent ceteri, exemplo sit Ibn-Doreid v. 143:

ولكنني أسرو أصون عرضاً لم يردسه الطخا

At vero ego vir sum, dignitatem suam servare solitus, quam nulla unquam contaminaverit atra injuria.

Nec tantum hanc curam habebant suae, sed et aliorum existimationis: sic Tarapha, in Moäll. v. 73:

وَأَنْ يَتَقَدِّفُوا بِالْقَدْرِ عَرْضَكَ أَسْتِهِمْ
بِكَاسِ حِبَاضِ الْمَوْتِ قَبْلَ التَّهْدِيدِ

Si qui lacerent conviciis existimationem tuam, illos poto calice de cisternâ mortis, ne minis quidem praemissis.

Ubi autem in Cod. Zouz. pro كاس بشرب legitur.

Haud mirum igitur eos summo in primis odio habere calumniatores, et de eorum conviciis saevam hanc vindictam sumere, quin ad ejus conspectum laetari. Quanto odio eos prosequerentur et quam graviter eos punirent testis est Amrou, in Moäll. MS. Cod. Zouz. v. 22 sq. (in aliis codd. v. 82 sq.):

قَرَلْتُمْ مَنَزِلَ الْأَضْيَافِ مِنَّا، فَأَعْجَلْنَا الْقَرِيَّ أَنْ كُتِّمُونَا
قَرِينَاكُمْ فَعَجَلْنَا قَرَاكُم، قُبَيْلَ الصَّبْحِ مَرْدَاةً طُحُونَا

Descendistis apud nos tanquam hospites nostri, — et festinanter cibum vobis dedimus, ne calumniemini nos:

Nunc vero hospitabimur vos, festinanterque, — etiam ante auroram, vobis dabimus cibum; sed saxum vos commoliturum.

Immo non tantum Poëta noster, v. 36, se vehementem illatae injuriae ultorem ostendit, verum ipse ille Antarae calumniator, Hosein Dhemdhemî filius, quem ceterum ignavum vidimus modo, ipse tamen injurias statim punire dicitur apud Zoheir, in Moäll. v. 39 (ed. Rosenm. v. 43) qui in Cod. Zouz. sic legitur:

جَرِيَّ مَنِي بِيْظَلْمِ يَعْتَابِ بِيْظَلْمِي، سَرِيْعًا وَالْأَيْدِي بِالظَّلْمِ بِيْظَلْمِ

Audax, qui quando laeditur, extemplo punit illum, qui ipsum laesit; et nisi aperte quis ipsum aggrediatur, ipse fit aggressor.

Vindictam autem saepe sumere eo modo, quo noster hoc versu dixit, etiam deinceps moris erat. Sic in Vitâ Tim. 212: 2: *Constituit جعل مقابريهم بطون الزياب والضباع وحوامل الاطباء sepulcra eorum ventres luporum, et hyacnarum, et ingluvies avium.* Inde et, eâdem voce, quâ noster hic utitur, *أم قشعم Mater vulpium annosarum*, in Zoheiri Moäll. v. 37 (ed. Rosenm. v. 41) secundum Ibn-Nahhâs dicitur *bellum*, vel, ex mente Zouzenii, *Mors*: uti Meidân. MS. duo Prov. 2689 et 2690 (non اللهم ut Gol. Lex. p. 149) *أم اللهم وام قشعم* jungens, ea explicat *وهما المنبة*. — Immo laetabantur heroës ad conspectum ejusmodi poenae, uti laetantia ad illum pingebant haec animalia; ex. gr. in Exc. Ham. p. 442 et sqq.

تضحك الضبع لقتلي هذيل وقري الذيب لها يستهل
وعناق الطير تهفوا بطانا كتخطاهم فما تستقل

Rident hyaenae ad occisos Hudeilitarum, cernasque lupos, qui ad eodem renidescant:

Rapacesque alitum caespitare, fartis adeo ventribus lapsabundos super illos, ut se nequeant levare.

Tam saevi autem, coque quo noster vivebat non minus quam sequenti etiam tempore frequentis apud Orientales, moris plura hic exempla addere horret animus. Neque necesse est. Alia enim, nec minora, in notis dedit Schultensius. — Atque ea quidem rerum momenta, quae cum universe de hoc more vulgari, tum nominatim de justis vindictae, a nefariis ignavisque his poëtae nostri hostibus sumtae, causis, ad duo hos versus observavimus, sufficere mihi videntur ad inhumanum illud in heroë hoc ejusque tempore et conditione non quidem excusandum, sed vero nonnihil minuendum. — Excusari enim id nequit, cum crudele sit ultra mortem saevire. Sed dijudicanda res ex iisdem incultis

vetusti aevi moribus ferocique bellandi genere, ex quibus etiam
Homerus (II. α v. 4) de Achille praedicat:

— αὐτὸς δ' ἐλώριε τεύχε κύνεσσιν

Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. — —

et ipse Achilles (ibid. II. ψ. v. 183) dicit:

— Ἔκτορα δ' οὔτι

Δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.

Nec minus inimico pectore fatur Aeneas (apud Virg. X Aen.
557):

Istic nunc, metuende, jace. Non te optima mater

Condet humi, patriove onerabit membra sepulcro:

Alitibus linguere feris; aut gurgite mersum

Unda feret, piscesque impasti volnera lambent.

E M E N D A N D A.

<i>Pag. lin.</i>		<i>Pag. lin.</i>	
1, 12,	<i>leg.</i> omnibus, si ex-	29, 22,	<i>leg.</i> Bibliothecâ
	stiterint,	31, 14,	— hic
3, 20,	— illam	33, 20, 21,	— eût
5, 13,	— ^{عنترة}	56, 6,	— aequali,
		58, 2,	— <i>pugnantium</i>
9, 18, 19,	— quod cum	63, 12,	— dat
13, 6,	— اصبح	64, 19,	— <i>Zouz.</i> ;
—, —,	— الجنون	69, 13,	— dat ^{سجن}
—, 13,	— ac si	71, 11,	— etiam cum Pha-
14, 7,	— ^{مخترم}		tâ
15, 12,	— Thay: solum	72, 1,	— Nah. ut et Ibn-
22, 13,	— <i>European</i>		Nah. ad Tar.
23, 10,	— parandum	—, 5,	v. 38
24, 27,	— loricâ accinctus		— Leidd. et Ibr-
	erat ille heros		Nah. ad Tar.
25, 12,	— hinni —		l. c.
—, 27,	— inquit,	73, 9,	— exhibent,
26, 15,	— Asmaï (narrante	75, 12,	— ^{جهند}
	Tebr. ad Tar.	79, 10,	— aliis sermo est.
	v. 29) apud	82, 4,	— ^{عشيقتك}
27, 20,	— Christi		
28, 5, 6,	— Beer		

Pag.

E M E N D A N D A.

<i>Pag. lin.</i>		<i>Pag. lin.</i>	
84, 6,	<i>leg.</i> بفلانة	163, 2,	<i>leg.</i> et sensu
85, 4,	— نريارذها	164, 11,	تركبه
88, 10,	— قطاوة	—, 8 fin.	— Prius illud
92, ult.	— جذات	170, 3 fin.	— quod illud
116, 20,	— et quod non	—, 2 fin.	— deforme
118, 9,	— عشرين	175, 10,	— اصل اذن
119, 26,	— العيش	180, 15,	— Tunc salus
120, 19,	— Alta autem	184, 7,	— شغن
128, 26,	— legentium	189, 20,	— هامة
130, 22,	— Sen —	200, 18,	— Gjarumia
131, 4 fin.	<i>del.</i> لها	—, 22,	— هجروا
—, 2 fin.	<i>leg.</i> vocabulis	220, ult.	— عنق
134, 11,	— notat	224, 13,	— للضجيج
139, 9,	— μηλοισιω	226, 15,	— جرورا
141, 16,	— ومارها	232, 9,	— صبا خوالد
148, fin.	— quum	233, 22,	— tu deformato
152, 9,	— oculis feriit	—, 2 fin.	— significat,
—, 10,	— p. 133.	234, 1,	— respondet
159, 7,	— Nader	—, 2,	— significat.
—, 3 fin.	— solum	—, 11,	— medias
		237, 11,	— اجاهما
		239, 12,	— causas

